

BAMIDBAR/

SHAVUOS

&

TISHA B'AV

Prepared By Ner Le'Elef

BAMIDBAR

Prepared by Ner Le'Elef

08 August 2013Publication date

Permission is granted to reproduce in part or in whole.
Profits may not be gained from any such reproductions.
This book is updated with each edition and is produced several times a year

Other Ner Le'Elef Booklets currently available:

**AMERICAN SOCIETY
BOOK OF QUOTATIONS
EVOLUTION
HILCHOS MASHPIAH
JEWISH MEDICAL ETHICS
JEWISH RESOURCES
LEADERSHIP AND MANAGEMENT
ORAL LAW
PROOFS
QUESTION & ANSWERS
SCIENCE AND JUDAISM
SOURCES
SUFFERING
THE CHOSEN PEOPLE
THIS WORLD & THE NEXT
WOMEN'S ISSUES (Book One)
WOMEN'S ISSUES (Book Two)**

For information on how to order
additional booklets, please contact:

Ner Le'Elef

P.O. Box 14503

Jewish Quarter, Old City, Jerusalem 91145

E-mail: nerlelef@netvision.net.il

Fax #: 972-02-653-6229

Tel #: 972-02-651-0825

BAMIDBAR

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION – HOW TO USE THIS BOOK	4
OVERVIEW OF SEFER BAMIDBAR.....	5
במדבר	10
1. THE INDIVIDUAL & THE COMMUNITY	10
נשא.....	19
1. THE SOTAH & THE NAZIR – MARRIAGE & WITHDRAWAL.....	19
2. A WOMAN’S HAIR COVERING	28
בהעלותך	39
1. THE MENORAH, THE ORAL LAW, AND THE MITZVOS	39
2. MOSHE RABBEINU’S PROPHECY:	47
שלה	56
1. THE SPIES AND THE LAND	56
2. TZITZIS	65
קרח	74
1. THE DYNAMICS OF DISPUTE	74
חוקת	81
1. PARAH ADUMAH.....	81
2. THE NATURE OF A CHOK.....	88
3. THE WATERS OF MERIVA – HITTING THE ROCK	97
בלק	107
1. BILAM: THE CHOICE – PROVIDENCE INTERFACE	107
2. BILAM’S PROPHECY	117
פינחס.....	126
1. SHALOM & MACHLOKES	126
2. INTERMARRIAGE	135
3. BENOS ZELAFCHAD: FEMALES & FAITH.....	144
מטות	151
1. OATHS, SPIRITUAL CREATIVITY AND THE POWER OF SPEECH.....	151
מסעי.....	162
1. THE HOLY LAND.....	162
2. IR HAMIKLAT	175
SHAVUOS.....	181
1. SHAVUOS	181
2. SHAVUOT – GIVING PURPOSE TO THE WORLD.	189
TISHA B’AV.....	192
1. DAY OF THE PAST AND THE FUTURE.....	192
2. DAY OF DESTRUCTION	200
3. MOURNING – REASONS AND FORM	210
INDEX OF CHUMASH TOPICS	218
BIBLIOGRAPHY	223

INTRODUCTION – HOW TO USE THIS BOOK

The following points will tell you what this commentary does and does not do:

1. We tried to present the main themes of each parsha, and not to use the parsha as a spring board for other lessons.
2. The experienced reader will be able to understand the subject by reading fairly quickly the English on top, and gain easy access to more information through the Meforshim quoted in the foot-notes. A lot of extra information was quoted in full in the foot-notes. However, for a full understanding, the original Pirusch needs to be consulted.
3. We gave the approach of the major Meforshim, wherever we were able to identify this.
4. We used approximately 20 primary sources (Chazal and Meforshim) and we frequently quoted another 20. However where we saw the need, we used other Meforshim as well.
5. In some essays, the Meforshim we used were primarily not Meforshei HaChumash.
6. The essays are generally between six to ten pages. They do not represent polished droshas for the following reasons:
 - They have too much information in them.
 - They were written for an experienced reader.
 - They lack midrashim, stories and other elements required to bring the subject alive.
 - They require an application to contemporary circumstances.

Overview of Sefer Bamidbar

Sefer Bamidbar is the transition of the Jewish people from their supernatural lives in the desert to their lives of hashgacha working through nature in the land of Israel¹. As such, BaMidbar, is the transition between the first three books – the books of the roots, birth and commitment of the nation to the last book, Devarim, the book heralding the Jewish entry into the land of Israel².

There is a second name for Bamidbar, used by the Sages, Sefer HaPikudim (the book of counting)³, which is similar to the way this book is referred to in English, the Book of Numbers. The Jews are counted at the beginning of this week's Parsha and again in Parshas Pinchus. Counting is the idea of showing the uniqueness of each person in his context of family, tribe and nation. As the Jews are readying themselves to go into Eretz Yisrael with each one living on his own portion of land, it is necessary for each one to understand what his unique potential contribution to the nation can be⁴.

Sefer BaMidbar literally means 'The book in the desert', and since the name of the book reflects its essential content, Sefer Bamidbar begins by describing the Jews in their state of living above nature in the desert. This is why, the Ramban says, that many of the Mitzvos here are מצוות השעה that are not נהוג לדורות⁵, amongst them issues pertaining to Klal Yisrael's imminent entry to Eretz Yisroel⁶. The question is: What, then, are these Mitzvos doing in the תורה הקדושה? The Torah is for all time, relevant to every generation. Clearly, although the Mitzvos in Bamidbar are לשעה, their lessons are not.

The desert was a place where the Jewish people deeply imbibed G-d's Torah. The Torah was given in the desert to show that it is the life-blood of this earth and all its inhabitants⁷. But there was a second, vital lesson as well: the lessons of HaSh-m's Hashgacha⁸; both His השגחה כללית over the whole nation, as well as His פרטית over each and every one of us⁹. In the desert, we produced nothing with our own hands. The Manna and the Slav fell from the skies to feed us, our clothing never wore out, and there was no need for money or an economy. Here, there was a total dependence on G-d's leadership.

¹העמק דבר, פתיחה לבמדבר

² ממעמקים, ריש הפרשה

³ משנה יומא פ"ז, רבי חנינא בן גמליאל בסוטה דף לו בה"ג ועוד

⁴ עיין ברמב"ן ובאור גדליהו, ועיין בהמשך

⁵ והספר הזה כולו במצוות שעה שנצטוו בזה בעמדם במדבר סיני ... וצוה איך תחלק הארץ להם

⁶ רבינו בחיי, דברים א': ואחר ספר ויקרא נתיחד ספר במדבר סיני שבו הסיפור בענין ארץ ישראל, ונסמכה זה לזה לבאר כי אין הקרבנות כי אם בארץ ישראל.

⁷ שפת אמת, במדבר, [תול"ג]: במדרש צדקתך כו'. כי מה שניתן התורה במדבר דוקא הי' כדי להמשיך אור התורה אף למקום תהו. כי התורה הוא חיות הכל

⁸ מהר"ל גבורות ד', פ' סט

⁹ מהר"ל: ספר הרביעי שהשם יתברך מנהיג את הנמצאים בחכמתו ובהנהגה ראויה כמו שהיה מנהיג את ישראל במדבר בכל מסעיהם שהיו הולכים, וזה נגד עושה משפט וגו' שכל זה הנהגת השם יתברך הנמצאים בהנהגה ראויה

In fact, the Sefas Emes tells us that the word Bamidbar comes from the word for lead¹. The book begins how HaSh-m led Bnei Yisrael using the cloud, with this pattern going right through until the end of the Book².

Bamidbar is also Sefer HaPikudim, the book of counting³. Somehow, the two times the Jewish people are counted in Sefer Bamidbar reflects the whole essence of the Book, and are not just two incidences amongst many⁴. The uniqueness of each Jew and yet the fact that it is because of this and not despite it that makes up the unity of the Jewish people, is a core principle of this book. All of the Mitzvos and stories of this book can be explained in the context of the dynamic between the individual, his autonomy, individuality and creativity on the one hand, and the unity of the Jewish people, with its centralized halachik authorities and Beis HaMikdash on the other.

Sefer Bamidbar ends with the laws of inheritance and the entry into Israel (wars and the spies). This leads onto Sefer Devarim which is the preparation for the Jews to go into Israel⁵. Sefer BaMidbar acts as the transition from the supernatural existence of the desert to a life of *hashgacha* through nature in the Holy Land⁶, a transition from one type of Hashgacha to another. The first type of Hashgacha was the open miraculous Providence led by Moshe, whose spiritual level was completely above nature. But then, towards the end of the Sefer, G-d begins to hide Himself in the cloak of nature⁷. The Sages compare this transition to the creation time when G-d divided between the light and the darkness. Here, too, was a transition, a dividing, of G-d's open and clear Hashgacha of the desert to His hidden Hashgacha of the land⁸.

The transition to G-d's hidden Hashgacha through nature took place in the 40th year in the desert⁹, and reflected the transition from the generation of the parents, those who left Egypt, to the generation of the children, those who were to go into Israel¹⁰. The wars that

¹ שפת אמת, במדבר, [תרל"ג]: וגם מדבר מלשון דיבור והנהגה כמ"ש במ"א פי' עשרת הדיברות להיות נידבר הכל עפ"י מצות השי"ת. וכן האדם צריך להיות בטל לזה להיות נמשך אחר הנהגתו ית' כמ"ש בזה"ק על ודברת בס. וכתוב ארץ יראה ושקטה כו' בתחילה יראה כו'. והוא הכנה לקבלת התורה היראה והפחד לידיע שאין לו חיות. ומקוה רק לחיות התורה כנ"ל:

² מהר"ל שם: ולפיכך מתחיל הספר במדבר בסדר הדגלים ואיך היו נוסעים ומנהיג אותם על פי הענן עד סוף הספר שחננו בערבות מואב שהוא מסע האחרון. ...

³ משנה יומא פ"ז, רבי חנינא בן גמליאל בסוטה דף לו בה"ג ועוד

⁴ העמק דבר, פתיחה לספר במדבר: ונרשם בדעת רבותינו ענין שני הפקודים שבזה הספר, יותר משאר דברים שמיוחדים בזה הספר אור גדליהו ריש הפרשה: נראה שענין הפקודים הוא עיקר תוכן הספר וחשיבותו ואין המנין לצורך חשבון בלבד.

⁵ ממעמקים, עמ' 10: ספר דברים ההכנה לירושת הארץ

⁶ משום דעיקר זה הספר הוא המחליף ומשנה הליכות עם ד' בחיי העולם מאז שהגיעו לארץ ישראל מן הדרך שהלכו במדבר שבמדבר ... הוא לגמרי למעלה מהליכות הטבע ובארץ ישראל הלכו בדרך הטבע

⁷ העמק דבר, פתיחה לבמדבר: שבמדבר היו מתנהגים במדת תפארת שהלך לימין מזה והוא לגמרי מהליכות הטבע. ובארץ ישראל הלכו בדרך הטבע בסתרי השגחת מלכות שמים ב"ה.

⁸ העמק דבר, פתיחה לספר במדבר: וע"ז השינוי המצוין בזה הספר אמרו חז"ל בבראשית רבה פ"ג ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך זה הספר במדבר שהוא מבדיל בין יוצאי מצרים ובין יוצאי הארץ. דבהליכות יוצאי מצרים היה אור השגחת ה' מופיע לעין כל, שהוא כבוד ה' ותכלית הבריאה. משא"כ בהליכות באי הארץ ה' השגחה מכוסה. ורק המביט בעין יפה ה' מרגיש בה כמו ההולך בחשכת לילה. או רק לפרקים ה' נרגש ההשגחה לעין כל. כמו אור הברק המאיר בחשכת לילה.

⁹ העמק דבר, שם: וזה השינוי התחיל עודם במדבר בשנת הארבעים כמו שביארנו בפרשת חוקת.

¹⁰ העמק דבר, שם

were fought against the Canaanites were already conventional and Moshe's staff was now used more selectively¹.

The Sages tell us that the verse ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וגוי constitutes a separate book all on its own, for it was immediately afterwards that the new reality of the Jewish people, now working through nature in the land of Israel, took place.

The Ramban² tells us that ספר במדבר completes the issue of ספר ויקרא, i.e. of preserving the Kavod HaShechina in the Mishkan³. Accordingly, there are numerous Mitzvos related to looking after the Mikdash⁴, the prohibition of the impure from entering and their tikun⁵, the designated tasks of the Kohanim and the Leviim⁶, the obligation to look after these guardians of the Mikdash⁷, and the korban Tamid and Musaf⁸. Rav Hirsch⁹ takes this further. Sefer Vayikra, he says, deals with the laws of the Mishkan as an ideal. Bamidbar deals with the relationship between the nation as it actually is on the one hand and between the ideal nation on the other. All of this is a part of the first section of Bamidbar, the part which deals with the supernatural Hashgacha of the nation.

That 'desert' Mishkan would transition, over 400 years later, into the Beis HaMikdash, the Mishkan of the Holy Land. Similarly, the Jews are now prepared for entering the world of nature by being told a series of Mitzvos that relate to remembering G-d and His Mitzvos at all times (tzitzis¹⁰), to our yetzer hora (the prohibition of following the bad thoughts of one's heart and eyes¹¹), to the possibility of sin, (nezirus to prevent it and vidui if

¹העמק דבר, פתיחה לספר במדבר: על פי זה השינוי נעשו מלחמות ישראל עם הכנעני ועם סיחון בדרך הטבע. וגם המטה לא היה עוד ביד משה תמיד אלא לעת הצורך לפי ההכרח כמו שביארנו שם.

²הקדמתו לספר במדבר

³עתה יגביל את המשכן בהיות הכבוד שם

⁴ספר החינוך - מצוה שפח מצות שמירת המקדש:

⁵ספר החינוך - מצוה שצח מצות טומאה של מת:
ספר החינוך - מצוה שסג שלא יכנס טמא בכל המקדש:
ספר החינוך - מצוה שסב מצות שלוח טמאים חוץ למחנה שכינה:
ספר החינוך - מצוה שצט מצות מי נדה שמטמאין אדם טהור ומטהרין אדם טמא מטומאת מת בלבד:
ספר החינוך - מצוה שצז מצות פרה אדומה:

⁶ספר החינוך - מצוה שפט שלא יתעסקו הכהנים בעבודת הלויים ולא הלויים בעבודת הכהנים:
ספר החינוך - מצוה שצד מצות עבודת הלוי במקדש:
ספר החינוך - מצוה שצז שלא יעבוד זר במקדש:
ספר החינוך - מצוה שעח מצות ברכת כהנים בכל יום:
ספר החינוך - מצוה שעט מצות משא הארון בכתף:
ספר החינוך - מצוה שפד מצות תקיעת חצוצרות במקדש ובמלחמה:

⁷ספר החינוך - מצוה שפה מצות חלה:
ספר החינוך - מצוה תח מצות ישראל לתת ערים ללויים לשבת בהן והן קולטות:
ספר החינוך - מצוה שצה מצות מעשר ראשון
ספר החינוך - מצוה שצו מצות הלויים לתת מעשר מן המעשר:

⁸ספר החינוך - מצוה תא מצות תמידין בכל יום:

⁹רשי במדבר

¹⁰ספר החינוך - מצוה שפו מצות ציצית:

¹¹ספר החינוך - מצוה שפז שלא לתור אחר מחשבת הלב וראיית העינים:

it happens¹) and to resolving the effects of impurity (Parah Adumah² and Pesach Sheni³). In the land, there may be all kinds of problems that the Jewish people did not experience in the desert – women suspected of not being faithful to their husbands (Sotah), and deliberate and accidental murderers⁴. As the life of the nation was being normalized it was also necessary to remind them that their chosenness meant belonging to G-d and doing his Will, hence the appearance of the Mitzvos of redeeming the Jewish first born⁵ and not redeeming the first born of an impure animal⁶.

Now that the Jews were going into Israel it became necessary to talk of models of leadership, good and bad. The old leadership, Miriam, Aharon and Moshe, die off,⁷ or their death is announced⁸. Bamidbar is full of great leaders such as Aharon, the Cohanim and the Leviim, their duties,⁹ and our obligations to them¹⁰. Some, like Pinchus, were great leaders for specific challenges. Others, like Korach and the spies, were failed leaders. Ones like Bilaam and Balak used their greatness to challenge the Jewish people from without.

Finally, the two countings themselves reflect the differences between the desert and the land of Israel. The first counting, in Parshas Bamidbar, was according to the order of the flags. Arranged in four directions around the Mishkan, the numbering enhanced the glory of the Shechinah which was most intense in their epi-centre, in the Mishkan itself¹¹. The whole first desert period of the people was one of an intense relationship of the Jewish people to the Mishkan. The history of the Jewish people can be described as a history of the Mishkan in the desert, for it is the Mishkan which gave the Jews continuity of experience from Sinai into Israel. The second counting was for the purpose of dividing the land¹² (and therefore reflects numerous differences from the first counting¹³).

¹ ספר החינוך - מצוה שסד מצות וידוי על החטא:

² ריש פרשת חוקת (פ' יט)

³ ספר החינוך - מצוה שפ מצות פטח שני בארבעה עשר באייר: (ועוד כמה מצוות)

⁴ ספר החינוך - מצוה ת מצות דיני נחלות:

ספר החינוך - מצוה תש שלא להרוג מחוייב קודם שיעמוד בדין:

ספר החינוך - מצוה תיב שלא ליקח כופר להציל ממות הרוצח:

ספר החינוך - מצוה תי מצוה על בית דין להשליך מכה נפש בשגגה מעירו לערי מקלט ועל הרוצח בעצמו ללכת שם:

ספר החינוך - מצוה תיג שלא ליקח כופר ממחוייב גלות לפוטרו מן הגלות:

⁵ ספר החינוך - מצוה שצב מצות פדיון בכור אדם:

⁶ ספר החינוך - מצוה שצג שלא לפדות בכור בהמה טהורה:

⁷ מיתת מרים בפרשת חוקת כ א-ו

⁸ פרשת חוקת כ יב-יג

⁹ לדוגמה בפ' יח א-ז מוסבר התפקיד של אהרון ובניו ושם כב – כד האחריות של הלויים וגם ספר זה מתאר את כל תפקידים של הלויים בנוגע לפריקת המשכן ונשיאתו ועיין לעיל שהבאנו כל המצוות המחוייבים בהם הכהנים והלויים לפי ספר החינוך

¹⁰ שם, פסוק ח-כא בנוגע למתנות כהונה ושם כא וכה – למעשר לויים

¹¹ העמק דבר א ב ד"ה למשפחתם לבית אבותם: שנמנו לתכלית כבוד השכינה ההולכת בראשם.

¹² העמק דבר, שם: דשם (פרשת פינחס) נמנו לתכלית חלוקת הארץ

¹³ העמק דבר, שם ובפתיחה

Sefer Bereishis is the book of creation – the roots of the nation, ending with the Avos. Sefer Shemos is the book of the birth of the nation. Vayikra is the consolidation of that birth into an ongoing covenant, by completing and affirming the Sinai experience¹, ending with a Bris, with its blessings and curses². VaYikra ends with the covenant of the nation with G-d, and reflects the entire theme of the book. It might be said to be the consolidation of the giving of the Torah. Devarim is a preparation for the settlement of the land. Bamdibar, as we have shown, is the transition from the flow of the first three books into the fifth. The desert was the medium of transition. The immersion in the desert provided at first a total if artificial environment to prepare the Jewish people for their final settlement in the land. This was the world of the miraculous, where G-d put everything in a revealed and obvious manner. The last part of the book already provides an insight as to what a different environment might look like – maintaining a relationship with G-d when He is hidden in nature³.

¹ ממעמקים, ריש במדבר: ספר בראשית נקרא בפי הרמב"ן (בהקדמתו לספר שמות), ספר היצירה, ובו כלולים סיפורי האבות – השרשים שמהם התפתחה האומה הישראלית, ספר שמות מתאר את תהליך יציאת מצרים שתוכו – התהוות האומה הישראלית, שלב המקביל לשלב לידת העובר. עוד כלול בספר שמות, מעמד קבלת התורה – שלב הגדול של האומה הישראלית. ספר ויקרא משלים את הצויים שצטוו בהר סיני ובו מבואר ענין ברית סיני – בחינת ברית נישואין, וגו'.

² ממעמקים, שם: מצטט לרמב"ן, ויקרא כה א ובהארות: דבר זה מתבטא במיוחד בסיום ספר ויקרא ששם מובא הציווי על השמיטה שנאמרה בה

³ עיין ממעמקים, מאמר הראשון

במדבר

1. The Individual & the Community

Parshas Bamidbar is always the Parsha before Shavuot, the time of Kabbalas HaTorah¹. One reason for this placement is to separate between the בחוקותי and קללות of בחוקותי. A deeper reason for this is the relationship between the Torah and the Midbar, as the desert represents the psychological state of the Jews: in order to receive the Torah, one needs to make himself הפקר - ownerless like a midbar².

There is something else here as well. The Zohar³ tells us that the word ישראל stands for the words:

יש שישים דיבוא אותיות לתורה⁴
*There are 600,000 Jews who stood at Sinai*⁵.

This tells us that each individual soul has its own unique portion in the תורה, and it is the unity of the Jewish people, of all those souls together, which allowed for the Torah to be given. The totality of the souls of the Jews equals the totality of the letters of the Torah. The Torah had to be given to man, and each Jew contributes to the structure of that 'big man' that is Klal Yisroel – with its arms and legs and heart⁶. Hence the Torah was given כאיש אחד בלב אחד in total unity, a complete unit of "man". Yet, this unity had to be achieved through a deep recognition that we are all different and that we all have a different spiritual task. As Rabbeinu Bechaya states, at Sinai there were just as many angels (read "spiritual roots") on high as there were souls down here⁷. The counting, in fact, gave each Jew an insight into

¹ בשנה מעוברת היא הפרשה המלרע

² רבינו בחיי ע"פ חז"ל

³ זוהר חדש סוף שיר השירים

⁴ בתשובת חתם סופר פירש דבאמת על פי חשבון אין בתורה אלא חצי מס' רבוא אותיות אלא דחז"ל חשבו האותיות באופן אחר, למשל הל' הוא בצירוף ב' אותיות ו' על גבי כ', וא' הוא צירוף ו' עם שני יודי"ן, וכדומה, וע"פ חשבון זה קבלו חז"ל שישים רבוא אותיות בתורה. וכן כתב הגה"ק ר' צדוק הכהן זצ"ל בפרי צדיק ריש פרשת במדבר (המגיה על אור גדליהו)

⁵ And even though Chazal stated פנים לתורה שבעים פנים, and here we see that there are many more, the Sefer HaChinuch (צה), explains:

כי שבעים פנים לתורה, ובכל אחת מהן שרשים גדולים ורבים, ולכל שורש ושורש ענפים, כל אחד ישא אשכול גדול של פירות נחמדים להשכיל לבות

Some people are greater in Torah than others. They will produce more chidushim. Hence the Gemara says of Shlomo HaMelech:

עירובין כא ע"א: ודבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה אלף (מלכים א ה יב) – מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל, על כל דבר ודבר של סופרים חמשה ואלף טעמים

⁶ משך חכמה בראשית כב יד: שכל המין האנושי הוא אדם אחד וכל אחד הוא אבר מאיברי האדם הגדול וכל אחד נצרך לחבירו מושפע ומשפיע זה לזה וכולם כאחד נושאים קיום מין האנושי ונצחיותו.

⁷ ר' בחיי: לא אמר במספר שמותם כמו שאמר "ושא את מספר שמותם" (במספר הבכורים, במדבר ג מ)

ושא את מספר שמותם, יתכן לפרש כי פקודי ישראל בקבלת התורה בסיני היו כנגד פקודי מחנות המלאכים שנגלו שם במעמד הקדוש, והיה המספר במחנות ישראל בארבע דגלים כמספר המלאכים שבארבע מחנות שכינה, ועל כן אמר במספר שמות, כלומר במספר שמות המלאכים, כי היו ישראל באותו מעמד הקדוש מלאכים גופניים כמספר המלאכים המשרתים

which letter in the Torah was his. This was a great elevation for him. Hence the wording שאו ישראל¹: the counting is defined as an elevating, a raising up of the person¹. The remarkable lesson of this week's portion is that not only are all the differences not in tension with this unity, but that this unity could be made up in no other way.

Shavuot is not just the day of the *giving* of the Torah, but also of the *receiving* of the Torah: we call it קבלת התורה. Since each one of us has our own chelek in Torah, the sum total of all of our Torah, the unification of all the unique dimensions of Torah, amounts to קבלת התורה, the bringing of the Torah into this world.

Each letter in the Torah has its own independent Kedusha. In addition, it has Kedusha as a part of the word, as a part of the verse, and as a part of the parsha to which it belongs². This parallel is similar with every Jew. Each Jew has to fulfill his own unique potential. Hence, the word for counting is לפקוד, which really means that each person is designated a unique place³. His uniqueness, in turn, impacts on his family and, in a different way, on his tribe and again with his degel (of 3 tribes) and with the whole Jewish nation. He is therefore counted several times – as a member of his family, of his בית אבות and finally as an individual – each with respect to a different relationship⁴:

א (ב) למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כל זכר לגלגלתם :

The relationship of each individual with his family, tribe, degel (comprising 3 tribes) and the whole nation, teaches the balance between the individual and the community (just as each letter of the Torah has its own chiyus as well). The individual is not expected to give up his identity for the sake of the community. On the contrary, it is just his individuality which he is expected to bring to the table.

At Sinai, 600,000 root souls combined to form the nation. And so, every time we see 600,000 Jews gathered, we say a blessing – for a new unit – the unit of a nation – is before us. What is fascinating is the wording of that blessing:

ברוך אתה ד' אלוהינו מלך העולם חכם הרזים⁵

Blessed is He who is the wise of secrets. The Sages explain: *Just as their faces are all*

במרום, וזהו שאמר תפקדו אותם לצבאותם, כלומר כנגד צבאות השמות שהזכיר, כי ישראל צבאות מטה כנגד צבאות של מעלה, ואומר הכתוב (שמות ז) והוצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל ע"כ והסביר האור גדליהו את דבריו: שהמלאך הוא השורש שיש לכל אחד בישראל

¹ אור גדליהו עמ' צג: דכל יחיד ויחיד שנמנה נתברר שורשו באותיות שבתורה. ולכן נאמר שאו את ראש כל עדת ישראל "שאו" – "הייב אויף", את כל יחיד לשורש שלו בתורה, לשורש בתורה לשורש החיות של האות ששייך לו.

² אור גדליהו פרשת במדבר ס' א: דכל אות ואות יש לו קדושה מיוחדת (חוץ ממה שיש להאות קדושה כחלק מהתיבה, מהפסוק ומהפרשה ומכל התורה כולה), וכן אמרו חז"ל ע' ספרי דברים לב סוף פסקא א) אין לך אות בתורה שאין בה תחיית המתים ... והאות הוא כלי להחיות הבא ממקור החיים, כדאיתא "אורייתא וקודשא בריך הוא חד הוא" (זהר אחרי מות עג).

³ אור גדליהו שם: והלשון פקודים משמע כמו "ויפקד המלך פקידים" (אסתר ב ג) שכל אחד ואחד שנמנה נפקד על מקומו

⁴ אור גדליהו שם: ולכן מצינו שנמנה כמה פעמים "לבית אבותם", ולמנין השבט, ועוד נמנו למנין הדגל, וגם נמנו כלל מכלל ישראל, אחד משישים רבוא, שכל מנין ומנין מיוחד הוא שהיחיד יש לו מקום ותפקיד כאיש לבית אבותיו, ושייכות מיוחד כאיש לשבטו, ותפקיד מיוחד לאיש על דגלו, וכן יש לו מקום בתוך כלל ישראל כאיש מיוחד בתפקיד מיוחד אחד משישים רבוא

⁵ מסכתא ברכות דף נח עמ א

*unique, so their minds (and opinions) are all unique*¹. And why talk of individuality when seeing a whole nation? Because, at that point, we mortal humans are no longer focused on individuals – we just see a massive crowd – an amorphous mass. It is just then that the blessing reminds us that G-d never forgets our uniqueness, even when we are relating to ourselves in the context of the nation.

Now the blessing says: *Look how everyone's faces are different* – even identical twins. The face is the point at which a person's inner spirituality turns outwards to face the world. The word face – פנים is related to both the word פנים – the inside of the person – as well as the word פונה – to turn. It is the turning of the inside towards the outside. (That is why the face does not get covered for reasons for modesty. It is not essentially a part of the physical reality of man – but rather a part of his spiritual reality.) *Just as you recognize from their faces that they are different, G-d actually knows the uniqueness of each one* – He understand the combination of each one's character traits, his unique package with which he approaches life and truth².

Similarly, when a Jew gives his special understanding of the Torah it produces a new revelation of profound significance³, for only his unique interaction with the Torah can produce this.⁴

We mentioned that when the Jews received the Torah, they did so *כאיש אחד בלב אחד*. *'Together' – they did not receive from one another, but were all equal in unity of heart. They did not look into each others' faces to see what the other would answer, in order to do likewise. Each spoke with his/her own voice, and out of the truth of his/her own heart; nevertheless their hearts as well as their mouths were as one*⁵.

This is the message of the counting in our Parsha. It describes the arrangement of Klal Yisroel around the Mishkan. For it is not in the Mishkan in which the Shechina resides, but rather within Klal Yisroel – ושכנתי בתוכם. The משכן is just the point of entry of the Shechina into the world.

Parshas Bamidbar describes how the arrangement of the tribes under their Degalim around the Mishkan is a part of this Mishkan structure. The Mishkan is in the center, but there is only a center if there are the surrounding parts, Machaneh Leviyah and Machaneh Yisroel. In fact, just as the Torah is comprised of the 600,000 souls of the Jewish people, so is the Mishkan⁶.

¹ ברכות נח עמ' א: תנו רבנן הרואה אוכלוסי ישראל אומר ברוך חכם הרזים שאין דעתם דומה זה לזה ואין פרצופיהן דומים זה לזה

² מכתב מאליהו ח"ה דף 216: אמת פרטית ואמת כללית: "כשם שאין פרצופיהן דומין כך אין דעותיהם שוות" כל אדם יש לו "צירופי מידות" שונה. ועל כן לכל אחד עולמו משלו וגוון האמת שלו שונה מזה של חברו.

³ מדרש רבה בראשית צו ה: מה דגים הללו גדילין במים, כיון שירודת טפה אחת מלמעלה – מקבלין אותה בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהן, כך הן ישראל, גדלין במים – בתורה- כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה, הן מקבלין אותו בצמאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהן

⁴ פאר הדור- חזון איש: לכל נשמה יש זיקה לספר המתאים לה ולפי משיבת ליבו של האדם ניתן להכיר איזה ספר מתאים עבורו

⁵ Book of Our Heritage, Eliyahu Ki Tov, vol. 3 pg. 57 (translated by Rav Nachman Bulman, Zatz"l)

⁶ אור גדליהו דף צד עמ' ב: ומה שאמר הזוה"ק שנמנו "כמה חיילין למשכנא", הוא משום שהיה לכל אחד ואחד חלק במשכן שהרי כל אחד נתן מחצית השקל לצורך האדנים שהם היו יסוד להמשכן, נמצא שלכל אחד מישראל יש חלק בתורה – באותיות התורה, וגם חלק במשכן.

The Mishkan is nothing but a portable Har Sinai, a parallel spiritual counterpart to bring G-d's presence into the Jewish people on a more permanent basis. So, just as each person has his source in the highest spiritual realms in a letter of the Torah, so too each person has to find a way of expressing that in this world through his Avodah, which is represented by the Mishkan¹.

The parsha starts with a counting. In fact, the whole book of Bamidbar is called Sefer Pikudim, not only because there are two census, (in Parshas Bamidbar and in Parshas Pinchas)², but because the word Pikudim symbolizes the whole Sefer³. In truth, numbers dehumanize, which is contrary to the lessons of this Sefer. The Nazis tried to reduce each Jew to a number. Today, numbers are bank accounts, credit cards, and passport numbers⁴. So, instead of G-d telling us what He already knows - the total number of our nation - He orders a counting of each individual and He relates each one to his broader communal context. Not a number, but rather a person. This kind of counting, purposeful and necessary, is not prohibited, says the Abarbanel⁵. Even in this circumstance, we never count everyone (only men from 20 to 60), and we never come up with an exact figure for this nation that has so long defied demography⁶. This leads, says the Shloh, to each person understanding the real responsibility he has for the welfare of the whole⁷, which is a vital and special component of the Jewish nation.

שכל אחד ואחד נפקד על מקומו⁸.

The uniqueness of each individual was to be expressed through broadening circles of association: families (בית אבותם) into tribes. Each tribe had a unique role and all were arranged into four groups of three tribes, each group of three with a distinct flag and a distinct purpose⁹.

¹ אור גדליהו דף צה עמ' א: ו"ל על פי דברי הרמב"ן (בריש פרשת תרומה) שבנין המשכן מכוון כנגד מעמד הר סיני ... המשכן הוא ציור של מעמד הר סיני בנסתר ... שורשו למעלה ... וענין העבודה הוא לגלות כוחות נפש

² מנחות מה:

³ אור גדליהו ריש ס' א: שענין פקודים הוא עיקר תוכן הספר וחשיבותו

⁴ ובאמת כתב הרמב"ן שלא היתה פה ספירה. אלא השגחה על המספר שספרו על ידי מחצית השקל

⁵ כתב האברברנל שכל ספירה לצרך מותרת (מובא בהגות לפרשיות התורה)

וכתב עוד שם בהגות: חז"ל עומדים על כך שבהתחלה כתוב "והיה מספר בני ישראל" ואחר כך כתוב "לא ימד ולא יספר" = כאן בעושי רצונו של מקום כאן באין עושי רצונו של מקום. יוצא איפה, שכשאיך עושי רצונו של מקום, יש להם ייחוד של מספר, ואילו כאן אומרים חז"ל כי מפני חיותן מנאם הרי הספירה סיבה לחיבה? אלא, אומר בעל נועם אלימלך, הפשט בקרא הוא להיפך. כשאין עושי רצונו של מקום אסור לספור, כי אז הספירה היא ספירה כמותית בלבד, ואין לזאת משמעות רוחנית. אולם כשעושי רצונו של מקום הספירה היא איכותית, ואז ישנה חשיבות לספירה.

⁶ אברברנל שם

⁷ בהגות לפרשיות התורה: מעניין הקשר, לפי רש"י ז"ל בין ספירת ישראל והשכנת השכינה עליהם. לא נתפרשה סיבה של קשר זה, ומאריכים בו בעיקר ספרי דרוש וחסידות. השל"ה אומר כי המפקד גרם שכל אחד ואחד שם על לבו, כי הוא רק חלק בהויה הכוללת, ובו תלוי עולם מלא, שכן זכה הכריע את עצמו ואת עולמו לכף זכות. חשבונו של יחיד, היודע את מקומו וחשיבותו בכלל, מביא בהכרח לידי חשבון הנפש, שסופו השכנת שכינה בישראל.

⁸ אור גדליהו ס' א: והלשון פקודים משמעו כמו ויפקד המלך פקידים (אסתר ב ג) שכל אחד ואחד נפקד על מקומו.

⁹ במדבר רבה ב- ז

The Grouping	The Flag	The Direction & Meaning: כנגד ארבע רוחות בעולם וכן סבב לכסאו ארבע חיות	The Color
1. Yehuda	A lion	East: מלוכה	Sky-Blue
Yisachar	Sun & moon	בעל תורה עם מלוכה	Blue-Black
Zevulun	Ship	בעל עשירות	White
2. Reuven	Dudaim	South: בעל תשובה ושניים יסעו שהתשובה שנייה לתורה	Red
Shimon	Schem	כפרה	Green
Gad	Encampment	גבורה	Grey
3. Yosef: Ephraim	A Bull & Egypt	West: שכינה (בגבול בנימין) נאה לתורה ולתשובה	Dark Black
Menashe	Ewe & Egypt		
Binyamin	זאב		12 Colors
4. Bnei Shifchos: Dan	Snake	North: מאסף כל המחנות	דומה לספיר
Asher	Olive Tree	להאיר את החשך	דומה לאבן יקרה שמתקשטות בו הנשים
Naphtalie	Deer (Gazelle)		Clear wine color
Levi	Urim VeTumim		White-Black- Red

These, in turn, formed an exact pattern around the Mishkan to create one unified nation¹ (as well as an exact pattern of marching in the desert²).

¹ ב א: איש על דגלו באתת לבית אבותם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו

² רש"י ב ט: כשרואין הענן מסתלק, תוקעין בחצוצרות ונוסע מחנה יהודה תחילה, וכשהולכין, הולכין כדרך חנייתן, הלויים והעגלות האמצע, דגל יהודה במזרח, ושל ראובן בדרום, ושל אפרים במערב, ושל דן בצפון

We are a great nation not because we give up our individuality, but because we gain greater fulfillment in seeing how each individual combines with all others to form a greater whole. Our contribution is unique to the tribe as it is to the nation. Each level of association brings out a different combination of uniqueness¹. That whole is all centered around the Mishkan in the middle, a unity of spiritual purpose.

This series of concentric relatedness (with the revealed Shechinah at the center) began at Sinai, continued in a slightly more hidden fashion in the desert, and carried right through to our settlement in the land².

The counting was for the individual. Each one, says the Ramban, was to personally hand his name to Moshe who would get to meet him and to daven for him³. Moshe would tell each one his essence and his spiritual task in life. This is why the word תפקדו is used for the count⁴. The noun from פקודים is תפקיד, a task, meaning that each one is commanded to fulfill his unique potential. Similarly, the word שאו means to raise each individual up to his spiritual

¹ אור גדליהו ס' א: שהיחיד יש לו מקום, ותפקיד כאיש לבית אבותיו, ושיכות מיוחד כאיש לשבטו, ותפקיד מיוחד לאיש על דגלו

² אור גדליהו, במדבר ב: בהקדמה לספר חרדים (ומקורו בתשובת הרשב"א) דגם אם היו בארץ ישראל, איש תחת גפנו, מ"מ חנייתם היתה סביב לירושלים ובית המקדש. היינו דכמו שהמצב בהר סיני היה בהתגלות ... ואח"כ במסתר על ידי הדגלים במדבר ... [כן] כשנכנסו לארץ [היה] נסתר עוד יותר [וכמו שכתב] החרדים "דאף שהגופים רחוקים הלבבות קרובים".

³ רמב"ן פסוק מה: לכולם זכות במספר שימנו לפני משה ואהרון כי ישימו עליהם עינם לטובה יבקשו עליהם רחמים וכן כתב בהגות לפרשיות התורה: בעל עקידה רואה בצו הספירה חשיבותו של אנדידאום ביהדות. כל יהודי ויהודי חשוב כמלך וככהן. הזכירו את שמו כדי להדגיש את שוינו למעלה

⁴ א ג: ... כל יוצא צבא בישראל תפקדו אתם לצבאתם אתה ואהרון

essence¹.

The individuals formed families who subsequently formed tribes. Each tribe had its own coat of arms, and each group of three tribes was gathered under a unique flag². According to many commentators, each tribe had an individual flag as well³, comprising an elaborate pageantry, one with deep and profound significance, whose outer glory truly reflected the inner reality. The flag, says the Shem MiShmuel, was the sign of unity; the word דגל means joining, everyone gathering together. The flag flew high, each tribe with its own color, the same color as the stones of each tribe on the Choshen.⁴ Through all these connecting symbolism, which aroused a deep sense of identity and pride, all those who strayed knew how to return to their roots⁵.

The fact that the stones of the Choshen worn by the Cohen Gadol represented the tribes was a deep continuation of this idea. The stones on the Choshen made up the Urim veTumim, which was one way in which G-d communicated with man. G-d's message in this was that the combined spiritual elements of all the tribes, each and every stone, made up this Kli through which He could communicate. The idea of the solitary prophet is a myth, as when the Jewish people lose the level that is worthy of prophecy in their midst, even a Moshe Rabbeinu cannot maintain his.

Ibn Ezra⁶ tells us exactly why each tribe was connected with each degel. Thus Yehuda (malchus) is together with Yisachar (Torah) and Zevulun (wealth), and these lead in the east, just as the sun rises in the east. Each degel also has a specific color and insignia (lion, mandrake, etc.) These reflect the כסא הכבוד and the 4 animal images surrounding it (i.e. the camp of Klal Yisrael which received the Shechina down here was an exact parallel of the original manifestation of G-d outside of His essence: כלל ישראל הן הן המרכבה).

This idea of the vital contribution of each individual goes on to this day. One expression of this is in the Chidush. The Torah is far bigger than any Neshama could ever encompass⁷. Therefore, says the Rambam, there will never be a time when there will not be Chidushei Torah, new ways of understanding the Torah, reflecting the unique Neshama

¹ אור גדליהו ס' א: ולכן נאמר שאו את בני ישראל – שאו ... לשורש החיות של האות השייך לו. וכן נראה מלשון רבינו בחיי שכתב על הלשון במספר שמות וז"ל לא אמר במספר שמותם ... [אלא] כמספר [שמות] המלאכים שבארבע מחנות ע"כ שהמלאך הוא השרש שיש לכל אחד מישראל ... בתורה. ולפי מש"כ דשורש כל אחד מישראל הוא באות שבתורה יש לפרש במספר שמות בשמות של הקב"ה

² ברש"י א נב: שלשה שבטים לכל דגל וגו' וכמבואר בפסוקים שכל שלשה שבטים היו נקראים מחנה – מחנה יהודה, מחנה ראובן, מחנה אפרים ומחנה דן

³ ודלא כאברבנל וכן משמעות הפסוק שנאמר איש על דגלו באותות לבית אבותם וכן מפורש בחז"ל שנתנו צורה לכל דגל של כל שבט ושבט

⁴ רש"י ב ב: כל דגל יהיה מפה צבועה תלויה ... צבע כל אחד כגון אבנו הקבועה בחשן

⁵ שם משמואל שם ד"ה להבין: הדגל הוא סימן שיתקבצו אליו הנפזרים כמ"ש רש"י וביותר במלחמה שהנפרד ... יוכל לשוב אל מחנהו בכל עת, כ"כ הוא ברוחניות. והנה כתיב (שיה"ש ב) ודגלו עלי אהבה, ודגל הוא לשון חיבור, היינו שיהיה תמיד דבוק באהבת הש"ת

⁶ גם מובא ברמב"ן ב ב

⁷ איוב יא ט: ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים (ע"פ עירובין כא ע"א)

אור החיים שמות לא יג: דבריה מזוקקים ואותותיה ספורות וכל אות ואות מגלה הלכות ונפלאות... בשבעים פנים וארבעה אופנים ול"א נתיבות, וכל נתיב בכמה שבילין

עירובין כא ע"א: ע"ש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות

relationship of each person to the Torah.¹ And, although the concepts of Batei Avos and Shevatim have broken down, we still have concentric circles of relatedness with which our uniqueness interacts, each level in a different way. For example, each generation has a special relationship with the תורה² and each place will develop its own unique understanding of the Torah³. The Chidushim of America will not be the same as the Chidushim of France. The Chidushim of Europe will differ from those made in Eretz Yisrael⁴.

Shem MiShmuel states that the need to identify the uniqueness of each Jew was required each time the Jews were about to enter a physical or a spiritual war⁵. The first counting was when the Jews went into Egypt, a counting of 70 souls who were preparing to plunge into the most impure country in the world⁶.

אלה שמות בני ישראל, these are those that will be called by name to give them a special קיום⁷.

Another counting took place after Cheit HaEigel⁸ when the Zuhama of the Cheit of Adam HaRishon returned and was threatening to continue spreading. Thus Bnei Yisrael were pressed to launch a spiritual war, a desert war for their future spiritual survival⁹.

¹רמב"ם: ואין זמן שלא היה בו התבוננות וחינוך הענינים. (הקדמה לפירוש המשניות קטע המתחיל וכשמת משה ע"ה)

ובחגיגה ג ע"ב: דברי תורה פרים ורבים

²מכתב מאליהו – מאמר על התורה: לכל דור יש כח מיוחד לקבל את התורה

אמרו רז"ל שכל הנשמות עמדו במעמד הר סיני, וזה היה כדי לתת לכל דור כח מיוחד לקבל את התורה, המגלה את התורה לאמיתיה בדור ההוא. דוקא במצב של הסתר, כשנתמעטו הלבבות, מתגלה דרך הלמוד שעל ידו אפשר לחדש חידושי תורה...

אמרו רז"ל (שבת פ"ח): "כפה עליהם הר כגיגית...מכאן מודעא רבה לאורייתא...הדר קבלוה בימי אחשוורוש." (ועיין בכרך ב' מאמר "משנכנס אדר" וכו'). כי הגילויים הנשגבים בשעת מתן תורה שכבשו את בני ישראל, הם בחינת "כפה עליהם הר כגיגית", ועדיין אינם בגדר מתן תורה בשלמות. ואימתי הקבלה היא בשלמות—כשמתגלה דבקותנו לתורה דוקא מתוך ההסתר הגדול...

סנהדרין קב ע"א: חידשו דברים שלא שמעתן האוזן מעולם

שבת קמה ע"ב: עשו ציצים ופרחים לתורה

This is also a function of the infinite depth of תורה wisdom.

שו"ע הרב הל' ת"ת פ"א הל' ה:

שהתורה מצד עצמה אין קץ ותכלית [שנאמר לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד] אפילו לפשטי דרשותיה הצפונים בה. ורבי עקיבא היה דורש על כל קוץ וקוץ תילי תילי של הלכות ולא הגיע לתכלית דרשותיה עדיין. וכן אין קץ לתכלית לעומק טעמי ההלכות והפלפול בטעמיהן ובדרשותיהן במדות שהתורה נדרשת, ועי"ז יחדשו הלכות באין קץ ותכלית למי שזוכה לזה אחר שגמר תחילה כל התורה שבע"פ המסורה לנו והנגלית לעין כל כמו שאמרו חכמים (שבת סג) דליגמר איניש, והדר ליסבר שהוא עיון בעומק הטעמים וכמשי"ת

³חגיגה ג ע"א: אין בית מדרש בלא חידוש

⁴רב משה שפירא שליט"א

⁵שם משמואל ריש פרשת במדבר: שכל המנויים שהיו בישראל, היו רק קודם מלחמה, רוחנית או גשמית.

⁶שם משמואל שם: המנין הראשון, בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה, שהיו צריכים אז התחזקות גדולה שלא יטמאו בין המצריים.

⁷שם משמואל שם: וכמו שפירש כ"ק אדמור"ר זצלה"ה מאה"כ ואלה שמות בני"י על פי משכתב הרשב"א בתשובה ששם של דבר הוא קיום של הדבר וכאשר הלכו למצרים מקום טומאה הוצרכו לחיזוק ולקיום ביותר ע"כ תדה"ק

⁸רש"י, במדבר א ד"ה וידבר: וכשנפלו בעגל מנאן לדעת מנין הנותרים

⁹שם משמואל: ואחר יציאת מצרים, אחר שנפלו בחטא העגל וחזרה הוזהמה להתפשט, והוצרכו אח"כ למלחמה הרוחנית שבמדבר כנ"ל בזוה"ק

And again, on entering Israel, with the future battles with the Canaanite nations ahead, the Jews were counted as they were to be counted prior to every battle¹.

The arrangement of the Degalim, their facilitation of fulfillment of the individual potential combined into the symphony of the Jewish people – all this helped to produce the Shechinah in the camp. The Degalim represented the words of the Torah at Sinai – all the letters in unison not only as words, but totally integrated into the people. G-d's name was now encoded into the Jewish people and the Jewish people were now living testimony to the one G-d².

¹ שם משמואל שם: ואח"כ קודם כל מלחמה הוצרכו למנין, כמו שמבואר בכתובים. ורק פעם אחת בימי דוד שהיה שלא לצורך מלחמה נחשב המנין לחטא

ולא ידעתי אם כוונת השם משמואל למנין שכתב רש"י בריש הפרשה: וכשבא להשרות שכינתו עליהם מנאם באחד בניסן הוקם המשכן, ובאחד באייר מנאם אבל כן כתבו במפורש הרשב"ם, האברברנל, והחזקוני שהמנין בפרשתינו היא ההכנה ליכנס לארץ

² שפת אמת [תרנ"ו]: במדרש איש על דגלו נתאוו בני ישראל לדגלים להיות ניכרים כמלאכי השרת ע"ש. כי בני ישראל נבראו להעיד על השי"ת ולפרסם הנהגתו ית"ש בעולם כמ"ש אתם עדי נאום ה'. פל' נאום ה' הוא התורה ובנ"י צריכין להיות בעצם תורה כדאיתא אורייתא וישראל כלהו חד ואז הם עדות על השי"ת. ובאמת ספר במדבר נתיסד על זה כי מקודם קיבלו התורה בח' דיבור ואח"כ במשכן ודגלים ה' מלה דקיימא בעובדא וזה בח' במדבר. ואיתא במדרש התורה ניתנה במדבר חנם שכל א' יכול לזכות לתורה. ד"א אם אין אדם עושה עצמו הפקר כמדבר אינו זוכה לתורה. ולכאורה דבריהם סותרין זא"ו. אבל הענין כמ"ש בזה"ק תרומה אורייתא מאן דבעי למיזכה בה זכה. אבל מלה דקיימא בעובדא צריכין למקני באגר שלים ע"ש. ולזה אין זוכין להיות בעצם תורה עד שנעשה הפקר כמדבר ואז נקרא עושי דברו כמלאך שאין בו רק שליחות הבורא ולזה נתאוו בני ישראל להיות ניכרים ששמו ית' נקרא עליהם ועל זה כתיב שימני כחותם להיות ניכר רשימת אותיות התורה בעצם האדם:

נשא

1. The Sotah & the Nazir – Marriage & Withdrawal

SOTAH:

סוטה: במדבר ה יב-טו (נשא): איש כי תשטה אשתו וכו' והביא איש את אשתו אל הכהן וגוי' ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת¹

סוטה - לא לתן לבונה במנחת סוטה: במדבר ה טו (נשא): ולא יתן עליו לבונה²

המוציא שם רע על אשתו יקימנה לאשה לעולם: דברים כב יט (כי תצא): ולו תהיה לאשה³

שלא יוכל לשלחה כל ימיו: דברים כב יט (כי תצא): לא יוכל לשלחה כל ימיו⁴

NAZIR:

שלא ישתה יין: במדבר ו ג (נשא): מיין ושכר יזיר, חמץ יין ושכר לא ישתה, כל משרת ענבים לא ישתה⁵

שלא יאכל ענבים: במדבר ו ג (נשא): וענבים לחים וגוי' לא ישתה⁶

שלא יאכל צמוקים: במדבר ו ג (נשא): וענבים (לחים) ויבשים לא יאכל⁷

שלא יאכל גרעיני ענבים: במדבר ו ד (נשא): מחרצנים וגוי' לא יאכל⁸

שלא יאכל קליפת ענבים: במדבר ו ד (נשא): (מחרצנים) ועד זג לא יאכל⁹

שלא יגלח הנזיר שערו: במדבר ו ה (נשא): כל ימי נדר נזרו תער לא יעבר על ראשו¹⁰

שיגדל הנזיר שערו: במדבר ו ה (נשא): קדש יהיה גדל פרע שער ראשו¹¹

שלא יכנס הנזיר לאהלה המת: במדבר ו ו (נשא): כל ימי נזירו לדי' על נפש מת לא יבא¹²

שלא יטמא הנזיר למת: במדבר ו ז (נשא): לאביו ולאמו ולאחיו ולאחתו לא יטמא בהם במתם, כי נזר אלוקיו על ראשו¹³

¹ חינוך מצוה שס"ה

² חינוך מצוה שס"ו

³ חינוך מצוה תקנ"ג

⁴ חינוך מצוה תקנ"ד

⁵ חינוך מצוה שס"ח

⁶ חינוך מצוה שס"ט

⁷ חינוך מצוה ש"ע

⁸ חינוך מצוה שע"א

⁹ חינוך מצוה שע"ב

¹⁰ חינוך מצוה שע"ג

¹¹ חינוך מצוה שע"ד

¹² חינוך מצוה שע"ה

¹³ חינוך מצוה שע"ו

שיגלח הנזיר ויביא קרבניו: במדבר ו ט-יח (נשא): וגלח ראשו ביום טהרתו וגוי' והביא כבש בן שנתו לאשם. וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו וגוי' והקריב את קרבנו לד' כבש בן שנתו תמים אחד לעלה, וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת, ואיל אחד תמים לשלמים וגוי' וגלח הנזיר פתח אהל מועד¹

The Sotah, the suspected adulteress, and the Nazir, the holy man of vows, are two opposites of each other.

The Sotah-woman undergoes a traumatic ordeal where the Sotah waters determine her guilt or innocence.

The Nazir could not be more different. He creates for himself a new reality of holiness by an act of withdrawal from the material lusts of this world. He would be, in fact, a holy man, separated from any form of sensual passion or impurity.

But the Nazir is sanctioned in the end. He has to bring a Korban Chatos, for he removed himself from what G-d has said was permissible to him.

And so really the Sotah woman sends us the stronger message. The Torah refers to her sin as *meila* - the same term as is used for misuse of things dedicated to the Temple. Her passion to attach herself to a man must be directed only at her husband. But the passion itself is holy, coming as it does to build family, the unit of the Jewish nation.

*Chazal say that they are juxtaposed because one who sees a Sotah woman is influenced to be less holy himself². Remarkable! Despite the woman's great disgrace, the very thought that someone may have done this act makes it more doable by everyone else. The Besht adds that the very fact that G-d caused this person to see the Sotah woman is a sign that he has some weakness in this area³. It is to counter this, and not because of any grand spiritual aspirations, that the Nazir makes his oath⁴.

Both Sotah and Nazir come in the broader context of our parsha which tells Bnei Yisrael how to maintain the holiness of the nation, Kedushas HaMachaneh⁵.

Sotah is the type of Tumah that requires outside interference, leaders of the Jewish people, to get involved, for the Tumah is caused by a foolish madness, a שטות⁶ (שטות means

¹חינוך מצוה שע"ז

²רש"י ו ב: למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין שהוא מביא לידי ניאוף (סוטה ב)

³מובא באור גדליהו עמוד קה

⁴אור גדליהו עמוד קו: וזהו עיקר הנזירות שבאה לפרוש את האדם מהחטא וכמו שמובא בגמ' (נדרים ט:) בשמעון הצדיק שאמר לו הנזיר שהרגיש כי פחו עליו יצרו וביקש לטורדו מן העולם, ואמר לו שמעון הצדיק בני כמוך ירבו נזירי נזירות בישראל, וקרא עליו הפסוק נזיר להזיר לד' ופ' הר"ן שהיה נזירותו לשם שמים, וע"ש עוד מה שפירש הר"ן

Other mefarshim explain that the very fact that he saw such an event must mean that the sin was somehow relevant to his life.

⁵אור גדליהו (ריש הפרשה): אחר שנפקדו כל אחד מישראל ... בפרשת במדבר ובהתחלת פרשה זו, באה התורה בציווי לשמור את קדושת המחנה, וזו היא הפרשה של שילוח הטמאים.

חזקוני ה יב: כי תשטה אשתו - נסמכה פרשה זו לאותה של מעלה לפי שבשתייהם כתיב מעילה.

⁶ה (יב) דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל:

בכור שור ד"ה כי תשטה אשתו: נכתב בשי"ן כי תנהג עצמה דרך שטות ולא כדרך בנות ישראל

a going astray from the appropriate order¹, but it more commonly is translated as a foolishness, a loss of one's bearings.) The emotions that can quickly be aroused in such situations are so powerful that a person (in this case the woman and the נואף) may risk his entire life for the sake of a moment's pleasure². Only outside intervention can restore sanity here.

How does the Sotah situation come about? A woman disobeys her husband's explicit demand that she not be seen in seclusion with a particular man³. The question is whether adultery was committed or not. The Sotah-woman undergoes a traumatic ordeal, one which underlies the midah keneged midah with which all the world is run⁴. She brings a barley korban, animal food, for she has abandoned her Seichel, without any of the normal light-producing oil⁵ or good smelling spice⁶; her hair is undone, and according to opinion, her clothes are torn. All of this is done in front of crowds of women (and possibly also men)⁷.

רש"י ד"ה כי תשטה אשתו - שנו רבותינו אין המנאפין נואפין עד שתכנס בהן רוח שטות דכתיב כי תשטה וכתוב בו (משלי ז) נואף אשה חסר לב. ופשוטו של מקרא כי תשטה תט מדרכי צניעות ותחדש בעיניו כמו (שם ד) שטה מעליו ועבור (שם ז) אל ישט אל דרכיה לבך:

כלי יקר: ולולא מסתפינא לומר דבר חידוש אשר לא שערום ראשונים הייתי אומר, כי תשטה בטי"ת כמו תשטה בטי"ו כי ט' מתחלפת בטי"ו באותיות דטלנ"ת וכן פירש"י סוף פר' מקץ (מד טז) בפסוק ומה נצטדק. שטי"ת זו במקום טי"ו וכן לשון תועה. בכל המקרא בטי"ו, ובלשון רז"ל טועה בטי"ת, כאילו אמר כי תשטה אשתו יין ושכר המרגילים לערוה. ולדעת האומר שהוא לשון שטות היינו לפי שהיין יקח לב עד שאינו יודע להבדיל בין קודש לחול כמ"ש (ויקרא י ט-י) יין ושכר על תשת וגו':

סוטה ג ע"א: אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות

¹ ממעמקים, עמ' 75: שורש ענין השטות הוא להטות את האדם מתכלית הבריאה, ומהסדר שסידר הבורא יתברך בבריאה. בדומה, הדס "שוטה" נקרא כך, כיון שעליו נוטים מהסדר הראוי. וכן "עלה הלוף השוטה" המוזכר במשנה (שביעית ז א), הכוונה ללוף שעליו גדולים מהרגיל (שנות אליהו שם). כי זה מורה שענין השטות הוא חרוג מהסדר ומהמלך הרגיל ומסודר.

² ממעמקים, שם: ובכן קישרו חז"ל בין השטות מלשון סטיה (שהכתוב דיבר על הסטיה מן הדרך) לבין השטות מלשון שוטה (כדרשתם ז"ל "אין המנאפים נואפים עד שתכנס בהם רוח שטות) ללמדנו בזאת שאדם מטבעו כבול למהלך המסודר של הבריאה ולסדר הראוי של הדברים. במצב זה לא יתכן שהוא יחטא בניאוף. ובכדי להכשיל את האדם בעבירה, נכנסת בו קודם רוח שטות, והיא מוציאה אותו מהמלך הישר והראוי, וגורמת לו לעשות מעשים שלא תואמים את המגמה התכליתית.

³if he gave her the warning in front of two witnesses, and one witness saw actual adultery thereafter, then she is forbidden to her husband forever, and the Sotah-waters cannot help. They only help if there is evidence of her subsequent seclusion with the man against whom she was warned, but not of actual adultery.

⁴משנה מסכת סוטה פרק א (ז) במדה שאדם מודד, בה מודדין לו. היא קשטה את עצמה לעברה, המקום נולה. היא גלתה את עצמה לעברה, המקום גלה עליה. בירך התחילה בעברה תחלה ואחר כך הבטן, לפיכך תלקה הירך תחלה ואחר כך הבטן, ושאר כל הגוף לא פלט:

⁵ספר החינוך - מצוה שסו שלא ניתן שמן בקרבן סוטה, שנאמר [במדבר ה', ט"ו] והביא את קרבנה וגו' לא יצוק עליו שמן: משרשי המצוה, אמרו רבותינו זכרונם לברכה [מדרש רבה נשא ט', י"ג] כדי שלא יהיה קרבנה מהודר, שהשמן קרוי אור והיא עשתה בחושך, ועשתה מעשה בהמה שנרבעת לכל, לפיכך מנחתה גרועה להיות שעורים. ... ואענה בו אני חלקי, כי השמן עליון על כל המשקין שהוא צף על כולו, ועתה הסוטה שקלקלה מעשיה ויסירה בעלה מגבירה ונתנה למטה בשפל ובזיון, אין ראוי להביא בקרבנה השמן הנכבד שהוא נכון לאורה ולגדולה למשחה בו המלכים והכהנים הגדולים. וכלל הענינים שנצטוינו בהם לתקן מחשבת העושים במלאכה ולתת אל לבם כי המקולקל במעשיו כל דרכיו יבואו בחרפה ובבושת וכדי בזיון וקלס, ולטובים ייטיב ה' ושמחה וששון ויקר ישיגם:

⁶ספר החינוך - מצוה שסז שלא להשים לבונה בקרבן סוטה שנאמר [במדבר ה', ט"ו] ולא יתן עליו לבנה: משרשי המצוה כענין מה שכתבתי בשמן, כי הלבונה הידור בקרבן וריח טוב, ולכן אין ראוי לאשה החוטאת להדר קרבנה. ועוד אמרו זכרונם לברכה על זה [מדרש רבה נשא ט', י"ג] שהאמהות הכשרות והצנועות קרויות לבונה, שנאמר [שיר השירים ד', ו'] ואל גבעת הלבונה, וזו פירשה מדרכיהן:

⁷רמב"ם הלכות סוטה פרק ג הל' ה: ומקבצין עליה קבוץ גדול של נשים שכל הנשים הנמצאות שם חייבות לראותה שני (יחזקאל כ"ג מ"ח) ונוסרו כל הנשים וגו' וכל איש שיחפוץ לבא לראותה יבא ויראה והיא עומדת ביניהן בלא רדיד ובלא מטפחת אלא בבגדיה וכופח שעל ראשה כמו שהאשה בתוך ביתה:

She then says Amen to the Cohen's frightening oath that if she is indeed guilty of actual adultery her belly will swell up with the mixture that is made¹.

G-d's Name is dissolved in a mixture which the Sotah woman drinks². This is critical, because it tells us the hoped for resolution of the whole procedure.

The Rambam tells us: *If one has only enough money to buy Shabbat candles or Chanukah candles; or one has only enough to buy Shabbat candle or wine for Kiddush, one should prioritize buying the Shabbat candles because [the extra light facilitates] Shalom Bayis – for G-d's name [in the case of Sotah] is wiped out [when the parchment is dissolved in the water] in order to achieve Shalom*³.

Clearly, the hoped for goal is to clear this woman's name and restore her to her husband.

The mixture includes earth taken from the base of the altar⁴. For it was from here that the First Man's body was made עפר מן האדמה, and therefore from which the purpose of the world emerged. (In fact, the entire world began from this point⁵.) This woman has possibly departed from the faithful connection to the altar which will now be her judge or her atonement⁶.

Now the most remarkable lesson in hashgacha pratit unfolds. If she is guilty, she will die⁷. She will return to the dust that she was originally made from⁸. Simultaneously, the נואף dies in the same miraculous way⁹. If she is not guilty she reunites with her husband, who was forbidden to her until now, and she is blessed¹⁰ with, amongst other things, easy childbirth¹.

¹ רמב"ם הלכות סוטה פרק ג הל' ז: ואחר כך משביעה הכהן בלשון שהיא מכרת ומודיעה בלשונה שלא גרם לה אלא קינוי וסתירה שקנא לה בעלה ונסתרה ואומר לה בלשון שהיא מכרת (במדבר ה' י"ט כ"ב) אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי ממי המרים המאריים האלה ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש בך את שכבתו מבלעדי אישך יתן ד' אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך בתת ד' את ירכך ונפלת ואת בטנך צבה ובאו המים המאריים האלה במעיד לצבות בטן ולנפיל ירך והיא אומרת אמן אמן בלשון שהיא מכרת ומודיעה שהבטן היא תלקה תחלה והירך בסוף כדי שלא להוציא לעז על המים:

² רמב"ם, שם הל' ח: ואחר כך מביא מגילה של עור טהור כמו ספר תורה וכותב עליה בלשון הקדש בדיו שאין בו קלקנותו לשמה של אשה כמו גט וכותב כל הדברים שהשביע אותה בהם אות באות ומלה במלה וכותב את השם ככתבו ...

³ רמב"ם הל' חנוכה פ' יד: היה לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקדוש היום נר ביתו קודם משום שלום ביתו שהרי השם הנמחק לעשות שלום בין איש לאשתו גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר (משלי ג') דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום

⁴ במדבר ה (יז) ולקח הכהן מים קדשים בכלי חרש ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים:

⁵ אמרו חז"ל, למה נקרא אבן שתיה? וענו שממנו הושתת העולם

⁶ בראשית רבה ב ז: עפר מן האדמה ... נטל עפרו ממקום שנאמר בו "מזבח אדמה תעשה לי" (שמות כ), הלואי תהא לו כפרה ויוכל לעמוד

ובמעמקים, עמ' 77: משמעות הדברים, האדם נברא ממקום מסויים – מאותו עפר שעליו הוקם המקדש – כדי לקשר ולחבר אותו אל המקום שעל ידו תכלית העולם יצאת אל הפועל. תכלית הדבר היא, שהאדם ישתייך לאותו עפר שממנו נברא, וישאר על מקומו ובל יחטא. מאידך, כל חטא יש לו יציאה מאותו המקום שהוא נברא, ופרישה מאותה תכלית – המציגת על ידי העפר שממנו הוא נוצר.

⁷ רמב"ם, שם: ... ואם טמאה היא מיד פניה מוריקות ועיניה בולטות והיא מתמלאה גידין גידין ... והן מוציאות אותה מעזרת נשים שהיא עומדת בה ובטנה צבה בתחלה ואחר כך תפול ירכה ותמות:

⁸ דברים רבה ט טו: מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה ... לא זכתה, תחזור לעפרה

⁹ רמב"ם הלכות סוטה פרק ג הל' יז: באותה שעה שתמות היא ימות הנואף שהשקה על ידו בכל מקום שהוא ויארע לו מאורעות שאירעו לה לצבות בטן ולנפיל ירך

¹⁰ ה' כח: ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונזרעה זרע

The earth that she drunk now becomes her strength, the ואנכי עפר ואפר of Avraham Avinu². Though her seclusion is never exonerated, it now becomes clear that this woman overcame her enormous desire to ignore her husband's warnings and have illicit relations. In the end, her courage rendered her pure³.

The Nazir could not be more different. In a surge of proactive holiness he literally creates for himself new mitzvot,⁴ a new reality of holiness similar to that of the Cohen Gadol, forbidden, like the latter, to become Tameh LeMeis. He is a Nazir, which the Ibn Ezra says comes from the word Nezer,⁵ a crown, compared to the holy prophets themselves⁶. Of him it says כי יפליא, for he reaches the level of the mysterious, upper spiritual realms⁷.

The Nazir grows his hair long and unwieldy⁸, ridding himself of his pretensions that physical beauty has any worth⁹ (the exact opposite of the king who would have a haircut every day). He would separate himself from all material lusts, including wine and, in fact, anything which would come out of a grape¹⁰. He would be, in fact, a holy man¹¹, separated from any form of sensual and earthly passion¹² or impurity¹³.

The Tumah of Sotah is of an unusual type. It is the only Tumah that can be resolved strictly by a Nes (in fact the only mitzvah in the Torah dependent on a miracle), the operating of the water on the woman's belly if she is guilty of adultery¹⁴. It takes a miracle, i.e. G-d

ברכות לא: אם היתה עקרה נפקדת... דברי ר' ישמעאל א"ל רבי עקיבא ... אלא מלמד שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח ... אחד יולדת שנים...

¹ רמב"ם הלכות סוטה פרק ג הל' כב: סוטה ששתת והיתה טהורה ... ואם היה דרכה לילד בקושי תלד במהרה

^{2 2} דברים רבה ט טו: מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה. זכתה יוצא ממנה בן כאברהם אבינו, דכתיב ביה (בראשית יח) ואנכי עפר ואפר

³ לב אליהו דף ר"פ

⁴ בגמ' נדרים ב ע"ב כתוב שבועה הוא כשעושה על עצמו איסור לחפץ משא"כ בנדר שהוא איסור חפץ על עצמו. ואע"פ שהאחרונים מפלפלים מהוא הדין בנזיר, הרי מוסכם שכל העובר על נזירות עובר ג"כ על כל יחל דברו לנדר.

⁵ פסוק ז

⁶ עמוס ב יא: ואקים מבניכם לנביאים ומבחורכם לנזירים (עיין ברמב"ן)

שם משמואל [תר"ע]: וזוה נבין ענין נזיר שמעלתו גדולה עד מאוד, ... וקדושתו חמורה שאינו מטמא למתים ככה"ג, ומפורש בכתוב (עמוס ב') ואקח מבניכם לנביאים ומבחורכם לנזירים, הרי שגדלה מעלתם של נזירים ממעלת נביאים ולזה נאמר מבחורכם ממובחרים שבכם.

⁷ שם משמואל [תר"ע]: ונאמר בו כי יפליא שמגיע לפלא עליון ומדת פלא עליון ידוע

ועיין מה שכתב האור גדליהו (ריש ס' ג) בזה

⁸ במדבר, ו ה: כל ימי נדר נזרו תער לא יעבר על ראשו

⁹ ספורנו, שם: תער לא יעבור על ראשו. וזוה ישליך אחרי גוו כל מחשבת יופי ותיקון שער.

¹⁰ ו ג: מיין ושכר יזיר חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה וכל משרת ענבים לא ישתה וענבים חים ויבשים לא יאכל: (ד) כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל:

¹¹ ספורנו ו ה: יופי ותיקון שער. קדוש יהיה. נבדל מן התאוות החמריות:

¹² רבינו בחיי, ו ב: וע"ד הפשט הוזהר הנזיר מן היין כי כל הנמשך אחריו נמשך אחר תאוות והוא מביא לידי חטאים ומכשולים רבים, ונצטוה בגדול שער לפי שמוליד הדאגה, ויהיה בו נכנע בעבודת הש"י בהיותו מנוול בשערו ויהיה נזהר מהמותרות המנוולים אותו, כי כן שער מותר הטבע באדם מהעשנים הנולדים בגוף, וזהו לשון יפליא יעשה דבר פלא כי רוב העולם הולכין אחר תאוותם וזה פורש מהתאוות, וזהו לשון נזיר מלשון (ויקרא כב) וינזרו מקדשי בני ישראל, שהוא לשון הפרשה:

¹³ ו ו: כל ימי הזירו לדי' על נפש מת לא יבא:

¹⁴ רמב"ן ו כ: אין בכל משפטי התורה דבר תלוי בנס זולתי הענין הזה

Himself, to put this relationship together again (and therefore it only works when the Jewish nation is operating at a high spiritual level and the husband is pure as well).¹ G-d chose this mitzvah alone to give great tribute to the Jewish nation that He would be so manifest in one of their issues². So great is this idea of Shalom Bayis that it permeates every level of halacha. In the historic words of the Rambam (based on the Sages):

רמב"ם הלכות חנוכה פרק ד: היה לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקדוש היום נר ביתו קודם משום שלום ביתו שהרי השם הנמחק לעשות שלום בין איש לאשתו³. גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר (משלי ג') דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום.

So, besides the miracle, G-d is involved in saving this marriage in another way by agreeing to have His Name dissolved for their sake⁴. The dissolving of G-d's Name does not lead to the disappearance of the Shechina, says the Maharal. On the contrary, since its purpose is to reunite husband and wife, the Shechina is actually strengthened. Hence it is dissolved by the greatest Sages of the generation: only the Great Sanhedrin can authorize the administering of the Sotah waters⁵.

What emerges is that Sotah is a deep lesson on the value of a Jewish home, rather than being a gruesome tale of the fate of an adulteress. As such, the Sotah process only works when the Jewish people are at their highest and holiest of levels⁶. Only then does this extra dimension of Divine Providence on Machaneh Yisrael become manifest.

Marriage is the basic unit of the Jewish nation⁷ and indeed of any civilization. This is why Rabbeinu Yonah requires every community to appoint pro-active marriage counselors to

¹רמב"ם הלכות סוטה פרק ג הל' יז: וכל הדברים האלו בשלא חטא הבעל מעולם אבל אם בעל בעילה של איסור אין המים בודקין את אשתו כמו שבארנו:

(יח) ואם עבר והשקה את אשתו הרי זה מוסיף על חטאתו פשע שגורם לשם המפורש שימחה במים לבטלה ומוציא לעז על מי סוטה שאשתו אומרת לאחרות שזינת ולא בדקו בה המים והיא לא תדע שמעשי הבעל גרמו:

(יט) לפיכך משרבו המנאפים בגלוי בבית שני בטלו הסנהדרין את מי המרים וסמכו על הכתוב בקבלה (הושע ד' י"ד) לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה:

רמב"ן ה' כ: אמרו (סוטה מז:): ונקח האיש מעון, בזמן שהאיש מנוקה מעון מים בודקין את אשתו, אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו והנקיון הוא, שלא בא עליה משקנא לה ונסתרה ויש מפרשים, שאם בעל הבעל שום בעילה אסורה כל ימיו אין המים בודקין אותה והעולה מן ההלכה (שם), שאפילו היו בניו ובנותיו נואפים ולא כהה בס לא היו בודקין והכלל, שהוא נס וכבוד לישראל:

²ספר החינוך - מצוה ששה: שורש מצוה זו נגלה לכל רואי השמש שהוא שבח גדול באומה להיות לנו תחבולה להוציא מתוך לבבנו החשד בנשותינו ולדעת באמת אם זינתה האשה תחת בעלה או לא זינתה, מה שאי אפשר לכל גוי וממלכה להיות ביניהם כן, ועליהן נאמר [משלי ל', כ'] אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און, כי מי יגלה על בנותיהם כי תזנינה ועל כלותיהם כי תנאפנה. ועמנו נתקדש בכל דבר שבקדושה, ונתן לנו האל מופת לדעת ענין זה הנעלם משאר העמים, ומתוך כך תתרבה בין איש לאשתו אהבה ושלום שלם וזרענו יהיה קדוש. ומה אאריך עוד בפרטי ענינים אלה, והכל נגלה בלב כל מכין. ולכן בהיות טעם הענין נס באומתנו וכבוד גדול להם, פסק משעה שנתקלקלו בעבירות, כמו שאמרו זכרונם לברכה [סוטה מ"ז ע"א] משרבו הנואפים פסקו מי סוטה, שנאמר [הושע ד', י"ד] לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה וגו', ופירוש הכתוב לומר שלא יעשה להם הנס הגדול הזה להיות המים בודקין את האשה אם זינתה:

³ע"פ המדרש רבה פ"י-יא

⁴ה' כג: וכתב את האלות האלה ... ומחה אל מי המרים

⁵סוטה ז ע"ב

⁶רמב"ן ו' כ: שהוא פלא ונס קבוע שיעשה בישראל בהיותם רובם עושים רצונו של מקום וכו' שיהיו ראויים להשרות שכינה בתוכם

⁷When Yaakov goes into Mitzrayim with 70 people so that their descendants may emerge as the Jewish nation, the Torah (שמות א א) writes that it was איש וביתו – a man and his home. Only a home can produce, in the end,

ensure the ongoing shalom of every marriage¹. Marriage is the only halachically sanctioned framework through which children can be conceived². It is the only known framework in which children can be consistently brought up not only well adjusted but passionate about receiving the mantle of Torah and mitzvos. The home is called a Small Sanctuary not as a beautiful turn of phrase, but because it really does operate in a similar way to bring down the Shechinah. All of this is endangered by the suspicions of the Sotah woman's husband against her. If she is indeed guilty of no more than יחוד with a man whom she was already warned not to be with, it is worth rubbing out G-d's Name and having G-d Himself getting involved to save the day.

The Sotah message seems to be one of engagement. Judaism says no to celibacy and yes to marriage, children and the life that results. The Sotah woman is in danger of having misappropriated her passions in the wrong direction. The lesson is not in withdrawal; rather, it is one of appropriate channeling. Both she and her husband have to want the Sotah process in order for it to take place,³ and the presumption⁴ is that, at some level, they are looking to get together again and continue their life of holiness⁴.

The Nazir seems to convey the opposite message, as it seems to encourage withdrawal and separation as a model of holiness.

The Nazir abstains from wine – ensuing that his mind will always be clear and in control⁵. Growing his hair (and completely cutting it afterwards) removes his natural handsomeness (of normal, well-groomed hair⁶), inducing humility⁷. Distancing from Tumas Meis ensures that his heart remains pure and unsullied, allowing for his wisdom to operate unobstructed⁸.

The Nazir is hoping to reach the level of control over his passions that existed in Adam HaRishon before the Cheit. But this is unsustainable. In the end, he has to leave his

a nation.

¹ רבינו יונה, אגרת התשובה אות יד: וחייבים ישראל לברור אנשים שיטילו שלום בין איש ואשתו ושבין אדם לחברו ... שיודעים לפייס ולרצות בני אדם.

² חינוך (מצוה א') משרשי מצוה זו, כדי שיהיה העולם מיושב, שהשם ברוך הוא חפץ בישובו, כדכתיב [ישע' מ"ה, י"ח] לא תהו בראה לשבת יצרה. והיא מצוה גדולה שבסיבתה מתקיימות כל המצוות בעולם, כי לבני אדם ניתנו ולא למלאכי השרת.

³ אם האשה לא רצתה, בעלה חייב לגרשה בלי כתובה

⁴ דסוטה עד שתשתה אסורה לבעלה

⁵ שם משמואל [תר"ע]: אך לבוא לזו המעלה א"א כי אם בסור מן הדבר שהוא היפוך לו. כי הנה יין שרשו בינה, רק כשיורד למטה מטה מתגשם ומשחית את הדעת ומגלה הנסתרות שבלב כמ"ש ז"ל (עירובין ס"ה). נכנס יין יצא סוד, וע"כ כשפורש א"ע מן היין בא לעומתו בקדושה לשורש היין שהוא בינה.

⁶ של"ה

⁷ שם משמואל שם: והמצוה השני' שבנוזר היא תגלחת כמ"ש ותער לא יעבור על ראשו, ובש"ס נדרים ט' ע"ב רועה הייתי לאבא בעירי הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבואה שלי ופחו עלי יצרי וביקש לטורדני מן העולם אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך וכו' העבודה שאגלחך לשמים וכו', הרי שנוזר הוא שפורש א"ע מגאות, וע"כ בא לעומתו בקדושה שהיא ענינה למעלה מבחיל' חכמה וכמ"ש ז"ל (ירושלמי שבת פ"א ג"ג) מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשה ענה עקב לסוליתה, וזה שמסיים הש"ס שם עליך הכתוב אומר איש כי יפליא וגו', וע"כ נקדשו אצלו השערות שעל הגלגולת המקיף על המוח, והבן.

⁸ שם משמואל שם: המצוה השלישית של נוזר היא לפרוש מטומאת מת והנה כתיב (איוב ד') ימותו ולא בחכמה, וההיפוך (קהלת ז') החכמה תחיל' בעלי, וע"כ במה שפורש א"ע מטומאת המת שממנה באים לאדם עצלות ומרה שחורה וטמטום הלב, בא לעומתו בקדושה בבחיל' חכמה שממנה בא אל החיות בעבודת השי"ת כדכתיב החכמה תחיל' בעלי, והבן כ"ז:

Nezirus, and return to the world¹. This leaves a gap for which he must atone. He has to bring a Korban Chatos². Some say the Korban comes because he removed himself from what G-d has said is permissible to him³. Withdrawal as a tactical exercise (or for a limited period of time) to regain control is okay. Someone who voluntarily fasts because he has a food issue may well be holy⁴, provided he returns to the golden mean afterwards. We withdraw on Yom Kippur, from bread on Pesach, and from Melacha on Shabbos, but we always see these in their broader context. Yom Kippur is but one day of the year, Pesach culminates with the Korban-mitzvah of the two loaves on Shavuot which has to be made specifically of Chametz, and the test of Shabbos is how it flows over into the week. None are only means to ends; all have intrinsic value. All, however, are limited and in context. In fact, in the Beraisa of Rav Pinchas ben Yair on which the Mesilas Yesharim is based, Prishus (withdrawal) is but halfway to Kedusha.

Therefore, the Sotah woman sends us the stronger message. Her fate, if she is guilty, is so gruesome specifically because of the importance of family engagement. The Torah refers to her sin as *meila*,⁵ which is the same term used for misuse of things dedicated to the Temple. The husband's response is referred to as an act of קנאה⁶. קנאה comes from the word קנה, and refers to the exclusivity which is meant to take place in a husband-wife relationship. Because the relationship between them is so holy she is not to share herself with anyone else⁷. Her prohibition to him is consequently described as a state of impurity⁸.

If she is innocent, her blessing⁹ is final testimony to the issue at stake. The same waters of chesed can be turned into a curse or reveal their inherent blessing¹. They can only

¹ של"ה

² ו' יד: והקריב את קרבנו לד' כבש בן שנתו תמים אחד לעלה וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת ואיל אחד תמים לשלמים
³ תענית יא ע"א: רב אלעזר הקפר ברבי אומר מה תלמוד לומר וכפר עליו מאשר חטא על נפש וכי באיזה נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים קל וחומר ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר ודבר על אחת כמה וכמה.

⁴ תענית יא ע"א: אמר שמואל כל היושב בתענית נקרא חוטא (והגמ' אומר שהוא כרב אלעזר הקפר שהבאנו באות הקודם) ... ר' אלעזר אומר נקרא קדוש שנאמר קדש יהיה גדל פרע שער ומה זה שלא צער עצמו אלא מדבר אחד נקרא קדוש, המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה (וממשיך הגמ': ולשמואל הא איקרי קדוש ההוא אגידול פרע קאי ולר' אלעזר הא נקרא חוטא ההוא דסאוב נפשיה)

ואע"פ שזמה רואים שיש מחלוקת אמורעים בדבר מ"מ ההבדל בין שמואל ור' אליעזר קטן מאד:

1. בנוגע לשמואל: כתבו התוס' ד"ה אמר שמואל שאפילו שמואל מסכים שמצוה לעשות תענית מ"מ עבירה לצער את עצמו ומ"מ המצוה שהוא עושה התענית גדול יותר מן העבירה ממה שהוא מצער נפשו

2. בנוגע לר' אלעזר: כתב הגמ' בדף יא ע"ב שר' אלעזר מסכים שהמתענה הוא חוטא עם זה מזיר לבריאותו או עם הוא מפסיד מלמודו (אם הוא ת"ח) או מעבודת ד' שלו באיזה אופן או אם הוא מלמד תינוקות. ונפסק להלכה בשו"ע ס' תקעא ס' א ובביאור הלכה מביא מהשל"ה בשם החרדים שכל מה שתמצא בסיגופים כו' לא נזכרו אלא למי שאין עמלו בתורה וכתב הספר חפץ חיים שהיום כולנו חלשים בדבר זה ובמ"ב (תקעא ס' א) רק התיר מי שיש לו צרך לכפרה על חטא אבל בביאור הלכה הביא הח"א שעדיף שיוסיף ללימוד תורה שלו וימעט באכילתו ע"ש עוד. ועוד כתב המ"ב (ס"א שם): וכתבו ספרי המוסר דאם באמצע אכילתו בעוד שהוא מתאוה לאכל מושך ידו ממנו זה נחשב ג"כ לסיגוף ומתכפרים עונותיו וגו' ושם ממשך: וראיתי כתוספות בספר אחד שכשאדם רוצה להתנדב תענית טוב יותר שיקבל תענית מן הדבור ממה שיקבל עליו מן האכילה וכן כתב כמה פעמים בספר חפץ חיים.

⁵ ה' (יב) דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל:

⁶ ה' (יד) ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והוא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה:

⁷R. SR Hirsch (pg. 63): To make one's right to something valid, to demand something as rightfully belonging to you.

⁸ ה' (יד) והוא נטמאה

⁹ ה' כת: ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונזרעה זרע

do so when the Jewish people operate at the highest of spiritual levels, a level that merits the miracle of these waters². Her strength is her weakness, as her passion to attach herself to a man must be directed only at her husband. Perhaps this is why we learn from the Sotah woman that a married woman must cover her hair. This, too, is the lesson of the dust of the Temple that is mixed into the Sotah mixture³. If she is guilty, she will return to dust. If she is innocent, she will merit children comparable to her forefather Avraham who declared that he was but עפר ואפר⁴.

The Mei Shiloach gives us a powerful insight into the positive lenses with which the Sages viewed the Sotah issue. In the Torah, the Sotah woman is mentioned first, followed by the Nazir. The lesson seems to be one of a person stumbling, learning the lesson and then climbing the ladders of spirituality, Nazir-like. But the Talmud places the tractate of Nazir prior to that of Sotah. The Sages are telling us that if we aim for the holiness of the Nazir, we need never fall into the mess of the Sotah. It will be enough for us to read about the Sotah-woman once a year in the Torah reading of Parshas Naso⁵!

רש"י: אם היתה יולדת בצער תלד בריוח אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים (סוטה כו)

¹מכתב מאליהו ח"ג דף 196: מצינו שהסוטה נבדקת על ידי מים קדושים. וצריך עיון, כי הלא מים רומזים בכל מקום לשפע וחסד, וכל שכן מים קדושים! אכן הסוטה בקלקולה מהפכת את החסד לדין, כאמרם ז"ל "רשעים מהפכים מדת הרחמים למדת הדין" (סוכה יב) ... וזהו בחינת המים המרים ... ולחזק ענין זה, קודם שמשקים אותה את המים, מוחקים לתוכם שם הוי"ה וגו'

²רמב"ן ה' כ: והנה אין בכל משפטי התורה דבר תלוי בנס זולתי הענין הזה, שהוא פלא ונס קבוע שיעשה בישראל בהיותם רובם עושים רצונו של מקום, כי חפץ למען צדקו ליסר הנשים שלא תעשינה כזמת יתר העמים, ולנקות ישראל מן הממזרות שיהיו ראויים להשרות שכינה בתוכם ולפיכך פסק הענין הזה משעה שנתקלקלו בעבירות, כמו שאמרו (סוטה מז) משרבו הנואפים פסקו מי סוטה, שנאמר (הושע ד יד) לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם עם הזונות יפרדו ועם הקדשות יזבחו ועם לא יבין ילבט ואין הכתוב אומר שתהיינה הנשים הנואפות פטורות מן העון בעבור שבעליהן נואפים, רק שלא יעשה בהן הנס הגדול הזה שהוא נעשה להם לכבודם ולהיותם עם קדוש, והם לא יבינו בטובה הזאת ולא יחפצו בה, וזהו שאמר "ועם לא יבין ילבט", כלומר ילכד בסכלותו וכן ואויל שפתים ילבט (משלי י ח), תרגם המתרגם הירושלמי, וסכלא בספותיה מתאחד:

³ה' יז: ולקח הכהן מים קדשים בכלי חרש ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים

⁴סוטה דף יז ע"א: אמר רבא מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה. זכתה, יוצא ממנה בן כאברהם אבינו דכתיב ביה עפר ואפר, לא זכתה תחזור לעפרא

⁵מי שלוח ח"א עמ' קמה ד"ה איש איש כי תשטה אשתו: בתורה נאמר פרשת סוטה ואח"כ פרשת נזיר, ובגמ' מסודר נזיר קודם סוטה. הנה סוטה מורה שהאדם יביט בחסרונו ואח"כ יזיר עצמו ויעמוד על דברי תורה שצריך לו להגדיר בהם, ועל כרחך נכתב בתורה סוטה ואחר כך נזיר, כי באמת אין אדם עומד בדברי תורה אלא אם כן נכשל בהם (גיטין מג ע"א). אבל חכמינו ז"ל נקראו תורת אמך (רש"י משלי א ח), היינו שהם אהבים לאדם וחפצים בטובו, סדרו נזיר קודם סוטה, היינו שאדם יזיר עצמו בתחילה טרם שיכשל בדברי תורה, ויהיה די לו בזה שיתבונן בפרשת סוטה הנאמר בתורה ומדברי תורה בין באיזה דבר צריך לשמור ולא על ידי כשלון.

2. A Woman's Hair Covering

SUMMARY:

The Sotah woman is brought in front of the Cohen at the entrance to the Temple. He uncovers her hair in order to embarrass her, and places an offering in her hands. From here we understand that a married woman should cover her hair.

When Korach led a rebellion against Moshe Rabbeinu, one of his co-rebels was On ben Peles of Yehuda. His wife saved him by exposing her hair and sitting in the doorway of the tent. When On's co-rebels came and saw her hair exposed, they turned around and left. Amazing! Here was a group of people that would happily rebel against Moshe Rabbeinu but, so deeply ingrained was the idea that a woman should cover her hair that they would not draw near if a woman was present with her hair uncovered.

Many centuries later, in Talmudic times, it was considered so embarrassing for a woman to uncover her hair, that someone who did this to her was fined 400 zuz as reparations. Kimchis who never uncovered her hair, had seven sons and all of them became Kohanim Gedolim.

Michah tells us that צניעות is one of the big three fundamentals through which we access the whole of Judaism: *For what does G-d demand of you except that you engage in justice and loving-kindness and walking modestly with HaSh-m your G-d.* We see here modesty put ahead of mercy, strength of character, humility, passion, truth and dozens of other traits. It must surely apply to men as well as to women, and it must surely go way beyond dress alone.

The key to understanding this is the insight that spirituality is not obvious in this world; it is hidden below the surface. The name for "world" in Hebrew is עולם which is related to the word הַעֲלִים (hidden) i.e. the world is that reality or place which hides קדושה. Therefore, someone without צניעות will not be able to tune into spirituality. Such a person will always only see the superficial reality of the world, and that is not where holiness lies. Only someone who can see below the surface of things will see a world of spirituality.

Before the transgression of *Adam* and *Chava*, it was possible for man to see a surface reality and see how it led directly to a deeper perception. Hence, the first man and woman wore no clothes. But after the *Chet*, this was no longer possible. Now, the ability to grow spiritually – i.e. that which distinguishes humans from animals – is a function of צניעות. צניעות is therefore a defining human characteristic: צניעות is the *Kavod* of the situation, for it reveals its true inner identity.

Tznius is a whole way of looking at the world. Take wisdom. Since Torah wisdom is a type of spirituality צניעות becomes key to revealing this wisdom. For wisdom itself is something hidden.

Therefore the Tznius for a woman to cover her hair is a very deep idea. Hair appears in our parsha a second time – with respect to the Nazir. Hair represents innate human desire, man's inner weaknesses and flaws. By abstaining from cutting his hair initially and then cutting it off entirely in order to consecrate it to G-d, the nazir expresses his longing to dedicate his innermost self to the One above.

When a woman covers her hair, she is increasing her own capacity to access spirituality. Specifically she covers the hair on her head because the head is that part of the body encasing the mind, and, as such represents our exalted status as human beings. The hair per se does not seem to serve a protective purpose – rather it is there to radiate beauty – physical beauty if seen superficially and spiritual beauty if seen properly. Many cultures intuitively understand that a head-covering of some sort makes a statement about the specialness of that person. In Western societies, university graduates wear distinctive four cornered, tasseled caps, Indian

chiefs wear special headdresses and, לַהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לַחֹל, the High Priest in the Temple wore a distinctive hat called the *mitznefet*. So, at one level, a married woman covers her hair as a sign of the added dignity now accorded to her.

The physical shape of the body reflects its spiritual state. Our sensual organs or lower down, our emotional center higher up (the heart) and our brains on top. The fact that one's primary hair grows on the top of one's head, covering the brain, tells us something about its purpose. Women have an extra capacity to sort things out, to push the impure outwards, and therein lies the special power of their hair.

Women were also created with an extra capacity for *Tznius*. When G-d built up the woman, He covered each limb with this extra צניעות-dimension. This now combines with *Binah*. We say in the morning blessings: *He who give the rooster the Binah to distinguish between day and night*. The Rooster recognizes that dawn is coming before the dawn arrives. Therefore, בינה is a capacity to see beyond the obvious and *Tnius* allows one to use this Binah to see and distinguish real from pretentious spirituality.

A woman's job in this world is to engage the material, sanctify and elevate it. Because of this, a woman is always challenged by her environment, always having to sort out what is important and peripheral, what will elevate and drag down. בינה and צניעות combine the qualities of intuition, holistic thinking and natural insight into people (בינה יתירה) and the ability of a woman to focus on the inner essence of each household member (צניעות). She thereby conducts the highly interpersonal and personalized roles that a family needs from her.

The hair provides an aura of קדושה which surrounds the body. It is in order to express this idea that a man covers his head with a גדול טלית when he davens in the morning. A woman, who has an even greater sensitivity to צניעות expresses this idea by covering her head all of the time showing that she operates entirely below the surface, at the deepest of levels.

Only married women cover their hair because marriage allows a woman to express her feminine powers far more powerfully than she can as a single person. Until she marries, a woman has no consistent way of receiving, of being a kli to take things and create brocha from them. Marriage is the great enabler for a woman. She is now able to reach new spiritual heights. She gives recognition to this by covering her hair showing that her full power lies hidden below the surface.

A woman who gets married covers her hair to reflect "a deep and irreversible change ... in undergoing the transition from being single to being married, ... from sexual naivete to direct knowledge of intimacy. ... When a woman who is no longer sexually naive displays something sensual about herself, it is now likely to "radiate more energy."

In the time of חז"ל, even non-Jews had this sensitivity of covering their hair when married. The state that we find ourselves in now, of married women not feeling the need for a particular modesty once married is completely unnatural.

"In this view, a woman covers her head upon marrying as a sign of the greater dignity now attributed her. ... Many women, in fact, regard their head covering as a queen does her crown."

DETAIL:

In this week's parsha we learn of the traumatic experience the Sotah woman has to undergo, as we discussed in the previous essay. Suspected of adultery, the Sotah woman is brought in front of the Cohen at the entrance to the Temple. He uncovers her hair and places an offering in her hands¹. Rashi tells us in the name of the Sifri: *He reveals the locks of her hair in order to embarrass her, from here [we learn] that a revealed head is an embarrassment (or a disgrace) for the daughters of Israel.*² From here the Sages understand that there is a Mitzvah for a married woman to cover her hair³.

Hair covering for married women has been a historic reality amongst the Jews. Another Biblical instance points to this fact as well: when Korach led a rebellion against Moshe Rabbeinu, one of his co-rebelliours was On ben Peles of Yehuda⁴. The גמרא⁵ asks why און בן פלת was included among בני ראובן in the first verse of this episode and was then excluded when משה called to those involved towards the end of the chapter. It answers: *And On – [the name means] that he sat BeAninus; Peles - for wonderous things were done to him; the son of Reuven – a son who saw and understood (Reu –Ven). Rav said: “On ben Peles’s wife saved him. She said to him: What do you have to gain from this [machlokes]. If this side [Moshe Rabbeinu] wins, you will remain a student [i.e. a follower without any independent standing]; and if this side [Korach] wins, you will still remain a student.” He said to her: “What should I do?” She replied: “I know that this whole assembly is holy, as it says: במדבר כמדבר כי כל העדה כלם קדושים Return [to the tent] and I will save you.” She inebriated him with wine and hid him in the tent. She went and sat in the doorway [of the tent]. She undid [i.e. exposed] her hair. Whoever came saw [her hair exposed] and turn around [and left]*⁶.

¹ במדבר ה יח : והעמיד הכהן את האשה לפני ה' ופרע את ראש האשה ונתן על כפיה מנחת הזכרון...

² רש"י שם: סותר את קליעת שיערה כדי לבזותה, מכאן לבנות ישראל שגלוי הראש גנאי להן (ספרי) עיין במזרחי מה שמקשה ומתיר לפי רש"י וכאן כותב רש"י דגנאי הוא ואילו בפירושי על מסכת כתובות (דף עב ע"א ד"ה אזהרה): שמע מינה דאין דרך בנות ישראל לצאת פרועות. וכן הלשון במדבר רבה פרשה ט: כך שלא יאמר הכהן אני פורע ראש האשה ורוחו גסה עליו לכך נאמר לפני ה' ופרע ופרע למה שדרך בנות ישראל להיות ראשיהן מכוסות ולכך היה פורע ראשה ואומר לה את פרשת מדרך בנות ישראל שדרך להיות מכוסות ראשיהן והלכת בדרכי העובדי כוכבים שהן מהלכות ראשיהן פרועות הרי לך מה שרצית, ונתן על כפיה את מנחת הזכרון

³ כתובות עב.

ואיזוהי דת יהודית? יוצאה וראשה פרוע. ראשה פרוע דאורייתא היא! דכתיב: (במדבר ה') ופרע את ראש האשה, ותנא דבי רבי ישמעאל: אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש דאורייתא

⁴ במדבר טז: א-ב: ויקח (רש"י: ויקח: לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק בתוך העדה) קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן

⁵ סנהדרין קי ע"א

⁶ (סנהדרין קט:): "ואון - שישב באנינות, פלת - שנעשו לו פלאות, בן ראובן - בן שראה והבין. אמר רב: און בן פלת אשתו הצילתו. אמרה ליה מאי נפקא לך מינה אי מרובה אנת תלמידא ואי מר רבה אנת תלמידא. אמר ליה מאי אעביד. אמרה ליה: ידענא דכולה כנישתא קדישתא ניהו, דכתיב (במדבר ט"ז) כי כל העדה כלם קדשים. אמרה ליה: טוב, דאנא מצילנא לך. אשקיתיה חמרא, וארויתיה, ואגניתיה גואי, אותבה על בבא, וסתרתה למיזיה, כל דאתא חזיה, הדר. אדהכי והכי אבלעו להו איתתא דקרח וגו'..."

Amazing! Here was a group of people that would happily rebel against Moshe Rabbeinu. But, so deeply ingrained was the idea that a woman should cover her hair that they would not draw near if a woman was present with her hair uncovered.¹

The Talmud,² which was written many centuries later, describes a situation in which a man uncovers the head of a woman and is required to give her 400 zuz as reparations for embarrassing her. Clearly, it was understood that uncovering a woman's head was acutely embarrassing for her, implying that the norm is for women to cover their heads³.

The Gemorrah in Yumah notes the remarkable achievement of Kimchis who had seven sons and all of them became Kohanim Gedolim. When the Chachamim asked her what her secret formula was, she stated that it was because even the walls inside her house had not seen her hair, i.e. she kept her hair covered even in complete privacy.⁴

The example of Kimchis is instructive because it gives us an insight into the reason behind this commandment. Clearly, Kimchis was motivated by something that goes beyond the issue of men seeing it, (though it does not negate this issue. קמחית was claiming that her own internal sense of צניעות was never violated, whether anyone was there to witness it or not.

¹דכולה כנישתא קדישתא
²בבא קמא דף ס ע"א

³Similarly, in Bamidbar Rabah we see the following case: There are those types of people who, when a dead fly falls in their cup, they remove it, suck it and finish drinking. This is akin to the Rasha who sees that his wife is overly friendly with the male servants. She goes out to the market with her hair exposed and growing wild on both sides. She washes where there are males washing. It is a Torah mitzvah to divorce such a woman.

במדבר רבה פרשה ט
יש לך אדם זבוב מת נופל לתוך כוסו והוא נוטלו ומוצצו ושותהו זה הרשע שהוא רואה את אשתו
לבה גס בעבדיה יוצאה לשוק וראשה פרוע ופרומה משני צדדיה ורוחצת במקום שבני אדם רוחצין זו
מצוה מן התורה לגרשה

We see from this that uncovering her hair was considered, in this case, as a part of a broader pattern of open flirtation with licentiousness.

⁴יומא מז. אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית: פעם אחת סיפר דברים עם ערבי אחד בשוק, ונתזה צינורא מפיו על בגדיו, ונכנס ישבב אחיו ושמם תחתיו, וראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד. ושוב אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית: פעם אחת יצא וסיפר עם הגמון אחד בשוק, ונתזה צינורא מפיו על בגדיו, ונכנס יוסף (עם) אחיו ושמם תחתיו, וראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד. תנו רבנן: שבעה בניו היו לה לקמחית וכולן שמשו בכהונה גדולה. אמרו לה חכמים: מה עשית שזכית לכך? - אמרה להם: מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי אמרו לה הרבה עשו כן ולא הועילו

ובויקרא רבה פרשה כ (מעשה בשמעון בן קמחית שיצא לדבר עם המלך הערבי ניתזא צינורא מפיו על בגדיו וטמאתו ונכנס יהודה אחיו ושמם תחתיו בכהונה גדולה אותו היום ראתה אמן שני בניה כהנים גדולים אמרו ז' בניו היו לה לקמחית וכולם שמשו בכהונה גדולה שלחו אחריה אמרו לה מה מעשים טובים יש בידך אמרה להם מעולם לא ראו קורות ביתי שערות ראשי ואמרת חלוקי, אמרו כל קמחייא קמח וקמח דקמחית סלת וקרונ עלה (תהלים מה) כל כבודה בת מלך פנימה

(מתנות כהונה - ד"ה כל קמחייא וכו') קמח של כל בני העולם הזה קמח, וקמח של קמחית זאת הוא סלת ועל שם שנקראת קמחית דרשו כן.
עיין במשנה ברורה ס' עה ס"ק יד

To understand this we need to give a definition of צניעות, which is so inadequately translated as modesty. Michah, the prophet, explained to us that צניעות is not just another important character trait amongst many, but that it is one of the big three fundamental traits through which we access the whole of Judaism¹:

For what does G-d demand of you except that you engage in justice and loving-kindness and walking modestly with HaSh-m your G-d².

We see that modesty is put ahead of mercy, strength of character, humility, passion, truth and dozens of other traits. Clearly, there must be a lot more to this trait than common sense dictates. If צניעות is a great key to unlocking all of spirituality, it must surely apply to men as well as to women, and it must surely go way beyond dress alone.

The key to understanding this is the insight that spirituality is not obvious in this world; it is hidden below the surface. The name for "world" in Hebrew is עולם, which is related to the word העלם (hidden), i.e. the world is the reality or place which hides קדושה.

Therefore, someone without צניעות is not able to tune into spirituality. Such a person only sees the superficial reality of the world, and that is not where holiness lies. Only someone who can see below the surface of things can see a world of spirituality³.

Before the transgression of *Adam* and *Chava*, it was possible for man to see a surface reality and understand how it led directly to a deeper perception. Hence, the first man and woman wore no clothes. After the *Chet*, however, it was only possible to be true to one's inner essence through covering up the surface reality in order to see the hidden spirituality behind it⁴. צניעות and spirituality now became inseparable⁵. This is ever more so when we, the Jewish people, find ourselves in Galus, for it is the essence of Galus to hide spirituality⁶. Without צניעות, man is reduced to being no more than a sophisticated animal, doomed to seeing only material, and not spiritual, reality⁷.

Since the ability to grow spiritually is the distinguishing feature separating humans from animals, צניעות is therefore a defining human characteristic: "The message that tzniut

¹ וּלְפִי הַסֵּמֶךְ נִזְכָּר מִ"ע לְהִיּוֹת צַנִּיעוּת מוֹהִיָּה מַחֲנִיךְ קָדוֹשׁ (דְּבָרִים כ"ג), מוֹבֵא בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה בְּבִיאֹר הַלְכָה רִישׁ ס"ג

² מִכּוֹת כֹּד.
בֵּא מִיכָה וְהִעֲמִידֵן עַל שְׁלֹשׁ דְּכֵתִיב (מִיכָה ו') הִגִּיד לְךָ אָדָם מָה טוֹב וּמָה ה' דּוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצַּנֵּעַ לְכַת עִם ה' אֱלֹקֶיךָ (ע"ש וְאַח"כּ בֵּא חֲבֻקֹק וְהִעֲמִידֵן עַל אַחַת)

³(Rav Wolbe, schmuess)

⁴ מִכְּתָב מֵאַלְיָהוּ ח' ג' דף 116:
אַחַר חֲטָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן... א"א לְהַשִּׁיג דְּרַגְתָּ לְשִׁמְהָ אֲלֵא בְּהִצַּנֵּעַ לְכַת.

⁵ מֵהֲר"ל נֹתִיב הַצַּנִּיעוּת פ"א: כִּי הַצַּנִּיעוּת הִיא קָדוּשָׁה.

⁶ שֵׁם מִשְׁמוּאֵל (רִישׁ פֵּרָשׁת בְּהַעֲלוֹתְךָ בְּאַמְצֵעַ הַקִּטְעַת הַמִּתְחִיל ב"וּהַקְשָׁה הַרְמַב"ן):
כָּל גְּלוּת הוּא לְשׁוֹן גִּילּוּי דַּאֲתַגְלִיא מָה דַּאֲיִתְכַסִּיא וִישׁ שְׁלִיטַת הַחִיצוֹנִים ח"ו.

⁷ פְּלֵא יוֹעֵץ: צַנִּיעוּת: בְּזַה אָדָם נִבְדֵּל מִן הַבְּהֵמָה

asks you to project is “internality”: that of all parts of you, it is your innermost self by which you want to be defined¹.”

צניעות could then be defined as the ability to defocus the superficial in order to focus on the inner essence of the subject, thereby revealing the true glory/כבוד of the situation. As the מהר”ל puts it, צניעות is the *Kavod* of the situation² for it reveals its true inner identity.

Torah wisdom is a form of spirituality, and צניעות therefore becomes a key to revealing wisdom³, as wisdom itself is something hidden⁴. Someone who relates to the world in a surface and material way will simply have no access to wisdom⁵. In the words of the Maharal, *One whose every action in immodest is simply a physical person*⁶.

It is clear from this that Tznius is a way of looking at the world. It is trait which a person first and foremost acquires for himself, and only secondarily for the world at large.

This idea, that צניעות is as much for oneself as it is for others, is a fundamental principle that relates to all areas of צניעות⁷.

With all this in mind, let us return to hair covering. But before we do that, let us take a closer look at hair itself.

The concept of hair again appears in our parsha, this time with respect to the Nazir. Nezirus comprises two things: absence from wine, and the growing and then cutting of hair. Rabbi Uziel Milevsky explains: *Wine represents human desire that comes from external stimuli while hair represents innate human desire, man’s inner weaknesses and flaws. By abstaining from cutting his hair initially and then cutting it off entirely in order to consecrate it to G-d, the nazir expresses his longing to dedicate his innermost self, notwithstanding all his shortcomings, to the One above*⁸.

¹Outside/Inside, Gila Manolson, pg. 22

²מהר”ל נתיב הצניעות פ”א: כי הצניעות היא הכבוד בעצמו.

³משלי יא: ב
בא זדון ויבא קלון ואת צנועים חכמה

⁴במהר”ל נתיב הצניעות פ”א:
כי החכמה בעצמה היא צנועה ונסתרת

⁵מהר”ל שם: אבל מי שכל מעשיו בבלתי צניעות זה הוא גשמי ואין ראוי לו החכמה

⁶מהר”ל נתיב הצניעות פ”א: מי שכל מעשיו בבלתי צניעות זה הוא גשמי

⁷In fact, on the verse:

הגיד לך אדם מה טוב ומה ד’ דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוך
(מיכה ו ח)

For a man will tell you what is good and what G-d demands of you – only the doing of justice and the doing of kindness and walking modestly with your G-d.

Rav Mordechai Yaffe (לבוש תכלת מ) states that the verse is coming to tell us to be הצנע לכת even in חדרים חדרים when we are completely alone from other people and all there is, is our relationship with השם.

⁸Ner Uziel, vol. II, pg. 144

When a woman covers her hair, she increases her own capacity to access spirituality. This is why Kimchis had such spiritual children, each one a Cohen Gadol.

This is specifically with regard to the hair on her head, because the head is the part of the body encasing the mind, and as such, represents our exalted status as human beings. The hair does not seem to serve a protective purpose per se;¹ rather, it is there to radiate beauty – physical beauty if seen superficially and spiritual beauty if seen properly. Many cultures intuitively understand that a head-covering of some sort makes a statement about the uniqueness of the person wearing it. In Western societies, university graduates wear distinctive four-cornered, tasseled caps, Indian chiefs wear special headdresses and the High Priest in the Temple wore a distinctive hat called the *mitznefes*. So, at one level, a married woman covers her hair as a sign of the added dignity now accorded to her².

But there is more than that. When the first woman was created, the verse states that G-d subsequently brought her to man. The Baal HaTurim tells us that G-d braided her hair (i.e. arranged it in an appealing manner), and only then brought her to Adam³. What is the significance of this? We know that Adam did not relate to Chava's external beauty, and therefore she did not need to wear clothes. This implies that a woman's hair, emerging as it does from the top of her entire being, is something that radiates more than a physical beauty.

The physical shape of the body reflects its spiritual state. Our sensual organs are lower down, our emotional center higher up (the heart) and our brains on top. (Apes have their behinds as the highest part of their bodies, reflecting their essence as sensual.)⁴ The fact that one's primary hair grows on the top of one's head, covering the brain, tells us something about its purpose. As we shall explain, the continuous growth of the hair is reflective of the higher spiritual process whereby we continuously sort out the purity from the impurity within us and push the impurity outwards. Let us explain this in greater depth.

The beginning of the verse telling us that G-d braided Chava's hair tells us that G-d created an extra dimension of Binah:

ב (כב) ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם :

Binah is the ability to sort out the pure from the impure (from the word *בין*). As an example of this, the Gemorrah states that a woman has greater insight into guests than men do⁵. A person takes knowledge and wisdom (Chochma), sorts it out and prioritizes it (using Binah), and finally integrates and applies it (with Daas).

¹Or any other purpose. This is unlike other parts of the body which may also radiate a certain beauty but also have other purposes as well. (Rebbetzin Tziporah Heller).

Another interesting thing about hair is that, along with nails, hair is the only part of our external bodies which keep on growing. Nails have a clear purpose, protecting the ends of our fingers and toes. Seemingly, hair has no such purpose – one could shave all of one's hair and not be physically affected.

²Gila Manelson, Outside/Inside

³בעל הטורים בראשית ב כב: (כב) ויבאה - כתיב חסר והוא עולה כ"ד, שהקב"ה קשטה בכ"ד קשוטין ככלה שצריכה כ"ד קשוטין והביאה לו. עיין מס' שבת צה.

⁴רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ

⁵ברכות י: שהאשה מכרת באורחין יותר מן האישה

Women have an extra capacity to sort things out, to push the impure outwards, and therein lies the special power of their hair.

There is one other fact we need to know about a woman to understand this, and that is that she was created with an extra capacity for *Tznius*. The Midrash explains that when G-d built up the woman, He covered each limb with this extra *צניעות*-dimension¹.

We have already defined *צניעות* as the ability to de-emphasize the superficial aspects of a person or situation in order to focus on its inner essence. This allows a woman to focus on the inner essential dimensions of her situation more easily. *Tznius* now combines with *Binah*, the ability to enter a body of information, analyze it and draw a conclusion from it. *Tznius* allows one to see the essence of something. *Binah* is the ability to then be able to clarify the dimensions and parameters of something². For example, we say in the morning blessings:

הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה

He who gives the rooster the Binah to distinguish between day and night.

The rooster recognizes that dawn is coming before the dawn arrives. Therefore, *בינה* is a capacity to see beyond the obvious, and *Tznius* allows one to use this *Binah* to see and distinguish real from pretentious spirituality.

A woman's job in this world is to engage the material, sanctify and elevate it. Because of this, a woman is always challenged by her environment, always having to sort out what is important and peripheral, what will elevate and drag down. *צניעות* and *בינה יתירה* combine the qualities of intuition, holistic thinking and natural insight into people (*בינה יתירה*) and the ability of a woman to focus on the inner essence of each household member (*צניעות*). She thereby conducts the highly interpersonal and personalized roles that a family needs from her. For example, it says in *אשת חיל* (משלי לא: יט):

ידיה שלחה בכישור וכפיה תמכו פלך

Mrs. Heller³ explains: *Spinning involves making separations in order to draw things together again in a new way (נוקבא): separating strands of wool from cotton in order to make thread. On a deeper level, one of the things which women are best at is being able to make separations and create joinings in the intimate lives of their families⁴.*"

The actual hair covering is called *יסוד המקיף*. Each person has five levels of soul. The first three, *נפש*, *רוח*, *נשמה*, are contained within the body of the person. The next two, the *חיה* and the *יחידה*, are attached to the body, but are not contained within it. According to one

¹בראשית ב:כב-כג
בראשית רבה יח: ב

...ויבן כתיב התבונן מאין לבראתה...ממקום שהוא צנוע באדם אפילו בשעה שאדם עומד ערום אותו המקום מכוסה ועל כל אבר ואבר שהיה בורא בה היה אומר לה תהא אשה צנועה אשה צנועה. התבונן:

²ופירוש בינה הוא דבר הברור (רב צדוק הכהן - דובר צדק 48 pg.)

³More Precious than Pearls, pg. 24

⁴(See also there *צמר ופשתים*)

Kabalistic view, the חיה surrounds the body, while the יחידה, the highest of the souls, is attached to the body on top. This is known as the סוד המקיף, an aura of קדושה which surrounds the body¹. It is in order to express this idea that a man covers his head with a טלית גדול when he davens in the morning. A woman, who has an even greater sensitivity to צניעות, expresses this idea by covering her head all of the time. Amongst Ashkenazim, the טלית is only worn after marriage (with the exception of the Yekkes), and even amongst the Sephardim where the מנהג is to wear a טלית גדול from the time of מצוה בר, the מנהג is to wear it over the head only after marriage. Some learn that it is the תפילין של ראש which comprises or contributes to the סוד המקיף. Therefore, Rav Shimon Schwab claims that a woman is not obligated to wear תפילין because she, by covering her hair, is 'wearing her Tefilin' all day long².

What does all of this have to do with head-covering?

At one level, the covering represents the idea that at a woman's highest levels, the level of the brain at the top of her head, a woman operates entirely below the surface, at the deepest of levels in the way in which we have described. The *makif* of her hair covering shows that she can access levels through this midah of tznius which are even deeper than that which resides within her.

Still, why does this headcovering specifically relate to a married woman?

At one level, despite Western views to the contrary, a married woman is actually more attractive than a single one. This, however, is not the whole story. Something about marriage allows a woman to express her feminine powers far more powerfully than she could as a single person.

A woman's power lies in her capacity to access a higher source and then to turn what she receives into holiness. But, until she marries, she has no consistent way of receiving, of being a kli to take things and create brocha from them. Marriage is the great enabler for a woman. She is now able to reach new spiritual heights. She gives recognition to this by covering her hair, showing that she now is able to draw from this hidden higher source, as we described above.

¹בספר החרדים פ"ג: ובכמה דוכתי (=מיקרים) בזהר מפורש שמאיר אור זה על ראש הצדיקים ועל זה נאמר שד' בראשם ועשיו הדבר נסתר ולעתידי יהיה נגלה ... וזהו שאמרו ז"ל צדיקים יושבים ועתרותיהם בראשיהם לא אמרו עטרות אלא עטרותיהם שכבר היו בעולם זה בנסתר ... גם על ראשי בעלי תשובה מאיר ... ואע"פ שהאור נסתר לעיני המון העם לחסידים הקדושים היה נגלה בזמן הגמ' ומי שיודע בעצמו שהוא צדיק גמור או בעל תשובה גמור צריך שיהיה תמיד בישוב ובכובד ראש ונותן לב על האור הזה שעל ראשו וגו' ובהמשך מביא מהזהר ששייך מענין הזה לכל בן אדם וזה הסוד של כיסוי הראש וז"ל הזהר: לא יהך בר נש בגילויא דרישא ד אמות מ"ט שכינתא שריא על רישיה וגו'

²In Rabbi Pesach Eliyahu Falk's Modesty: an Adornment for Life, pg. 243

A husband and wife are consecrated solely to one another and their relationship is intensely private and inherently different than their relationship with any other person. Among the areas which demand intense privacy is that of the physical relationship between husband and wife, particularly that of sexuality. While a married woman should always present herself to the outside world as neat and attractive, she must protect her relationship with her husband by not presenting herself in a manner that is attracting or tempting to others. Therefore, a married woman is obligated to cover her hair while in public, since a significant part of her sexual appeal is her hair. In covering her hair a woman makes a statement that she wants to reserve that aspect of her femininity for her husband alone, and she heightens the level of intimacy they can share together.

The explanation of hair covering brought above is the most basic understanding. However, widows and divorcees have to cover their hair as well, which means that there must be a deeper reason.

A woman who gets married covers her hair to reflect “a deep and irreversible change ... in undergoing the transition from being single to being married ... from sexual naivete to direct knowledge of intimacy. ... When a woman who is no longer sexually naive displays something sensual about herself, it is now likely to “radiate more energy,” because of her own experiential awareness of what it can evoke. ... When a woman covers her hair upon marrying she makes the statement: “My eyes have been opened - and at the same time, I intend to keep my sexuality where it belongs: in the intimacy of marriage.”¹ (In fact, the ridding of this naivete even outside of marriage was considered reason enough to cover one’s hair. Thus Tamar covered her hair after Amnon had assaulted her.² To counter the fact that her privacy had been tampered with, and in order to maintain her natural sense of *בושה* and *צניעות*, she covered her hair when in public. This was a refinement that went beyond that which is normally expected of single girls.³) This would also explain why a divorcee or a widow would continue to cover her hair.

In the time of *חז”ל*, even non-Jews had the sensitivity of covering their hair when married.⁴ The state that we find ourselves in now, of married women not feeling the need for a particular modesty once married, is completely unnatural.⁵

“Some people wonder what a married woman accomplishes by covering her hair if she is more attractive wearing a wig than when exposing her real hair. There is no reason why a woman should not look attractive; they are prohibited from looking attracting...It can still make her more aware of G-d's presence.”⁶

The permissibility of wearing a wig indicates that a woman primarily covers her hair for herself. The head covering serves as a reminder to the woman of her special status as a married woman.⁷ “Cross-culturally, when we want recognition of our higher status, we draw

¹Outside/Inside pg. 46-47

²שמואל ב יג יט

³Modesty-An Adornment for Life, pg. 245

⁴מס' סנהדרין נח

⁵Modesty-An Adornment for Life, pg. 227

⁶Lisa Aiken, pg. 133

⁷Gila Manelson, Outside/Inside

attention to our head. A graduating university student wears a distinctive, tasseled, four-cornered cap. Dignitaries from almost all religions wear impressive-looking headgear. The priests of the Jewish Temple wore turban-like head apparel. Among members of a Native American tribe, the chief wears the largest headdress. All intuitively recognize that the head, where the mind lies, represents the seat of our humanness, and that by emphasizing it, you create an ever stronger statement of your stature as a human being.”

“In this view, a woman covers her head upon marrying as a sign of the greater dignity now attributed her. (From this perspective, even a bald woman would cover her head.) ... Many women, in fact, regard their head covering as a queen does her crown.”¹

¹Outside/Inside pg. 48-49

בהעלותך

1. The Menorah, the Oral Law, and the Mitzvos

פרשת בהעלותך SUMMARY:

The Menorah stood in the south of the Heichal, representing the spiritual light of the Torah. The Shulchan stood in the North. Its loaves of bread representing material well being.

When a person entered the Temple, the Shulchan was on his right, the Menorah on his left. Later, after the person had entered the Sanctuary, he would find the Menorah on his right and the Shulchan on his left. This showed that spirituality could begin even on the left, i.e. with impure motives, provided that he was merely using this as a way of getting towards a purer state and not as an end in and of itself.

Material wealth, on the other hand, really needs its source on the purity of the right, for if one accumulates wealth with the wrong motives it quickly becomes a downward spiral further and further away from spirituality.

The Aaron also represented the Torah. The Aaron, with its tablets and Torah scroll, represented the written law. The Menorah represented the Torah sheBaal Peh. The Aaron, is a fixed, holy document – safely cloistered in the Holy of Holies, its message clear and unchanging.

G-d addresses only Moshe to build the Aaron, whereas with the Menorah Aharon, the symbol of the Oral Law, is also addressed.

The Written Torah has an independent reality from us – it is written with letters on parchment and exists on a very high plane. The Oral Law is that which connects us to the Torah in this world, since it is contained in our minds.

The Oral Law exists at different levels. Moshe's understanding was so profound that he could not understand how to translate this into a physical Menorah and had to be shown a picture by G-d. Betzalel, with a lower understanding built the Menorah, seemingly without difficulty. Moshe Rabbeinu's deep kavanah joined with Betzalel's actions to create the final product.

A truly great person can never do in deed at the level that he can think. There is a gap between the light of the Menorah – the Oral law understanding – and the action. But G-d completes our thoughts and provides the means for our thoughts to be contained in and to inform the right action.

The nations of the world attempted to steal the Written Torah and claim that they are the new chosen nation instead of the Jewish people. But they were never able to steal the Oral Law. To this day, the Oral Law speaks, as one sensitive non-Jew put it, "with a melody which only a Jewish ear can hear". How does this relate to the Menorah?

Aaron was unhappy that he and his tribe had been left out of the consecration of the Mishkan. G-d comforts him by telling him that the lighting of the Menorah is an even greater act of inauguration because it will be more permanent. There will be a time in the future (under the Hellenists) when the Hasmoneans, descendants of Aaron, will re-dedicate the Temple through the lighting of the Menorah. As a result, the Menorah is with us to this day in the form of the Menorah of Chanuka. Chanuka took place in the time of the Second Temple, just after prophecy has stopped and the oral law became the central way through which Torah was received.

Jewish wisdom, the Oral Law, entered into a struggle with Greek, Hellenistic wisdom that was resolved in the victory of the Jews on Chanuka. The fact that the miracle of Chanuka took place in the oil of the Menorah is therefore completely consistent with the Menorah idea as representing the Oral Law.

The light of the Menorah shines from a physical Menorah, which takes physical oil and shines a light of fire. Here was a deep lesson for us in how spirituality really works. That fact that we can do physical actions down here (Mitzvos), and this really impacts on level after level of the spiritual worlds is hinted at in the light that shines from the Menorah.

Since each individual is unique and is constantly being exposed to unique situations, the process of the Oral Law is never complete. This is why the Menorah will always be with us – its light must always shine anew, providing us with a freshness of perspective each time we study another piece of Torah. Hence the term *בהנלותך את הנרות* - the term for lighting the Menorah that is used is to raise them up, for each one of us takes that light of the Oral Law and raise it as far as we can go.

So the light of the Menorah, representing the Oral Law, is really the light of Torah that shines from within ourselves.

The Menorah is the only one of the utensils in the Beis HaMikdash which did not have a Zer, a crown around it. The Aaron, the Inner Mizbeach and the Shulchan all had such a Zer. A Zer is both a crown, but it is also a boundary, a framework. The Aaron - Torah she Bichtav, the Shulchan - material wealth, and therefore also Malchus, the Mizbeach – Kehuna; all of these are ultimately limited. Only the Menorah is a crown without borders.

DETAIL:

ח (א) וידבר ה' אל משה לאמר: (ב) דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרת אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות: (ג) ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרתיה כאשר צוה ה' את משה: (ד) וזה מעשה המנרה מקשה זהב עד ירכה עד פרחה מקשה הוא כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנרה:

In a surprising thematic flow, our parsha opens with the lighting of the Menorah, coming after the dedication of the Mishkan by the Nesiim¹.

The Heichal of the Beis HaMikdash had 3 grand objects: the Menorah in the South (the right), the Inner Mizbeach of Spices in the Middle, and the Shulchan in the North (the left). The Menorah represented the spiritual light of the Torah, while the Shulchan with its loaves of bread represented material well-being². Hence the words of the Sages: *Someone who wishes to become wise should go to the south; if he wishes to become rich he should go to the north*³.

When a person entered the Temple, the Shulchan was on his right and the Menorah on his left⁴. Later, after the person had entered the Sanctuary, he would find the Menorah on his right and the Shulchan on his left. This showed that spirituality could begin even on the left, i.e. with impure motives, provided that he was merely using this as a way of getting towards a purer state and not as an end in and of itself⁵. As the Sages put it:

¹ וכבר הסביר רש"י ח ב ד"ה בהעלתך - למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו אמר לו הקב"ה חיך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות:

² בית הלוי שמות יט ה: איתא במסכת ב"ב (דף כה) הרוצה שיחכים ידרים הרוצה שיעשיר יצפין וסמנך שולחן בצפון מנורה בדרום. והכוונה דמנורה רומזת לחכמה חכמת אדם תאיר פניו (קהלת ח) שולחן רומז לפרנסה ומזונות וע"כ מנורה עמדה במקדש בימין, לב חכם לימינו (קהלת י) דהחכמה נקרא ימין, והשולחן עמד בשמאל. אמנם זה היה עמידתם בעצמם בבית המקדש.

³ מסכת בבא בתרא דף כה: הרוצה שיחכים ידרים הרוצה שיעשיר יצפין וסמנך שולחן בצפון מנורה בדרום.

⁴ בית הלוי שמות יט ה: אבל האדם הנכנס לבהמ"ק הרי אצלו היתה המנורה בשמאלו והשולחן בימינו דהרי הפתח היה במזרח והנכנס בו הרי ימינו לצד צפון.

⁵ בית הלוי שמות יט ה: איתא במסכת פסחים (דף נ') כתיב (תהלים נז) עד שמים חסדך וכתיב (שם קח) מעל שמים חסדך כאן בעושין לשמה כאן בעושין שלא לשמה, הרי דגם תורה אם היא שלא לשמה היא תחת השמים. וזהו שהשמיענו שלמה ע"ה דלכאורה יעלה על הדעת דהעוסק בתורה שלא לשמה להשיג ממון וכבוד וכדומה הרי תכלית כוונתו הוא משום צרכי עוה"ז וא"כ הרי הוא ממש כבעל מלאכה אחרת וכעוסק בפרנסה וסחורה אחרת דזה משתדל להשיג פרנסה באומנתו וזה משתדל להשיגה בלימודו וא"כ שניהם שוים לגמרי, וקאמר דאינו כן דהרי אמרו לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. וזהו שאמרו בגמרא דתחילתו ד"ת שאמר מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, דבעסקו בענייני עוה"ז תחת השמש לא יגיע לו שום יתרון וריוח הא אם עוסק למעלה מן השמש והוא תורה ומצוה הגם דעדיין הוא תחת השמים והוא שלא לשמה יש לו יתרון דיגיע לו לבסוף ריוח שיבא לשמה.

(נזיר כג) לעולם ילמוד אדם שלא לשמה שמתוך שלא לשמה הוא בא לשמה¹

Material wealth, on the other hand, really needs its source on the purity of the right, for if one accumulates wealth with the wrong motives it quickly becomes a downward spiral further and further away from spirituality².

There was a second Temple vessel that represented the Torah. This was the Aron. The Aron, with its tablets and Torah scroll, represented the written law. The Menorah represented the Torah SheBaal Peh³. The Aron had in it a fixed, holy document – its holiness safely cloistered in the Holy of Holies, its message clear and unchanging. At the end of last week's Parsha, Parshas Naso, G-d spoke to Moshe between the two Kruvim of the Ark. Only Moshe, the master of the Written Law, was included in G-d's message⁴.

The light of the Menorah also represented Torah, the Torah SheBaal Peh⁵, which shines even the darkness of the night⁶. Here Aharon, the symbol of the Oral Law, is addressed⁷. (דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרת וגו').

The Oral Law is that which connects us to the Torah in this world. Its true place, then, is in our minds. Essentially, the תושבע"פ exists nowhere other than in our minds.⁸ (This is

¹בית הלוי שמות יט ה: והוא משום דבהתחלת האדם כשנכנס לקודש לעבודת ה' בלימוד התורה התיירו גם ללמוד שלא לשמה משום כבוד וכדומה וכמו שאמרו (נזיר כג) לעולם ילמוד אדם שלא לשמה שמתוך שלא לשמה הוא בא לשמה.

²בית הלוי שמות יט ה: אבל אם האדם עוסק בפרנסתו והרי גם כזה צריך כוונה לשם שמים כדי שיהיה יכולת בידו לקיים התורה והמצוה, ואם יעסוק בעניני עוה"ז לשם תאוות עוה"ז הרי לעולם לא יגיע בה למדרגה דלשם שמים וישאר קשור לתאוות עוה"ז, דק בתורה באה ההבטחה דמתוך שלא לשמה בא לשמה וע"כ העוסק בפרנסה גם בהתחלה צריך להיות נזהר בה לשתף לה כוונה טובה. ומש"ה האדם הנכנס למקדש המנורה היא לשמאלו לרמו דהחכמה והתורה יוכל להתחיל בה שלא לשמה שנקראת שמאל, דימין נקרא לשמה ושמאל שלא לשמה וכמו שאמרו (שבת סג ע"ש) למיימינים בה למשמאילים בה עושר וכבוד. והשולחן לימינו דצריך לצרף לו כוונה טובה גם בהתחלתה:

³אור גדליהו

⁴אור גדליהו, ריש הפרשה: בסוף פרשת נשא כתיב ובבא משה אל אהל מועד וכו', וידבר אליו, וברש"י שם: "למעט את אהרון" כי תורה שבכתב היא מיוחדת למשה רבינו כידוע

⁵אור גדליהו

⁶אבן עזרא ח ב: ונסמכה זאת הפרשה להורות כי הדבור יהיה גם בלילה כי שם יהיה הנר דלוק ולא יכבה

⁷אור גדליהו: ואח"כ מתחיל פרשת בעלותך בעבודת הנרות על ידי אהרון הכהן, כי הנרות הם בחינת תושבע"פ כמו שיתבאר להלן, ותושבע"פ מיוחדת היא לאהרון הכהן, כדכתיב (שמות ד טז) "והוא יהיה לך לפה", שאהרון הוא הפה להגיד ולפרש מה שנאמר למשה רבינו כמו תושבע"פ שמבארת תושב"כ וכתיב (מלאכי ב ו) אצל הכהנים, "תורה אחת היתה מפיהו" ועל ידי זה מתרץ האור גדליהו את הקושיא למה היה הדבור לאהרון, הרי הדלקת הנרות אינו עבודה ע"ש עוד

⁸מסכת קידושין דף סו' עמוד א: מעשה בינאי המלך שהלך לכוחלית שבמדבר וכיבש שם ששים כרכים, ובחזרתו היה שמח שמחה גדולה, וקרא לכל חכמי ישראל. אמר להם: אבותינו היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו עסוקים בבנין בית המקדש, אף אנו נאכל מלוחים זכר לאבותינו, והעלו מלוחים על שולחנות של זהב ואכלו. והיה שם אחד איש לץ לב רע ובליעל ואלעזר בן פועירה שמו, ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך: ינאי המלך, לבם של פרושים עליך! ומה אעשה? הקם להם בציץ שבין עיניך. הקים להם בציץ שבין עיניו. היה שם זקן אחד ויהודה בן גדידיה שמו, ויאמר יהודה בן גדידיה לינאי המלך: ינאי המלך, רב לך כתר מלכות, הנח כתר כהונה לזרעו של אהרון! שהיו

true, to some degree, even after it has been written down¹.) There is always a gap between our spiritual level and the plane on which the Written Torah exists. The Written Torah has an independent reality from us; it is written with letters on parchment². The original Ten Commandments were written by G-d Himself³. However, there is no reality to the Oral Torah independent of the mind of the Jew. This represents a total fusion of the Torah with man⁴.

The Torah begins at a very high place. It is then brought down by the Oral Law to connect with us. This is what happened with the Menorah. Its roots were so high that Moshe Rabbeinu was not able to understand how to make it, and G-d had to show him a picture of how it was supposed to look⁵. In fact, according to one opinion, G-d Himself had to make the Menorah in the end (i.e. it seemed to make itself in front of Moshe)⁶. Sefas Emes has difficulty with this, for elsewhere it says that Betzalel built the Menorah, seemingly without

אומרים: אמו נשבת במודיעים, ויבוקש הדבר ולא נמצא; ויבדלו חכמי ישראל בזעם. ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך: ינאי המלך, הדיוט שבישראל כך הוא דינו, ואתה מלך וכהן גדול כך הוא דינך? ומה אעשה? אם אתה שומע לעצתי רומסם. ותורה מה תהא עליה? הרי כרוכה ומונחת בקרן זוית, כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד. אמר רב נחמן בר יצחק: מיד נזרקה בו אפיקורסות, דהוה ליה למימר: תינח תורה שבכתב, תורה שבעל פה מאי? מיד ותוצץ הרעה על ידי אלעזר בן פועירה, ויהרגו כל חכמי ישראל, והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה ליושנה. היכי דמי? אילימא דבי תרי אמרי אישתבאי ובי תרי אמרי לא אישתבאי, מאי חזית דסמכת אהני? סמוך אהני! אלא בעד אחד, וטעמא דקא מכחשי ליה בי תרי, הא לאו הכי מהימן. ורבא? לעולם תרי ותרי, וכדאמר רב אחא בר רב מניומי: בעדי הזמה, הכא נמי בעדי הזמה. ואיבעית אימא: כדורי יצחק, דאמר רבי יצחק: שפחה הכניסו תחתיה. וגו'

¹Therefore the Gemara is full of statements such as:

“אין סדר למשנה” \ “חסורי מחסרא” \ “דברי התלמוד עניינם במקום הזה ועשירים במקום אחר”
The Pachad Yitzchak (Chanuka, Maamar Alef) explains that the Oral Law was a part of the Bris which HaSh-m made with us before the giving of the Torah. Therefore, it could not possibly be wiped out altogether.

²מהר”ל תפארת ישראל פ’ סח: וע”י התושבע”פ...התורה עמו לגמרי ואינה על הקלף כתובה...רק היא עומדת באדם.

³שמות לב: טז: והמכתב מכתב אלוקים הוא

The לוחות are one of the things that were created בין השמשות, essentially after the 6 days of creation – therefore they are not a special creation, but rather represent the בריאיה (מבוטס על ר’ צדוק הכהן: רסיסי בריאיה, in a sense, is reconstituted in the written לוחות (לילה 145-139).

⁴ספר זכויות של הר’ חיים ברבי בצלאל (אחי המהר”ל): דברי סופרים יותר חביבים לפני השם יתברך מדברי תורה. הואיל והוספה זו מנדבת הלב... ואנו רואים שהלוחות הראשונים שכתבם השם יתברך נשתברו, ולא נתקיימו רק הלוחות האחרונות שכתבם משה, רמז שדברי תורה עתידיים שאינם מתקיימים רק על ידי כתיבת בשר ודם, הוא כתיבת תורה שבעל פה. ולא נאמר גם כן טוב, רק בדברות האחרונות שנאמר בהם למען ייטב לך (בבא קמא נד, ב –נה, א).

⁵במדבר ח (ד) וזה מעשה המנרה מקשה זהב עד ירכה עד פרחו מקשה הוא כמראה אשר הראה ה’ את משה כן עשה את המנרה:
רש”י, וזה מעשה המנורה: (שם) שהראהו הקב”ה באצבע לפי שנתקשה בה לכך נאמר וזה:

⁶רש”י כן עשה את המנורה - מי שעשאה ומ”א ע”י הקב”ה נעשית מאליה:

difficulty¹. Sefas Emes explains that Moshe Rabbeinu had an incredibly deep understanding of the significance of the Menorah, but no human understood how to build it at this level. However, being that the Menorah represented the Oral Law, Betzalel was able to build the Menorah according to his level². Does this mean that the Menorah was a lower form of Torah than the Aaron? To avoid this, the Menorah was completed by G-d so that it reflected this much deeper level of Moshe as well³.

What happened, says the Sefas Emes, is that Moshe Rabbeinu's deep kavanah joined with Betzalel's actions to create the final product⁴. This provides us with a novel interpretation of the principle that G-d joins our good thoughts to deeds (as if we had done them). For a truly great person can never actually perform at the level that he can think. There is a gap between the light of the Menorah, the understanding of the Oral law, and the action⁵. G-d, however, completes our thoughts and provides the means for our thoughts to be contained in, and to inform, the right action⁶.

The Sages tell us an interesting fact about the Oral Law which gives us an additional insight into the Menorah. They say that in the future, the nations of the world will attempt to steal our Torah and claim that they are the new chosen nation instead of the Jewish people, but they will only be able to steal the Written Law and not the Oral Law⁷. To this day, the Oral Law speaks, as one sensitive non-Jew put it, "with a melody that only a Jewish ear can hear".

¹ שפת אמת [תרל"ז]: וקשה שהרי כתיב בתורה שבצלאל עשאה וכן איתא במד' שתמה מרע"ה על בצלאל שיכול לעשותה ע"ש.

² אמנם ביאור הענין כי ודאי כפי מה שהשיג מרע"ה כל פרטי מעשה המנורה לא הי' בכח אנושי לעשותה. אך בצלאל לא השיג כל כך. וכפי השגתו עשאה ברצון ובכונה טובה לש"ש.

³ שפת אמת [תרל"ז]: ולכך גמר השי"ת להיות נעשה כל שאר הדברים מעצמה. וז"ש כמראה שהראה למשה כך נעשה ע"י בצלאל אף שהוא לא השיג זאת כלל.

⁴ שפת אמת [תרל"ז]: וגם זאת אמת שע"י ראיית מרע"ה שהראה לו ה' מעשה המנורה אף שמרע"ה נתקשה ולא הי' יכול לקיימה בפועל הועיל הראי' והכוונה שלו שיוכל בצלאל לעשותה.

⁵ שפת אמת [תרל"ז]: וכך הוא שהקב"ה מצרף מחשבה טובה של יחידי סגולה למעשה פשוטה של פשוטי בני". כי נראה שאיש פשוט יכול יותר לקיים מצוה במעשה בפשיטות לשם שמים. והצדיק ע"י שמשגי יותר אינו יכול לקיים בפועל כ"כ.

⁶ שפת אמת [תרל"ז]: לכן הקב"ה מצרף המחשבה להמעשה. [כך יראה א"כ רצון הבורא ית'] ואמת שגם באדם עצמו הדעת שלו יותר מהמעשה והקב"ה מצרף כו' כנ"ל כי מרע"ה הוא הדעת של ישראל כנ"ל ... וזה ללמד לכל מצוה שע"י רצון אמיתי לשם שמים נתקן הכל בעזרת הבורא ית' כמ"ש לאל גומר עלי:

⁷ ילקוט שמעוני, כי תשא (בסוף): כשבא הקב"ה ליתן את התורה אמר למשה על סדר המקרא והמשנה והאגדה והתלמוד שנאמר וידבר אליהם את כל הדברים האלה אפילו מה שישאל תלמיד ותיק לרבו. אמר ליה הקב"ה לך ולמדה את בני ישראל אמר ליה משה רבש"ע כתוב אתה לבניך. אמר ליה מבקש אני ליתן אותה לכם בכתב אלא שגלוי לפני שעתידים אומות העולם לשלוט בהם וליטול אותה מהם ויהיו בני כאומות העולם. אלא המקרא תתן להם בכתב והאגדה והמשנה והתלמוד על פה. ויאמר ה' אל משה כתב לך זה מקרא. כי על פי המשנה והתלמוד שהן מבידילים בין ישראל ובין אומות העולם. כתב לך הלוחות הראשונות אני כתבתי אותם שנאמר כתובים באצבע אלקים אבל השניים אתה כתב לך. משל למה הדבר דומה למלך שנשא אשה וכתב לה גמיקום משלו לא עשה אלא קלקלה וטרדה בא שושבינה וריצה אותה למלך אמר ליה המלך אני לא נתרציתי אלא לך ועשה גמיקום אחר כטוב לך בזכותך אני נותן להם את התורה.

How does this relate to the Menorah? The Midrash tells us that Aharon was unhappy that he and his tribe had been left out of the consecration of the Mishkan. G-d comforted him by telling him that the lighting of the Menorah was an even greater act of inauguration because it would be more permanent¹. There would be a time in the future (under the Hellenists) when all the other aspects of the Temple would be non-functional, and the Hasmoneans, descendants of Aharon, would re-dedicate the Temple through the lighting of the Menorah². In fact, as a result, the Menorah is with us to this day in the form of the Menorah of Chanuka³. Chanuka took place in the time of the Second Temple. Prophecy stopped at the end of the First Temple and, from then on, our main way of relating to the Torah was through the Oral Law. Jewish wisdom, the Oral Law, entered into a struggle with Greek, Hellenistic wisdom that was resolved in the victory of the Jews on Chanuka. The fact that the miracle of Chanuka took place in the oil of the Menorah is therefore completely consistent with the idea that the Menorah represents the Oral Law.

But there is something more here. For, as we already stated, the Menorah reflects the light of the Torah SheBaal Peh. Yet, that light shines from a physical Menorah which takes physical oil and shines a light of fire. The Sefas Emes points out that the Menorah was a deep lesson for us in how spirituality really works: we can do physical actions down here (Mitzvos), which really impacts on level after level of the spiritual worlds. This is hinted at in the light that shines from the menorah. The verse says that the flames shine *אל מול פני המנורה*, 'opposite the face of the Menorah'. It is the face of the Menorah which casts the spiritual light.

To illustrate this, the Midrash brings a parable of king whose subject made a meal for him out of his own simple utensils. The king's vessels, however, were so superior that it was an embarrassment for his subject to serve the king thus. The embarrassment itself showed the king how much his subject loved him⁴. The king loved his subject so much that he ordered all his own vessels to be broken and only the subject's vessels remained whole⁵. This is the story of the Menorah which shines its light on the world. Indeed, it is the story of all the physical objects we use to serve G-d. G-d tells us that there are no alternative 'G-dly' vessels in the higher universes which are His real utensils, and that we are bringing but an embarrassing

¹רש"י ח ב בהעלתך - למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים לפי שכשראה אהרן חנוכה הנשיאים חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות:

²רמב"ן ח ב: אבל ענין ההגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חנכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כהן גדול ובניו וגו' ע"ש עוד ברמב"ן

³רמב"ן, שם: וראיתי עוד בילמדנו (תנחומא בהעלותך ה) וכן במדרש רבה (טו ו), אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לאהרן אל תתירא, לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו, וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם והנה דבר ידוע שכשאינן בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנוכה חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו וכן ברכת כהנים הסמוכה לחנוכה הנשיאים נוהגת לעולם, דרשו סמוכין לחנוכה הנשיאים מלפניה ומלאחריה בכבודו של אהרן שלא נמנה עמהם:

⁴שפת אמת [תרל"ז]: ביאור הענין שע"י זה הביוש עצמו שראה והרגיש שצריך להטמין כליו עי"ז שימש בהם המלך.

⁵שפת אמת [תרל"ז]: אל מול פני המנורה יאירו כו' ובמד' משל למלך שהוכן לו סעודה בכלי הדיוטות וכשבא המלך עם כבוד גדלו הטמין ההדיוט כליו וצוה המלך לפסול כליו ולהשתמש רק בכלי הדיוטות כו'.

caricature. G-d tells us that He designed the world in such a way that our utensils are the only way to spirituality¹.

It is impossible for us to realize all the holiness contained in each letter of the Torah². However, each one of us can gain some aspect of this holiness by doing the Mitzvos which the Torah commands³. However, since each individual is unique and is constantly being exposed to unique situations, the process of the Oral Law is never complete.⁴ As the verse states, עשות ספרים הרבה אין קץ⁵. This is why the Menorah will always be with us; its light must always shine anew, providing us with a freshness of perspective each time we study another piece of Torah.

The letter which reflects the oral law is the letter ל. *Lamed* literally means to learn or to teach. ר' צדוק הכהן points out that the ל is the only letter which is written above the lines of the ספר תורה (called שרטוט⁶). Not only that, but there is a particular rule as to how far above the line a ל can be written. All other אותיות have a fixed line from above down. But the ל, our understanding of the תורה, starts with us, goes beyond the line, and extends as far as each individual takes it. Perhaps this is what is meant by the words בהעלותך את הנרות at the beginning of our parsha. The Torah tells us that the lights of the Menorah are raised up (by which it means to tell us that they should be lit), for each one of us takes the light of the Oral Law and raises it as far as we can go.

Through understanding the תורה more or less deeply and completely, each person becomes a different repository of the תושבע"פ. Therefore, the light of the Menorah, representing the Oral Law, is really the light of Torah that shines from within us.

Perhaps this explains why the Menorah is the only one of the utensils in the Beis HaMikdash which did not have a Zer, a crown, around it. The Aron, the Inner Mizbeach, and the Shulchan all had a Zer. A Zer is a crown, but it is also a boundary, a framework. The Aron represents Torah SheBichtav. The Shulchan represents material wealth, and therefore also Malchus. The Mizbeach represents Kehuna. All of these are ultimately limited, as kings and Cohanim have specific frameworks in which they can and cannot operate, and the Written Law, as we have explained, can never be totally integrated by us. Only the Menorah is a "crown without borders", so to speak.

¹שפת אמת [תרל"ז]: וז"ש אל מול שצריך הכהן העובד לידע כי כל אלה המצות הם רמזים לאורות עליונים. ועי"ז מתבטל כל מעשיו בבושה והכנעה להבורא ית' ועי"ז עצמו יש עלי' ונחת רוח ע"י המעשים שלמטה. וכביכול פוסל הקב"ה העליונים לחיבת התחתונים.

²שפת אמת [תרל"ז]: ובמד' ה' חפץ למען צדקו כו' כמה פעמים כתובה פרשת הנרות כו'. פי' כי בודאי בשורש המצוה למעלה יש כל אלה האורות וסודות הגנוזים בכל פרשיות התורה שמדברי' מהמצות הם שייכים לאותה המצוה אך כי אין בכח התחתונים להשיג כל זה.

³שפת אמת [תרל"ז]: אכן הקב"ה בטובו מסר לנו כל התורה וסודותי' הגנוזים בה שעל ידי קיום המצוה לשם שמים כל אחד כפי כחו כך מתעוררין כל האורות למעלה שכך עשה השי"ת להיות תלוי אורות עליונים במצות אלו.

⁴ודברים הפרטיים הולכים בלתי תכלית

⁵מהר"ל: באר הגולה - באר הראשון - קטע המתחיל ואמר אם תאמר

⁶In a Sefer Torah, the lines are written at the top of the letters, not at the bottom as we normally write.

2. Moshe Rabbeinu's Prophecy:

A great deal of this week's Parsha deals with issues challenging Moshe Rabbeinu's leadership role, and, in particular, his unique level of prophecy. Yehoshua complains that Eldad and Meidad are prophesying without authority and should be killed¹, Moshe complains to G-d that he cannot handle the nation on his own and would rather die than continue², and Miriam and Aharon criticize Moshe for separating from his wife as this was, according to them, an unnecessary step in his preparation for prophecy³.

Moshe Rabbeinu dies and is buried in a secret place to avoid any cult of worship of this great man⁴. In his life, he was the anti-King. He had total authority over the people but – in stark contrast to the Pharaohs and Napoleons of history – he searched to share this with others and encouraged them to be greater than himself. It is true that he represented מדת הדין⁵. But this was because he could not stand any injustice, or untruth⁶, not because of any lauding it over others. The verse testifies:

במדבר יב ג: והאיש משה ענו מאד מכל איש על פני האדמה

And Moshe was the most humble man of any on the face of the earth.

In fact, his complaint is the exact opposite: *Moses said to HaSh-m: "Why have You done evil to Your servant; why have I not found favor in Your eyes, that You place the burden of this entire people upon me?"*⁷ Moshe Rabbeinu did not simply deal with Klal Yisrael. He suffered their every pain. When they went to war he famously kept his hands up for hours - so that the throbbing pain in his arms allowed him to better identify with their fighting⁸.

Despite his original reluctance, Moshe was a great and assertive leader. He did not go to פרעה and say, "Please, maybe it would be a good idea to discuss the Jewish situation." If we define power as the ability to affect change, then Moshe Rabbeinu was the most powerful figure in history.

Yet, we know that he did not have the natural attributes of forcefulness. As we know,

¹ יא כו: וישארו שני אנשים במחנה שם האחד אלדד ושם השני מידד ותנח עליהם הרוח והמה בכתבים ולא יצאו האהלה ויתנבאו במחנה: (כז) וירץ הנער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה: (כח) ויען יהושע בן נון משרת משה מבחריו ויאמר אדני משה כלאם: (כט) ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן כל עם ד' נביאים כי יתן ד' את רוחו עליהם:

² יא יא: ויאמר משה אל ה' למה הרעת לעבדך ולמה לא מצתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי: (יב) האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האמן את הינק על האדמה אשר נשבעת לאבותי: (יג) מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה: (יד) לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני: (טו) ואם ככה את עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי:

³ יב (א) ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הכשית אשר לקח כי אשה כשית לקח: (ב) ויאמרו הרק אך במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר וישמע ה':

⁴Rav Shimshon Rephael Hirsch

⁵ עיין מסכת סנהדרין דף ו עמ' ב שמחלק בין מדת שלום של אהרון שהיה לפני שריב היה מגיע לבית דין ומדת משה.

⁶ חתם סופר, פרשת שמות: כאן נראה מהותו של משה רבינו גם בתחילת ענינו, כי לא יוכל להביט אל עול, על כן היום הראשון בצאתו אל אחיו ראה כי המצרי עושה לו עול ויהרגוהו. ואף כי היו מושלים על העברים גבה לבו בדרכי האמת, והביט אל עמל לא יוכל. ונוסף לזה ביום השני הוכיח במישור אפילו מאחיו זה נגד זה. ולבסוף אפילו ברועי העיר שעשו עוול לבנות הכהן, והוא גר ומתגורר, מתנדנד ובורח על נפשו מכל מקום ויקם משה ויושיעו, ולא בקש תשלום תגמול, כי הלך לו עד שקראו לאכול לחם. ורק האמת והיושר אהובים עליו מן הכל.

⁷ במדבר יא (יא) ויאמר משה אל ד' למה הרעת לעבדך ולמה לא מצתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי:

⁸ מסכת תענית דף יא עמ' א: יצער אדם עם הצבור שכן מצינו במשה רבינו שציער עצמו עם הצבור שנאמר וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה וכי לא היה לו למשה כר אחת או כסת אחת לישוב עליה אלא כך אמר משה הואיל וישראל שרויין בצער אף אני אהיה עמהם בצער

he was not a good speaker¹ and was so reluctant to lead that it took G-d a full week to persuade him that there is simply no one else who can do the job².

Moshe's greatness, we know, lay in his great spiritual level and commitment to HaSh-m. In contrast to contemporary definitions, his humility lay in his understanding his smallness in contrast to the greatness of both his potential and especially in contrast to the Almighty. But just therein lay his great courage in undertaking his enormous role. By defining himself spiritually he was able to define himself internally without reference to anyone else or any external presence. And so his humility had nothing to do with poor self-image. In fact, one cannot be truly humble if one has a poor self-image or if one is not accomplished³. (A person with a poor self-image will just reinforce that if he tries to work on humility.) The אשת חיל is praised for עזר לו וחדר לבושה: עזר לו, the courage not to allow the environment to define herself but rather to be inwardly defined.

Hence, when it came time for a successor, he suppresses his natural desire that he should leave the legacy of a dynasty in favor of objective criteria that favored Yehoshua⁴. Moshe gives over to Yehoshua not only all of his Torah, but his הוד as well⁵.

As for Yehoshua's complaint to Moshe about Eldad and Meidad prophesying in the camp, Moshe responds by stating that he would love nothing more than that the whole nation following in their footsteps⁶. He is not fazed but in fact delighted by the challenge. Together with his humility⁷, he suffers no insecurities due to his great faith in G-d.

At the end of the Parsha we find Miriam and Aharon criticizing Moshe Rabbeinu, ostensibly for taking a Cushite woman⁸, though Chazal tell us that the focus is on his separating from her⁹. They tell him that he is not the only prophet around to reach high levels of prophecy; they are also prophets at the level of G-d speaking through them directly¹⁰, and

¹ שמות ד (ו) ויאמר משה אל ד' בי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי

² רש"י ד י: גם מתמול גם שלשום: למדנו שכל שבעה ימים היה הקב"ה מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו מתמול שלשום מאז דברך הרי שלושה ושלושה גמין רבויים הם הרי ששה והוא היה עומד ביים ה' כשאמר לו וגו'

העמק דבר ג י: ועתה לכה ואשלחך אל פרעה: ... דוקא לך, ואם אין אתה לא יהיה אחר זולתך

³ רוח החיים פ"ד משי א

והנה מי שאין לו מעלות אף אם ישפיל עצמו לא יתואר בשם עניו כי במה נחשב הוא שאין לו במה להתגאות. ... העניו האמתי אין מחזיק א"ע שהוא מקיים מצות ענוה כ"א יחשוב שעדיין הוא מתגאה יותר מדאי.

⁴ במדבר כז (פרשת פינחס) (טו) וידבר משה אל ד' לאמר: (טז) יפקד ד' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה: (יז) אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ד' כצאן אשר אין להם רעה: (יח) ויאמר ד' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו: (יט) והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה וצויתו אתו לעיניהם: (כ) ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל: (כא) ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני ד' על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה: (כב) ויעש משה כאשר צוה ד' אתו ויקח את יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה: (כג) ויסמך את ידיו עליו ויצוהו כאשר דבר ד' ביד משה:

⁵ במדבר כז כ: ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל:

⁶ ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם

⁷ רמב"ן, ר' בחיי

⁸ יב א: ותדבר מרים ואהרן במשה על אדת האשה הכשית אשר לקח כי אשה כשית לקח

⁹ רש"י ד"ה ותדבר מרים: ... ומנין היתה מרים יודעת שפירש משה מן האשה. ר' נתן אומר מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה כיון ששמעה צפורה אמרה אוי לנשותיהם של אלו. אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפירש בעלי ממני ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן

¹⁰ רוח החיים אבות א - וכתב שמרים ואהרן חשבו שגם בהם דבר ד' בגרונום "ולכך אמרו הרק אך במשה דבר" ... בו ממש הלא גם בנו דבר ... והשיב להם הקב"ה אם יהיה נביאכם ד' כלומר שם העצם ברוך הוא ... ר"ל אם לפרקים יהיה הנבואה בכם משם העצם אז יהיה שבמראה ד' אתודע ... כעין מראה של זכוכית ... ובחלום אדבר בו ... לא כן עבדי

they manage to have a normal family life¹. G-d responds to this challenge of Moshe's supremacy by suddenly engaging all three in prophecy². Moshe's siblings, caught in a state of impurity³, are thereby able to see what it is like to be in a state of constant holiness, ready to receive prophecy at any time. This is the life that is thrust on Moshe Rabbeinu, and not because of any choice of his own.

Moshe is able to hear the claims of his siblings and feel no need to respond, for he simply feels absolutely no better than anyone else in lieu of his leadership role⁴.

G-d then tells Miriam and Aaron what the difference is between the prophecy of Moshe and that of any other prophet:

*G-d descended in a pillar of cloud and stood at the Tent's entrance. He summoned Aaron and Miriam, and both of them went forth. G-d said, "Listen carefully to my words. If someone among you experiences divine prophecy, then when I make myself known to him, I will speak to him in a dream. This is not true of My servant Moses, who is like a trusted servant throughout My house. With him I speak face to face, in a vision not containing allegory, so that he sees a true picture of G-d. How can you not be afraid to speak against My servant Moses?"*⁵

Our story ends with G-d turning away from Aharon and Miriam, so to speak, and leaving. Miriam is left leprous, the whole camp is delayed. But Moshe's reaction is not to feel vindicated – he plunges into a prayer for her healing – קל נא רפא נא לה⁶.

Nevertheless, the lesson in the authority and accuracy of Moshe Rabbeinu's prophecy as a bedrock of Judaism is well learned⁷. Without believing in Moshe's prophecy, we have no way of knowing that the Torah is true, no way of verifying future prophecies⁸, and no reliable way of G-d revealing the purpose for which man was created to begin with.

משה פא"פ אדבר בו היינו כמ"ש בקולו של משה ... וז"ש שהיו הנביאים מתנבאים בכה אמר ד' ר"ל כה כמו ודמות ענין הזה אמר ולא היו יכולים לומר זה הדבר שמשמע שזהו הדיבור בעצמו בלי שינוי שמעו מפי הקב"ה

¹ יא ב: ויאמרו הרק אך במשה דבר ד' הלא גם בנו דבר (ולא פירשנו מדרך ארץ – רש"י) וישמע ד'

² יב ד: ויאמר ד' פתאם אל משה ואל אהרון ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד ויצאו שלשתם

³ רש"י יב ד ד"ה פתאם: נגלה עליהם פתאם והם טמאים בדרך ארץ והיו צועקים מים מים להודיעם שיפה עשה משה שפירש מן האשה וגו'

⁴ וטעם והאיש משה ענו מאד להגיד כי השם קנא לו בעבור ענותנותו, כי הוא לא יענה על ריב לעולם אף אם ידע ור"א מפרש ואמר כי הוא לא היה מבקש גדולה על שום אדם, ולא יתגאה במעלתו כלל אף כי על אחיו, והם חוטאים שמדברים עליו חנם אבל בספרי (בהעלתך ק) רבי נתן אומר אף בפניו של משה דברו בו שנאמר וישמע ה' והאיש משה עניו מאד, אלא שכבש משה על הדבר יזכיר ענותנותו שסבל ולא ענם, והשם קנא לו

⁵ במדבר יב (ה) וירד ה' בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם: (ו) ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו: (ז) לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא: (ח) פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחדת ותמנת ה' יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה:

⁶ במדבר יב יג: ויצעק משה אל ד' לאמר קל נא רפא נא לה

⁷ רמב"ם יג עיקרים, היסוד ה':

... והוא שנאמן כי הוא אביהם של כל הנביאים ... שהשיג או ששיג שום אדם שנמצא או שימצא

⁸ All subsequent prophets are affected by Moshe's prophecy in 2 ways:

i - They cannot change anything he said, see vi below

ii - Their verification is a function of all of us having verified Moshe's prophecy who gave us the criteria in his prophecy (i.e. in the תורה) of how to verify future prophets

G-d therefore declares that Moshe's prophecy was qualitatively different from other prophets. Moshe Rabbeinu prophesized in the day (never as a dream or at night). He never prophesized in a riddle or with images¹, and always with the utmost clarity². The Torah calls this 'face to face' prophecy with G-d³. Anything less could have left lingering doubts, not so much as to whether Moshe had an authentic prophecy (though that also had to be clarified), but because we would not know with certainty that Moshe did not, perchance, misunderstand G-d. In addition, in order for us to know that we understand G-d just as clearly and that there are no breakdowns in the transmission, we, too, had to reach such a level at least for the Sinai experience⁴.

This is no glorification of a man. Moshe is famously left out of the Hagada of Pesach, just to emphasize this fact. Moshe was all about serving G-d, and merely being the instrument through which G-d delivered His word.

Moshe's qualification for meriting such prophecy was, in a nutshell, the complete harmony of his body with his soul. There were no biases, no agendas, and no sensual drives pulling him in different directions⁵. Others - the Avos for example - had reached some kind of Shleimus. But even then, it was achieved through a specific midah. Moshe could receive the universal Torah because his cleaving to G-d was not through the portal of any aspect of his character. All of him was equally connected to G-d⁶.

Such prophecy - wide awake and in complete control of one's senses - is a phenomenal achievement. Normal prophecy completely takes over the body as well as the senses⁷. Such prophecy is usually filtered through many layers before the prophet can

¹ במדבר יב:

(ו) אם יהיה נביאכם ד' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו

(ז) לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא

(ח) ... ומראה ולא בחידת

שאג נביאים - בחלום ובמראה (ר"מ) והרמב"ן (ריש פרשת וירא) חולקו מ"מ מסכים שלפעמים מקבלים נבואה בחלום ולפעמים בהקיץ ע"י מלאך

עיין דרך ה' ג-ה-ב ענין החלום

² באספקלריה מצוחצחת (דרך ד': ג-ה-ה)

³ (ח) פה אל פה אדבר בו

⁴ ספר העיקרים ג-ח (בסוף):

וזה כי למה שרצה השי"י לתת תורה ע"י משה מנוקה מבלי ספק רצה שתתעלה מדרגתו (של משה ר') באופן שלא יהיה לכת המדמה מבוא בה כדי שלא יכנס בה שום חשד וספק, וכן נתעלה מדרגת ישראל המקבלים התורה למדרגת פנים בפנים במעמד ההוא מהטעם הזה

⁵ רוח חיים (אבות א"א):

אברהם אברהם פסיק טעמיה בגויה ר"ל בין אברהם דלעילא שהוא הנפש בשרשה בעולם העליון ובין אברהם השני כשהיא מלובשת בגוף ... אבל משה משה לא פסיק טעמיה

⁶ שם משמואל פרשת וראא שנת תרע"ד (שמות א דף עז): ... הכנת הנביא היא בפרט במדותיו, זה מתקשר באהבה וזה ביראה ... לכן אינו שורה עליו (נבואה) אלא בפרטות. ובה יש ליתן טעם הא אמרו ז"ל (מגילה ב:) אלא המצוות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה, דהנה התורה היא... כללית ... ע"כ אין לנביא שנבואתו רק בפרטות ענין לתורה אלא לחדש מצוה לשעתה בלבד שהוא ענין פרטי, ונביא התורה היה רק משה ר' ... והיה לו דבקות כללית בכל פרטי חושיו ומדותיו ביחד. (ודומה במהר"ל גבורות ה' פ' מד, כד, טו ועוד)

מהר"ל דרך החיים על אבות פ"א משי א: (אע"פ) שחכם עדיף מנביא והיינו מסתם נביא אבל ... (אצל משה ויהושע) נכללה החכמה מצד עלוי מדרגת נבואתם

⁷ לא תגיעוהו הנבואה אלא אחר היותו חוץ מחושיו (דרך ה' ג-ה-ג)

נפל פחד ורעדה ובטלו כל כחות הגוף (מלבים שמות ג ב)

משה ר' - מתנבא והוא ער ועומד (רמ')

understand it¹. Even so, the prophet is really receiving something beyond himself, and therefore he cannot provide naturally (without losing his senses) the bridge between where the prophecy came from to the world where it needs to go². This is why he receives the prophecy as a kind of riddle or imagery³, each according to his level, and he then speaks out the prophecy in his own words⁴.

Unlike Moshe, another prophet cannot request a prophecy, ask G-d a question and receive the answer on the spot⁵. And when he does finally get his prophecy, it is about a specific issue, lacking Moshe's deep vision of how the whole creation is put together⁶.

This was because of Moshe's total connection to Torah; for it is only the Torah that can join the world down here with the world up there. Since Moshe was the one to bring the Torah down into the world, he was also the one to bring down the light of אסתכל באורייתא into the world and hence to reconnect the world which was created (ה"ברא עלמא") back to its source⁷.

This also meant that the miracles that Moshe Rabbeinu did were of a fundamental different order and served a different purpose to those of other prophets. Those of other prophets simply came to confirm the veracity of their prophecy; whereas those of Moshe came to connect the higher worlds with the lower ones⁸. For Moshe was able to live in both worlds – he was able to go up the mountain and not eat and drink for forty days and be called איש אלקים; and then he was able to come down again, eat and drink and be called איש⁹.

Moshe did not reach this level overnight¹⁰. There was a long, hard growth process for

שלא היה צריך לצאת מחושי והרגשותיו (פה אל פה אדבר בו) (דרך ה' ג-ה-ה)

¹ שאר נביאים - רואים מתוך אספקלריות רבות (דרך ה' ג-ה-ד)

אין מביטים אליו באורח מישור (שם)

משה ר' - באספקלריה מצוחצחת (שם ג-ה-ה)

² אפיקי ים, פסח, ענין ז: שאר נביאים מורידים דיבורו יתי מציאות אשר בעצמותם לית תפיסה בה ... ונמסר על ידם דיבורו דיבורו יתברך תוך האי עלמא שביסודה מופקעת ממנה.

³ שאר הנביאים - בחידות

משה ר' - בבירור ולא ע-י חידות (דרך ה' ג-ה-ו)

(אולם גם לו היה הכבוד מתגלה כפי מה שאפשר לו לקבל - שם)

⁴ שאר הנביאים - בלשון עצמם

משה ר' - מתוך גרונו

שאר הנביאים - קבלת נבואה ואז הגדה לפי הבנתם

⁵ שאר הנביאים - לא היה בידם להנבא בכל שעה

משה ר' - היה הדבר תלוי ברצונו (דרך ד' ג-ה-ו)

⁶ שאר הנביאים - לא היו משיגים אלא ענינים פרטיים

משה ר' - זכה שיגלו לו כל סדרי הבריאה (דרך ד' ג-ה-ו)

ועיין רמב"ן דברים לד יא (ד"ה וטעם לכל האותות) שמביא כמה חילוקים נוספים.

⁷ אפיקי ים, פסח, ענין ז: שמשה הוריד לעולם אורה של ה"אסתכל באורייתא" תוך העולם וממילא ה"ברא עלמא" חזרה לשורש מציאותה.

⁸ אפיקי ים, פסח, ענין ז: לגבי הנסים שעל ידי הנביאים הרי גוף האות והמופת באים רק לאמת נואתם אבל ליכא חיבור לעליונים מצד פעולת הנספ אבל המופתים שנגלו על ידי משה רבינו מגלים מציאות העליונה בתחתונים בדרך שנעשים אחד

⁹ מדרשי שוחר טוב: תפלה למשה איש האלקים כו' ד"א כשעלה וראה שאין אוכלין ושותין וגם הוא לא אכל ושתה נקרא איש אלקים וכשירד ואכל ושתה נקרא איש.

¹⁰ לדוגמה הרמב"ן (שמות ג ה וכן המלבים שם באריכות) כתב שבמעשה הסנה במדין עדיין לא הגיע משה למעלתו הגדולה נבואה. (אבל עיין הרמב"ן שם פסוק יג)

Moshe to become what he became. Until he and Aharon confronted Pharaoh, Aharon was, in fact, greater than him¹. Moshe was not perfect; he made errors. However, he never erred in his prophecy².

With the crossing of the Red Sea we are told about the Jews that ויאמינו בדי' ובמשה³. Apparently until then, such belief, at least at that level, was lacking. For the signs given until then were only meant to provide a temporary validation of Moshe's mission.⁴ At Sinai, the nation experienced a prophecy so high that they could authenticate Moshe's prophecy⁵. The process of verification of מעמד הר סיני is not only essential to know that the תורה was given by G-d at Sinai but also to know that it won't be changed.⁶ For this reason, even the Moshiaich will not be as great a prophet as Moshe Rabbeinu was⁷.

But there were relapses. Miriam and Aharon's challenge was neither the first nor the last. Later in Sefer Bamidbar we will find Korach's aggressive and frontal attack on Moshe. A man of enormous stature and wisdom, he painted Moshe and Aharon with the most damning of accusations, stating that they had set themselves up as a power elite which provided themselves selfishly with both honor and wealth⁸. This was seemingly not about his

¹ כו (וארא): הוא אהרון ומשה אשר ד' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם (כו) הם המדברים אל פרעה מלך ישראל להוציא את בני ישראל ממצרים הוא משה ואהרון

וכתב באבן עזרא: הקדים אהרון למשה כי הוא גדול בשנים ועוד כי הוא התנבא לישראל קודם בא משה. (כו) הם - עתה מעת שדברו אל פרעה הקדים משה בעבור גדול מעלתו ... על כן לא תמצא בכל התורה מתחלת זה הפסוק שלא יקדים משה לאהרון וככה בנביאים וככה בכתובים וגו'

² ולכן אצל מי מריבה כשהכה משה ר' את הסלע טרח השם משמואל להסביר את החטא באופן שלא היה טועה משה ר' בנבואתו (ע"ש פרשת חקת דף צחר ד"ה הקשו)

³ שמות יד טו

⁴ רמב"ם ה' יסודי התורה פ"ח ה' ב: וזה שאמר לו הקב"ה בתחילת נבואתו בעת שנותן לו האותות לעשותן במצרים ואמר לו ושמעו לקולך ידע משה רבינו שהמאמין על פי האותות יש בלבבו דופי ומהרהר ומחשב והיה נשמט מלילך ואמר והן לא יאמינו לי עד שהודיעו הקב"ה שאלו האותות אינן אלא עד שיצאו ממצרים...

⁵ רמב"ם ה' יסודי התורה פ"ח ה' א: ...ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעיינינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים ... והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך אמור להן כך וכך ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי שנאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה. (ה' ב) נמצאו... כל ישראל עדים לו ... ואינו צריך לעשות להם אות

ספורנו, שמות יט ט: וגם כך יאמינו לעולם: יאמינו אפשרות נבואתך שתהיה פנים אל פנים כי אמנם אדבר עמהם פנים בפנים בלתי שום חלום כאמרו פנים בפנים דבר ד' עמכם והוא היות האדם מתנבא בעודו משתמש בחושו וזה חשבו לנמנע עתה יאמינו גם כך שתהיה נבואתך באופן זה כאמרו ודבר ד' אל משה פנים אל פנים ולכן אמרו היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי כי אמנם לא היה ספק אצלם על אפשרות הנבואה והיו יודעים שהאבות ומשה ואהרון ומרים כבר התנבאו אבל לא היתה נבואת שום נביא עד הנה כי אם במראה ובחלום וגו'

⁶ אני מאמין באמונה שלמה שזאת התורה לא תהא מוחלפת ולא תהא תורה אחרת מאת הבורא יתברך שמו (נוסח הסדורים)

רמב"ן השמטות לספר המצוות ל"ב: המצוה השניה שנמנענו שלא נשכח את הר סיני ולא נסיר אותו מדעתנו ... והוא אמרו יתעלה (ואתחנן ד: י) השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלוֹקֵיך בחורב וגו' והכונה בזה גדולה מאד שאם היו דברי תורה באים אלינו מפי הנביא עליו השלום בלבד אע"פ שנתאמת אצלנו ענין נבואתו באותות ומופתים אם יקום בקרבנו נביא או חולם חלום בזמן מן הזמנים ויצונו בשום הפך מן התורה ונתן אלינו אות ומופת תהיה התורה נסוחה על יד השני או יכנס בלבנו ספק על זה, אבל כשהגיענו ביאור התורה מפי הגבורה לאזנינו ועיינינו רואות אין שום אמצעי נכחיש כל חולק וכל מספק ונשקר אותו ולא יועיליהו אות ולא יציליהו מידינו מופת. שאנחנו היודעים ועדים בשקרותו ובחפזותו שהוא מה שנאמר במעמד ההוא (יתרו יט) וגם כך יאמינו לעולם ... ועם כל הדורות ידבר שלא ישכחו ענין המעמד

⁷ אגרת תימן: שהמשיח נביא גדול מאד וגדול מכל הנביאים מלבד משה רבינו עליו השלום

⁸ רש"י טז א: ומה ראה קרח לחלוק עם משה נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל (תנחומא) שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח אחי אבא ארבעה היו שנא' (שמות ו) ובני קהת וגו' עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה אחד מלך ואחד כהן גדול מי ראוי ליטול את השניה לא אני שאני בן יצהר שהוא שני לעמרם והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם הריני חולק עליו ומבטל את דבריו.

וז"ל האבן עזרא (שם): זה הדבר היה במדבר סיני כאשר נתחלפו הבכורים ונבדלו הלויים כי חשבו ישראל שמשא אדונינו עשה מדעתו לתת גדולה לאחיו גם לבני קהת שהם קרובים אליו ולכל בני לוי שהם ממשפחתו והלויים קשרו עליו בעבור היותם נתונים לאהרון ולבניו וקשר דתן ואבירם בעבור שהסיר הבכורה מראובן אביהם ונתנה ליוסף אולי חשדוהו בעבור יהושע משרתו גם קרח בכור היה כי כן כתוב.

prophecy but only about the wisdom of his leadership and delegation of roles. Inevitably, however, this would lead to attacking his prophecy as well¹.

The Jews have always been a questioning, sharp people and, as they saw it, they weren't about to be fooled by Moshe Rabbeinu². Every time something seemed to go wrong, Moshe is blamed for fooling them and of having the worst intentions. When the ultimate challengers, קרח ועדתו, rise up, and the consequence is their horrible death, the nation accuse Moshe and Aron of being murderers³. G-d's reaction is to plan the people's destruction⁴; Moshe's reaction is to act vigorously to ensure their well-being⁵.

G-d, in His Wisdom, wanted it to be that way. He wanted the nation to spend 40 years in the desert, undistracted by the need to produce food, clothing or any physical need, totally focused on understanding the Torah and the authenticity of its source. The more they would satisfy their skepticism, the greater the strength of belief of all future generations⁶.

Because it was so vital that Moshe's authority be absolutely validated, a much higher standard was set. Although normal validation of prophecy comprises an objective level of behavior and wisdom plus predictions of the future⁷, this was not good enough in the case of משה רבינו. We do not believe in Moshe Rabbeinu because of the miracles he wrought. These were all for a specific need which arose at that time⁸.

Once the תורה was brought into the world and the role of the נביא was limited to operating within its context, a lower standard of verification became acceptable. This was not enough for the actual bringing of the תורה into the world, however. On that occasion, the

אבל ברמב"ן גישה אחרת וז"ל (טז א): והנכון בדרש, שכעס קרח על נשיאות אלצפן כמאמר רבותינו (תנחומא קרח א), וקנא גם באהרן כמו שנאמר ובקשתם גם כהונה (פסוק י) ונמשכו דתן ואבירם עמו, ולא על הבכורה, כי יעקב אביהם הוא אשר נטלה מראובן ונתנה ליוסף.

וז"ל רבינו בחיי: והסבה לקרח במחלוקת הזה שני דברים, האחת שהתלבש במדת הקנאה, והיא מדה רעה ומכה שאין לה רפואה, והשנית שטעה בשלשלת העתידה לצאת ממנו

¹ כתב המשך חכמה שמחלוקת קרח היתה כפירה ברורה בתורה. לולא זאת לא היה משה מסכן כל התורה באומרו "אם כמות כל האדם ימותו וכי לא ד' שלחני" לכבוד עצמו לא היה אומר דבר כזה, ולעשות את התורה קרדום לחפור בו (בהגות)

² שו"ת הרשב"א ח"א תקמח (בסוף)

וישראל נוכלי דת האמת בני יעקב איש אמת כולו זרע אמת - נוח להם לסבול עול גלות ומה שיגיעם מהאמין בדבר עד שיחקרו חקירה רבה, חקירה אחר חקירה, להסיר כל סיג (dross) מהדברים הנאמרים להם ואפילו מה שיראה להם שהוא אות ומופת ... אף המסופק ענין משה (they even doubted the authenticity of Moshe) ...

שהיו פרוכי עבודה קשה ונצטוו משה לבשרם ועם כל זה אמר "הן לא יאמינו ליי" (שמות ד) והוצרך לכמה אותות. וזה אות אמת על עמנו עם ה' שלא להפתות בדבר עד עמדם על האמת בחקירה רבה חקירה גמורה

(until they preside over a massive, complete investigation)

³ במדבר יז (פרשת קרח) (ו) ויילנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המתם את עם ד':
עיין ברמב"ן ובאבן עזרא שם על מה קאי.

⁴ במדבר יז (ט) וידבר ד' אל משה לאמר: (י) הרמו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע ויפלו על פניהם:

⁵ במדבר יז (יב) ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל והנה החל הגוף בעם ויתן את הקטרת ויכפר על העם: (יג) ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה:

⁶ משך חכמה שמות פרק ו פסוק יד: ואלה ראשי בית אבותם - הנה העמיד השי"ת משה ואהרן לנביאים ומנהיגים לבל יפול ספק בלב בני ישראל ופקפוק בשליחותם לכן בחר בהם שהם זקנים והזקן בל יעשה תחבולות רמיה לרמות אחרים ובפרט להוציא עם שלם בלתי מסודר ולהניחם כצאן אחרי כי זקן האיש ופחד המות נגדו וחוס רוחו כבר אבדה, כן בחר השי"ת באופן כי יהיה מבקרים אחרי פעולות משה ומהרהרים אחריו בכל נטיה לרעה כדי שלא יהיה שום פקפוק בנבואתו לדורות הבאים אחריו והיו ארבעים שנה פנוים משדה וכרם ולבבם טרוד רק במושכלות והיו מביטים אחריו בכל פרט ופרט, וגו'

⁷ רמב"ם, הלי יסודי התורה, סוף פרק ז

⁸ רמב"ם הלי יסודי התורה פ"ח הלי א: משה רבינו לא האמינו בו מפני האותות שעשה שהאמין ע"פ האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלט וכשוף אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאו לא להביא ראיה על הנבואה ...

proof had to be provided by the whole Jewish nation sharing in the prophetic experience¹. The whole nation had a prophetic experience face-to-face with G-d - פנים בפנים דבר ה' עמכם - which was in order to be able to confirm the veracity of his prophecy².

Our parsha comes after Har Sinai. It seems incredible that after everything that took place there could still be any doubts left about that greatest of all men, Moshe Rabbeinu. Yet, if we look carefully, we see that the doubts, as surprising as they are, have changed. Moshe's prophecy is no longer questioned. Miriam and Aharon question the extreme steps he took to get there. Eldad and Meidad do not challenge Moshe's prophecy as much as they attempt to duplicate it. For this, Moshe is not only delighted, but, by asking from G-d to share his load, he was actually demanding that others share in his prophetic greatness. He has reached a new level of leadership, that of fully empowering others. Hence, the idea of the Sanhedrin is born in our Parsha³.

The truth is that the creation of the Sanhedrin would have had to have happened now even without Moshe's appeal. Moshe's prophecy represented the Written Law, as his soul encompassed the entire Torah he received at Sinai and therefore reflected an inherent unity. The moment this Torah had to reach the people, however, it required an Oral Transmission. The Oral Law is the bringing down of the Torah into the minds of each one of the unique souls of the Jewish people. It is the connection of the multitude of the people with that Torah. Some body had to be formed to create the same unity of Moshe's soul (the Written Law) in its translation into a Torah for everyone. These are the 70 Sages. 70 is a number of unity, for it represents all the facets of an issue. In fact, the verse says שבעים איש in the singular. The decisions of the Sanhedrin therefore incorporated all that we could ever imagine about any issue. This had to be an Oral Law. Moshe's prophecy could not do for the Jewish people what 70 great men would do with their minds connecting to the Oral Law⁴.

¹רמב"ם ה' יסודי התורה פ"ח ה' א :...ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעיינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים...

²שם :...והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה לך אמור להן כך וכך

The prophetic experience of Klal Yisroel is described in the same terms as that of Moshe Rabbeinu, i.e. פנים בפנים. Whether this meant that they were actually at the level of Moshe Rabbeinu is not clear. According to the Kuzari (מאמר ד : יא) at least the prophecy of the 70 זקנים was at this level:

לימים אסף עוד שבעים זקנים ונאצל עליהם מאור הנבואה עד הגיעם למדרגתו.

The Seforno's words on this are:

שמות יט ט : וגם כך יאמינו לעולם : יאמינו אפשרות נבואתך שתהיה פנים אל פנים אדבר עמהם פנים בפנים בלתי שום חלום כאמרו פנים בפנים דבר ד' עמכם והוא היות האדם מתנבא בעודו משתמש בחושו וזה חשבו לנמנע יאמינו גם כך שתהיה נבואתך באופן זה כאמרו ודבר ד' אל משה פנים אל פנים לכן אמרו היום הזה ראינו כי ידבר אלוקים את האדם וחי כי אמנם לא היה ספק אצלם על אפשרות הנבואה והיו יודעים שהאבות ומשה ואהרון ומרים כבר התנבאו אבל לא היתה נבואת שום נביא עד הנה כי אם במראה ובחלום וגו'

³ במדבר יא (טז) ויאמר ד' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושטריו ולקחת אתם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך : (יז) וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמת עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך :

⁴שפת אמת [תרל"ח]: במדרש אספה לי שבעים איש הה"ד הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה כו'. דכתיב לא אוכל אנכי לבדי כו' וכי אמר כן מרע"ה כדי להקל טורח עצמו ח"ו. אבל הענין הוא שמרע"ה הי' הנהגתו באחדות גמור וכמ"ש ויהי בישורון מלך דקאי על משה בהתאסף כו'. וכשהי' חטא בישראל נפרד האחדות ולכן לא נמשכו אחר הנהגת מרע"ה כי נפלו ממדרגתו זו. ולכן נאמר אספה לי שבעים איש. אף כי מרע"ה אמר רק לא אוכל לבדי ולמה הוצרך שבעים איש. אבל באמת נמסרו בניי עתה למדרגה אחרת והיא הנהגת שבעים איש. דיש הנהגה באחדות ממש. ויש הנהגה על ידי קיבוץ הפרטים לעשות מהם אחדות. וזה ענין שבעים איש שנעשה מהריבוי אחדות. לכן נאמר איש לשון יחיד. והוא ענין תורה שבע"פ שמרע"ה הי' ענין תורה שבכתב אחדות ממש. וע"ז נרמז הבונה בשמים כו'. שמרע"ה הי' איש אלקים והוריד תורה משמים לארץ. ואגודתו על ארץ יסדה הוא תורה שבע"פ התחברות הפרטים לעשות מהם אחדות כנ"ל. וזה שבעים איש כנ"ל. ועתה התחילו בניי להיות במדרגת באי הארץ שהוא ענין תורה שבע"פ כנ"ל :

1. The Spies and the Land

Our Parsha, and again Parshas Devarim,¹ deals with the fall of the mighty Jewish People in the sin of the spies. The Jewish people ultimately failed because they did not believe in themselves. “*And we were in our own eyes like grasshoppers*”² and therefore we projected that image “*And so we were in their eyes*”³.

Yet, the storyline poses a myriad of questions: Why did G-d tell Moshe that it was up to him whether to send the spies or not? Either G-d wanted them sent or He did not want them sent! And why did Moshe send the spies when he saw that G-d did not want this? Additionally, how could a whole group of the holiest of men come back with a report that was so tainted by a negative bias and which flew in the face of G-d's promise to deliver the Canaanites to them? If this was a land which produced mighty men, then surely it was all the more praise to the land⁴! Finally, why does it seem that Yehoshua repeats the error by sending Kalev and Pinchas as spies into the land 40 years later⁵?

The spies faced an extraordinary challenge. Had they succeeded in entering the land, Moshe Rabbeinu would have entered with the Jewish people and they would have been there permanently. This was a uniquely spiritual generation⁶, and just as יציאת מצרים was permanent, so would have כניסה לארץ been⁷. The land would have been restored to the level of Gan Eiden, of Adam HaRishon before the Cheit. Things could have also turned out even

¹ דברים א: (יט) ונסע מחרב ונלך את כל המדבר הגדול והנורא שהוא אשר ראינו דרך הר האמרי כאשר צוה ד' אלקינו אתנו ונבא עד קדש ברנע: (כ) ואמר אלכם באתם עד הר האמרי אשר ד' אלקינו נתן לנו: (כא) ראה נתן ד' אלקיך לפניך את הארץ עלה רש כאשר דבר ד' אלקי אבתיך לך אל תירא ואל תחת: (כב) ותקרבו אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישבו אתנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן: (כג) וייטב בעיני הדבר ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט: (כד) ויפנו ויעלו ההרה ויבאו עד נחל אשכל וירגלו אתה: (כה) ויקחו בידם מפרי הארץ ויורדו אלינו וישבו אתנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר ד' אלקינו נתן לנו: (כו) ולא אבייתם לעלת ותמרו את פי ד' אלקיכם: (כז) ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ד' אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו: (כח) אנה אנחנו עליהם המסו את לבבנו לאמר עם גדול ורם ממנו ערים גדלות ובצורת בשמים וגם בני ענקים ראינו שם: (כט) ואמר אלכם לא תערכו ולא תיראו מהם: (ל) ד' אלקיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם: (לא) ובמדבר אשר ראינו אשר נשאך ד' אלקיך כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד באכם עד המקום הזה: (לב) ובדבר הזה אינכם מאמינים ב ד' אלקיכם: (לג) ההלך לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחנותכם באש לילה לראתכם בדרך אשר תלכו בה ובענן יומם: (לד) וישמע ד' את קול דבריכם ויקצף וישבע לאמר: (לה) אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נשבעתי לתת לאבותיכם: (לו) זולתי כלב בן יפנה הוא יראנה ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבניו יען אשר מלא אחרי ד': (לז) גם בי התאנף ד' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם: (לח) יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבא שמה אתו חזק כי הוא ינחלנה את ישראל: (לט) וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המה יבאו שמה ולהם אתננה והם יירשוה: (מ) ואתם פנו לכם וסעו המדברה דרך ים סוף: (מא) ותענו ותאמרו אלי חטאנו ל ד' אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צונו ד' אלקינו ותחגרו איש את כלי מלחמתו ותהינו לעלת ההרה: (מב) ויאמר ד' אלי אמר להם לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם: (מג) ואדבר אליכם ולא שמעתם ותמרו את פי ד' ותזדו ותעלו ההרה: (מד) ויצא האמרי הישב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים ויכתו אתכם בשעיר עד חרמה: (מה) ותשבו ותבכו לפני ד' ולא שמע ד' בקלכם ולא האזין אליכם: (מו) ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם:

² יד א: ... ונהי בעינינו כחגבים

³ שם: וכן היינו בעיניהם

⁴ רש"י יג יח: את הארץ מה היא - (במ"ר) יש ארץ מגדלת גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים יש מגדלת אוכלוסין ויש ממעטת אוכלוסין החזק הוא הרפה - (במ"ר) סימן מסר להם אם בפרזים יושבין חזקים הם שסומכין על גבורתם ואם בערים בצורות הם יושבין חלשים הם

⁵ שם משמואל [תרי"ע]: ומדוע שלח אחר כך יהושע מרגלים אחר שכבר ראה העונש הנצמח מן המרגלים הראשונים

⁶ ספר התודעה (פי לג): מיום שגורש אדם הראשון מגן עדן ועד עת התיקון האחרון באחרית הימים, לא זכו כל הדורות ולא יזכו, למה שזכה דור המדבר בחמשה עשר החדשים הראשונים שהלכו אחרי ד' במדבר, מניסן עד סיון מן השנה השנית. המדבר הפך להם גן עדן ממש, והיתה כל הנהגה שהתנהג עמם הקב"ה, הנהגה של פנים בפנים, וכלום חסר בבית המלך? :

⁷ מהר"ל נצח ישראל פ"ח בדי"ה וקאמר

better: Moshe Rabbeinu could have been Mashiach, the Messianic era would have begun, and we would have completed the challenges of this world as we know it. In fact, G-d had guaranteed them success¹ and He had already prepared the way by leveling the enemy's Sar².

At a time like this, the Sitra Achra gives its all. After all, the Yetzer Hara is a created being like all others. As with all other beings, programmed into the Yetzer Hara is the instinct for survival. And now, its very existence is being threatened by the imminent arrival of the Messianic Era³.

G-d prepares the Jewish people for this nisayon. He arranges that the Lashon Hara of Miriam (at the end of last week's Parsha) is to precede the sending of the Spies⁴, so that the Jewish people will be careful not to repeat the sin of Lashon Hara concerning the land. Moshe Rabbeinu takes further precautions by sending out Gedolei Yisrael⁵, even where better qualified military people are available⁶. He commands them to bring back a detailed report of the land, showing that there is nothing to hide and that all the good things they had heard about the land were true⁷.

All this was to no avail. So successful was the Yetzer Hara's counter attack that, instead of Yemos HaMashiach, we inherited a bechiya ledoros, and, at the time of this writing, Mashiach has not yet come.

¹ דברים א כא : (כא) ראה נתן ד' אלקיך לפניך את הארץ עלה רש כאשר דבר ד' אלקיך אבתיך לך אל תירא ואל תחת :

² רבינו בחיי דברים א כא : ראה נתן ד' אלקיך לפניך את הארץ עלה רש - היה לומר הנה נתן ד' אלקיך לך אל הארץ, אבל ירמוז לשר שלהם, כי מאחר שנתן לפנייהם השר שלהם למעלה בודאי הארץ תהיה שלהם למטה, וזהו שאמר עלה רש, כלומר על השר, כי מצד שהוא ד' אלקיך עליון מתגבר על השר נתן לפניך את הארץ, ועל כן אמר ראה שהוא לשון הסתכלות וראיית הלב :

ומזה אמרו במדרש ראה נתן ד' אלקיך לפניך, וכי לפנייהם היתה, אלא שהפיל שרה תחלה. וכן הזכיר למעלה ראה נתתי לפניכם את הארץ וחזר ואמר בואו ורשו את הארץ, והיה ראוי שיאמר ורשו אותה, אבל יאמר ראה נתתי לפניכם למעלה שר הארץ ומעתה בואו ורשו את הארץ שאין מערער בדבר. וכן יזכיר עוד בדבר הש"י (דברים ה) ראה החלתי תת לפניך את סיחון ואת ארצו החל רש לרשת את ארצו יאמר אני החילתי תת לפניך למעלה את סיחון ואת ארצו, ומעתה עשה אתה את שלך, החל רש לרשת את ארצו למטה. ומה שאמר לשון החל היה לו לומר לשון גמור כי כיון שהקב"ה התחיל בזה יש עליכם לגמור הדבר, אבל אמר החל רש להורות כי תיכף שיתחילו ישראל יהיה הענין נגמר ויירשו את ארצו, כיון שהקב"ה התחיל במה שהוא עיקר. וגו'

³ ז"ל העורך של האור גדליהו הארה 4 בשם החידושי הרי"ם : ואם היו מצליחים בשליחותם לראות את השגחת ד' באר"י את תיקון השלם. ובחידושי הרי"ם ביאר דלכן נתעצם הסטרא אחרא להחטיאם, וכן היה אצל אדם הראשון ואצל חטא העגל, בזמנים אלו היה שייך שיהיה סוף לכה הטומאה, ולכן התחזק הסט"א נגדם בכל היכולת, והביאור בזה שכל נברא יש בו הרצון לחיות, כן הסט"א בריאה היא, ורצונו להתקיים ולעשות מלאכתו, ולכן באלו הזמנים התעצם כ"כ להחטיאם וכמו שביאר בחיי הרי"ם, ע"ש.

⁴ אור גדליהו ריש הפרשה : ברש"י מהמדרש "למה נסמכה פרשת המרגלים לפרשת מרים לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר." נראה מזה גודל נסיון המרגלים שהקב"ה הקדים מעשה דמרים להמעשה של המרגלים לסייע אותם בניסיונם ע"ש עוד

⁵ פסיקתא : איש אחד איש אחד למטה אבותיו כל מה שאתה יכול לבחור מיוחדים שבהם

כל נשיא בהם : גדולים שבהם

זוהר : וישלח אותם משה : כלם זכאים הוי ורישי דישראל הוי

כוונת אר"י : רצה הקב"ה להתעבר שנים עשר שבטים באלו יב נשיאים כדי לתקן אותם שלא יחטאו ועכ"ז לא הואיל

רש"י דברים א כג : ואקח מכם - מן הברורים שבכם מן המסולתים שבכם

⁶ העמק דבר יג א ד"ה כל נשיא בהם : מי שנשיא היינו גדול בישראל ויודע טכסיסי מלחמה הוא ילך. ולא הדיטו אע"ג שאפשר שיודע יותר טכסיסי מלחמה. ובקי בטיב הענין הנדרש יותר מכל מקום היה הצווי ליקח גדולי ישראל ויודעים לתור ולעמוד על הענין הנדרש ג"כ. בכדי שיהיו דבריהם נשמעים ביותר. ומזה יש לנו ללמוד בכל הליכות עולם לנו :

⁷ רש"י דברים א כג ד"ה וייטב בעיני הדבר : ... ואם בעיני משה היה טוב למה אמרה בתוכחות משל לאדם שאומר לחבירו מכור לי חמורך זה אמר לו הן נותנו אתה לי לנסיון אמר לו הן בהרים וגבעות אמר לו הן כיון שראה שאין מעכבו כלום אמר הלוך בלבו בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום מיד אמר לו טול מעותיך ואיני מנסה מעתה אף אני הודיתי לדברייכם שמה תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב ואתם לא חזרתם בכם :

ובגור אריה יג ב : ולפיכך אמר להם משה שישלחו המרגלים ולראות הטובה היא אם רעה, וכל הענין הכתוב בפרשה הזאת, והכל עשה משה רבינו עליו השלום אולי יחזרו בהם ואל ישלחו כשיראו שאני מצוה להם לשלוח ולראות, [ש]אלמלא לא היה טובה - לא הייתי אומר להם לראות על כל דבר ודבר, וכך הוא המשל שהביא רש"י באלה הדברים

The core challenge to the Jewish people was bitachon¹, but not in the simple sense. The spies were meant to see the mighty men of this land and realize that only G-d could provide them with a victory². The nation was ready for this challenge.

But the spies saw something else as well.

Dor HaDeah had been living a completely artificial existence in the desert. They had no bathroom needs, their clothes did not wear out, there was no cooking and no need to earn a living. They were completely protected from the elements³. Theirs was a life totally dedicated to spirituality, to building up a deep trust in G-d and to learning His Torah to perfection⁴. This was both a marvelous and yet extremely intense existence. Any Jew of that generation woke up in the morning knowing exactly where he stood spiritually. If he had any negative thoughts or done the slightest thing wrong, he would find that his portion of the מן fell just that much further from his tent. He knew it, and the whole Jewish people knew as well⁵. There was immediate and visible feedback for each and every act. Weaken for a moment, and you will instantly be attacked by Amalek⁶. Put a foot wrong, and the holy Moshe was right there to rebuke⁷. This was a pretty scary way to live⁸.

Klal Yisrael found it hard to live this way, but they knew that this was just until they got to the land of Israel. Did not G-d Himself want the Jews to live as an example to all nations⁹, living on the land as all nations do¹⁰? Things would be a little more normal there, or

¹ בענין חטא המרגלים רבו המפרשים אבל ענין הבטחון הוא הצד השווה שבהם. ויש הרבה מפרשים, ובראשם הרמב"ן שפרשו שהחטא היה שאע"פ שדרך הטבע יש לתור את הארץ לפני כניסתם, לפי מדריגתם לא היו צריכים לשאול לזה אלא לסמוך על הקב"ה ובאור גדליהו שעיקר הנסיון היה אם ילכו בשליחותן של בני ישראל "וישיבו אותנו דבר" (דברים א) או שילכו בשליחות משה רבינו ע"ש

וכן במפורש בפסוקים:

יד (יא) ויאמר ד' אל משה עד אנה ינאצני העם הזה ועד אנה לא יאמינני בי בכל האתות אשר עשיתי בקרבן:

תהלים קו כד: וימאסו בארץ חמדה לא אמינו לדברו

² שלי"ה, תורה אור ג: כלל העולה, כי כוונת הש"י בשליחות המרגלים, גם דעת משה רבינו ע"ה, היה כדי שיראו שאי אפשר לכבוש בטבע, רק כי ד' יתברך הוא הנותן כח ויהיה על פי הנס, ולו יתברך הכוח והגבורה

³ רש"י דברים א יט בשם חז"ל: המדבר הגדול והנורא - שהיו בו נחשים כקורות ועקרבים כקשתות ע"כ וכתב הספורנו והעמק דבר שעל כן הולכי מדברות היו הולכים בדרך אחרת ולא עבר איש את המקום הנורא הזה ואעפ"כ העניי הכבוד הגנו אותם נגד כל זה

⁴ ספר התודעה (פי' לג): לא דרש מהם הקב"ה אלא שיתחזקו באמונתם ובבטחונם בו, לפיכך נסה אותם כמה פעמים וחסר מהם טובתו לשעה, למען יהיו תולים עיניהם בקב"ה לשאול ממנו חפצם ולא יהיו בועטים חלילה מחוסר בטחון. במדבר שור הניחם ללכת שלשה ימים בלי מים; במרה מצאו המים מרים; במדבר סין פסק מזונם מכליהם ולא היה להם לחם לאכול; כשנתן להם המן - לא נתן להם אלא מאכל יום אחד בלבד ... רק בתחילת דרכם בלבד הכניסם ד' לגן עדן, ופטרם מכל עמל העולם הזה כדי שיהיו סופגים תורה הרבה וילמדו לדעת ולהבין את דרכי ד' ויתחזקו באמונתו ובבטחונו ולא ימושו מהם לעולם. והרי הם עומדים עתה לבוא לרשת את ארצם ולחיות בה חיי אנשים לפי סדר הטבע ולא על סדר הנס בלבד:

⁵ ספר התודעה שם: עומר לגולגולת, הצדיקים מצאוהו קרוב לביתם ואשר לא צדקו כמוהם - יצאו חוץ למחנה ללקוט; לצדיקים היה המן מוכן לאכול מיד, ולשאינם צדיקים היה חסר כתישה טחינה אפיה ובישול; זכה אדם במעשה טוב, הפך בין יום משאינו צדיק לצדיק ומאכלו מזומן לפניו בפתח ביתו כגלוסקאות אפיות וכו', לא זכה ונכשל בדבר לא טוב, היה הופך לעיני הכל מצדיק לשאינו צדיק והכל רואים פלוני זה יוצא חוץ למחנה ללקוט את עמרו - מה עשה שכך עלתה לו?

⁶ ספר התודעה שם: ויחנו ברפידי - ואין מים לשתות העם; כיון שרפו ידיהם מבטחונם וירב העם עם משה - ויבוא עמלק וילחם

⁷ ספר התודעה (פי' לג): וכן אתה אומר, לא זכו כל הדורות במנהיג ורועה נאמן כמשה רבינו שהיה עם הדור ההוא, ברם כלום דבר קל הוא לחיות תמיד במחיצתו של מנהיג גדול כזה אשר מפניו יבושו הכל וכולם נראים שפלים בעיניהם למראהו, אדם שמעלתו גדולה ממעלתם של מלאכי מרום, מי יכול לעמוד במחיצתו?!

⁸ ספר התודעה (פי' לג): אפשר לעם שלם שתהא מידת הדין מתוחה כנגדו תמיד, וכך יחיה תמיד ולא יחטא, ולא תהא מידת הדין פוגעת בו?!

⁹ ספר התודעה (פי' לג): אף הקדוש ברוך הוא לא חפץ בישראל עמו שיהיו כמלאכי השרת ויחיו כמו בגן עדן תמיד, שהרי חפץ היה בעמו שיהיה לאור לכל הגויים שילמדו ממעשיהם, ואם יהיו ישראל מובדלים מכלל האנשים ולא יהיו דומים להם כלום בסדרי חייהם - לא ילמדו שאר אנשים לעשות כמעשיהם, יאמרו: הללו, מלאכים הם - מי ידמה להם?

¹⁰ ספר התודעה שם: כשבחר ד' בעמו, בחר להם גם נחלה שיהיו חיים בה חיי אדמות, חורשים בשעת חרישה וזורעים בשעת זריעה ונהנים מן הברכה אשר נתן ד' בארץ, ויהו עושים כל מעשיהם וחיים את כל חייהם ככל המצוה אשר נתנה לבני אדם לטוב

so they thought, until the spies came back with their report. The very request to send spies displayed the Jews' desire to do things in a more 'normal' fashion (even though there was significant trepidation about the loss of their spiritual exaltedness as a result¹). It is perfectly legitimate to spy out the terrain before sending in one's army², and even Moshe Rabbeinu saw the logic in this. But he did not recognize the hidden agenda of the Jewish people, who wanted to check whether this was a normal land that would ease their daily pressures of their current lifestyle³.

Yet, even Moshe Rabbeinu should have seen that what was legitimate according to the rules of nature may not have been legitimate according to the rules of higher Hashgacha. Hence G-d tells Moshe Rabbeinu שלח לך, "You send if you choose to operate according to the level desired by the nation, the laws of nature"⁴.

What the spies reported was that Eretz Yisrael was a land of intense Hashgacha, similar to the desert. The giants, the dead people⁵, the huge fruit – all pointed to a continuation of the same pattern they had experienced in the desert. 'it is a land whose spirituality will chew up people like ourselves'⁶. There was to be no rest for the

להם ולטוב לכל העולם, ויהו כל עמי תבל רואים אותם כמה נאים חייהם שחיים על פי התורה והמצוה, ויהו מתאווים גם הם לעשות כמוהם:

¹ שפת אמת [תרל"ט]: איתא בזוה"ק כי המרגלים חשבו הכא אגן רישין ובארעא לא נזכי להיות רישין. אכן לכאורה נראה כי ודאי כל מה שאמרו המרגלים הי' בעבור כללות בני"י. וכיון שנבחרו להיות שלוחי בני ישראל ודאי היו בטלן אל הציבור. ואיך נוכל לומר עליהם שדיברו מחמת נגיעת עצמותם. אבל נראה לבאר הענין כי דור המדבר בכלל היו בחיי ראש. כי הדור שיצא ממצרים ושמעו הדברות בסיני הם ראשין לכל הדורות. והדורות נמשכים בבחי' אבות ותולדות מרישין ועד רגלין כמיש על דורותינו עיקבא דמישחא. אכן דור המדבר היו כולם בחיי רישין. ובדאי אמת הדבר כי הכניסה לארץ הי' מדריגה אחר מדריגה והם לא רצו שיפלו ממדריגת רישין כני"ל. ודור המדבר הי' להם התגלות כבודו ית' כדמיון התגלות הנשמה בראש. ובדאי מי שהוא במקום עליון קשה לו ליפול למדריגה תחתונה כמו שקשה אל הנשמה לרדת למטה. ובעייך אדם נברא. אבל הי' להם לבטל עצמם לעשות רצון הבורא ית'. ולהבין מאמר חכמינו ז"ל יפה שעה אחת (בתורה) [בתשובה] ומעשייט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב כו' וכמיש מענין זה במ"א:

² רמב"ן יג ב: ... אבל ישוב הענין בזה, כי ישראל אמרו כדרך כל הבאים להלחם בארץ נכריה ששולחים לפניה אנשים לדעת הדרכים ומבוא הערים ובשובם ילכו התרים בראש הצבא להורות לפניהם הדרכים, ... באיזו עיר ילחמו תחלה ומאיזה צד יהיה נוה לכבוש את הארץ, ... וזו עצה הגונה בכל כובשי ארצות, וכן עשה עוד משה עצמו שנאמר (להלן כא לב) וישלח משה לרגל את יעזר, וכן ביהושע בן נון (יהושע ב א) שנים אנשים מרגלים, ועל כן היה טוב בעיני משה כי הכתוב לא יסמוך בכל מעשיו על הס, וגו'

³ ספר התודעה (פ' לג): ברם, הם, עוד מחשבה אחת היתה בלבם: לדעת טיבה של הארץ הזאת, אם היא ארץ ככל הארצות ואפשר לחיות בה חיים של דרך הטבע, או שמא גם היא אינה אלא סגנון אחר של גן עדן, וכל החי בתוכה כחי בפלטרין של מלך ומידת הדין מתוחה שם תמיד; ושמה לא יוכלו גם שם לעמוד בדרך חיים שהארץ הזאת דורשת ושהיא למעלה מדרך הטבע:

⁴ העמק דבר יג ב: שלח לך אנשים וגו'. פרש"י לדעתך אני איני מצוה לך כו'. ודאי לשון שלח לך אינו במשמע אלא כמו קח לך לך לך שהוא מצוה כמשמעו. אלא ההכרח לפרש הכי כמבואר בספר דברים שמתחלה אך המה ישראל בקשו זאת. ... דודאי לפי הליכות עולם הטבע היה השלוח נחוץ לראות איך ובאיזה צד לכבוש הארץ. וכמיש הרמב"ן ז"ל וכמבואר בלשון ישראל שאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ. וישיבו אותנו דבר. את הדרך אשר נעלה בה. ואת הערים אשר נבא אליהן. הרי לא בקשו לדעת הטובה היא אם רעה. ועוד כמה דברים אם ראוי ליכנס לא"י או לא. לא הסתפקו עדיין בזה כלל. רק לדעת איך יכבשו. וזה ודאי ראוי ומוכרח אם הכבישה הוא בדרך הטבע. אבל אם הוא למעלה מה"ט כאשר הלכו עד הנה במדבר. אין מקום לשליחות כלל. שאין דבר חוצץ בפני תפארת עוזו ית'. והנה בעמדם בחורב ובתחלת נסיעתם משם היה באמת בדעתם ליכנס בזה האופן לא"י. ואי"צ לשליחות כלל.

אבל בהליכה שלש מסעות הללו ראו והתבוננו כי קשה עליהם לעמוד בזה האופן. ... ואינם יכולים לעמוד בזוהירות יתירה כזו. ... בפנים שהאדם מישראל מתנהג עם עבודתו לפני ד' באותו פנים הקב"ה והשגחתו עליו. עיי"כ הסכימו לשלח מרגלים ותהי הכניסה בדרך הטבע. עוד יש להוסיף עפ"י מאמר חז"ל דנבואת אלדד ומידד היה משה מת ויהושע מכניס ישראל לארץ. ונהי דנבואה של משה מת לא הוחלט כ"כ. ולא עלה ע"ד משה שלא תועיל תפלתו לשנות הגזירה. ע"ש עוד

וז"ל ההגות בפרשיות התורה: גם העמק דבר אמר כי הם רצו בהליכות טבע לראות את הדרך נעלה בה.

(בנוסף להרמב"ן, רבינו בחיי, חתם סופר ועוד). ... בעמדם בחורב ידעו כי תשועתם תהיה על טבעית, אבל בשלוש המסעות נכחו לדעת, כי כבדה דרך זו, שכן על כל דבר שלא כהוגן ועל טרוניא נענשו מיד. לכן לא ראו עצמם מוכשרים להנהגה על טבעית, ורצו לשלוח מרגלים, כדי שהכיבוש יהיה בדרך הטבע. הם שמעו מפי אלדד ומידד מתנבאים "משה מת ויהושע מכניס" והם ידעו, כי יהושע מסמל את ההנהגה הטבעית, כמו שנאמר "ויחלוש יהושע את עמלק לפי חרב" לכן אחרי שמשה אמר להם "עלה רש" ראו בכך הסכמה לדעתם, כי הכיבוש יבוא בדרך טבעית. ואמנם, אם כי הקדוש ברוך רצה בשבילם דרך על טבעית, הסכים בסוף לדעתם ואמר למשה "שלח לך – לדעתך" בהתאם לרצון העם, לפי דרכם שאינם מוכשרים ויראים מהנהגה על טבעית.

⁵ לב: ארץ אוכלת יושביה היא

⁶ יערות דבש מובא בהגות והמשיך שם: לעומתם טענו יהושע וכלב כי הארץ מוסיפה קדושה, ומכפרת על חולשתם של היושבים עליה. "טובה הארץ מאד מאד" בשבילכם טובה היא יותר מארץ אחרת

weary. Israel was the palace of the King and we were but a slave people¹. G-d's promise to deliver the land would go awry under such circumstances, given the higher standards to which the Jews were being held accountable². This was especially so since they knew from Eldad and Meidad that Moshe would no longer be with them³. (Some say that, just as Moshe Rabbeinu was to lose the mantle of leadership, so they would too, and this too clouded their judgment⁴.)

And things got worse, for, at least in the desert, the Jews were free to pursue a life of pure Torah, removed from this world almost entirely. In the land, however, they would have to plow and reap just like other people. Yet like the מן, the rain would fall and the crops would grow in direct correlation to their actions. G-d wanted them to take the world with them in their spiritual greatness, to be מרגלים, which means, says the Chasam Sofer, people who raise the body⁵. They, however, saw an ארץ אוכלת יושביה, a land that would eat their spirituality and leave them horribly exposed⁶. The appeal of Kalev and Yehoshua, *עלה נעלה – lets us have a double עליה, not only in spirituality but also through elevating the physical*⁸, fell on deaf ears.

The Jewish people saw most of their leaders crumble under the weight of their own logic, and caved in with them⁹. There was nothing new (or inaccurate) in the facts that they reported. What was new was the interpretation of those facts – we stand no chance of

¹ ספר התודעה (פי' לג): כה אמרו המרגלים: הארץ שאנו באים לרשת אותה - כולה כמחנה שכינה היא, כאשר כאן במדבר. לא מעולה היא משאר ארצות, אלא אינה דומה להן כלל. פלטרין של מלך היא - לא נוכל לעלות אליה כי יוצאי מצרים אנו, ולא הגענו להיות בני פלטרין: הראיתם ארץ כזו שברכתה שופעת מאליה, שפרותיה של גפן אחת מרובים מתנובת כרם שלם ומבורך בארץ אחרת; הראיתם ארץ שכזו, שבניה, או גדלים כענקים עד לשמים ודומים לנפילים שלפני המבול, או מתים כזבובים - כל כולה אינה אלא גן עדן מן השמים לזוכים לו, או שאול וגינהם ל שאינם לזוכים!:

² ז"ל החפץ חיים בספר שמירת הלשון ח"ב פי' יט: כשבאו לרגל הארץ התגבר היצר עליהם לומר לנצח עם רב כזה וגבורים כאלו, צריך לזה זכות גדולה ונוראה אבל לא כאנשים כמונו שזה מקרוב עשינו העגל, וגם בשר התאוה ... ומה שהבטיח הקב"ה לתת לנו את הארץ, הוא קורא אם היינו זכאים וגוי

³ משך חכמה יג ל ד"ה ויהס כלב את העם אל משה עלה נעלה כו': הענין, דהמה היו מתפחדים, מפני ששמעו מאלדד ומידד מתנבאים משה מת יהושע מכניס (לעיל יא, כח ברש"י, סנהדרין יז), וראו כי משה לא מיחה בהם ולא גער עליהם, וא"כ להכנס בארץ מבצר ולהלחם עם עמלק, אשר כבר נכשלו בו, ועם ענקים, בלא משה הלא יפלו כולם לפי חרב, ולכן השתיק כלב את העם, במה שיחסו את כל המופתים אל משה, כי אדרבא גדולת משה תלוי בכך, שכל זמן שהיו במדבר לא נתיחד הדבור למשה (מכילתא בא ח), ולכן אמר עלה נעלה בעצמנו בלא משה ... והוא שאמר ויהס כלב את העם במה שמיחסים הכל אל משה, זה לא תדברו ולא יעלה על לבכם כי רק במשה תלוי הנצחון והנסים, לא כן, רק עלה נעלה כו'. וזה שאמר יהושע ג' ויאמר כו' בזאת תדעון כי א' חי בקרבכם, פירוש, שלא תדמו כי משה היה בקרבכם והוא עשה את כל הגדולות, רק כי האלקים, אשר הוא חי תמיד, ולא משה שכבר מת וגוי

⁴ מסילת ישרים פי' יא: הכבוד ... הוא שגרם לפי דעת חכמינו ז"ל אל המרגלים שיוציאו דבה על הארץ ... מיראתם פן ימעט כבודם בכניסת ארץ, שלא יהיו הם נשיאים לישראל ויעמדו אחרים במקומם

ומקורו בזוהר פרשת שלח דף קנח ע"א

⁵ שפת אמת תרמ" ט: ... בימי המעשה הוא תיקון העשיה ... ונקרא מרגלים. לכן אמר יוסף מרגלים אתם לראות כו' ערות הארץ באתם. כי יב שבטים הם מתקנים ששת ימי המעשה כמ"ש במקום אחר. ... היה קשה למרגלים לכנוס במדריגה זו. שבמדבר היה כולו תורה. אכן השי"ת רצה להכניסו לארץ ישראל לתקן גם הגוף ... וזה ענין שמכת פרשת נסכים אחר מעשה המרגלים ... [ש]כלל קרבן צוה השי"ת להוסיף נסכים ומנחה שהוא התיקונים מן הארץ דגן תירוש ויצהר שבאין בכח חרישה זריעה ונטיעה אבל הבהמה הוא בע"ח בעצמו והקב"ה רצה בשעת הקרבן יהיה דביקות במעשה האדם וגוי

⁶ הבעש"ת, מובא בהגות לפרשיות התורה וז"ל שם: "ארץ אוכלת יושביה" - [המרגלים] אמרו שהיושבים בה נהפכים להיות ארציים. חז"ל אמרו: "חזק הוא ממנו כביכול, אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו מש"ם (סוטה לה) כלומר אין אפשרות להוציא נצוצות של קדושה מעבודת עצמית. ... בכך טעו המרגלים טעות גסה.

⁷ ויהס כלב את העם אל משה ויאמר - עלה נעלה

⁸ הגות בשם הבעש"ט שם: משימתו של אדם היא "עלה נעלה", עליה כפולה, בגשמיות ורוחניות כאחת

⁹ רש"י דברים א כב: ותקרבון אלי כלכם - בערבוביא ולהלן הוא אומר ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם ותאמרו הן הראנו וגוי אותה קריבה היתה הוגנת ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם אבל כאן ותקרבון אלי כלכם בערבוביא ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים:

winning these battles, and, even if we do, we will not survive the spiritual intensity of the land¹:

אפס כי עז העם הישב בארץ

אפס – “we stand no chance²” for the nation inhabiting the land is mighty

If these giants in Torah felt this way, what chance did the people stand³? There was a rather unusual person who later modeled the very behavior and approach that they failed in. Rachav, a famous gentile harlot, took on absolute faith that the Jews would get their land and acted accordingly, thinking nothing of risking her life to save another round of spies, Yehoshua and Kalev⁴. (Rachav is brought in the Haftorah as another example of the Torah teaching lessons, good and bad, from wherever they come.)

When the Jewish people cried⁵, from the Sanhedrin down⁶, they cried because they were too close to G-d and would continue to be so. They would rather go back and suffer under the Egyptians;⁷ even death was better than to suffer such a fate⁸. G-d's response was that they would get what they wanted; they would become distant from Him. But, He assured them, cry they would, for generations⁹. And their future cries would be because of that distance. They would see their Temples destroyed as a result of that distance, and they would cry. Because of that distance, they would see their land taken over by others, and they would cry in their exile. That crying, however, would already be the right type of crying: it would be the cry of wanting to get closer, not further away, and it would lead to where the original crying led away from – returning to the land and the ushering in of the messianic era¹⁰.

¹ ספר התודעה (פ' ל): מששבו המרגלים וישבו דבר אל משה ואל כל העדה - כל אשר דברו באותה שעה, הכל אמת היה וידוע היה לכל העם. שכן הכל יודעים היכן עמלק יושב ומה הוא עמלק לישראל, והכל יודעים את האמוריים שגבורים הם, וכן ילידי הענק ידועים היו בעולם. וכן משה אומר לישראל (דברים ט): אֲשֶׁר אֲתָה יְדַעְתָּ וְאֲתָה שָׁמַעְתָּ מִי יִתְיַצֵּב לְפָנַי בְּגֵי עֵקֶק. אלמלא הוסיפו בדבריהם לומר אפס; - אֲפֹס כִּי עֵז הָעָם הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ:

² רמב"ן יג כב: רשעים במלת אפס שהיא מורה על דבר אפס ומנע מן האדם שאי אפשר בשום ענין

³ חתם סופר

⁴ ילקוט לקח טוב

⁵ יד א: ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא:

⁶ רש"י יד א ופירש רש"י שבאו כולם ביחד בערבוביא – ילדים דוחפים את הזקנים

⁷ יד (ג) ולמה ד' מביא אתנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו יהיו לבז הלוא טוב לנו שוב מצרימה:

(ד) ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה:

⁸ יד (ב) וילנו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ויאמרו אלהם כל העדה לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו:

⁹ תרגום יונתן יד א: וארימת כל כנישתא ויהבו ית קליהון ובכו עמא בליליא ההוא ואתקביעת להון ההוא ליליא לבכותא לדריהון ע"כ וכן בתענית (כט) הם בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות והרמב"ן (יד א) הקשה: ולא ידעתי מאיזה רמז שבפרשה הוציאו זה ... אולי ידרש זה מפסוק (לא) וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה, יאמר וטפכם כאשר אמרתם לבז יהיה בבא עת פקודתם כי אני פוקד עון אבות על בנים, והבאתי אותם עתה שידעו את הארץ ידיעה בלבד, אבל לא שירשו אותה לדורות והכתוב ירמוז בכיוצא בזה, ולא ירצה לגזור רעה רק בענין תוכחת על תנאי:

וחז"ל דרשו שבכיתם ליל תשעה באב היה. עיין ברבינו בחיי יד אחשבו התאריכים ושם כתב עוד: ועוד דרשו בו בכה תבכה, בכה על ממלכת ישראל תבכה על ממלכת בית יהודה, בכה על ירושלים תבכה על ציון, בכה על עשרת השבטים תבכה על יהודה ובנימין. ומצינו חורבן בית ראשון שהיה בלילה ... חורבן בית שני היה ג"כ בלילה ... וכל המאורעות האלה לישראל היו בלילה בעונש הבכיה שעשו בלילה הזה. ועוד מצינו שבלילה הזה נגזר החורבן והפזור לישראל בגלות וגוי ע"ש שהוכיח ג"כ מהנביאים ומן הכתובים שבכיה זו הוקבעה לדורות שיהיו מפוזרין בין האומות והמשך: ומאותה שעה נגזרה גזרה על ביהמ"ק שיחרב

¹⁰ ספר התודעה, אליהו כי טוב פ' לג: 'אתם בכיתם בכיה של חנם - ואני אקבע לכם בכיה לדורות' - כלום נוקם ונוטר הוא הקב"ה ובעל חמה? ועוד, אבות אכלו בוסר ושני בנים תקניה - ואלה הדורות מה חטאו. והלא די להם לדור של הבנים הראשונים שהמתינו בכניסתם לארץ ארבעים שנה עד תום כל דור אבותיהם: ואם בעוונות הבנים גלו מארצם אחרי כן, מה הקשר בין חטאות האבות לפורענות הבנים שנגזרה להיות ביום שחטאו האבות, בתשעה לחדש אב? אלא כך הוא מצע הדברים: בעוון בכיה זו של חנם לא גזר הקדוש ברוך הוא בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתְמוּ אֵלָא עַל הָאֲבוֹת שֶׁחֲטְאוּ, והבנים שלא חטאו באו לארץ וירשוה. תאמר שהבנים מנוקים מעוון זה של כפית טובה מכל וכל, והלא כל כחו של האב בבנו: אכן, לא יומתו הבנים בחטא האבות, אבל שקד הקב"ה על הבנים שיהיו נטהרים משורש החטא הזה הנתוע בבנים מירשת האבות, ותחת אשר מאסו האבות

There was another complication. The spies were right in that the mighty Canaanites could not be conquered by the Jews on purely physical grounds. If the Jews did not fight a spiritual battle first, all was lost. The job of the spies was to somehow access the spiritual energy of the Canaanites and subdue that¹. They had to insert Torah spirituality into the stones and ground, into every material aspect of the land². To do this, the spies had to be totally in control of their own spirituality, something they, in their own greatness³, could have achieved by being Moshe's emissaries (שלח לך אנשים) and drawing from his spirituality⁴. Therefore, G-d told Moshe that he should be the sender in order to ensure the spiritual purity of the mission⁵, and Moshe was right in thinking that this was the way to go⁶.

What went wrong was that the spies, in the end, went as appointees (Shlichim) of the Jewish people and not of Moshe Rabbeinu⁷. They had heard from Eldad and Meidad that Moshe was not going to make it into the land. They would therefore need the spiritual energies of the Jewish people and not Moshe, or so they thought⁸. They absorbed the total spirituality of each tribe, for good and for bad⁹. Only Kalev held true to the original mission¹⁰. (Moshe, in turn, was not aware of all of this, and thought they were still his emissaries¹¹.)

בארץ חמדה בבכי של חנם ואמרו נתנה לאש ונשובה מצרֵיָמָה - יהיו הבנים מתקנים חטא הראשונים בבכי של דורות רבים. כאשר יבכו בכל ארצות פזוּרֵיהֶם על ארץ חרבה, וגם כי יהא להם מרגוע שם ויחיו ברוחה - לא ישכחו את ארצם ויבכו עליה בכי אמת וזיילו דמעה על ארץ חרבה וישתוקקו לעלות ולחונן עפרה גם בשממותה ויאמרו :

שם : 'ינעם לנפשי הולך ערום ויחף על חרבות שממה אשר היו דביריך' : אמור מעתה, צדקה עשה הקב"ה עם ישראל, שבשעה שגזר עליהם חרבן וגלות בדורות אחרונים, קבע שעת הגזרה באותו יום של החטא הראשון, כדי שיהו הבנים מתקנים בבכים שבדורות רבים, את אשר קלקלו האבות הראשונים, וכל עמי תבל יאמרו, אך בנים הם לציון, וכל כובשיה ומחריביה זרים הם לה - יצאו מתוכה, ושבו בנים לגבולם :

¹ שם משמואל [תר"ע]: היו צריכין להכניע את כל כח קליפות מלכי כנען מקודם, ואח"כ ממילא היו נכבשים בקל

² שפת אמת [תר"א]: וזהו ג"כ ענין המרגלים להמשיך אור התורה לההרגל והטבע. שהרי במדבר היו בני חורין כמ"ש חירות כו' ולא היו שום עול אחר עליהם. והיו צריכין להביא הארת התורה גם בהטבע כמ"ש בד' מוז"ל. וז"ש בזה"ק חבורן תורה שבע"פ מאן דעוסק ב"י נקי חבר. והפי' חבר ג"כ כנ"ל שהת"ח כל מעשיו נמשכין אחר התורה ויש לעצמותו התחברות אל התורה. וז"ש שתרגילנו בתורתך ג"כ כנ"ל להמשיך אור התורה גם תוך הרגילות והטבע כנ"ל והוא ע"י המצות כנ"ל. וז"ש ויתורו את ארץ כנען להמשיך בחי' התורה לתוך הטבע כנ"ל. כמ"ש בזה"ק וירא על פסוק הנצנים נראו בארץ כו' וקול התור נשמע כו'. שהוא ההארה הפנימיות שצריכין למצוא גם תוך ההעלם והוא אור הגנוז במעשה בראשית כמ"ש מה רב טובך כו' :

³ ספר התודעה (פי' לג): שלח לך, אבל אנשים יהיו, גבורים, איש אחד למטה אבותיו, כל נשיא בהם. שליחים אלה, מבחן לכל עמם יהיו. וגו'

⁴ שם משמואל [תר"ע]: ובמה שהם שלוחי מרע"ה ושלוcho של אדם כמותו, הי' נחשב כאילו מרע"ה בעצמו הלך לשם

⁵ שם משמואל שם: ולכן אמר השי"ת למרע"ה שלח לך

⁶ שם משמואל שם: וז"ש ויטב בעיני הדבר ואקח מכם וגו' שהיתה באמת עצה טובה ונכונה.

⁷ שם משמואל שם: משא"כ המרגלים נעשו שלוחים של כל ישראל כמו שנאמר וישיבו אותם דבר ואת כל העדה, עכתה"ק.

אור גדליהו: ויש לומר שעיקר הנסיון היה אם ילכו בשליחותם של בני ישראל כמו שאמרו בני ישראל וישיבו אותנו דבר (דברים), או שילכו בשליחותו של משה רבינו, ואפשר שזה כוונת חז"ל שאמרו (סוטה לד ע"ב וברשי"י כאן) 'לדעתך היינו השליחות יהיה לדעתך, שילכו בשליחותך ולא בשליחות בני ישראל

⁸ שם משמואל שם: ויש ליתן טעם מדוע שינו המרגלים שלא רצו להיות שלוחי משה רק שלוחי כל ישראל. וי"ל דכבר שמעו מאלדד ומידד שמשה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ, ואי"כ חשבו שלכבוש אי"י נצרך דוקא כח כנסי"י ולא כח משה

⁹ שם משמואל [תר"ע]: ובכתבי הארז"ל שנתעברו בהם נשמות י"ב השבטים, ע"כ היו צריכין להכניע את כל קליפות מלכי כנען כנ"ל ... [ו] בשלמא אם הי' מרע"ה המשלח ובו לא נמצא חסרון, ואי"כ שלוחו של אדם כמותו, אי"כ היו יכולין לפעול הפעולה שהי' מרע"ה עושה אם הי' הולך שמה, והיו יכולין להכניע הכל, משא"כ כשהלכו בשליחות ישראל ובהם הלא נמצאו הרבה שעדיין לא תקנו כל המדות הרעות שיהי' ביכולתם לעמוד נגדם, דהלא הי' נמצא בהם דתן ואבירם וע"ר, ומי שרוצה לעמוד וללחום מלחמה כזאת, הלא צריך להיות בעצמו נקי מכל פסולת, ובכן כיון שהי' חסרון במשלח, לכן כשנכנסו לארץ כנען והי' אז אתקדרותא דשחרית שנעשה אפל, כ"כ התאספו כל הכחות ממדות רעות ועמדו נגדם, והם באשר נעשו שלוחי כל הקהל אף מאנשים הבלתי מוטוהרים לא הי' ביכולתם להכניעם

¹⁰ ואולי זו היא עצת המרגלים שכלב ביקש רחמים שלא יהא ניסת לעצתם, והיינו שהם חשבו שעצתם טובה שיהיו שלוחי ישראל ולא הי' לכלב טעם לדחותם רק בפשיטות שלא רצה לשנות מכפי אשר נשתלח, ולזה הי' צריך חיזוק גדול כמובן.

¹¹ שם משמואל שם: אך לא היו יכולים לאמור זה למשה כמובן. וכנראה שמשה לא ידע מנבואת אלדד ומידד, שהרי התנבאו שלא מאצילות משה, ובשי"ס סנהדרין (י"ז). דלא סיימו קמי'.

This now became a self-fulfilling prophecy. Since they were no longer drawing on Moshe Rabbeinu's spiritual perfection, they were not able to conquer the spirituality of the Canaanites with their own¹. They no longer believed in themselves, and they were right. Moshe Rabbeinu prayed that the nation should not be killed in a plague, but he did not request that they enter the land². They could no longer be worthy of that³.

On that fateful day, the 9th of Av, G-d decreed that all those who reached the age of 60 would die⁴. Every 9th of Av⁵ for the next 37 years⁶, 15,000 Jews who reached the age of sixty lay down in their graves and perished⁷. In fact, in a frightening scenario, every Jew lay down in his self-dug grave and went to sleep. In the morning, those below 60 woke up, while those who had reached that age passed away in the night⁸. No Levites or women, nor Kalev and Yehoshua, nor those who were below 20 at the time of the sin, died⁹, for, except for the sin of

ואפילו לפי הכוונה הפשוטה של העם שיתורו בארץ לבדוק שזה ארץ 'נורמלי', עובד לפי חוקות הטבע לא הגיד למשה רבינו (ספר התודעה פ' לג)

¹ ספר התודעה (אליהו כי טוב) פ' לג: וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה, וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם, וַיִּבְכּוּ הָעָם בְּלִילָהּ הַהוּא: הגזרה: העם חרץ לבדו את משפטו: או בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוֹ מִתְּנֹו. מעבדות פרעה יצאו ולכלל נוחלי ארץ הבחירה עדין לא הגיעו. העם האומר הלא טוב לנו שוב מִצְרָיִם לשוב לעבדות ולשפלות ובלבד שלא נשא בעול הגדול של חרות עליונה ובאחריותה, אינו ראוי להיות עליון על כל הגויים; העם החושב בעצמו כי פשעיו כל כך מרובים ולא עזבוהו עדין, עד שהקדוש ברוך הוא שונא אותו בגללם ואומר להשמידו - מעיד הוא על עצמו שהחטא והפשע עדין שוכן בקרבו ולא יצלה להתרומם על גביהם:

² ספר התודעה (פ' לג): אפילו משה רבינו אוהבם של ישראל ונושאם כאשר ישא האומן את היונק וסובלם גם כשהם חוטאים, לא ערב לבו לבקש עליהם רחמים לבטל מהם גזרת אם ירָאָה אִישׁ בְּאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה, הדור הרע הַזֶּה, אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה וגו'. אינו מבקש עליהם אלא שלא ימותו כולם במגפה, מפני חילול השם. אבל לארץ הזו אין הם ראוים לבוא:

³ ספר התודעה (פ' לג): וְהִתְחַזְּקֶתֶם, וְלִקְחֶתֶם מִפְּרֵי הָאָרֶץ - כך אמר למרגלים בצאתם לדרכם. שכל הרוצה לטעום מפריה ולשבוץ מטובה של הארץ, הוא צריך ללבוש תחילה חוזה וגבורה. עֲשׂוּ, שִׁשְׁבוּ מִשֵּׁם רַפְיִים וּנְפַחֲדִים - לאו בני הארץ ההיא הם, במדבר הזה יתמו:

⁴ ספר התודעה, שם: גם אותם שעליהם היתה הגזרה, לא מתו במדבר קודם שמלאו להם ששים שנה. ולפי שצפה הקדוש ברוך הוא שעתידים בני ישראל לחטוא בחטא מרגלים, ויהיו כלים במדבר בעוון זה.

⁵ ספר התודעה, שם: כל אלה שנמלאו להם ששים שנה והיו עתידים למות באותה שנה - כולם ביום אחד מתו, בטי' באב:

⁶ ספר התודעה, שם: ואף על פי שלשון חכמים שנוצר למעלה: 'וכך עשו ארבעים שנה' לא דברו חכמים אלא בלשון תורה: בְּמִסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תִּרְחֹטְם אֶת הָאָרֶץ, אַרְבָּעִים יוֹם, יוֹם לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה, תִּשָּׂאוּ אֶת עֹנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וגו'; ברם, שתי השנים שכבר עברו עליהם במדבר עד שעת הגזרה והשילום, גם הן נכנסו בכלל ארבעים שנה אלה; ולא היו להם לישראל במדבר אלא שלשים ושבע ימי תשעה באב של אבד ומספד בלבד: כיצד? תשעה באב של שנה ראשונה, עדין היה קודם חטא המרגלים, תשעה באב של שנה שנייה - בו ביום חטאו ובו יצאה הגזרה אבל עדין לא החל השילום, עד לשנה הבאה. גם תשעה באב של השנה האחרונה לא מת בו איש, כי ויתר להם הקב"ה את השילום האחרון, כמו שִׁאמַר לַהֲלֹךְ בְּעִזִּיהֶם:

⁷ ספר התודעה, שם: לכך מתחילה, בעודם עדין במצרים, פזר הקב"ה את התולדות שיהיו נולדים כל שנה מספר שנה, כחמשה עשר אלף זכרים בני קיימא. וכשנגזרה עליהם הגזרה אחרי כן, לא מתו כולם בבת אחת אלא בכל שנה אותו מספר, חמשה עשר אלף ופרוטרוט. שכן כל מנינם של יוצאי הצבא היה שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמשים, חלק מנין זה לארבעים שנה - הרי חמשה עשר אלף ופרוטרוט שמתו בכל שנה עד תום כל הדור ההוא:

⁸ ספר התודעה, שם: 'כל ערב תשעה באב היה הכרוז יוצא: 'הכל יצאו לחפור חפרים (קברים) וישנים בהם! ' ובשחרית הכרוז יוצא: 'יבדלו החיים מן המתים!' והיו בודקים אותם ונמצאו חמשה עשר אלף ופרוטרוט חסרים בכל שנה, וכך עשו ארבעים שנה יום לשנה, יום לשנה' - הרי ארבעים שנה וכו': הכל נכנסו לקבריהם בליל תשעה באב, רק הללו שלא נמלאו להם ששים שנה נבדלו לחיים, ובני הששים נבדלו למות וכיסוסם בעפר. גם את יתר הקברים שתמום עפר ולא השאירו פתוחים לשנה הבאה, כי אמרו, אולי ירחם ד' את השארית ויבטל מהם את הגזרה עד השנה הבאה:

⁹ ספר התודעה, שם: ואלה שלא היו בגזרה: כל שבט לוי, שהרי לא היה מהם במרגלים, לפי שלא היו עתידים לרשת נחלה בארץ; הנשים שמכל השבטים, שחבבו את הארץ; כל הטף שלמטה מעשרים שנה; כל הזקנים שהיו בתשעה באב הראשון בני למעלה מששים שנה; יהושע וכלב אף על פי שהיו בני ארבעים ובכלל המנין של הדור ההוא - כי מלאו אחרי ד':

Korach and the loss in an unauthorized war against the Amalekites and Emorites¹, there was no other cause of death in the desert².

This explains why Yehoshua later sent Kalev and Pinchas to repeat the attempt³, ensuring that they were his emissaries and not those of the Jewish people as a whole⁴ (see this week's Haftorah). The first mission had done enough to soften the way for the second, more successful mission⁵. Kalev and Pinchas made a beeline for Rachav, the harlot of princes and nobles, and therefore at the core of Canaanite impurity⁶. The moment they heard from her that the Canaanites had melted from fear, they knew their mission was complete⁷. They packed up and returned to the Jewish people.

¹ ספר התודעה, שם: הרי שנאמר לעיל שהמתים כל שנה לא היו אלא ט"ו אלף ופרוטרוט בלבד, ונאמר כאן שלא היו אלא שלשים ושבע שנים של שילום בלבד, לא יותר - שאר ארבעים וחמשה אלף ופרוטרוט גדול, מה היה עליו? תינח, ט"ו אלף האחרונים שויתר להם הקב"ה, אבל עוד שלשים אלף מתו, והיכן תמו? צא וחשוב את המתים על דבר קרח שהיה אחרי חטא המרגלים ותמצאם קרוב לחמשה עשר אלף - ארבעה עשר אלף ושבע מאות המתים במגפה, ועוד מאתיים וחמשה איש מקריבי הקטורת. כל אלה לא בתשעה באב מתו, אלא ביום הזעם של המחלוקת ההיא. וכן אתה אומר שט"ו אלף הנוותרים מתו מן המעפילים לעלות ולהלחם עם העמלקי והאמורי אשר לא צנה ד' וְאַרְוֹן בְּרִית ד' וּמִשָּׁה לֹא מָשׂוּ מִקְרֵב הַמַּחְנֶה; וַיֵּרֶד הָעַמְלָקִי וַהֲכַנְעָנִי הַיֵּשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיִּפְתּוּם עַד הַחֲרָמָה (במדבר יד). וכן הוא אומר (דברים א): וַיִּפְתּוּ אֶתְכֶם בְּשַׁעִיר עַד חֲרָמָה. ואפשר שמספר המוכים האלה חמשה עשר אלף היה:

² ספר התודעה, אליהו כי טוב, פי' לג: רבים מגדולי המפרשים אומרים, וכן נראה גם מדברי רז"ל, כי כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא היה שם מות בדרך הטבע כלל, כיון שלא פקדה אותם שום מחלה ולא בלו מזוקן. כל מיתה שהיתה במדבר רק על דבר חטא היתה. נמצא שדור הנכנסים לארץ מרובה היה בזקנים מופלגים ומרובה בנשים מאד, כל אותן הנשים שנתאלמו מבעליהן, ששים רבוא יוצאי הצבא שעליהם היתה הגזרה:

³ שם משמואל [תר"ע]: ולכן הי' מוכרח יהושע לשלוח מרגלים להכניע אותם, ובחר בפינחס וכלב שהיו צדיקים גמורים

⁴ שם משמואל שם: וכי"ז הי' להם מה שעשו שליחותם כראוי, היינו שיהושע שלחם ואליו לבד חזרו בשליחותם כמו שמבואר בפסוק עיי"ש, משא"כ המרגלים של י"ב שבטים שנעשו שלוחי כל ישראל

⁵ שפת אמת [תרל"ג]: במדרש מקצה רגלים כו'. נראה כי לא הי' לבטלה שליחות המרגלים כי לא הי' באפשרי לשלוח רק אותם וקלקלו והי' נצרך אח"כ לשלוח שנית בימי יהושע אבל הועיל שליחותם שיוכל אח"כ לשלוח:

⁶ שם משמואל שם: והם כיון שהיו אצל רחב הזונה שהיא היתה הקליפה העיקרית זוהי לילית

⁷ שם משמואל שם: ושמעו שאמרה נמוגו כל יושבי הארץ שכבר נכנעו, לא הי' להם עוד מה לעשות שם

2. Tzitzis

SUMMARY:

G-d gives us Mitzvos in every area of our lives. We go out to plough - we are commanded not to plough with the ox and the donkey together; we go to sow - we are told not to sow Kelaim; to reap – we are told to leave the corners of our field open. When we come to knead the dough, we are told to take Challah. So too when we build a house we have Maakeh & Mezuzah, and when we get dressed we have the Tzitzis of our parsha. Someone who has Tzitzis on his body, Tefilin on his head and his arm (opposite his heart) and a Mezuzah on his doorpost will not come to sin, for he will be surrounded by reminders to serve his G-d.

Tzitzis appears in the third of the paragraphs of the Shema. This paragraph contains two Mitzvos: To wear Tzitzis on the corners of one's garment and not to go after one's heart and one's mind in the pursuit of evil (ולא תתורו). The two are related. Tzitzis get connected to garments and man only began to wear garments as a result of the sin. The essential purpose of a garment is the covering up of the animal element in man's body. When we see the Tzitzis we are reminded not to sin. In fact the very word for Tzitzis may mean to peak or to look. Tzitzis are thus the affirmation of man's G-d given mission.

The word ציצית has the numerical value of 600. When we add the 8 strings on each of the 4 Tzitzis and the five knots on each, we get to 613, the total number of Mitzvos. Tzitzis is therefore capable of providing us with the type of spiritual-life energy to all limbs and sinews of our body, amounting to 613.

The white color of the Tzitzis refers to the body, while the special blue die (Techeles) refers to the soul. Techeles itself means end or limit, because it stretches our limits into the invisible areas of the soul. Hence, Tzitzis teaches us about the spiritual balance of man – the relationship of the body and the soul.

The techeles is the color of the sea. The sea, in turn, is similar to the heavens (הרקיע), and they in turn are similar to the holy throne. It is under this throne that the soul of man rests. Thus, when we see the Tzitzis, we begin to understand how everything works its way back to the source. וראיתם אותו – we will see G-d hidden beneath the surface of everything we look at. Therefore the Techeles represents a 'midah koleles', a total perspective. For this reason, Tzitzis applies even to a holy generation (לדורתם), one that does not need the more basic reminder of Tzitzis not to sin.

The blue, which represents the soul, is therefore wound over the white, just as the soul is higher than the body. It is wound either 7 or 13 times, according to differing opinions, to reflect the 7 Heavens and 6 spaces between them.

We only make one thread blue and not the entire garment – for a whole garment would imply the total mastery by the soul of the body, something unattainable in the world as we know it now.

The Talis Gadol, worn only for prayer, surrounds the person, a surrounding light (אור) as one would enter and be protected by a house. After the sin of the Golden Calf, when Moshe Rabbeinu prayed to G-d to save the Jewish people, G-d Himself showed Moshe how to wrap himself in a Talis and pray. The Talis Gadol is therefore traditionally white, a sign of forgiveness and atonement. By wearing the Tallis, we are reminded of G-d who dresses all man, as He did with Adam and Chava. We stand dressed in this holy garment just as the resurrected will be in the future.

A woman is exempt from Tzitzis, both because it is a time-based מצוה and because it is not an obligatory מצוה even for men. Therefore a woman would be highly imbalanced in her עבודת השם were she to consider this מצוה ahead of preferring to complete herself in areas in which she is commanded (and even ahead of other time based מצוות which do not have the

second exemption such as שופר and ספירת העמר). Nevertheless, A woman may fulfill this מצוה provided that she wears a four cornered garment that is different in form from a man's and provided she is doing it because of genuine desire to fulfill even מצוות in which she is not commanded and not in order to make a statement or to show her disagreement with the תורה view of women.

DETAIL:

G-d gives us Mitzvos in every area of our lives. When we go out to the field and plow, we are commanded not to plow with the ox and the donkey together; when we sow, we are told not to sow Kelaim; when we reap, we are told to leave the corners of our field open. When we come to knead the dough, we are told to take Challah (this week's parsha). So, too, when we build a house we have the mitzvos of Maakeh and Mezuzah, and when we get dressed we have the mitzvah of Tzitzis that is commanded in our parsha¹.

Tzitzis, so called because of its hanging tassels², appears in the third of the paragraphs of the Shema. This paragraph contains two Mitzvos: to wear Tzitzis on the corners of one's garment³ and not to go after one's heart and one's mind in the pursuit of evil (ולא תתורו)⁴. In fact, the whole source of Tzitzis has its roots in the sin of the First Man, for Tzitzis is only connected to garments and man only began to wear garments as a result of the sin. The sin was an act of man "following his sensuality, (in which) he called what G-d had forbidden to him 'good for food, a delight to the eyes, to be desired to make one wise' – טוב למאכל תאוה לעינים נחמד להשכיל⁵. And so the garment proclaims a warning to us for all time, "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם"⁶.

¹חזקוני טו לח: ועשו להם ציצת - לא הניח הקב"ה דבר בעולם שלא נתנו בו מצוה לישראל יצא לחרוש ולא תחרוש בשור וחמור, לזרוע לא תזרע כלאים. לקצור כי תקצור קצירך. ללוש ראשית עריסותכם. שחט ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקבה. קן צפור שלח תשלח. בחיה ועוף ושפך את דמו וכסהו בעפר. נטע וערלתם ערלתו. ילדה זכר ימול בשר ערלתו. קבר את המת לא תתגודדו. מגלח לא תקיפו. בנה בית ועשית מעקה, וכתבתם על מזוזות. נתכסה בטלית ועשו להם ציצת.

² הגות בפרשיות התורה עמ' 620: ציצית נקראת לפי רש"י על שם הפתילים התלויים בה. כמו "ויקחני בציצית ראשי" (יחזקאל ח) וְעוֹד אָמַר רִש"י כִּי צִיצִית הִיא מִלְשׁוֹן מְצִיץ מֵהַחֲרָכִים עַל שֵׁם וְרֵאִיתֶם אוֹתוֹ. אִלּוּם הָרִיבֶשׁ, הָרֶשֶׁב"ס וּמִפְרָשִׁים אַחֲרָיִם אֹמְרִים שֶׁשְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים הֵם נְכוּנִים. יִשְׁנֵם שְׁנֵי סוּגֵי צִיצִית. הַצּוֹ שֶׁל "וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית" הֵינּוּ קְבוּצַת פְּתִילִים, וְאִילוּ "וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית" הֵינּוּ לְהַבְטָה.

³ ציצית: במדבר טו לח-לט (שלח): ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדרתם, ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת, והיה לכם לציצית
חינוך מצוה שפ"ו; הסמ"ק מונה עוד מצוה היינו להסתכל לציצית

⁴ לא להתאוות לחמדת עוה"ז להנאת עצמו: במדבר (נשא): ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם חינוך, מצוה שפז שלא נתור אחר מחשבת הלב וכו' (עמ' כד):
"ועובר על זה ויחד מחשבתו בענינים אלו שזכרנו שמביאין האדם לצאת מדרך דעת תורתנו השלימה והנקיה ולהיכנס בדעת המהבילים הכופרים רע ומר וכן מי שהוא תר אחר עיניו כלומר שהוא רודף אחרי תאוות העולם כגון מי שהוא משים ליבו תמיד להרבות תענוגים גדולים לנפשו מבלי שיכוין בהם כלל לכונה טובה כלומר שלא יעשה כדי שיעמוד בריא ויוכל להשתדל לעבודת בוראו רק להשלים נפשו בתענוגים כל מי שהוא הולך בדרך זה עובר על לאו זה תמיד בכל עת עסקו במה שאמרנו ואין לוקין על זה לפי שאין זה דבר מסוים שנוכל להתרות העובר עליו כי מהיות האדם בנוי בענין שאי אפשר לו שלא יראה בעיניו לפעמים יותר ממה שראוי וכמו כן אי אפשר לו שלא תתפשט המחשבה לפעמים יותר מן הראוי על כן אי אפשר להגביל האדם בזה בגבול ידוע גם כי פעמים אפשר לעבור על לאו זה מבלי שום מעשה וכבר כתבתי למעלה שכל לאו שאפשר לעבור עליו מבלי מעשה אף על פי שעשה בו מעשה אין לוקין עליו לפי הדומה."

⁵Genesis iii 6

⁶רב שמשון רפאל הירש, חורב דף 182 סוף אות 276

Therefore, these two Mitzvos are connected. The purpose of Tzitzis is to remember to do all the commands and not to transgress¹. We do this by looking, by seeing, the Tzitzis. In fact, the very word for Tzitzis means to peak or to look². (More commonly, Tzitzis is named after the strings or tassles³.) ולא תתורו gives a specific prohibition which backs this up.

The Sages tell us that the word ציצית has the numerical value of 600. When we add the 8 strings on each of the 4 Tzitzis and the five knots on each, we get to 613, the total number of Mitzvos⁴. Thus, when we see the Tzitzis it helps us to remember all of the Mitzvos⁵. But it also means that Tzitzis is capable of providing us with the type of spiritual-life energy to all limbs of our body (similar to Shabbos and Tzedakah)⁶. Tzitzis is therefore one of only 6 mitzvos that is 'weighted' against all other Mitzvos in the Torah⁷.

The mitzvah of Tzitzis only comes into being when there is a four-cornered garment. "The essential purpose of a garment is the covering up of the animal element in man's body, leaving only those limbs bare which are primarily organs of human activity – namely, the

¹רמב"ן טו לח: ואחר כן צוה במצות ציצית, שיזכרו בו המצות כולן ולא ישכחו את השבת או זולתה מן המצות

²רש"י טו לח: ועשו להם ציצת - על שם הפתילים התלויים בה כמו (יחזקאל ח) ויקחני בציצית ראשי. ד"א ציצית על שם וראיתם אותו כמו (שיר ב) מציץ מן החרכים: ועוד פירוש מובא ב רבינו בחיי טו לח: ונקרא ציצית לפי שהוא דומה לציצית הראש, דכתיב (יחזקאל ח) ויקחני בציצת ראשי, וענף זה נקרא לבן לפי שאין אנו מצוויים לצבעו.

³רבינו בחיי טו לח: ציצית - על שם ארבע פתילים התלויין בה, כמו (יחזקאל ח) ויקחני בציצת ראשי.

⁴ספר החינוך שפ"ו: אמרו ז"ל כי מלת ציצית תרמוז לתרי"ג מצוות עם צירוף שמונה חוטין שבציצית וה' קשרים שבו דעת זקנים מבעלי התוספות טו לט: וזכרתם את כל מצות ה' - פרש"י שמנין גימט' של ציצית ת"ר כו'. ואעפ"י שציצית כתיב חסר יו"ד שניה וי"ל דג' ציצת כתיב וחד מנייהו כתיב לציצית והלמ"ד משלמת השלש יודי"ן החסרות. ועוד שמעתי שיש שעושין חוליות וכריכות עד שעולין כל החוליות והכריכות והחוטין והקשרים מן כל ד' ציציות תרי"ג. (וזה עונה על קושית הרמב"ן על פירוש רש"י) חזקוני טו לט: וזכרתם את כל מצות ה' - פירש"י שמנין גימטריא ציצית ת"ר וח' חוטין וה' קשרים הרי תרי"ג. ולפי ששלשת תיבות של ציצת חסרים יו"ד אחרונה נכתב לציצית שהלמ"ד ממלאה גימטריא של שלשת התיבות של ציצית להיות כל אחת ואחת עולה בגימטריא תרי"ג.

⁵רמב"ן טו לח: וטעם הזכרון הזה שיהיה בציצית לכל המצות, כתב רש"י מפני המנין של ציצית בגימטריא שש מאות, ושמונה חוטין וחמשה קשרים הרי תרי"ג ולא הבינותי זה, שהציצת בתורה חסר יו"ד ואין מנינם אלא חמש מאות ותשעים ועוד, שהחוטין לדעת בית הלל אינם אלא שלשה (מנחות מא:), והקשרים מן התורה אינם אלא שנים, כמו שאמרו (שם לט) שמע מינה קשר העליון דאורייתא דאי סלקא דעתך לאו דאורייתא כלאים בציצית דשורא רחמנא למה לי הא קיימא לן התוכף תכיפה אחת אינו חבור:

⁶ שפת אמת, ראה ד"ה שקולה מצות ציצית כנגד כל מצוות שבתורה: רמ"ח מצוות עשה הם כנגד רמ"ח איברים שבאדם, וכל מצוה משפיעה חיות דקדושה אל האבר השייך אליו, אך ישנם מצוות מסויימות שבכוחם להשפיע חיות לכל האיברים כולם והם: ציצית שבת וצדקה

⁷ מסכת מנחות דף מג ע"ב: תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן

face and the hands. Tzitzis are thus the affirmation of man's G-d-given mission¹." It is like G-d's stamp on the human being².

We take clothing, something which is just an external garment, and we attach Tzitzis at its 4 extremities. This directs us towards an internal perspective. We thereby show that everything relates back to G-d³.

The Tzitzis relates to the body and the soul. The white color and the strings refer to the body⁴, while the special blue dye⁵ (the Techeiles) refers to the soul⁶. The soul is invisible, and it is the job of the Techeiles to remind us of that which is invisible and to extend our end or limit. (Techeiles itself means end or limit⁷.) Thus, Tzitzis is a Mitzvah which teaches us about the spiritual balance of man, the relationship of the body and the soul. (Others compare the blue to love of G-d and the white to fear of G-d.⁸)

This leads to a more complete understanding of ourselves. The Sages tell us that the Techeiles of the Tzitzis is similar to the sea. The sea, in turn, is similar to the heavens (הרקיע), and they in turn are similar to the holy throne⁹. It is under this throne that the soul of man

¹רב שמשון רפאל הירש, חורב דף 182 אות 279

² בגמ' מחות שהוא כמו חותם של טיט (עיין תוס' שם)
ספורנו: הוא כחותם האדון בעבדיו
ספר החינוך: הוא כחותם אדונו קבוע בכסותו

³ שפת אמת [תרל"ו]: ועשו להם ציצית במד' אור זרוע לצדיק כו' זרע הקב"ה כו'. פי' מצות ציצית בלבוש האדם שהוא החיצוניות אעפ"כ יזכור האדם כי שורש הכל בא ממקור הקדושה וזהו קיבוץ הד' קצוות שהוא הכנפות לדבוק הכל בשורש וז"ש ונתנו על ציצית כו' פתיל תכלת לחבר הכל לנקודה הפנימיות שהיא תכלית הכל. ובאמת יש נקודה גנוזה בכל מקום והצדיק ע"י כוונתו לשמים מוציא זו הנקודה מכח אל הפועל.

⁴ חינוך שפ"ו: ועוד אמר לי ליבי שיש בו רמז וזיכרון שגופו של אדם ונפשו הכל להשם ברוך הוא כי הלבן רומז לגוף שהוא מן הארץ שנברא מן השלג שהוא לבן כדאשכחן בפרקי דר"א הארץ מהיכן נבראת משלג שתחת כסא הכבוד. וחוטין רמז על הגוף כענין אמרם כי תחילת בריאת הגוף הוא כעין חוטין וכמו שאמרנו ז"ל פ' המפלת אמר רב עמרם תנא שני ירכותיו כשני חוטין של זהוריי וכו'.

⁵ וכתב הרמב"ן ז"ל במנין חוטין שהם שמונה, שהשבעה לבנים ר"ל שאינן צבועין, והשמיני תכלת משום שנאמר פתיל תכלת, משמע חד. וזה התכלת הוא חוט של צמר צבוע בדם חלזון שהוא דג שדומה עינו לעין הים ודמו שחור כדיו, וביים המלח הוא מצוי, ושורין אותו צמר תחלה בסיד ואחר כך מכבסין אותו עד שיהיה נקי, ומטילין ביורה רותחת הדם ההוא והצמר עם סמנין כמו אהל וצריף כדרך שעושין הצבעין כדי שיקלוט הצמר את העין.

⁶ חינוך שפ"ו: והתכל' אשר עינו כעין הרקיע ירמוז לנפש שהוא מן העליונים

⁷Rav SR Hirsch, Horeb, no 281 (pg. 183): The purpose: To reminds the eye ... that those things which are invisible ... also have reality. ... Blue, a colour in which everything lying within the limits of our range of vision becomes apparent to us. In name תכלת ... means ... 'end' or 'limit'.

⁸ שם משמואל [תר"ע]: ולפי"ז נוכל לומר שזו מצות התכלת על הלבן למען שהיראה שע"י התכלת תעצור את האהבה המשוכה ע"י הלבן שלא תצא לחיצוניות. ולפי"ז יובן מה שמצוה להקדים הלבן לתכלת, שבכל מקום היראה קודמת לאהבה. ולהנ"ל ניחא מה שנגנזה התכלת עפ"י מ"ש בסידור הרב בהערה לתיקון חצות, כי מצד חורבן ירושלים ירא שלם לא שכיח שתפול אימה ויראה על האדם, עי"ש, וכמו כן אחר החורבן נגנזה התכלת בחי' יראה. והבן:

⁹ מסכת מנחות דף מג ע"ב: ותניא אידך וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם ראייה מביאה לידי זכירה זכירה מביאה לידי עשייה ורשב"י אומר כל הזריז במצוה זו זוכה ומקבל פני שכינה כתיב הכא

rests¹. Thus, when we see the Tzitzis we begin to understand how everything works its way back to the source. וראיתם אותו, we will see G-d hidden beneath the surface of everything we look at². Techeiles, says the Ramban, represents a 'midah koleles'³, a total perspective. For this reason, Tzitzis applies even to a holy generation (לדרתם), one that seemingly does not need the more basic reminder of Tzitzis against sinning⁴.

The blue, which represents the soul, is wound over the white, just as the soul is higher than the body⁵. It is wound either 7 or 13 times, according to differing opinions, to reflect the 7 Heavens and 6 spaces between them⁶.

We only make one thread blue and not the entire garment, for a whole garment would imply the total mastery by the soul of the body, something unattainable in the world as we know it now⁷. There will come a time, however, when the soul will achieve this mastery and we will no longer need the one thread of blue⁸.

וראיתם אותו וכתיב התם את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ... תניא היה ר' מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד שנאמר ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא חינוך שפ"ו: ולזה רמזו באמרם מה נשתנה התכלת מן כל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים והים דומה לרקיע והרקיע דומה לכסא הכבוד
רב צדוק הכהן, שם: וצוה תורה לעשות בטלית חוט אחד של תכלת שמורה על יראה שדומה לכסא הכבוד כמו שאמר בזוהר הקדוש ובכלל מצות ציצית מצינו (מנחות מ"ד). עכשיו נדמו עלי כדי עדים וכו'. וזהו כדי להזכיר היראה

¹ חינוך שפ"ו: שנא' ויראו את אלוקי ישראל וגו' ואמר כמראה אבן ספיר דמות כסא ותחת כסא הכבוד מקום שנפשות הצדיקים גנוזים שם

² שפת אמת [תרל"ב]: חז"ל דרשו וראיתם אותו על השכינה שמי שמקיים מצות ציצית זוכה לראות פני השכינה כו'. והסתכלות זה הוא כבוד מלכותו ית' שיש בכל דבר כדכתיב מלא כל הארץ כבודו. רק שהוא נסתר.

³ רמב"ן טו לח: אבל הזכרון הוא בחוט התכלת, שרומז למדה הכוללת הכל שהיא בכל והיא תכלית הכל, ולכן אמר וזכרתם את כל, שהיא מצות השם וזהו שאמרו (שם מג:): מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד וכו', והדמיון בשם גם הגוון תכלית המראה, כי ברחוקם יראו כולם כגוון ההוא, ולפיכך נקרא תכלת:

⁴ אור החיים טו לח: לדרתם ונתנו וגו' - הוצרך לומר לדורותם, לצד שלא באה מצוה זו אלא לזכרון המצות כשיראו אותו, תבא הסברא לומר כשיבא דור קדוש וטהור שאין צריכין לזכרון זה אין צורך בציצית תלמוד לומר לדורותם:

⁵ חינוך שפ"ו: ומפני כן אמרו שכורכין חוט התכלת על הלבן שהנפש היא עליונית והגוף תחתון

⁶ חינוך שפ"ו: ואמרו שעושין ממנו ז' כריכות או י"ג כנגד ז' רקיעים וששה אוירים שביניהם שאמרו תנא הפוחת לא יפחות מז' כנגד ז' רקיעים ולא יוסיף על י"ג כנגד ז' רקיעים וששה אוירים ביניהם. דעת זקנים מבעלי התוספות טו לט: ושיעור החוליא בפ' התכלת כדי שיכרוך וישנה וישלש וכל הפוחת לא יפחות מז' כנגד ז' רקיעים והמוסיף לא יוסיף על י"ג כנגד ז' רקיעים וששה אוירים שביניהם:

⁷ רב צדוק הכהן, שם: ורק בחוט אחד אבל לעשות טלית שכולה תכלת, היינו שיהיה אור מקיף מהיראה שהוא כבר בשלימות זה אי אפשר בזמן הזה

⁸ רב צדוק הכהן, שם: עד לעתיד שיזכו לסוד מדרגת עיגולים שהוא אור מקיף בשלימות לא יהיה נצרך עוד לחוט אחד של תכלת

(Despite the incredible importance of the blue in the mitzvah, we are still able to do the mitzvah without the blue die on all white Titzis¹.)

The Sages tell us that someone who has Tzitzis on his body, Tefilin on his head and his arm (opposite his heart) and a Mezuzah on his doorpost will not come to sin, for he will be surrounded by reminders to serve his G-d².

The truth is that Tzitzis has its own expression of surrounding the person. Either after a boy's bar mitzvah or when a man gets married, he begins to wear a Talis Gadol. Such a Talis is a large garment with Tzitzis, which is worn only for prayer. The first time this idea is mentioned is when Moshe Rabbeinu prays to G-d to save the Jewish people after the sin of the Golden Calf. G-d Himself shows Moshe how to wrap himself in a Talis and pray. Moshe then mentions G-d's 13 Attributes of Mercy. The Talis, therefore, is traditionally white, a sign of forgiveness and atonement³. By wearing the Talis we are reminded of G-d who dresses all man, as He did with Adam and Chava⁴. We stand dressed in this holy garment just as the resurrected will be dressed in the future⁵.

In fact, the idea of the Talis wrapped over a person's head is that it should be a surrounding light (אור מקיף) as one would enter and be protected by a house⁶. It is as if a person is totally surrounding himself with G-d-awareness⁷. For this reason, someone who is going to wear a Talis Gadol during dovening, skips the brocha on the Talis Katan and says a brocho of *להתעטף בציצת* on both garments. For the goal of both is to be wrapped in a reminders connecting us to our G-d.

¹ הגות בפרשיות התורה, עמ' 623: מצוות ציצית לדורותיכם, אולם התכלת אינה לדורות, שהרי דורות רבים היא נעלמה מאתנו עד הדור שלפני הדור האחרון, כשאדמו"ר מרדכי קבע שמצא את החלזון (וגם אז רוב הפוסקים הגדולים לא קבלו להחזיר את התכלת או בגלל שחלרו על מסקנותיו או בגלל סיבות אחרות). אור החיים מעיר שמלת דורותיכם כתובה אחרי הלבן ולא אחרי התכלת, כי הלבן הוא לדורות, וכן כתב בעל החתם סופר אולם אזנים לתורה אומר כי המלה לדורותיכם באה להדגיש כי זוהיא האופנה היהודית שאינה משתנה בין בארץ ובין בחו"ל ואין להתבייש בה בפני המלעיגים.

² מסכת מנחות דף מג ע"ב: תנו רבנן חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה במצות תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן וציצית בבגדיהן ומזוזה לפתחיהן... רבי אליעזר בן יעקב אומר כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחיזוק שלא יחטא שנאמר והחוט המשולש לא במהרה ינתק ואומר חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם

³ רבינו בחיי טו לח: ובאמרו נתעטף פירוש בטלית לבנה שהוא סימן סליחה וכפרה, כשם שהדבר האדום סימן החטא כך הלבן סימן המחילה, הוא שכתוב (ישעיה א) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו.

⁴ רבינו בחיי טו לח: ומה שהאדם לובש הטלית ומתכסה בו רמז להקב"ה שהוא מכסה בריותיו ומלבישן, כענין שכתוב (בראשית ג) ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם

⁵ רבינו בחיי טו לח: וגם רמז לעתיד שהקב"ה עתיד להחיות המתים ולהקימם בלבושיהם, הוא שכתוב (איוב לח) תתהפך כחומר חותם ויתצבו כמו לבוש

⁶ רב צדוק הכהן פרי צדיק קרח א: והנה טלית הוא בחינת אור מקיף וכן בית הוא גם כן בחינת אור מקיף

⁷ שפת אמת [תרל"ב]: והאמת כי ע"י הביטול להשי"ת בכל לב שכן ענין עטיפה בציצית וראיתם כפשוטו הוא להיות כל החפץ והסתכלות האדם רק לראות ולהכיר כבוד שמו ע"ז יוכל לראות זיו יקר'.

Women and Tzitzis

A woman is doubly exempt from this מצוה, as the mitzvah of ציצית is firstly a time-based מצוה,¹ and secondly, ציצית is not an obligatory מצוה even for men. Strictly speaking, only if a man is wearing a four cornered garment would he have to put on ציצית. ("He left it to you whether or not you wished to wear such a garment – probably so that you should first feel the need for it yourself, rendering it more meaningful."²) However, men have accepted this upon themselves.

Therefore, a woman would be highly imbalanced in her עבודת השם were she to consider this מצוה ahead of greater completion of the areas in which she is already commanded (and even ahead of other time-based מצוות which do not have the second exemption, such as שופר and העמר³). Nevertheless, a woman may fulfill this מצוה⁴ provided that she wears a four cornered garment that is different in form from a man's⁵ and provided she is doing it because of genuine desire to fulfill even מצוות in which she is not commanded, and not in order to make a statement or to show her disagreement with the תורה view of women. In the latter case she is a כופר בתורה⁶.⁷ מהרי"ל talks of one מר"ת ברונ"א who used to wear ציצית. Although he states that no-one rebuked her for this, this may have been, he says, because they knew that she would not listen. In any case, it appears that she wore her ציצית publicly, or at least in a manner that became well-known, thus not in

¹ מנחות מג. תנו רבנן הכל חייבין בציצית - כהנים לויים וישראלים, גרים נשים ועבדים. רבי שמעון פוטר בנשים מפני שמצות עשה שהזמן גרמא הוא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות... מאי טעמא דרבי שמעון? דתניא "וראיתם אתו" (במדבר טו:לט) פרט לכסות לילה (רשב"ם טו לט: וראיתם אותו - מצוה שיהא נראה, ומכאן שאין מצות ציצית בלילה, ולפיכך הנשים פטורות בה שהיא מצות עשה שהזמן גרמא)

וכל הראשונים פסקו כר' שמעון וכן בשו"ע או"ח סי"ז ס"ב
אמנם במנחת חינוך שפ"ו: בח"ז הבאתי כ"פ בשם הריטב"א דמ"ע שהז"ג דנשים פטורות דוקא במצוה שבגוף אבל במצוה שאינו בגופו כמו מילת הבן נשים ג"כ חיבות במקום דלא מיעטה התורה ורק במילה דהתורה מיעטה אותו וכו' א"כ נראה פשוט למאן דס"ל דציצית חובת טלית וכלי קופסא חייבים בציצית אף דכסות לילה פטור או המיוחד ללילה או בכ"ע בלילה לכל מר כדאית ליה מ"מ לא מקרי מצות עשה שהז"ג לענין לפטור הנשים דלא הוי מצוה שבגוף רק להטיל ציצית בבגד א"כ נשים חייבות ג"כ דכאן לא איתמעטי נשים רק מחמת מ"ע שהז"ג עי' בש"ס.

² ד"ר ש.ר. הירש, חורב אות 285, עמ' 185

³ כתב הרמ"א (שם): ומ"מ אם רוצים לעטפו ולברך עליו הרשות בידם כמו שאר מ"ע שהזמן גרמא, אך מיחזי כיוהרא, ולכן אין להם ללבוש ציצית הואיל ואינו חובת גברא - פירוש אינו חייב לקנות טלית כדי שיתחייב בציצית

⁴ ואם היא אשכנזית מברכת עליה (רמ"א סי"ז ס"ב)

⁵ ויש פוסקים שחושבים שנראה שעצם לבישת הציצית הוי בעיה של איסור כלי גבר - עיין בלבוש סי"ז ס"ב ובבבא איש חי לך לך ס"ג ומקורם בתרגום יונתן בן עוזיאל דברים כב:ה על הפסוק לא יהיה כלי גבר לאשה כתב: לא יהיו גולין בציצית ותפילין דאינון תקוני גבר על איתתא

⁶ אגרות משה חלק ד' סימן מט

It would appear that the מחזי כיוהרא understands that a woman is only guilty of מצוה if she wears them in public (רמ"א סי' יז ס"ב)

אמנם חילוק זה לא מובא בפוסקים אחרים עיין לדוגמה בעה"ש סי"ז

⁷ מהרי"ל חדשות סי"ז

accordance with the אגרות משה. According to this, we simply would not know of the history of women wearing ציצית, since to be legitimate, such מצוות עשה would remain hidden.

However, מהרי"ל¹ seems to say that it would always be inappropriate for a woman to wear ציצית, seemingly even in private. This is for a number of reasons:

i- Wearing ציצית can lead to transgressions such as שעטנז². Therefore, it is not good to wear them unnecessarily.

ii- Although men are also not obligated to wear ציצית, they are obligated to wear them once they are wearing a four cornered garment (i.e. the מצוה is a חובת גברה/חובת הגוף and not a חובת מנה/חובת הבגד). משה רבינו longed to go into ארץ ישראל in order to become obligated in the מצוות התלויות בארץ. From this we learn that it is appropriate to put oneself into a situation where one would become obligated. Therefore, it is good that men wear a four cornered garment, incurring the obligation of ציצית. But women, even after they wear a four cornered garment, are still not obligated in this מצוה.

iii- The מצוה of ציצת comes to remind us of תרי"ג מצוות. Even though no man is obligated in all of תרי"ג, we are obligated in them as a group. Women, however, even as a group, are not commanded in all of תרי"ג מצוות.³

Therefore, says מהרי"ל, women who would wear ציצית in his area are:

אינה אלא מן המתמיהין ויוהרא חשיבנא להו ומקרין הדיוטות

In addition, the ארי"ל⁴ stated that women do not have a relationship with this מצוה⁴. Women may, however, make the ציצת threads, but לכתחילה they should not tie the ציצית onto the garment.⁵

¹מהרי"ל חדשות ס"ז

²ואע"ג דאצל איש מותר ללבוש בגד ממין אחד וציצית ממין אחר באופן שיש שעטנז, מ"מ יש טוברים שאצל אישה יש איסור (ראב"ד פ"ג מה' ל' ציצית הל' ט) עיין שאגת אריה ספ"ב

³ובעה"ש כתב עוד טעם לאסור: ואינו דומה לשופר ולולב דהוי פעם אחת בשנה והמצוה כרגע, אבל ציצית מצוותה כל השנה ולא נאה לנשים

⁴שער הכוונות מובא בכף החיים ס"ז אות ה

⁵שו"ע אור"ח ס"ד ס"א, רמ"א שם ומ"ב סק"ג

קרח

1. The Dynamics of Dispute

All traits, personal strengths and attributes are neither intrinsically good nor intrinsically bad. It is our choice in which direction we take them. Korach is an example of the fact that even if one reaches the exalted heights of *Ruach HaKodesh* it is still no guarantee that he will use his spirituality in the right direction¹. Korach's contribution to the Torah is for us to be told not to be like him - לא תהיה כקרח ועדתו - *you should not be like Korach and his crowd*, the prohibition of creating strife and dissent unless it would be under the most extenuating of circumstances².

This seems simple. We all preach peace. But actually dispute is the natural state of man. The differences between people is such that we will always have to actively work towards peace – and we will default into dispute whenever we just idle along³. We value peace but we so often value the thing we are fighting for more. Peace for us is a value, somewhere on the list, but not at the top. Our parsha comes to test that assumption.

Korach's argument – an argument for a radical democracy that would not give power to any one individual or group - was the right one – but for a different time. In truth, this-worldly distinctions – rabbis, students, kings, subjects ... have no place in the World to Come. Everyone will sit around the same circle without such distinctions⁴. And indeed, in our highest moments of spirituality, like the crossing of the Red Sea, distinctions become irrelevant. At the Red Sea, the lowliest handmaiden saw what the greatest sage saw⁵ and, already in the Messianic era every Jew will learn Torah for himself at the highest of levels⁶; all will merit prophecy⁷. So Korach was onto a good idea. The whole Jewish people are in fact holy⁸ and so, by what right should Moshe and Aaron laud it over any one of them⁹. In fact, Maamad Har Sinai was supposed to be the final tikun prior to the Messianic Era.

¹ שפתי חיים, מועדים א, דף לב: בכל דרגה שאדם נמצא איננו חוסים לפני הנפילה, ואפילו נמצא בדרגת רוח הקודש: לא זאת בלבד שרוח הקודש אינה חוסמת את האפשרות לצאת, אלא שהיא עלולה להעביר אותו על דעתו, וישתמש ברוח"ק לרעה, כמאמרם ז"ל (במדבר רבה יח ז): "וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זו, עינו הטעתו. ראה שלשלת גדולה עומדת ממנו, שמואל ששקול כמשה ואהרן ... ועשרים וארבע משמרות עומדות מבניו שכולם מתנבאים ברוח הקודש ... אמר אפשר הגדולה הזאת עתיד לעמוד ממני ואני אובד אותה ...". - הרי אפילו ברוח הקודש קיים הכלל "כל הרוצה לטעות יטעה" (ב"ר ח, ח)

² גמ' סנהדרין קט ע"ב: דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו. המאירי על מסכת סנהדרין דף קי ע"א: אף על פי שהמחלוקת בכללו דבר שנוא ומשוקץ ודרך הערה אמרו עליו שהוא בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח מ"מ כשהוא חולק עם רבו או עם מי שהוא בראוי לקבל מרות מהם הוא שנוא ביותר ע"כ ע"ש בגמ'

³ שפת אמת ריש הפרשה

⁴ רב צדוק הכהן, פרי צדיק [א]: והיינו כמו שיהיה לעתיד שהקדוש ברוך הוא יושב ביניהם והם סביב במחול וכאמור ובעיגול אין שום מדרגות כני"ל

⁵ רב צדוק, שם: וכמו ההתגלות שהיה בקריעת ים סוף שהיה גם כן ממדת עתיקא כמו שאמר בזוהר הקדוש (ח"ב נ"ב ב') דבעתיקא תליא ואיתא במכילתא ובזוהר הקדוש (שם ס"ד ב') ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, והיינו שהשפחה ראתה כמו הגדול שבישראל הכל שוים כיון דבעתיקא תליא אז אין שום מדרגות

⁶ ירמיהו לא לג: לא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' לאמר דעו את ד', כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם

⁷ יואל ג א: אשפוך את רוחי על כל בשר

⁸ רב צדוק, שם: וזה שטען כי כל העדה כולם קדושים

⁹ רב צדוק, שם: ומדוע תתנשאו על קהל ה'.

Everyone heard, all with equal prophetic endowment, G-d speaking to them "face to face"¹. But Sinai was not yet our permanent, sustainable condition² and the tragic consequences of Korach being right, if only all the conditions were right, are there for everyone to see³. Woe betide a man whose convictions are built on the partial vision he is convinced is the whole!

Korach himself lost everything, including his portion in the World to Come⁴. His legacy was to give us a deeper understanding of how Machlokes develops and unfolds. Our lesson is to understand not only how to avoid Machlokes, but how to conduct oneself during a Machlokes as well. Only then do we stand a chance of dealing with this curse.

Korach is the story of the first full-scale rebellion against the leadership of the Jewish people. The rebellion was by a great man⁵, charismatic and determined who attracted to his cause others of his ilk⁶. Korach realized that different people would join him for different reasons. Dasan and Aviram had an old gripe with Moshe⁷, and the 250 people who joined him made a classical mistake in thinking that they had found a higher way to holiness even if it had not been authorized⁸.

¹ רב צדוק, שם: כולם שמעו בסיני אנכי ה' אלהיך (כמו שדרשו במדרש רבה) ובתוכם ה' ... וכן הוא באמת כשיה התגלות מדת עתיקה כמו שהיה ההתגלות בשעת מתן תורה דכתיב פנים בפנים דבר ה' עמכם... וכמו שנאמר שם ויחן שם ישראל ופירש רש"י כאיש אחד בלב אחד ולא היה מדרגות כמו שנאמר פנים בפנים דיבר ד' עמכם

² רב צדוק, שם: אבל אחר כך נתבטל מדרגה זו ולא יהיה ההתגלות הזה עד לעתיד שיהיה התיקון האמיתי.

³ רב צדוק, שם: רב צדוק, שם: וזה היה טענת קרח שכיון שבאמת בשעת מתן תורה היה ראוי להיות התיקון האמיתי כמו שיהיה לעתיד.

⁴ סנהדרין קט ע"ב: עדת קרח אין להם חלק לעולם הבא שנאמר ותכס עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא דברי רבי עקיבא רבי אליעזר אומר עליהם אמר הכתוב ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל: תנו רבנן עדת קרח אין להם חלק לעולם הבא שנאמר ותכס עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא דברי רבי עקיבא רבי יהודה בן בתירא אומר הרי הן כאבידה המתבקשת שנאמר תעיתי כשה אובד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי

⁵ אור החיים על במדבר טז א: בן יצהר פירוש היותו בן יצהר שהוא גדול משני אחים הבאים אחריו בבני קהת, ואינם יכולין להחציף פניהם כנגדו כי גדול מהם

ב': בן קהת הוא המעולה שבבני לוי, שהיו נושאים קדש הקדשים, ואמרו רבותינו ז"ל (שם) קרח מנושאי הארון היה, ואין גרשון ומררי ידברו כנגדו:

ג': בן לוי שהוא שבת מעולה מכל ישראל, ואין שאר השבטים מקפחין אותו בדברו לפני משה, כי מעולה הוא מכל שאר השבטים גם מכל בני לוי, גם בענפי קהת הוא מדרגה ראשונה לשני האחים הבאים אחריו שהם חבורן ועוזיאל

⁶ סנהדרין קט ע"ב: ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים מיוחדים שבעדה קריאי מועד שהיו יודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים אנשי שם שהיה להם שם בכל העולם

אור החיים טז א: ואמרו ודתן ואבירם וגו' ... שהם גדולי שבט ראובן הבכור ליעקב, ובאמצעות זה החשיבו עצמן ויקומו לפני משה, פירוש קימה ומעלה בהשוואה עם משה, קרח למה שהוא כנוכר, ודתן ואבירם לצד היותם גדולי ראובן, שהוא גדול מכל האחים, וגם מלוי:

⁷ העמק דבר טז א: כי אם שהיו בטבע בעלי מחלוקת ושונאי משה עוד במצרים. כדאיתא בנדרים דף ס"ד א' ומכש"כ עתה כאשר נגזר עליהם למות במדבר ואל ליכנס לארץ זבת חלב ודבש. משום הכי נענשו בבליעה בארץ כרוח הבהמה.

⁸ העמק דבר טז א: הרי"ן איש היו באמת גדולי ישראל בכל פרט גם ביראת ה'. ... (וטעו בזה שחשבו ש)היה מניעת הכהונה שהוא גורם דבקות ואהבת ה' כאשר בוער בקרבם. לא לשם שררה וכבוד המדומה כי אם להתקדש ולהשיג מעלה זו ע"י עבודתו. וגם המה ידעו אשר דבר ה' אמת בפי משה. ואין להרהר אחריו ח"ו (וזה) כעין פני הכתוב בנזיר שנטמא וכפר עליו מאשר חטא עה"נ. וביארנו שמה שנצטער מיין והוא כדי להשיג מעלת רה"ק ולהיות קדוש לה'. וזה אינו לפי ערכו. והבחינה ע"ז שהיה נטמא ואמר הכתוב דמי שציער את נפשו להשיג מעלת רה"ק ולהיות קדוש לה'. וזה אינו לפי ערכו. והבחינה ע"ז שהרי נטמא ואמר הכתוב דמי שציער את נפשו להשיג מעלה שאינו בר יכולת להשיגה. מיקרי חוטא על נפשו. והי"נ המה בקשו להשיג מעלת אהבת ה' ע"י עבודה אע"י שידעו שלא יינקו ובודאי יקוים דבר משה וזה מיקרי החטאים האלה בנפשותם. שביקשו לאבד את נפשותם רק להשיג מעלת אהבת וחסידות מה שאינו לפי הרצון ממנו ית"ש. ומשהסמך ענין הלו לפרשת ציצית. שהוזהרו חסידי עליון בחוט של תכלת. שבכל חסידותם לא יסורו ממצות ה' כמו שביארנו באזהרה ולא תתורו וגו'. והרי"ן איש סירבו ע"ז והגיע להם מה שהגיע.

ובשביל שמכ"מ כיונו לשי"ש משי"ה נענשו בשריפה באש שיצא מק"ק והיה בזה ענין כבוד ג"כ כמו שיבואר. לא כן דו"א המה היו רחוקים מתאווה עליונה זו.

Korach is a story which gives us many insights into the dynamics of disputes and how they go awry. It includes the role of spouses and other hidden figures that often surround the disputants and stoke their sense of righteous indignation. The opposite is also true. The Gemara tells us of one wife, that of *On Ben Peles*, who yanked her husband out of the dispute, but only through considerable ingenuity and quite radical moves¹. On the other hand, Moshe Rabbeinu's patient diplomacy, approaching each party with an outstretched hand², was a failure³. Sometimes one's best efforts to resolve things are not good enough!

The rebellion was led by a man of enormous stature and wisdom and was based on claims that, once one started listening, seemed to have some chance of being true. He used the most powerful of all tools, claiming that he was the champion of the masses. He painted Moshe and Aharon with the most damning of accusations, stating that they had set themselves up as a power elite which provided themselves selfishly with both honor and wealth⁴. In a kind of reverse Cheit HaEigel, Korach stated that the Jewish people must resist this trend to set up intermediaries between themselves and G-d. He stated that Moshe and

¹ The Gemara in 110a asks why און בן פלת is included among בני ראובן in the first verse of this episode and is then excluded when משה calls to those involved towards the end of the chapter. It answers:

(סנהדרין קט): ואון - שישב באנינות, פלת - שנעשו לו פלאות, בן ראובן - בן שראה והבין. אמר רב: און בן פלת אשתו הצילתו. אמרה ליה מאי נפקא לך מינה אי מר רבה אנת תלמידא ואי מר רבה אנת תלמידא. אמר ליה מאי אעביד. אמרה ליה: ידענא דכולה כנישתא קדישתא ניהו, דכתיב (במדבר ט"ז) כי כל העדה כלם קדשים. אמרה ליה: טוב, דאנא מצילנא לך. אשקיתיה דמרא, וארויתיה, ואגניתיה גואי, אותבה על בא, וסתרתי למזיח, כל דאתא חזיח, הדר.

And On – [the name means] that he sat BeAninus; Peles - for wondrous things were done to him; the son of Reuven – a son who saw and understood (Reu –Ven). Rav said: "On ben Peles's wife saved him. She said to him: What do you have to gain from this [machlokes]. If this side [Moshe Rabbeinu] wins, you will remain a student [i.e. a follower without any independent standing]; and if this side [Korach] wins, you will still remain a student." He said to her: "What should I do" She replied: "I know that this whole assembly is holy, as it says: במדבר טז: כי כל העדה כלם קדושים

Return [to the tent] and I will save you." She inebriated him with wine and hid him inside the tent. She went and sat in the doorway [of the tent]. She undid [i.e. exposed] her hair. Whoever came, saw [her hair exposed] and turn around [and left].

און's wife knew that since the nation was holy, כולה כנישתא קדישתא, the men of Israel, even those about to go and rebel against Moshe Rabbeinu, would not draw near the house if a woman was present with her hair uncovered.

² רמב"ן טז יב ד"ה וישלח משה לקרא לדתן ולאבירים: ... רצה עתה לדבר גם עמהם ולהזהירם ... ולפייס אותם בדברים טובים דברים נחומים לישראל, כי דבריו עם קרח פיוס לבני לוי לבדם

ילקוט שמעוני טז: באו והודיעו למשה, הלך לפייסן

³ ילקוט שמעוני טז ד"ה ויאמר משה אל קרח: ... כל הדברים האלה פייס משה לקרח ואין את מוצא שהשיבו דבר לפי שהיה פקח ברשעו ... כשראה משה שאין בו תועלת פירש הימנו. וישלח משה לקרוא לדתן ולאבירים. אף הן עמדו ברשען ולא נזקקו להשיבו

⁴ רש"י טז א: ומה ראה קרח לחלוק עם משה נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל (תנחומא) שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח אחי אבא ארבעה היו שניא (שמות ו) ובני קהת וגוי' עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה אחד מלך ואחד כהן גדול מי ראוי ליטול את השניה לא אני שאני בן יצהר שהוא שני לעמרם והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם הריני חולק עליו ומבטל את דבריו.

וז"ל האבן עזרא (שם): זה הדבר היה במדבר סיני כאשר נתחלפו הבכורים ונבדלו הלויים כי חשבו ישראל שמשא אדונינו עשה מדעתו לתת גדולה לאחיו גם לבני קהת שהם קרובים אליו ולכל בני לוי שהם ממשפחתו והלויים קשרו עליו בעבור היותם נתונים לאהרן ולבניו וקשר דתן ואבירים בעבור שהסיר הבכורה מראובן אביהם ונתנה ליוסף אולי חשדוהו בעבור יהושע משרתו גם קרח בכור היה כי כן כתוב.

אבל ברמב"ן גישה אחרת וז"ל (טז א): והנכון בדרש, שכעס קרח על נשיאות אלצפן כמאמר רבותינו (תנחומא קרח א), וקנא גם באהרן כמו שנאמר ובקשתם גם כהונה (פסוק י) ונמשכו דתן ואבירים עמו, ולא על הבכורה, כי יעקב אביהם הוא אשר נטלה מראובן ונתנה ליוסף.

וז"ל רבינו בחיי: והסבה לקרח במחלוקת הזה שני דברים, האחת שהתלבש במדת הקנאה, והיא מדה רעה ומכה שאין לה רפואה, והשנית שטעה בשלשלת העתידה לצאת ממנו

Aharon were just such intermediaries, making it more difficult to have a direct relationship with HaSh-m at best and tantamount to a kind of idolatry at worst. Powerful logic indeed!

In an era of democracy, Korach's claim resonates with us. Indeed, it does so just because this is ultimately a Jewish ideal. Korach, in fact, had it right. The ideal situation is that each person receives Torah directly from HaSh-m. This will indeed be achieved in the Messianic era when we finally achieve the right level¹. Then, we will all understand the Torah ourselves, all at the same level. Finally, during Tachiyas HaMeisim when there will no longer be any hierarchies.

Korach had the right logic, but the wrong historical moment². Because his democratic claim was premature it contained the seeds of destruction of an entire nation. Mix up all hierarchies and level them, and we are not left with democracy, just a flattening of everyone's spiritual contribution at best and a spiraling into spiritual anarchy at worst. In such a situation, no-one recognizes their need for the unique contributions of their fellow-man, and the ability of each Jew to complete the spiritual whole is lost³.

The Ramchal gives us a glimpse of what great people are thinking when they sin: Aharon reflected Chesed and Korach Din, and Korach wanted his Din to vanquish Aharon's chesed. Korach co-opted the Sanhedrin (Din) and challenged the order of creation, wanting to change G-d's midos, His way of relating to the world. Therefore, he suffered death by a new creation, midah keneged midah⁴.

¹ רב צדוק הכהן, פרי צדיק [א]: אך הענין על פי מה שאמר הארזי"ל שיש מדרגות הנקראים בחינת עיגולים ויש הנקראים בחינת יושר ובעלמא דאתחרבן קודם בריאת העולם היה אז בחינת עיגולים ובעולם התיקון התחיל מדרגה בחינת יושר ולענין יתגלה גם כן בחינת עיגולים. וזה סוד מה שאמרו סוף תענית עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים לשון מחול הוא בעיגול. והנה אף שענין עיגולים ויושר מוסב על המדות שהאציל השם יתברך ושם בתענית מדבר שהצדיקים יקיפו במחול כמו עיגול. אך כמו דאיתא בפתח אליהו כתר עליון איהו כתר מלכות, היינו שעל ידי שישראל מכירין ומקבלים עליהם עול מלכותו יתברך שמו על ידי זה נכתר כביכול הקדוש ברוך הוא בכתר ועיגולים הוא בחינת מקיף וכתר הוא אור מקיף ולענין כשיטתה כתר עליון איהו כתר מלכות אז יהיו כנסת ישראל מכתירין להשם יתברך בסוד נקבה תשובב גבר. וזהו הענין המחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד מראה באצבעו. ובחינת העיגולים שם אין שום מדרגות שהכל שוים כמו עיגול שאין בו ראש וסוף:

² שם משמואל (קרח ור"ח תמוז שנת תרע"ב): ונראה דהנה כל חומר הוא מתפעל ובעל שינוי, ... ולא נגאלו ישראל (ממצרים) אלא בזכות קבלת התורה ... היפוך המצריים שהם בעלי שינוי ... שכל איש הזוכה לתורה נותנת לו עוז שלא יהיה בעל שינוי כל כך בנקל. .. ומשה רבינו ... היה נבדל מהחומר לגמרי והיה כולו שכלי (מהר"ל) ... ע"כ רק הוא היה יכול להוריד את התורה ... ולישראל ... באמצעות התורה יש מקום להגיע לידי מידה זו. ... אך בחטא העגל, שיצא לפועל באשר אז היה משה מרומם מהם ... זה מורה שעדיין לא הגיעו ישראל לידי מדה זו וכל מה שזכו ישראל הכל באמצעות משה ... עד גמר התיקון שאז נאמר (ירמיהו לא) ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגוי לאמור דעו את ד' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, ובמדרש (ב"ר פ' צח) אין ישראל צריכין לתלמודו של המלך המשיח דכתיב אליו גוים ידרשו ולא ישראל. ... והנה כתיב אתם תהיו לי ממלכת כהנים ואתא בבעל הטורים שהכוונה היתה שכל ישראל יהיו כהנים ולענין יתקיים זה כדכתיב ואתם כהנים ד' תקראו. ולהנייל יבנו הדברים, כשיזכו ישראל בעצמם לא באמצעות משה שוב לא יהיו צריכין לכ"ג אמצעי ... (וזה היה) הכוונה במתן תורה. ...

והנה קרח חכם גדול היה ומסתמא ידע מכל אלה, אך חשב שכל שבט לוי באשר לא חטאו בעגל הם נשארו באותה מעלה שהיתה. ... ובא בכלל טעות שהוא אינו נצרך שוב לאמצעות משה. ... אך זה שקר שאף שלא חטאו בעגל מ"מ אבדו גם מעלתם, כמו שהקשה הזוה"ק על יהושע, ותירץ שהיה מגרר אליו הכלל. ... וקרח שחשב שמעלתו איננה באמצעות משה ולא היה שוב נכנע אליו, והיתה לו קנאה אליו עד שמרד בו, שוב לא היה יכול לקבל משה ... ואבד ענין החוזה ובלתי בעל שינוי של צד הקדושה, בא לעומתו עליו חוזה ובלתי בעל שינוי דרע וגוי

³ ממעמקים, עמ' 224: כאשר מכירים בעובדה שציבור מורכב מיחידים בעלי מעלות שונות ודרגות שונות, אזי ממילא כל אחד מכיר שהוא צריך את השני לדבר מסוים, והרי הוא רואה בזולתו צורך להשלמה. ועל ידי זה כלל ישראל מצטרפים יחד ומהווים סולם שראשו מגיע לשמים ... לעומת זאת, כשכל אחד סבור שהוא שווה לרעהו, ואין שלימתו תלויה באחרים, אזי ממילא מתבטל הכוח המקשר ומאחד את כלל ישראל המתקשרים יחד לבחינה העליונה.

⁴ רמח"ל על התורה: ויקח קרח וגוי' (טז, א-ד). כונתו של קרח היתה לבלבל כל הסדרים. אהרן היה כהן ובסוד חסד, וקרח היה לוי בסוד הגבורה, ודין הוא שהחסד ישלוט על הדין, והוא היה רוצה להגביר השמאל על הימין כמ"ש בזהר. וז"ש, "ויקח קרח וגוי' בן לוי", וכלומר שנתחזק בגבורתו של לוי, להגביר הגבורה על החסד. ובסוד זה לקח חמשים ומאתים איש, כמ"ש, "ויקומו לפני משה" וגוי', ואמרו רז"ל, שהיו ראשי סנהדראות. והסוד הוא, שהסנהדרין עומדין באימא ודינין מתערין מינה, ולכן לקחם להתחזק בדין. והיו "חמשים ומאתים", בסוד הה' גבורות, וכל אחד עולה למנין עשרה, הרי הם חמשים, וכל אחת כוללת חמשתן הרי הם חמשים ומאתים. ולכן מיתתן בשריפה, שהם היו רוצים להתחזק בגבורה לפגום, והאש של גבורה נהפך עליהם לענשם. ולפי שקרח היה רוצה לשנות מדותיו של מקום כמ"ש, כך מידה כנגד מידה, הקב"ה שינה סדרי בראשית במיתתו, כמ"ש, "ואם בריאה" וגוי':

Whenever one takes a stand, there are two ways of relating one's position. One can answer what he stands for, or one can define the issue negatively, i.e. by describing what one is standing against. Defining things in terms of what one stands against makes one a negative person. One only exists because he is pushing against someone else. His opponent is the one with the real position, and all he knows is that which he is not.

This was Korach. Korach was the anti-Moshe. "Moshe brought us out of Egypt; let us return¹. Moshe divided up the Levite honors; we are opposed to that." But once one starts on this track it becomes unstoppable. Ultimately, Moshe claims to have brought down the Torah; Korach negated that too².

On the surface, Korach seemed to have it right. He was for democracy and the empowerment of the people of Israel. He had every detail of his argument down to a fine detail³. He had attracted great people to his cause. But this was just a justificatory ideology. The initial position, his personal hurt, came first. And then he proceeded to build his case and his coalition. Look at what his wife had to say to him in a private conversation:

אדהכי והכי אבלעו להו איתתא דקרח. אמרה ליה: חזי מאי קעביד משה. איהו הוא מלכא לאחווה שווייה כהנא רבא לבני אחוהי שוינהו סגני דכהנא אי אתיא תרומה אמר תיהוי לכהן אי אתו מעשר דשקילתו אתון אמר הווי חד מי לכהן וגו'

Meanwhile, Korah's wife joined them [the rebels] and said to him [Korah], 'See what Moses has done. He himself has become king; his brother he appointed High Priest; his brother's sons he hath made the vice High Priests. If terumah is brought, he decrees, Let it be for the priest; if the tithe is brought, which belongs to you [i.e., to the Levite], he orders, Give a tenth part thereof to the priest. Etc.

This is what the opening pasuk of our parsha seems to be referring to when it says,

במדבר טז: א- ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן

Vayikach normally means to take something. Here, however, there is no object. Targum Unkelos and Rashi translate this as:

Korach the son of Yitzhar the son of Levi separated himself⁴, with Dasan and Aviram sons of Eliyav, and On Ben Peles, of the tribe of Reuven.⁵

¹ ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם: הרביתם עלינו משאוי יותר משעבוד מצרים טוב לנו תחת יד מצרים מתחת ידיכם.

² כתב המשך חכמה שמחלוקת קרח היתה כפירה ברורה בתורה. לולא זאת לא היה משה מסכן כל התורה באומר "אם כמות כל האדם ימותו וכי לא ד' שלחני" לכבוד עצמו לא היה אומר דבר כזה, ולעשות את התורה קרדום לחפור בו (בהגות)

³ אור החיים טז א: ולצד שחש קרח שלא יקובלו טענותיו אלא לבטל נשיאות אליצפן, אבל לומר שאין לחוש לקדימת עמרם ליצהר אין שומע לו, כי מודעת זאת שהגדול קודם במעלה, לזה הקיף בטענת ראובן הבכור לכל השבטים, ולקח גדולי ראובן, והוא מאמר דתן ואבירם וגוי בני ראובן, לומר כי אם תכריחו לומר הלך אחר הגדול, נלך אחר הבכור שבכל האחים, ולו יתן הכהונה:

⁴ רש"י: ויקח: לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק בתוך העדה

⁵ אונקלוס: ואתפלג קרח בר יצהר בר קהת בר לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בר פלת בני ראובן

רש"י: ויקח קרח - לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה וזהו שתרגם אונקלוס ואתפלג נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת וכן (איוב טו) מה יקח לבך לוקח אותך להפליגך משאר בני אדם. ד"א ויקח קרח משך ראשי סנהדראות שבהם בדברים כמו שנא' (במדבר כ) קח את אהרן (הושע יד) קחו עמכם דברים:

The very next pasuk gives us another telling sign that this was a battle against, to destroy the existing order, rather than to present something of positive value in its own right:

טז: ב-וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה

Moshe sent a message of peace¹, but Dasan, Aviram and the sons of Eliav turned it down. The moment one is not looking for a solution, escalation sets in. Korach starts out feeling hurt about not getting certain positions in the community, and he ends up questioning the authenticity of Moshe's entire prophecy². Along the way some of the personal dirt thrown at Moshe sticks; husbands start warning their wives to stay away from Moshe 'the womanizer'³. Escalation also spread laterally, as those who lived near Korach caught the bug, the excitement and fulfillment of fighting for a new cause⁴.

The next phase of machlokes is to put together every dissatisfaction one has and to combine it all into one big claim. The beloved Moshe is quickly becoming a monster whose blithe promises turn out to be fatal traps⁵.

Machlokes reaches a certain threshold after which resolving the issue no longer becomes the goal. The parties become locked in a dynamic of controversy where the battle itself, the exchange of words or tactics, has become the focus. Peace is certainly not an option at this stage. Shaming or insulting the person is now more important than communicating anything of substance. Korach reached this stage early on⁶ not because he was such a low-life, but, ironically, because he saw his message as so important. (The Midrash Pliah says that Moshe Rabbeinu understood this and his overtures for peace were an attempt to try and win over some of Korach's supporters⁷ rather than to win over Korach himself.)

¹ רש"י, שם: וישלח משה וגוי' - (סנהדרין קל) מכאן שאין מחזיקין במחלוקת שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום:

²R. Hersh Goldwurm in the Stone Chumash, pg. 821

³גמ' סנהדרין קט ע"ב: וישמע משה ויפול על פניו מה שמועה שמע אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן שחשדוהו מאשת איש שנאמר ויקאנו למשה במחנה אמר רב שמואל בר יצחק מלמד שכל אחד ואחד קנא את אשתו ממשה שנאמר ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה ויקם משה וילך אל דתן ואבירם (וכן בילקוט שמעוני יז ד"ה וישמע)

⁴רש"י טז א: ודתן ואבירם - בשביל שהיה שבת ראובן שרוי בחנייתם תימנה שכן לקחה ובניו החוונים תימנה נשתתפו עם קרח במחלוקתו אוי לרשע אוי לשכנו.

⁵רמב"ן א טז: והנה ישראל בהיותם במדבר סיני לא אירע להם שום רעה, כי גם בדבר העגל שהיה החטא גדול ומפורסם היו המתים מועטים, ונצלו בתפלתו של משה שהתפלל עליהם ארבעים יום וארבעים לילה והנה היו אוהבים אותו כנפשם ושומעים אליו, ואלו היה אדם מורד על משה בזמן שהוא היה העם סוקלים אותו,

ולכן סבל קרח גדולת אהרן וסבלו הבכורים מעלת הלויים וכל מעשיו של משה אבל בבואם אל מדבר פארן ונשרפו באש תבערה ומתו בקברות התאוה רבים, וכאשר חטאו במרגלים לא התפלל משה עליהם ולא בטלה הגזרה מהם, ומתו נשיאי כל השבטים במגפה לפני ה', ונגזר על כל העם שיתמו במדבר ושם ימותו, אז היתה נפש כל העם מרה והיו אומרים בלבם כי יבואו להם בדברי משה תקלות,

ואז מצא קרח מקום לחלוק על מעשיו וחשב כי ישמעו אליו העם וזה טעם "להמיתנו במדבר", אמרו הנה הבאת אותנו אל המקום הזה ולא קיימת בנו מה שנדרת לתת לנו ארץ זבת חלב ודבש כי לא נתת לנו נחלה כלל, אבל נמות במדבר ונהיה כלים שם, כי גם זרענו לא יצאו מן המדבר לעולם, ויבטל מן הבנים מה שנדרת להם כאשר נתבטל מן האבות וזה טעם תלונתם הנה במקום הזה אחר גזרת המרגלים מיד והקרוב, כי היו אלה הנקהלים כולם בכורות כי על כן חרה להם על הכהונה, ולכן אמר להם משה שיקחו מחתות כמנהגם הראשון ויתגלה הדבר אם יבחר השם בהם או בכהנים:

⁶מדרש פליאה: אין לשאול במחלוקת קרח היה ראוי לצאת בת קול ולבטל דבריו של קרח כי יש להשיב קרח לא רצה שלום כל עיקר וכי'

⁷מדרש פליאה שם: וא"ת הלא משה למד מפי הקב"ה שקרח וחבורתו בני שריפה הם וא"כ האיך היה גונב לב הבריות והיה קורא להם לשלום והוא ידע כי לא ישלימו. ויש להשיב אמת משה ידע שקרח לבדו לא יספיק לעשות תשובה אך חבורתו אם לא היו חולקים לאו בני כליה נינהו והוסיפו על חטאתם ונעלם ממש הע"כ קרא עליהם לשלום וכי'

In such situations, at first, one looks to score points. Korach and his crowd produced some clever, twisted sophistry, arguments they themselves probably did not believe, and reveled in their little victories over 'the enemy'. Korach started out feeling hurt about not getting certain positions in the community and ended up questioning the authenticity of the Moshe's entire prophecy¹. "Why should an all blue Talis have Techeiles", and "why should a room full of seforim have a mezuzah", and so on².

G-d would never have demanded such a thing, Korach was implying. Therefore, Moshe Rabbeinu must have made these things up. We admit that the Shechinah has been in the midst of Klal Yisrael. But we don't want the Shechinah under such circumstances³! If we must, we will argue with G-d Himself!⁴

Korach started out feeling hurt about not getting certain positions in the community, and he ended up questioning the authenticity of Moshe's entire prophecy⁵. If someone like Korach, who was from the generation of Maamad Har Sinai, could challenge the Revelation, then the entire Mesorah for all generations was at stake. Something was needed, a new type of revelation, that would reconfirm the revelation and put it beyond dispute.

Hence, Korach suffered a most unusual punishment. Firstly, Moshe Rabbeinu announced the punishment in advance, staking everything on his announcement coming true. The ground would open up and swallow them up⁶. If this did not happen, he stated, then this would be proof that he was wrong and they were right⁷. Unlike earthquakes and the like, it closed up again immediately afterwards, an act never repeated before or after⁸. It was as if the earth itself rebelled against Korach⁹, for he had put its entire purpose in doubt¹.

¹R. Hersh Goldwurm in the Stone Chumash, pg. 821

²רש"י טז א: מה עשה עמד וכנס ר"נ ראשי סנהדראות רובן משבט ראובן שכיניו והם אליצור בן שדיאור וחביריו וכיוצא בו שנאמר נשיאי עדה קריאי מועד ולהלן הוא אומר (במדבר א) אלה קרואי העדה והלבישן טליתות שכולן תכלת באו ועמדו לפני משה אמרו לו טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה אמר להם חייבת התחילו לשחק עליו אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פוטרה זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה:

בני ראובן - דתן ואבירם ואון בן פלת:

³ מאור ושמש פרשת קרח ד"ה ובמדרש

⁴ טז ל: וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ד':

⁵R. Hersh Goldwurm in the Stone Chumash, pg. 821

⁶ טז לא: ויהי ככלתו לדבר את כל הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם: (לב) ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בניהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש:

(לג) וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל:

⁷ בכור שור יז כט: לא ד' שלחני: אני אתן להם בחינה אחרת שאם ימותו כשאר בני אדם, הדין עמהם ולא ד' שלחני ואם יברא ד' ...

⁸ רמב"ן (ל) ואם בריאה יברא ה': ... כי בקיעת האדמה אינה בריאה מחודשת, אבל פתיחת הארץ את פיה לבלוע הוא חדוש לא נהיה מעולם כי כאשר תבקע האדמה כמו שנעשה פעמים רבים ברעש הנקרא זלזלה תשאר פתוחה, גם ימלא הבקע מים ויעשה כאגמים אבל שתפתח ותסגר מיד כאדם הפותח פיו לבלוע ויסגור אותו אחרי בלעו, זה הדבר נתחדש ביום ההוא כאלו הוא נברא מאין, וזה טעם ותכס עליהם הארץ (פסוק לג) ולכך אמר הכתוב אחרי ותבקע האדמה (פסוק לא), ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם (פסוק לב) ועל דעת רבותינו (סנהדרין קי) בקרוב פתח גיהנם, גם הוא ענין נתחדש לשעתו:

וכן ברש"י ובבכור שור שפתחת האדמה את פיה איננה בריאה חדשה אלא הבריאה היתה להמית אותם במיתה שלא מת אדם עד כה.

⁹ מסכת נדרים לט עמ"ב: אמרו [השמש והירח] לפניו [לרבונו של עולם]: "אם אתה עושה דין לבן עמרם אנו מאירים ואם לאו

חוקת

1. Parah Adumah

SUMMARY:

Our parsha starts off saying זאת חוקת התורה. It does not say זאת חוקת הפרה as we might have expected, for the Mitzvah of purification is not merely another one of the 613 Mitzvos – rather the פרה אדומה teaches us fundamental lessons underlying the whole of Judaism.

Parah Adumah is the archetype Chok, a law which even Shlomo HaMelech could not understand. As with all Chukim, it is a call to action. Only by acting can one taste the holiness and profundity of a Chok. An intellectual pursuit, on its own, will simply show the limits of human comprehension.

Despite its mysteriousness, there is a great deal about this Mitzvah which we do understand. It makes sense, for example, that the Parah has to be pure red. For red is the color of sin, the source of טומאת חט. It is only the fact that it is טמאה טמאים and yet טהורים which is unprecedented in Jewish law and therefore defies explanation.

Even this is explained by the Chinuch who says that it is like [herbal] medicine. The medicine is good for those who have a certain illness. A healthy person who takes this medicine however, is likely to get ill. So too, the Parah is good for a Tameh person but not good for a Tahor one.

Perhaps the mystery of the Parah Adumah is the fact that it is done outside of the Beis HaMikdash. Or perhaps, it is the fact that the Parah Adumah is able to purify from טומאת חט in the first place. After all, the source of טומאת חט is the חטא אדם הראשון. That is what introduced death into the world, and the טומאה which goes with it. That is what needs to be corrected to get rid of the טומאה. So how, before a תקון of the חטא do we get to a purification from the טומאה whose source is still with us?

It is only the Cohanim who are involved in the preparatory stages of preparing the Parah, who are rendered impure. It is only later that the טמא is purified. But those Cohanim who are involved in the actual purification process do not become impure. This is a great principle of Judaism: If you are involved with others far away from Judaism, then you are in great danger of being influenced by them. If however, you are involved with bringing them closer to Judaism, then you will influence them and not the other way around. כיון שפולט אינו בולט.

The laws of Parah Adumah require that the Parah be burnt, that its ashes be mixed with water from a flowing source, and that two trees, a hyssop and a cedar be dipped into this before it is sprinkled on the person requiring purification. Now the hyssop and the cedar are the very opposites of the spectrum – the hyssop is a small bush while the cedar is a large, tall tree. Ideally, the living waters of the Torah create a balance between these two – they direct us to use all our qualities in such a way that we are neither too harsh nor a total walkover, that we are giving, but not the point of our own impoverishment, that we are strong but in order to rule over ourselves, not others.

אין אנו מאירים.

¹ ממעמקים עמ' 223: ומכיון שחטאם גרם להפך מגמת הבריאה – שעיקר כוונתו יתברך בבריאת העולם היתה להשרות את שכנת כבודו בעולם.... לכן, כביכול הבריאה בעצמה התקוממה כנגדו, על דרך הכתוב (במדבר טז ל): ואם בריאה יברא ד' ופצתה האדמה את פיה.

What the Torah emphasizes here is balance. Being normal is not a Jewish concept. We are the most abnormal nation on earth. The Jewish nation defies all sociological and historical laws just by being here.

But being balanced is a Jewish concept. Living according to a golden mean is just the effect of practicing all of the mitzvos as we should. That is the idea of the living Torah, and any loss of that is a death of some sort. The Torah gives us an ability to become a spiritually, intellectually and emotionally balanced human being. It allows us to develop at not only some of ourselves, but all of ourselves.

Anyone who becomes imbalanced, who stressed one side of himself more than the other, and thereby is really only expressing part of his essential humanity, has in essence killed some of his potential. G-d will cause such a person to become *טמא מת*, in order to reflect the need for recreating the balance. The Parah represents a type of spiritual homeopathy, restoring our equilibrium and spiritual purity. The hyssop and the cedar get dipped together into the living waters of the Torah to create the type of pure balance contained in the profound wisdom of Judaism.

Someone who gets out of balance, however, cannot restore himself by simply going back to the middle. For he is already weighted to the one side. He is going to need to stretch his other side for a while, in order to restore the balance. Someone who has been selfish his whole life, cannot become a balanced giver unless he becomes a supergiver for a period. Such is the constitution of man.

It is this which the Parah Adumah comes to teach us. The Midrash tells us that the Parah purifies 7 x 7 (*מזוקק שבעתים*), i.e. all 49 levels of the Torah. If it is a chok it is not because we do not know what it does, a restoration of the vital, living balance of man, but because it is so deep we cannot get to the bottom of it.

DETAIL:

לדון דין טומאת מת: במדבר יט יד (חקת): זאת התורה אדם כי ימות באהל, כל הבא אל האהל וכל אשר באהל, יטמא שבעת ימים¹
פרה אדומה: במדבר יט ב (חקת): ויקחו אליך פרה אדומה תמימה²
מי נדה: שיטהרו בענין אחד ויטמאו בענין אחר³
שיהיה מי חטאת מטהרים ומטמאים: במדבר יט יט-כא (חקת): והזה הטהר על הטמא וגו' ומזה מי הנדה יכבס בגדיו, והנוגע במי הנדה יטמא עד הערב⁴

Our parsha starts off with the words **זאת חוקת התורה**. It does not say **זאת חוקת הפרה** as we might have expected, for the Mitzvah of purification is not merely another one of the 613 Mitzvos; rather, the **פרה אדומה** teaches us fundamental lessons that underly the whole of Judaism⁵.

Parah Adumah is the archetype Chok, a law which even Shlomo HaMelech could not understand⁶. It was told to Moshe at the waters of Marah, but must wait almost 40 years to be told to the Jewish people⁷. As with all Chukim, it is a call to action. Only by acting can one

¹רמב"ם עשה קז, טהרה הל' טומאת מת; חינוך מצוה שצ"ח; והרמב"ן לא מנה אותה

²חינוך מצוה שצ"ז: שנצטוו ישראל לשרוף פרה אדומה להיות אפרה מוכן למי שיצטרך אליה ומטהרה מטומאת מת שנא' דבר אל בני"י ויקחו אליך פרה אדומה וגו' וכתוב למטה מזה והיתה לעדת בני"י למשמרת וגו'

³רמב"ם עשה קח טהרה הל' פרה אדומה, והרמב"ן לא מנה אותה

⁴חינוך מצוה שצ"ט: שהתורה באה ללמד בזה שענין הטהרה אינו מצוה פרטית אלא הוא חוקה לכל התורה כולה.

⁵נתיבות שלום, א

⁶ספורנו (במדבר י"ט, ב'): זאת חקת התורה אשר ציוה ה'. באומרו הזה עליהם מי חטאת, והנה כבר אמרו ז"ל (יומא סד') לכך כתב בה חוקה, גזרה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה, וששלמה אמר עליה (קהלת ז' כ"ג) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני.

⁷שם משואל חקת [תר"ע]: להבין מדוע נתאחרה פרשת פרה עד קודם שהתחיל לספר מה שנעשה בשנת הארבעים, הלא פרה עוד במרה נאמרה. ... והנה בפרה אדומה איתא במדרש (פרשה זו) עה"פ מזוקק שבעתים שיש בו שבע שבע יע"ש. והוא מ"ט, כמו שדרשו על התורה מזוקק שבעתים שיש בה מ"ט פנים כו'. ונראה שמאחר שנעשתה במ"ט פנים שוב שורה עלי' שער הנו"ן, וע"כ לא נתגלה טעם הפרה חוץ למרע"ה כמ"ש חז"ל לאחרים חוקה, כי משה באשר זכה לשער הנו"ן זכה לידע טעם פרה.

taste the holiness and profundity of a Chok¹. An intellectual pursuit, on its own, will simply show the limits of human comprehension.

Despite its mysteriousness, there is a great deal about this Mitzvah which we do understand². It makes sense, for example, that the Parah has to be pure red, for red is the color of sin, the source of טומאת מת³. It is only the fact that it is מטמא טהורים and yet טמא, something that is unprecedented in Jewish law, that defies explanation⁴. Others say that what we cannot explain is the fact that this Korban is done outside of the Beis HaMikdash⁵. Even that, says Rav Tzadok HaCohen, is not the point at which we become unstuck. Rather, it is the fact that the Parah Adumah is able to purify from טומאת מת which is mysterious. After all, the source of טומאת מת is חטא אדם הראשון⁶. Adam's sin introduced death into the world, as well as the טומאה that goes along with it. That is what truly needs to be corrected in

¹ שפת אמת (במדבר י"ט א'): אך כי ודאי יש טעם לכל חקה רק שא"א להבין הטעם עד שמקבלין המצווה כחקה בלי טעם. כי הטעם הוא דבר רוחני שאין בו ממש וכפי שאדם מתרחק מגשמיות יוכל להרגיש טעם חוקי השי"ת. וכ"כ במד' תינוקות שלא טעמו טעם חטא ידעו לדרוש במ"ט פנים כו'.

שפת אמת (במדבר י"ט א'): לא פרה מטהר רק חקה חקתי (והוא כמו השקה שמטהר שבא הדבר לשורשו כי) כל העולם נברא רק במאמר השי"ת כמ"ש בעשרה מאמרות כו'...שנקרא חוקה כמו שכתוב חק נתן ולא יעבור שהוא הבריאה והטבע. ולשון חקיקה וכתובה הוא בדבר המתנגד כמו שכתוב אש שחורה על גבי אש לבנה. וזה הכח מהתורה שנגנו גם בכל ונעשה גשמי נק' חוקה כנ"ל. וע"ז נברא האדם להמשיך חיות הנ"ל בכל דבר ע"י התבוננות כנ"ל. ואיתא חק לשנא דמזוני כמ"ש (לתת) ואכלו את חקם וכו'. שנקודה הנ"ל מקיימת כל העולמות ונותנת תמיד היות ושפע ברכה לכל דבר והוא נקודה המדבקות הכל בשורש החיות כנ"ל...ברש"י

² ספורנו (במדבר י"ט, ב'): אמנם בהביננו אל כל המצוה, אולי דבר יגנוב ונקח שמץ מנהו. ספר החינוך (מצווה שצ"ז): אע"פ שמלאני לבבי לכתוב רמזים מטעמי המצוות שקדמו על צד הפשט עם התנצלות שהמלאכה לחנך בה בני והנערים חבירי ישמרם אל. במצווה זו רפו ידי ואירא לפצות פי עליה כלל גם בפשט כי ראיתי לרבותינו ז"ל יצ"ו האריכו הדיבור בעומק סודה וגודל ענינה עד שאמרו שהמלך שלמה השיג לדעת ברבוי חכמתו כל טעמי התורה חוץ מזו שאמר עליה אחכמה והיא רחוקה ממני. גם אמרו במדרש רבי תנחומא רבי יוסי בר' חנינא אומר אמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה ולא לאחרים וכיוצא באלו הדברים רבים

³ ספורנו (במדבר י"ט, ב'): שנית, שמעיקרי הפרה הוא שתהיה אדומה בשלימות. וכבר ביאר הנביא שהחטא נמשל למראה אדום, באמרו (ישעיה א י"ח) אם יהיו חטאיכם כשנים, כשלג ילבינו, ולכן אמרו ז"ל פרק ד' דיומא שהיו קושרין לשון זהורית על פתחו של היכל, הלבין היו שמחים, לא הלבין היו עצבים.

⁴ ספורנו: ומעיקרי ההעלם בזה הוא, שהיא מטמאה את הטהורים ומטהרת את הטמאים. ספר החינוך (מצווה שצ"ז): ועתה אל יחשוב שומע שענין סודה וסדר חוקה היא מהיותה מטהרת בהגיע אפרה על גוף המטהר שהרי כעין דבר זה ימצא בשאר הקרבנות בענין הזב והיולדת שתשלום טהרתן בקרבן היא אבל עיקר הפלא לפי מה ששמעתי הוא על היותה מטהרת את הטמאים ומטמאה העוסקים בשריפתה ואע"פ שבכל החטאות הנשפוט מן הפרים ומן השעירים הדין כן שהשורף אותן מטמא בגדים בשעת שריפתן עד שיעשו אפר מ"מ אין אפרן מטהרת

⁵ ספר החינוך (מצווה שצ"ז): וגם כן התימה הגדול בה מהיותה נעשית מחוץ למחנה שלא כדרך שאר הקרבנות ועל דבר זה היו מונין האומות את ישראל עליו כי יחשבו שהיא נזבחת לשעירים על פני השדה כמנהגם הרע. רמב"ן, ריש הפרשה: כי מפני היותה נעשית בחוץ יראה להם שהיא נזבחת לשעירים על פני השדה

⁶ רמב"ן: וטעם טומאת המת, בעטיו של נחש, כי הנפטרים בנשיקה לא יטמאו מן הדין

order to get rid of the טומאה. So how, before a תקון of the חטא, can we get to a purification from the טומאה whose source is still with us¹?

If this is what we do not understand, what, then, is the reason for the fact that the Parah Adumah is מטטהר טמאים ומטמא טהורים? The Chinuch says that this can be compared to [herbal] medicine. The medicine is good for those who have a certain illness. A healthy person who takes this medicine, however, is likely to get ill². So too, the Parah is good for a Tameh person but not good for a Tahor one.

The Seforno points out that it is critical to know what stages are done at which point. The time at which the Cohanim are engaging the Parah is different from the time at which the טמא is being purified, and this also affects the process³. It is only the Cohanim who are involved in the preparatory stages of preparing the Parah who are rendered impure by contact with the impure or anything which is designated for them. Such is the power of טומאה. Those Cohanim who are involved in the actual purification process, however, do not become impure:

ספורנו (במדבר י"ט, ב'):
ולזה אין ראוי שיטמא באוהל זולתי המת הישראלי, כי אמנם חומר בלבד הוא הנבחר ומוכן מכל זולתו לעבודת הא-ל יתברך, הוא לבדו החוטא הנכבד. אמנם החכמים המורים חטאים בדרך, שהם כמו המזה והמקדש, לא תחול עליהם בזה טומאה כלל. ובכן יהיה בפרטי שמירת המצוה הזאת בכתבה וכמו שבא בקבלה רמז לכל אלה שהם מכוונות התורה בלי ספק.

This is a great principle of Judaism: if one is involved with others far away from Judaism, he is in great danger of being influenced by them. If, however, one is involved with bringing others closer to Judaism, he will influence them and not the other way around. כיון שפולט אינו בולע.

The Seforno goes on to say a remarkable thing. The laws of Parah Adumah require that the Parah be burnt, that its ashes be mixed with water from a flowing source, and that two trees, a hyssop and a cedar, be dipped into this mixture before it is sprinkled on the person requiring purification⁴. The hyssop and the cedar are the very opposites of the spectrum, as the hyssop is a small bush while the cedar is a large, tall tree. Ideally, the living waters of the Torah create a balance between these two: they direct us to use all our qualities in such a way that we are neither too harsh, nor a total walkover; that we are giving, but not to the point of our own impoverishment; and that we are strong in order to rule over ourselves, and not others⁵:

ספורנו (במדבר י"ט, ב'):

¹It is true that we are only talking about a purification of someone who touched a מת, for there is no טהרה for the מת itself. But still, the reason for the טומאה remains with us.

²חינוך שצז: ואמנם כמה תרופות בעשבי האדמה ובאילנות, מן הארז אשר בלבנון עד האזוב אשר בקיר, מלאים סגולות בהפכים, יקררו החמים ויחממו הקרים ואילו ידענו מהות הנפש ושרשה ומחלתה ובריאותה נבין באולי כי סגולת הפרה גם כן להחליא הנפש ולטמאה בעסק השריפה ואחרי היותה אפר תרפא מחלת הטומאה.

³זוה, כי מצאנו ראשונה, שכל העוסקים בה מעת שרפתה ואילך טמאים, והם השורף והמשליך עץ ארז ואזוב ושני תולעת בשרפתה והאוסף והנוגע והנושא, אמנם המזה והמקדש הם טהורים.

⁴י"ט יח: ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והזה על האהל ועל כל הכלים ועל הנפשות אשר היו שם ועל הנגע בעצם או בחלל או במת או בקבר

⁵עיין ברמב"ם פ"א מהל' דעות ובשמונה פרקים

שישית, ראוי להתבונן מה שאמרו ז"ל שעץ ארז יורה על הגאווה, והאזוב יורה על הפכה. ובהיות שני התולעת עם שניהם, יורה ששניהם חטא, כאמרם (סוטה ה) בשמתא דאית ביה, ובשמתא דלית ביה, ובפרט במי שיצטרך לנהוג נשיאות לתועלת הרבים¹.

Being normal is not a Jewish concept. We are the most abnormal nation on earth. The Jewish nation defies all sociological and historical laws. We have no interest in the bell curve whatsoever. We are the mad Jews of survival, defying all laws just by being here.

Being balanced, however, is a Jewish concept². Living according to a golden mean, as the Rambam puts it, is just the effect of practicing all of the mitzvos as we should. This is the idea of the living Torah, and any loss of this is a death of some sort. The Parah ashes, says the Seforno, only purifies from death, but no other impurity. The Parah is coming to give us an insight into the antidote to death. A Torahless, evil person may be physically alive, but he is headed towards the grave with every passing second. Devoid of spirituality and ethics, he is no better than a biological being, artificially connected to machines because he is not self-sustaining³. In addition, there is something else which the Torah gives to us: the Torah gives us an ability to become a spiritually, intellectually and emotionally balanced human being. It allows us to develop not only some of ourselves, but all of ourselves.

Anyone who becomes imbalanced, who stresses one side of himself more than the other, and who is really thereby only expressing part of his essential humanity, has in essence killed some of his potential. G-d will cause such a person to become טמא מת in order to reflect the need for recreating the balance. As the Chinuch points out, just as a body out of physical kilter can be restored by herbal remedies, so too the Parah represents a type of spiritual homeopathy, restoring our equilibrium and spiritual purity⁴. Both the hyssop and the cedar, says the Seforno, need to be dipped together into the living waters of the Torah to create the type of pure balance contained in the profound wisdom of Judaism⁵.

Someone who gets out of balance cannot restore himself by simply going back to the middle, for he is already weighted to the one side. He is going to need to stretch his other side

¹ספורנו (במדבר י"ט, ב'):

וכבר אמרו ז"ל (יומא כ"ב) שנענש שאול על שלא הקפיד על כבודו, כאמרו (ש"א י' כ"ז) ויבזוהו, ולא הביאו לא מנחה, ויהי כמחריש. וכן תפש עליו הנביא באמרו (שם ט"ו י"ז) הלא אם קטן אתה בעיניך, ראש שבטי ישראל אתה

²ספורנו (במדבר י"ט, ב'): שלישית, ראוי להתבונן שבהיות כח אמרת אלוק צרופה, היא בלי ספק מישרת המעשים אל המיצוע. כי כל אחד משני הקצוות נמאס, כאמרו (משלי כ"ח י"ח) ונעקש דרכים יפול באחת.

³ספורנו (במדבר י"ט, ב'): חמישית, ראוי להתבונן שאין ענין לאפר הפרה בטהרת שום מין ממיני הטומאות, זולתי בטהרה מטומאת מת. וכבר נודע שענין התורה והמצוות חיים הם למוצאיהם ולעוסקים בהם, כאמרו (דברים ל"ב מ"ז) כי היא חייכם. והנוטה מהם אל הבלי הנפסדות, הולך למות או הוא מת גמור, כאמרם (ברכות י"ח) רשעים אפילו בחייהם קרויים מתים.

⁴ספר החינוך (מצווה שצ"ז)

ואמנם כמה תרופות בעשבי האדמה ובאילנות מן הארז אשר בלבנון עד האיזוב אשר בקיר מלאים סגולות בהפכים יקררו החמים ויחממו הקרים ואילו ידענו מהות הנפש ושרשה ומחלתה ובריאותה נבין בחול' כי סגולת הפרה נ"כ להחליא הנפש ולטמאה בעסק השרפה ואחרי היותה אפר מרפא מחלת הטומאה וזה אינו ברור להשיג בענין כלום אלא שחיבת הקודש והחשק להשיג ידיעה בנסתר יניד בקנה לכתוב.

⁵ספורנו (במדבר י"ט, ב'):

אמנם מי חטא המורכבים מעפר שריפה וממים, שהם שני קצוות אשר מהם יתחדש מיצוע, יורה שבמיצוע תהיה תקנה לחוטא הנקראת טהרה

for a while in order to restore the balance¹. Someone who has been selfish for his whole life cannot become a balanced giver unless he becomes a supergiver for a period. Such is the constitution of man.

It is this, says the Seforno, which the Parah Adumah comes to teach us. The Midrash tells us that the Parah purifies 7 x 7 (מזוקק שבעתיים), i.e. all 49 levels of the Torah². If Parah Adumah is a chok, it is not because we do not know what it does, a restoration of the vital, living balance of man, but because it is so deep that we cannot get to the bottom of it.

¹ספורנו (במדבר י"ט, ב'): רביעית, ראוי להתבונן שאין דרך נאות להישיר את הנעקש דרכים ולהשיבו אל המיצוע, זולתי בהטותו אל קצה הפכו, כמו שיקרה בחליי הגוף, כאמרו (שם כ' ל') חבורות פצע תמרוק ברע, אף על פי שאותה ההטיה אל הקצה היא בעצמה נמאסת ותשחית ענין מי שתהיה דרכו ממוצעת, כענין התרופה המשלשלת שתועיל לחולה ותזיק לבריא. ... והנה יש בה איזה רמז לדרך התשובה הצריכה לכל חוטא, שהיא אמנם שיטה אל קצה היפך מעשיו המטמאים כל לב טהור, למען ישיג דרך המיצוע ויטהר. וזה הדרך אם היותו טוב ומטהר לחוטא, הוא אמנם מגונה ורע ומטמא כל לב טהור, כאמרם (תענית י"א) וכי באיזה נפש חטא זה, אלא שציער עצמו מן היין.

²שם משמואל חקת [תר"ע]: והנה בפרה אדומה איתא במדרש (פרשה זו) עה"פ מזוקק שבעתיים שיש בו שבע שבע יע"ש. והוא מ"ט, כמו שדרשו על התורה מזוקק שבעתיים שיש בה מ"ט פנים כו'. ונראה שמאחר שנעשתה במ"ט פנים שוב שורה עלי' שער הנו"ן

2. The Nature of a Chok

Parah Adumah is the archetypal Chok, a law which even Shlomo HaMelech could not understand¹. G-d tells Moshe and Aharon זאת חקת התורה². The word זאת is used at the beginning of an idea when G-d wants to point out something unusual that we may have missed. It is used to show Moshe how the Menorah and the New Moon should look. It is used most frequently with respect to the Korbanos³, for they are most often counter-intuitive. And it is used here because there is an idea here that we can easily miss.

The word after זאת is חקת: Parah Adumah is a חוק. Traditionally, the Torah is divided into Mishpatim, rational Mitzvos⁴, and Chukim, Mitzvos that we don't understand⁵. The Korbanos, the prohibition of pork and the laws of purity⁶ are all *Chukim*. Rashi tells us that Chukim are things which the Yetzer Hara⁷ tells us do not make sense, and which we therefore should not do⁸. We may even resent or get angry at something that makes so little sense to us⁹. We get challenged by the broader, non-Jewish world on just this point¹⁰. Their challenge resonates with our own doubts, and we find ourselves in an ever deepening crisis of faith. G-d therefore comes to reassure us, "This is a Chukah" - Chok means borders and limitations, and is used for the laws of nature as well¹¹. Our mind is challenged to understand the Chukim. Yet, the Chukim are defined for us – we are told to respect their boundaries even if we cannot understand them.

It is as if G-d is telling us, "I am telling you in advance that this is beyond your understanding. I am ordering you to do this Mitzvah nevertheless, for it is truly beneficial for

¹ ספורנו (במדבר י"ט, ב'): זאת חקת התורה אשר ציוה ד'. באומר זה עליהם מי חטאת

² ספר במדבר פרק יט: (ב) זאת חקת התורה אשר צוה ד' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על:

³ ויקרא ו (ב): צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו: ויקרא ו (ז): וזאת תורת המנחה הקרב אתה בני אהרן לפני ד' אל פני המזבח:

ויקרא ו (יח): דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני ד' קדש קדשים הוא:

וכהנה רבות

⁴ רש"י ויקרא יח ד: את משפטי תעשו - אלו דברים האמורים בתורה במשפט שאלו לא נאמרו היו כדאי לאומרו:

⁵ רמב"ם סוף ה' מקואות: והמשפטים הן המצוות שטעמן גלוי וטובת עשייתן בעולם הזה ידועה כגון איסור גזל ושפיכות דמים וכיבוד אב ואם, והחוקים הן המצוות שאין טעמן ידוע, אמרו חכמים חוקים חקקתי לך ואין לך רשות להרהר בהן, ויצרו של אדם נוקפו בהן ואומות העולם משיבין עליהן כגון איסור בשר חזיר ובשר בחלב ועגלה ערופה ופרה אדומה ושעיר המשתלח, וכמה היה דוד המלך מצטער מן המינים ומן העכו"ם שהיו משיבין על החקים, וכל זמן שהיו רודפין אותו בתשובות השקר שעורכין לפי קוצר דעת האדם היה מוסיף דביקות בתורה, שנאמר טפלו עלי שקר זדים אני בכל לב אצור פקודיך, ונאמר שם בענין כל מצותיך אמונה שקר רדפוני עזרני, וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן, אמרו חכמים שבשביל עבודת הקרבנות העולם עומד, שבעשיית החוקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם הבא, והקדימה תורה ציווי על החוקים, שנאמר ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם.

⁶ רש"י ויקרא יח ד: כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנו וטהרת מי חטאת

⁷ רש"י כאן כתב השטן ואילו בויקרא יח ד כתב דברים שהם גזירת המלך שיצה"ר משיב עליהם ושטן היינו יצר הרע.

⁸ רש"י ויקרא יח ד: ואת חקותי תשמרו - דברים ... שיצה"ר משיב עליהם למה לנו לשומר

⁹ רש"י יט ב: מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה

¹⁰ כתב רש"י: לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל וגוי הזכיר קודם השטן ואז אומות העולם וה"ה ברש"י ויקרא יח ד

¹¹ ר' בחיי, יט ב: ועוד נקראים חוקים מלשון גבול, כענין שכתוב (ירמיהו ה) אשר שמת גבול לים חוק ולא יעברנהו (שם לא), חוקות ירח וכוכבים לאור לילה, כלומר גבולי היום והלילה, וזה להורות שניצור המחשבה מלהרהר בהם ולא נעבור גבול מפני עומק השגתן.

you¹.” It is a relief to know that G-d’s wisdom extends way beyond human understanding². Were we to understand everything, we would be limiting G-d’s wisdom to the level of ours, and that would be very sad indeed. Were we to only do that which we fully understand, we would hold the Torah ransom to our own limitations³. As Rebbe Nachman of Breslov once stated, "Thank G-d that there are things about G-d’s behavior that I do not understand. For, if I understood everything that G-d did, His mind would be no greater than mine. I am delighted to learn that His Wisdom extends way beyond the human capacity to understand."

The mystery of the Parah Adumah was such that even Shlomo HaMelech did not understand its reasons⁴. Yet, the mystery does not prevent us from understanding many aspects of the Parah⁵. In fact, that which Shlomo could not understand was understandable by a human mind, albeit Moshe Rabbeinu⁶. The Seforno sees it as perfectly feasible that others could emulate Moshe in this point,⁷ and the Mefarshim bring many explanations for different aspects of this Mitzvah.

Here the Torah comes and tells us, “זאת חוקת התורה” – זאת: Look carefully and you will see that there comes a point where you will get stuck, where you will no longer be able to explain this Mitzvah. Part of your understanding and fulfillment of this Mitzvah should be as a חוקת התורה.⁸ Use this Mitzvah to absorb the idea that there are Mitzvos which we cannot grasp or understand⁹.

It is humbling for us to know that we don’t know, but it is also our great saving. For one who thinks he understands all is more liable to use his own logic to slip up in the end, adding or subtracting just a wee bit as he sees the situation demands¹⁰. From this perspective, one who knows nothing of the Taamei HaTorah is better off, since he is more likely to fulfill

¹רש"י כאן: לפיכך כתב בה חקה גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה:

רש"י ויקרא יח ד: לכך נא' אני ד' גזרתי עליכם אי אתם רשאים להפטר:

² מורה נבוכים, ג מט: דעותינו קצרי יד מלהשיג שלימות כל מעשיו ויושר כל משפטיו

³רמב"ם סוף ה' מקואות: רמב"ם סוף ה' מקואות: בוא וראה כמה החמירה תורה במעילה, ומה אם עצים ואבנים ועפר ואפר כיון שנקרא שם אדון העולם עליהם בדברים בלבד נתקדשו וכל הנוהג בהן מנהג חול מעל בה ואפילו היה שוגג צריך כפרה, קל וחומר למצוה שחקק לנו הקב"ה שלא יבעט האדם בהן מפני שלא ידע טעמן, ולא יחפה דברים אשר לא כן על השם ולא יחשוב בהן מחשבתו כדברי החול, הרי נאמר בתורה נשמרתם את כל חקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם, אמרו חכמים ליתן שמירה ועשייה לחוקים כמשפטים, והעשייה ידועה והיא שיעשה החוקים, וחשמירה שיזהר בהן ולא ידמה שהן פחותין מן המשפטים

⁴קהלת (ז' כ"ג) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני.

⁵ספורנו (במדבר י"ט, ב'): אמנם בהבינו אל כל המצוה, אולי דבר יגנוב ונקח שמץ מנהו.

ספר החינוך (מצוה שצ"ז): אע"פ שמלאני לבבי לכתוב רמזים מטעמי המצוות שקדמו על צד הפשט עם התנצלות שהמלאכה לחנך בה בני והנערים חבירי ישמרם אל. במצווה זו רפו ידי ואירא לפצות פי עליה כלל גם בפשט כי ראיתי לרבותינו ז"ל יצ"ו האריכו הדיבור בעומק סודה וגודל ענינה עד שאמרו שהמלך שלמה השיג לדעת ברבוי חכמתו כל טעמי התורה חוץ מזו שאמר עליה אחכמה והיא רחוקה ממני. גם אמרו במדרש רבי תנחומא רבי יוסי ברי חנינא אומר אמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה ולא לאחרים וכיוצא באלו הדברים רבים

⁶ מדרש רבה (חקת יט ו): אמר לו הקב"ה למשה: לך אני מגלה טעם פרה אבל לאחר חקה.

מדרש רבי תנחומא רבי יוסי ברי חנינא אומר אמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה ולא לאחרים

⁷ספורנו (במדבר י"ט, ב'): נאמר אם כן, שעם היות המצוה חוקה ואין להרהר אחריה ולא להיות מסופק אם היא הגונה ואם לאו, כי כל אמרת אלוך צרופה, ולה טעם נשגב בלי ספק נודע למלך שצוה אותה, ואולי גם למשה רבינו והדומים לו

⁸ממעמקים על פרשיות התורה עמ' 276: חלק ממהות מצוה זו הוא מה שהיא חוק ולכן יש לקיים אותה כחוק דווקא – שלא נהרהר אחריה.

⁹שם, עמ' 277: זהו גופא ענין מצוה זו – להשריש אותה הכרה שישנן מצוות שאין בנו תפיסה והבנה.

¹⁰ בית הלוי, שמות, לא יג: והנה זה האיש הסובר בדעתו שידוע תכלית המכוון במצות הוא עלול יותר להכשל וצריך זריזות ושמירה יתירה בעצמו דלא יטעה לפעמים לילך אחר שכלו להוסיף או לגרוע קצת בהם כפי הבנתו.

the letter of the law¹. But G-d does not want that either. For by so doing, we are denying ourselves an appreciation of the depths of Torah wisdom which can cause us so much awe and wonderment, and give us a much more profound attachment to the Torah. And so, on the Day of Judgment, we are asked: Did you look into the wisdom called the Merkavah²?

We are left with no choice, to look deeply, but to know that there is still more, a lot more. This tension, between trying to know more and knowing that we don't know was beautifully expressed by Klal Yisrael with their famous words at Sinai: נעשה ונשמע³. נעשה – we will do. We will do whatever we are commanded without understanding⁴. Only afterwards will we endeavor to understand – ונשמע, not as a condition or qualification of our doing, but as an additional, richer dimension⁵. As with all Chukim, it is a call to action. Only by acting can one taste the holiness and profundity of a Chok⁶. An intellectual pursuit, on its own, will simply show the limits of human comprehension.

The truth is that we cannot fully understand the real depth and purpose of any Mitzvah, not just the Chukim and hence, there are only a few places where the Torah revealed their reason⁷. We cannot, for example, know why one particular action is called a

¹ בית הלוי, שמות, לא יג: לאפוקי מי שאינו יודע כלל הטעמים הרי הוא בטוח יותר בעצמו שלא יסור מן דרכי התורה ימין ושמאל אף נטיה קטנה בפרט אחד מן המצוה כיון דאינו יודע טעמה מאומה.

² בית הלוי, שם: ומי'מ הרי גם זהו חיוב על האדם הישר לידע הפנימיות מהתורה והוא מחלקי התורה וביום הדין שואלין להאדם צפית במרכבה וכו'.

³ שמות כד ז: ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע
עיין מסי' שבת דף פח עמ' א: בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע וכו'.

⁴ בית הלוי, שמות, לא יג: וזהו שנתכונו ישראל אז בעת קבלתם והקדימו נעשה לנשמע, דבתחילה אמרו נעשה קודם השמיעה והכוונה שקיבלו על עצמם העשיה כמי שאין לו שום הבנה כלל ורק מקיים צווי של האדון ושלא לדון בדברים אחר שכלם למען לא ינטו ממנה ימין ושמאל.

⁵ בית הלוי, שם: ואח"כ אמרו ונשמע דגם נלמוד חלק זה דהיינו ההבנה אבל אין העשיה תלוי בהבנה. וזהו שאמרו במדרש נאה היה לאבותינו לומר נעשה ונשמע, דקבלה זו היה נאה מאד לעשות המצות בכל הפרטים כפי הציווי כמי שאינו מבין כלל.

⁶ שפת אמת (במדבר י"ט א'): אך כי ודאי יש טעם לכל חקה רק שא"א להבין הטעם עד שמקבלין המצווה כחקה בלי טעם. כי הטעם הוא דבר רוחני שאין בו ממש וכפי שאדם מתרחק מגשמיות יוכל להרגיש טעם חוקי השי"ת. וכ"כ במד' תינוקת שלא טעמו טעם חטא ידעו לדרוש במי"ט פנים כו'.

שפת אמת (במדבר י"ט א'): לא פרה מטהר רק חקה חקקתי (והוא כמו השקה שמתהר שבה הדבר לשורשו כי) כל העולם נברא רק במאמר השי"ת כמי"ש בעשרה מאמרות כו'...שנקרא חוקה כמו שכתוב חק נתן ולא יעבור שהוא הבריאה והטבע. ולשון חקיקה וכתובה הוא בדבר המתנגד כמו שכתוב אש שחורה על גבי אש לבנה. וזה הכח מהתורה שנגנו גם בכל ונעשה גשמי נקי חוקה כני"ל. ועי' נברא האדם להמשיך חיות הני"ל בכל דבר ע"י התבוננות כני"ל. ואיתא חק לשנא דמזוני כמי"ש (לתת) ואכלו את חקם וכו'. שנקודה הני"ל מקיימת כל העולמות ונותנת תמיד חיות ושפע ברכה לכל דבר והוא נקודה המדבקת הכל בשורש החיות כני"ל...ברשיי.

⁷ ציצית: וראיתם אותו וזכרתם את כל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו' שו"ע אורח חיים סימן כד

מצוה לאחוז הציצית ביד שמאלית כנגד לבו בשעת קריאת שמע רמו לדבר והיו הדברים האלה וגו' על לבבך :

(ג) טוב להסתכל בציצית בשעת עטיפה כשמברך :

(ד) יש נוהגין להסתכל בציצית כשמגיעים לראיתם אותו וליתן אותם על העינים ומנהג יפה הוא וחובבי מצוה : הגה גם נוהגים קצת לנשק הציצית בשעה שרואה בס והכל הוא חיוב מצוה (בי"ז) :

(ה) כשמסתכל בציצית מסתכל בשני ציציות שלפניו שיש בהם עשרה קשרים רמו להויות וגם יש בהם ט"ז חוטים ועשרה קשרים עולה כ"ו כשם הוי"ה :

(ו) גדול עונש המבטל מצות ציצית ועליו נאמר לאחוז בכנפות הארץ וגו' הזהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני שכניה :

סוכה - שו"ע אורח חיים סימן תרכה (א) בסכות תשבו שבעת ימים וגו' כי בסוכות הושבתי את בני ישראל הם ענני כבוד שהקיפם בהם לבל יכם שרב ושמש. ומצוה לתקן הסוכה מיד לאחר יום כפור דמצוה הבאה לידו אל יחמיצנה (מהרי"ל)

ויקרא יז יא: כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח

לא תונו את הגר

פדיון בכור

Mitzvah and why another action, which may look perfectly good and worthy of doing, is not. The Torah is G-d's creation just as nature is. We can study a tree and understand something of how it works, the 'what' of creation. We may even gain a glimpse into the purpose of that tree on earth, the 'why' of creation. But we can never understand why G-d created a tree and not a 'garryboldio' (to make up a word), or why a tree specifically needs a seed to grow¹. G-d's wisdom is simply too deep for us to fully comprehend all that is behind His creation. However deep we will go, (and there is every expectation that science, for example, will go ever deeper,) what is left beyond our horizons will be far greater than that which we grasp².

It is this that is behind a historic statement of the Sages that, should someone come to pray that G-d's mercies rest on the Kein Tzipor, he should be silenced³. For, by stating thus, he pretends to know that G-d's reason for decreeing this law is rooted in mercy. What he is really doing is arrogantly reducing G-d's wisdom to the level of man's own understanding.⁴ Mercy might appeal to man as a reason, but it cannot contain all of G-d's ongoing Providential input into the world.⁵

Certainly, the Mitzvos do follow a deeper form of logic, a logic that is in harmony with man's essential reality, and hence, when he does them, a purification of his soul⁶. However, we will never fully grasp all of the wisdom which any Mitzvah contains nor all of its effects on our soul, and therefore, all Mitzvos are ultimately Chukim and Gezeiros⁷.

We stated above that Chok means boundaries or limitations. There is another meaning to the word Chok. Chok comes from the word Mechokek, to be engraved. The Ten Commandments were engraved in the luchos, not written on them. Something which is written in ink is superimposed upon the surface on which it is written. A chakika, on the other hand, is an engraving into the body of the substance, becoming a part of the substance and transforming it. The Luchos did not have the Ten Commandments written on them; rather, the Ten Commandments and the Luchos became a new, unified reality. Similarly, the Chukim are engraved into our neshamos at the deepest levels. Part of the difficulty of understanding a chok is that it cannot be separated from our own spiritual realities - it is a chakika.

But, it goes further than that: It is not just that there will always be reasons for a Chok that we do not know about. Even those reasons we understand may go much deeper than we

בל תשחית

לא תרבה סוסים

שמות כב כה-ו: אם חבול תחבול שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו (כו) כי היא כסותה לבדה הוא שמלתו לעורו במה ישכב והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני

¹מהר"ל (תפארת ישראל פ"ז): ולכך אין לשאול למה על ידי מצוה הזאת האדם בשלימות בפועל, שודאי אין זה קשיא. כמו שאין לך לשאול למה אילן זה בפועל השלימות כאשר צורתו ותוארו כך ולא היה צורתו ותוארו בענין אחר רק שהדבר הזה מתחייב לפי העצם הגרעין

²רמב"ם, מורה נבוכים ח"ג פ' מט: וכמו שנשיג קצת נפלאות מעשיו, באברי בעלי חיים ותנועות הגלגלים, כן נשיג יושר קצת משפטיו, ואשר יעלם ממנו משני המינים יחד הוא יותר מן הנגלה לנו הרבה מאד.

³ברכות לד: משנה-האומר על קן צפור יגיע רחמך ... משתקין אותו

⁴ לפי דעה אחת שם- גמי - מפני שעושה מדותיו רחמים ואינם אלא גזירות

⁵ובמהר"ל (תפארת ישראל פ"ו): פירוש שאין ראוי שיהיה מדות השם יתברך אשר הוא מנהיג עולמו בתמידות על ידי רחמים רק בדין ובגזרה כי הגזרה הוא לפי חכמתו יתברך

עיינן שם שמביא דעת הרמב"ם בטעם שילוח הקן במורה נבוכים (ח"ד פמ"ח) ומתמיה עלינו

⁶מהר"ל (תפארת ישראל פ"ח בסוף): כל המצות הם לפי סדר השכלי ראויים לאדם ולכך הם מזכים ומצרפים את נפשו עד שהיא צרופה זכה

⁷שם: ואל האדם הוא חוק וגזרה כאשר אינו עומד על טעם המצוה שהוא שכל אנושי

can access. A classic example is the laws of purity. A scientist looking at the laws of nature would never discover laws of purity and impurity¹. We are told that a dead body is a source of impurity. We are told that a mikveh purifies. At least, it seems, the 'what' is clear. Not so, say the Sages.

לא המת מטמא ולא המים מטהרים אלא אמר הקדוש ברוך הוא חקה חקתי גזירה
גזרתי אי אתה רשאי לעבור גזרותי.²

It is not the dead body that causes impurity and it is not the water that purifies; rather G-d said, "I have promulgated a chok, and decreed a decree, and you may not transgress My decrees.

This does not only apply to Chukim: at some level, even the logic of the Mitzvos Bein Adam LeChaveiro escapes us. It might be patently obvious to us why we shouldn't steal or murder. No society could do without such laws. And yet, we cannot know all the spiritual implications of abstaining from theft or returning a lost object as an intentional fulfillment of G-d's command³. The Torah itself did not reveal the reasons for most of the Mitzvos⁴, in part because the implications of doing any single mitzvah is so vast and in part because we would be in danger of holding the Mitzvah – and G-d – hostage to our own logic. As great a person as Shlomo HaMelech was נכשל on this. The Torah stated לא ירבה בנשים – *Do not have many wives lest they bend your heart to idolatry*.⁵ Shlomo stated, "I will have many wives, and I will not stumble." But, at the end of his days, we see that his wives did bend his heart. The Torah said, *Do not have too many horses, lest this cause you to return to Egypt in search of them*.⁶ Shlomo said, "I will have many horses and I will not return to Egypt." But, in the end, he sent a cohort of chariots to Egypt.⁷

¹מהר"ל, תפארת ישראל פ"ח

²במדבר רבה פרשה יט: אמר ר' יוחנן בן זכאי ... לא המת מטמא ולא המים מטהרים אלא אמר הקדוש ברוך הוא חקה חקתי גזירה גזרתי אי אתה רשאי לעבור גזרותי.

רמב"ם, סוף הל' מקואות: דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו והרי הן מכלל החוקים וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים אלא גזירת הכתוב היא והדבר תלוי בכוונת הלב ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל ואעפ"כ רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור ואעפ"כ שלא נתחדש בגופו דבר כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם השם ברחמי הרבים מכל חטא עון ואשמה יטהרנו אמן סליקו להו הלכות מקואות בס"ד נגמר ספר עשירי והוא ספר טהרה הלכותיו שמונה ופרקיו מאה וארבעים וארבעה א:

³The Maharal (שם פ"ו) points out that we cannot even give sufficient explanations for natural phenomena. We cannot say, for example, why a horse has four legs instead of two, etc.

⁴ For if it had, we may have been tempted to apply the reasons to decide that the mitzvah is not relevant to us in certain situations. Perforce, since we do not have the whole picture, we would have been wrong. As great a person as Shlomo HaMelech was נכשל on this:

סנהדרין כא: אמר ר' יצחק מפני מה לא נתגלו טעמי תורה שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהם גדול העולם. כתוב לא ירבה נשים אמר שלמה אני ארבה ולא אסור וכתוב (מלכים א יא) ויהיה לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו וכתוב לא ירבה לו סוסים ואמר שלמה אני ארבה ולא אשיב וכתוב (מלכים א י) ותצא מרכבה ממצרים

מלבים בראשית ג ד"ה ומפרי העץ בסוף "ובזה למדנו דרך ההסתה ופתוי הנחש אשר הוא נוהג עד היום שאם יבא אדם לחקור אחר טעמי המצוות כאשר עשו המתפרצים בעם שדרשו עליהם מדוע אסר ד' מינים הטמאים וידעו למצא בהם הטעם, שהם מזיקים לגוף האוכלם וכשיתבאר אח"כ שאין בהם סכנה לגוף ישליכו המצוה אחר גום

⁵ דברים יז ז: ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד:

⁶ דברים יז טז: רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס וד' אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה

⁷סנהדרין כא: אמר ר' יצחק מפני מה לא נתגלו טעמי תורה שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהם גדול העולם. כתוב לא ירבה נשים אמר שלמה אני ארבה ולא אסור וכתוב (מלכים א יא) ויהיה לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו וכתוב לא ירבה לו סוסים ואמר שלמה אני ארבה ולא אשיב וכתוב (מלכים א י) ותצא מרכבה ממצרים

The Torah contains that hidden wisdom which G-d used as His blueprint for creating the whole world¹. When we do a mitzvah we are attaching ourselves to this blueprint, and this places us on a different plane of reality². In order to gain the full benefit of this we have to do all the Mitzvos, not only because of the benefit of each individual Mitzvah, but also because the whole is greater than the sum of the parts. All the Mitzvos ultimately form one composite whole³. Even if we stood a chance of understanding the reason for a single mitzvah, we could never fathom how it impacts on other Mitzvos and how others impact on it. We could never climb to a perspective high enough to be able to see how the whole thing fits together.⁴ So really, since all the Mitzvos are linked, it is impossible to explain the reason for any one Mitzvah in isolation. We can only explain one dimension of the Mitzvah.

There is a further reason why טעמים are limited. The real טעם of the מצוה is the taste and understanding one gains from doing the מצוה – taamu u'reu⁵. Only by acting can one taste the holiness and profundity of any Mitzvah, and certainly of a Chok⁶. An intellectual pursuit, on its own, will simply show the limits of human comprehension.

מלבים בראשית ג ד"ה ומפרי העץ בסוף "ובזה למדנו דרך ההסתה ופתוי הנחש אשר הוא נוהג עד היום שאם יבא אדם לחקור אחר טעמי המצוות כאשר עשו המתפרצים בעם שדרשו עליהם מדוע אסר ד' מינים הטמאים וידעו למצא בהם הטעם, שהם מזיקים לגוף האוכלם וכשיתבאר אח"כ שאין בהם סכנה לגוף ישליכו המצוה אחר גוים

¹ חינוך עז: כי מלבד משמעות מצוותיה היקרות שאנו מבינים בה נכללו בה חכמות גדולות ומפוארות, עד שהעלו רבותינו זכרונם לברכה גודל החכמה שהניח הקל ברוך הוא בתוכה, שאמרו עליה (ב"ר א א) שהביט הקדוש ברוך הוא בה וברא את העולם.

עיינ בכד הקמח סוף כרך סוכה

² מהר"ל שם: ועל ידי המצוות דבק בשכלי ועל ידי זה דבק בו יתברך

³ ספר החרדים הקדמתו קטע המתחיל וראוי (קרוב לסוף) והקטע שאחרי ד"ה ונמשיל ל:

כל המצוות הן קשר אחד.

וכן במכות כג:

דרש רבי שמלאי שש מאות ושלוש עשרה מצוות...

⁴The מביט, in his introduction to the ספר קרית, says that therefore a person should attempt to relate to all the Mitzvos, even those in which he is not commanded. Those in which other people may be commanded (e.g. ערבות) he can fulfill through ערבות, by ensuring that he (the Cohen) fulfill his responsibilities. In cases of Mitzvos which no-one can fulfill today, he should study about the Mitzvah. In these ways he will be considered as if he actually fulfilled these Mitzvos

Similarly, in the Ohr HaChaim:

לט לב: ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר ציוה ד' לדבר כן עשו

כאן עשה הכתוב מחברת הכללות בקיום התורה. והראה כי בני ישראל יזכו זה לזה, והתורה ניתנה להתקיים בכללות ישראל. כל אחד יעשה את היכולת בידו ויזכהו זה לזה. ואולי כי לזה רמזה התורה "ואהבת לרעך כמוך" פירוש לצד שהוא כמותך, כי בשלומו ייטב לך, ובאמצעותו אתה משלים שלימותך, ואם כן אינו אחר אלא אתה עצמך כאחד מחלקך. ובה מצאנו נחת רוח, כי ד' צוה תריג מצוות, ומן הנמנע שיימצא אדם אחד שישנו בקיום כולם. וזה לך האות: כהן, לוי, ישראל ונשים. יש מצוות עשה בכהנים, שאין מציאות לישראל לעשותו, ויש מצוות לישראל שאינן כהנים. וכן בלויים, וכן בנשים. ומה מציאות יש ליחיד לקיימן, להשלים תיקון לרמ"ח אבריו ושס"ה גידיו אשר יכונו להם? אלא ודאי שתתקיים התורה במחברת הכללות וזכה זה מזה. והוא מה שאמר הכתוב כאן: "ויעשו בני ישראל ככל אשר ציוה השם." כינה לכולם יחד מעשה כולם, הגם שמהם הביאו הנדבה, מהם עשו מלאכה, יאמר על כללותם שעשו הכל.

⁵ תהלים לד (ט) טעמו וראו כי טוב ד' אשרי הגבר יחסה בו

⁶ שפת אמת (במדבר י"ט א'): אך כי ודאי יש טעם לכל חקה רק שא"א להבין הטעם עד שמקבלין המצווה כחקה בלי טעם. כי הטעם הוא דבר רוחני שאין בו ממש וכפי שאדם מתרחק מגשמיות יוכל להרגיש טעם חוקי השי"ת. וכ"כ במד' תינוקת שלא טעמו טעם חטא ידעו לדרוש במ"ט פנים כו'.

שפת אמת (במדבר י"ט א'): לא פרה מטהר רק חקה חקקתי (והוא כמו השקה שמטהר שבה הדבר לשורשו כל) כל העולם נברא רק במאמר השי"ת כמ"ש בעשרה מאמרות כו'...שנקרא חוקה כמו שכתוב חק נתן ולא יעבור שהוא הבריאה והטבע. ולשון חקיקה וכתובה הוא בדבר המתנגד כמו שכתוב אש שחורה על גבי אש לבנה. וזה הכח מהתורה שנגנו גם בכל ונעשה גשמי נקי חוקה כנ"ל. וע"ז נברא האדם להמשיך חיות הנ"ל בכל דבר ע"י התבוננות כנ"ל. ואיתא חק לשנא דמזוני כמ"ש (לתת) ואכלו את חקם וכו'. שנקודה הנ"ל מקיימת כל העולמות ונותנת תמיד חיות ושפע ברכה לכל דבר והוא נקודה המדבקת הכל בשורש החיות כנ"ל...ברשיי

It is impossible to explain to anyone what Shabbos is like unless they actually keep it. Trying to explain the מצוות in a purely intellectual way is like trying to explain to someone who has never tasted ice-cream what the ingredients are and then expecting him to understand how they all combine to make the taste. Picture trying to taste ice-cream by knowing it has a bit of milk, a bit of vanilla essence, some sugar ... If one has tasted ice cream, he knows what it tastes like, but he can never explain it to someone else. The living reality of the Mitzvos is such that our understanding is bound up in our doing, defying any intellectual explanation¹.

In a sense, then, all Mitzvos are really Chukim, since we cannot get to the bottom of a single one. *G-d's Will is the only basis on which our obligation rests*².

Nevertheless, once we understand the limitations of our understanding, we are encouraged to give Taamim³. For, just as every *Mitzvah* is ultimately a *Chok* and cannot be fully understood, so too each *Mitzvah* – even the *Chukim* – has reasons which we can attempt to understand.

What then is the distinction between chukim and mishpatim? The difference is one of degree; the reasons for a Chok are less accessible than the reasons of a Mishpat⁴. Both Chukim and Mishpatim lend themselves to some understanding. As we stated above, even the *Mitzvah* of *Parah Adumah* has many aspects that can be understood⁵. There is really no Chok where we cannot understand some aspect of the *Mitzvah*⁶, but there is more mystery and less understanding of a Chok than a Mishpat and there is more understanding and less mystery (but still some) of a Mishpat.⁷ Mishpatim seem to make more sense to us, at least when we first approach them, their broad strokes we readily not only understand but may even anticipate⁸.

Once we understand that there is no *Mitzvah* that we can fully comprehend, our starting point in accepting any *Mitzvah* is to first accept it as a חוק and only then to give a

¹ בצדקת הצדיק (קעז) מסביר רב צדוק הכהן: בכל דבר יש פרד"ס. פשט הוא עשיות כל התורה ומצוה בפועל ממש. ורמז הוא הרמיזות שבלב שנעשים מאותם הפעולות ... ודרוש הוא הכונה מצד החכמה שבמוח לדעת איזה לימוד מחודש דחכמה וידיעת הש"י נולד מעובדא זו במוחו. ואחר שמשגיג ג' אלו כלי המעשה גומרים ולב חומד ועין רואה חכמת הדבר אז זוכה לסוד ... ע"ד טעמו וראו וגו' נקרא סוד. שא"א להסביר לחבירו טעם שהוא מרגיש בחכו וגו'

²Rav SR Hirsch, intro to Horeb

³רמב"ם, הלי מעילה פ' ח: ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ד' פן יפרוץ בו

⁴רמב"ם סוף הלי מעילה: והחוקים הם המצוות שאין טעמן ידוע ע"ש

שפת אמת פסח (מאמר שני ד"ה בשאלת חכם ויקרא דף 41): בשאלת החכם מה העדות והחוקים וגו' ולכאורה איך שואל טעם על חוקה. אך כי באמת כתיב מגיד דבריו כו' חוקיו כו' לישראל שבניי יודעין טעם גם בחוקה ע"ש וגו'

⁵ Many *mefarshim* give reasons for the various details of *parah adumah*. They state that the point which we cannot understand is the fact that the *metaher* becomes *tameh*. (*Kli Yakar* and others) Rav Tzadok HaCohen states that what we cannot understand is that there is *tahara* from the consequences of the *chet* of *Adam* and *Chava* (= *tumas mes*) in this world, prior to a full purification of the *chet* itself. (*Machashavos Charutz*)

⁶מהר"ל, גור אריה (ריש פרשת בחקתי): ומה שאמרו כי המצוות שהם חקים לא נתנו טעם שלהם לגלות אינו ר"ל שאין האדם יודע כלל מן המצוות אלא שאין יכול להבין לגמרי אבל יכול להבין מהם מעט.

⁷מהר"ל, גור אריה (ריש פרשת חוקת): כל המצוות ... הם גזירות שיש בהם טעם ומה שנקראו גזירות אחר שיש לכל אחת טעם היינו שלא יאמר האדם שהם של רחמים ... שהתורה שנתן לנו הקב"ה הוא כל דבר במדת הדין

⁸רש"י ויקרא יח ד: את משפטי תעשו - אלו דברים האמורים בתורה במשפט שאלו לא נאמרו היו כדאי לאומרו:

טעם. This is why Chazal often first state that the Mitzvah is a גזירת הכתוב prior to giving a טעם for a Mitzvah¹.

Ironically, abandoning the attempt to fully understand a Mitzvah leads to a deeper understanding of why we are doing it². Chukim have deeper reasons than other Mitzvos and one cannot understand them until one accepts them as being a chok without a reason. This leads a person to become more spiritual and more capable of understanding the reason³. At that stage, G-d wants man to try to understand⁴.

For example, the Rambam tells us that Tumah and Tahara are a Divine Decree, essentially a Chok. Once we know this fact, the Rambam continues and says *אעפ"כ רמו יש בדבר*, even so there are hints to its meaning, and he proceeds to explain the idea of purity and impurity⁵.

The deepest reason for doing a Mitzvah is the fact that G-d commanded us to do it. As Rav S.R. Hirsch⁶ put it, *Whatever command or prohibition of G-d it may be that prompts one*

¹ בכורות ה: א"ר חנינא שאלתי את ר אליעזר ... גזירת הכתוב היא וגוי וכן בעוד מקומות

וכן ברמב"ם בכמה מקומות ולדוגמה בהל' תשובה פ' ג (ד) אעפ"כ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמו יש בו כלומר עורו ישנים משנתכם וגו'

וכן רמב"ם סוף הל' מקואות: ... הטומאות והטהרות גזירת הכתוב הן..... אעפ"כ רמו יש בדבר

² שפת אמת פסח (מאמר שני ד"ה בשאלת חכם ויקרא דף 41): בשאלת החכם מה העדות והחוקים וגוי ולכאורה איך שואל טעם על חוקה. אך כי באמת כתיב מגיד דבריו כו' חוקיו כו' לישראל שבניי יודעין טעם גם בחוקה והוא ע"י שמאמין ועושה החוק באמת אף בלי הרגשת הטעם עיי' זוכה לידע הטעם ג"כ. ע"ש

³ שפת אמת (חקת דף 134 ד"ה ברש"י): ודאי יש טעם לכל חקה רק שא"א להבין הטעם עד שמקבלין המצוה כחוקה בלי טעם ... כי הטעם הוא דבר רוחני שאין בו ממש וכפי שהאדם מתרחק מגשמיות יוכל להרגיש טעם חוקי השי"ת

⁴ רמב"ם: סוף מעילה (בסוף עבודה – היינו פ"ח מהל' מעילה הל' ח): ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם לפי כחו.

וכן משמע משמות רבה על שמות כא א על הפסוק ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם: אמר לו הקב"ה למשה לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב או ג פעמים עד שתהא סדורה בפניהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, לכך נאמר אשר תשים לפניהם כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם.

There is a separate issue of whether a person should use intellectual proofs and philosophical arguments to bolster his belief in G-d. See the introduction of the טוב לב to the היחוד-חובות הלבבות for many opinions on this.

The Kuzari states that it may be more praiseworthy, at least in the case of the Chukim, to be committed to the Mitzvos without the *taamim* than to look for them, though this is permitted.

כוזרי מאמר שני סוף סימן כו: אומר אני: תורת אלוקים היא, ומי שקבלה בתמימות, בלי התפללות ובלו התחכמות, מעולה הוא מן המתחכם והחוקר; אך מי שנטה מן המדרגה העליונה הזאת אל המחקר מוטב לו כי יבקש טעם לדברים האלה אשר יסודם בחכמה האלוקית מאשר יעזבם לסברות רעות ולספקות המביאים את האדם לאבדון ע"כ ומה שכתבתי שאולי מתכון רק להחוקים היינו בגלל שכל הסימן מדבר על הקרבנות.

In his introduction to Horeb, Rav Hirsch states: "The Jew who [fulfills a mitzvah] with the simple idea, which everyone can grasp, that he is thereby fulfilling G-d's will even though he has never unraveled the significance ... of any one of all the Divine commandments, such a Jew has attained the highest bliss of earthly life.

However, the Rambam and the Chovos Halevavos (Intro and Shaar HaYichud, Chap 3) hold that it is praiseworthy to look for Taamim.

⁵ רמב"ם סוף הל' מקואות: דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירת הכתוב הן. ואין מדברים שדעתו של אדם מכרעתו והרי הן מכלל החוקים וכן הטבילות מן הטומאות מכלל החוקים הוא שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים אלא גזירת הכתוב היא והדבר תלוי בכונת הלב. ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל. אעפ"כ רמו יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור ואעפ"כ שלא נתחדש בגופו דבר כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות באון ודעות הרעות. כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור. הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם. השם ברחמי הרבים מכל חטא עון ואשמה יטהרנו אמן.

⁶Forward to Horeb

to ask why one should do this and not do that, there is but one and the same answer: Because it is the will of G-d, This answer ... is essentially the only one possible, and it would remain so if we were ourselves to penetrate into the reason for every commandment, or if G-d Himself had disclosed to us the reason for His commandments.

Chukim are our comforting confirmation that G-d is infinitely greater than we are. “*I am G-d and therefore obey Me, for I am here to look after you*” (ושמרתם את חוקותי ואת)¹ (משפטי אשר יעשה האדם וחי בהם¹) is a much deeper reason to do anything than simply through the limits of our own understanding². Our failure to understand everything about the Parah is not a source of nervousness or a crisis of faith; it is rather a source of great joy.

¹חז"ל: הקדים חוקים למשפטים

²רש"י ויקרא יח ד: לכך נא' אני ד' גזרתי עליכם אי אתם רשאים להפטר:

3. The Waters of Meriva – Hitting the Rock

SUMMARY:

Mei Meriva results in Moshe and Aaron being denied entry into the Land of Israel, a decree which even Tefila could not change. Pharaoh had seen that Moshe Rabbeinu was destined to fail at Mei Merivah. But, he misinterpreted what he saw and thought that he had an opening to kill the savior of Israel (Moshe) through water.

The story begins with the death of his sister Miriam. Miriam, who had watched over her brother Moshe when he was a baby on the water, had become the pipeline of blessing through which the Jewish people receive their water. And now she was gone. The nation should have understood that her death would be a Kaparah for them, and it is just for this reason that Miriam's death is juxtaposed to Parah Aduma. Instead, the nation focused on the drying up of the well and attacked Moshe and Aaron. They respond inappropriately, though the Torah never tells us what the problem is, and an opportunity to sanctify G-d's name is lost. The Tikun is that G-d was ultimately sanctified through the waters (Ramban, Seforno) or the Jewish people (Ohr HaChaim) or, as most commentators say, through the decree suffered by Moshe and Aaron.

Rashi explains that Moshe Rabbeinu hit the rock when he should have spoken to it. Clearly, Moshe Rabbeinu had not misunderstood what he was being asked by G-d to do. Unlike the first time, he knew that he should speak and not hit the rock. This would have led people to say, "If a mindless rock does the Will of G-d, how much more should we do His Will?" That opportunity was lost and Moshe was therefore punished.

Many commentators ask why, if Moshe was supposed to speak to the rock, G-d nevertheless wanted Moshe to take the Match? Furthermore, what difference does it make to the rock whether it is spoken to or hit?

To understand this a little deeper we need to understand the role of the Match, the staff. The Match was the medium through which the miracles were done even where it was not used directly. From the very beginning of his Shlichus by G-d, Moshe is told to carry the staff on his missions - ('שמוות ד') וגו'. ואת המטה הזה תקח בידך וגו'. For the plagues of the hail and the locusts, it is enough that he should wave his staff in the air and here it is enough that it should be in his hand.

The Match-idea is seen again after Korach challenges Aaron's right to the Kehunah. Korach's challenge threatened the entire legitimacy of the Torah. Now, to restore the nation's faith in the Torah, in its leaders, Moshe and Aaron, the Nasi of each one of the tribes is requested to put out a match with their names on it, with Aaron's name written on Match Levi. G-d announces that he will choose one of the matches by causing it to sprout blossoms and indeed it is just Aaron's match which does this. This then becomes the way that G-d proves to the nation that not only does Aaron deserve the position he has come to occupy but that Moshe's Nevuah truly represents Toras Emes.

Moshe's Match is even more powerful. It is, in fact a creation of G-d and is known as the מטה אלוקים. We see from all of this that the Match was a very powerful thing, that, in some mysterious way, it was a conduit for certain forces from Heaven to Earth, the anti-Keshafim force that destroyed the Egyptians. Just as a Jewish king carries a match – a staff – to show his *malchus*, so too Moshe carried a match which showed the *Malchus* of HaSh-m. It was HaSh-m's sign to the world that, starting with the plagues, He would operate in this world with a new *Hanhaga* of open miracles.

The word מטה comes from the word הטייה – to turn or to incline. The מטה came to turn the כשפים of the מצרים on their head and reveal that what the Egyptians had been using the impure side of the מט Gates of Binah and these very same conduits would now be used for holiness. The word מטה can be divided up into מט – for the 49 Gates of Binah, and the ה,

which represents G-d's name. This reflects the idea that these 49 levels were linked, through the Mateh, to the 50th hidden level, the source of its ability to reveal G-d's Malchus in this world.

With such a powerful instrument, there is a vast difference between holding it as opposed to using it to hit the rock. The Mateh was an extraordinarily sensitive instrument and had to be used in an exact way on each occasion. For example, when Moshe threw it to the ground in front of Pharaoh to turn it into a snake, he had to pick it up specifically from the tail to turn it back to a Mateh. Speaking with the Mateh and hitting the rock would therefore each reveal a different dimension of G-d's Malchus.

On this occasion, the rock did not need to be hit, because it was the same rock as before. The Kedusha that had entered the rock the first time was still there so that now it only required speaking to. But, Moshe found that he could not recognize the rock amongst the others. The nation now became very impatient, yelling at Moshe what did it matter which rock it was. As far as they were concerned, Moshe knew the hidden laws of rocks well enough to be able to bring water out of any one of them any time he wanted, without having to resort to an unusual miracle.

Things went downhill from there, for Moshe got angry with the people. הֲתָן הַסֵּלַע הַזֶּה יַצִּיאַ מַיִם – “Can we (not G-d) bring water from this rock?” This made him more vulnerable to his error.

Feeling the pressure, Moshe felt forced to bring water from any rock, but to do this he would have to hit the rock, just like the first time. Lo and behold, it turned out to be the original rock after all.

The net result of all of this was that the nation now had a reduced sense of HaSh-m's Hashgacha. It is an established fact that G-d causes nature to yield for the Tzadik. Did not the Arod bite Rebe Chanina bar Doisa and die? Did not that same Tzadik use vinegar to light his candle with, when oil was lacking, saying that He who said that oil should burn will say that vinegar should burn?

Even if the nation was now convinced that the hitting of the rock constituted a miracle, it was of a lower sort, the type that happens to any Tzadik. Had Moshe and Aaron spoken to the rock, however, the miracle would have been the sort of event that nature simply cannot produce. The very rock would have become water, and the nation would have deepened their faith in G-d as all-powerful and all-kind.

Moshe and Aaron are not punished for doing something objectively sinful. Rather, they are held accountable on a qualitative measure; provoked by the Jewish people, they inadvertently failed to call on their full potential and the potential of the situation to sanctify G-d's Name. The lesson is provocative if not frightening – each of us must look into the mirror and see not just whether we are being good people, but whether we are being good at our level.

DETAIL:

Mei Meriva is one of the most tragic parshios of all of the Torah, for it results in Moshe and Aharon being denied entry into the Land of Israel¹, a decree which even Tefila could not change². In this week's Parsha, already, Aharon dies.

The story begins with the death of Miriam³. The nation should have understood that Miriam's death would be a Kaparah for them, and it is just for this reason that Miriam's death was juxtaposed to Parah Adumah⁴. Instead, the nation focused on the drying up of the well which was in her merit⁵. Miriam, who had watched over her brother Moshe when he was a baby on the water, had become the pipeline of blessing through which the Jewish people received their water⁶. Now she was gone, and the nation began to attack Moshe and Aharon. Moshe and Aharon responded inappropriately, though the Torah never tells us what the problem was⁷. What we do know is that an opportunity to sanctify G-d's Name was lost:

כ (יב) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל וגו'

¹ כ יב: ... לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם:

² גזר דין של משה גזר דין שיש עמו שבועה שלא נתקבלה עליו תפלתו כלל

³ כ: ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צן בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם:

⁴ רש"י כ א: ותמת שם מרים - (מ"ק כח) למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה קרבנות מכפרין (ס"א כמו שפר' אדומה מכפרת) אף מיתת צדיקים מכפרת:

⁵ כ (ב) ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה ועל אהרן:

⁶ שפתי חכמים

⁷ אור החיים כ ח מביא עשר פירושים:

א', רש"י ז"ל פירש ששגגת משה היתה כי ה' אמר אליהם דברו, והוא הכה:
ב', רבי אברהם אבן עזרא פירש שהשגגה היתה שגרם שלא נתנה הסלע מימיה עד הכאה
ב', במה שאבד הכוונה בפעם א' לצד מריבת העדה:
ג', הביאו הנזכר, כי הקפדת ה' היתה על שהכה ב' פעמים, שאם היה מכה פעם אחת, לא
היתה הקפדה, כי הדיבור לסלע היא ההכאה:

ד', הביאו הנזכר, שהקפדת ה' היתה על שלא אמרו שירה על המים, כמו עלי באר:
ה', הביאו הנזכר, שהקפדת ה' היתה על שאמר לבני אל חי המורים, ואין ראוי לאיש חסיד
לתעב ולזלזל בבני אברהם יצחק ויעקב וגו':
ו', הר"מ (בשמונה פרקים פרק ו) פירש כי הקפיד ה' עליו על אשר נתרגז על העדה, ומסיבה
זו חשבו כי גם ה' בכעס עמהם, אשר לא כן היה:

ז', רבינו חננאל והסכים אליו רמב"ן, שהקפדת ה' היתה על אשר אמר נוציא לכם מים, ולא
אמר יוציא לכם, שמזה טעו ישראל וחשבו כי הם בחכמתם עושים את המעשה, כי לא היה להם רמז
כי ה' הוא העושה הנס, ולזה הקפיד ה' ואמר לא האמנתם בי להקדישני וגו':

ח', ר"מ הכהן פירש שהקפדת ה' היתה על מאמר משה המן הסלע הזה וגו', וכוונת משה
היתה לצד יכולתו אם לא בכח הנאדר, וחשבו האנשים שלא יוכל ה' להוציא מים מן הסלע, וזו היא
שגגת משה, והביא ראיה לפירושו ממה שאמר הכתוב (תהלים קו לג) כי המרו את רוחו ויבטא
בשפתיו וגו':

ט', הר"י אלבו בספר העיקרים ישב שהקפדת ה' היתה, על שלא נתעוררו משה ואהרן
מעצמן להוציא להם מים, והיו מרעידים, שזה יורה מיעוט הבטחון וגו':

י', בעל מעשה ה' שפירש כי היה ויכוח בין משה ובין ישראל, שישראל היו רוצים להוציא
להם מים ממקום אחר שחפרו אותו הם, ולא רצה משה לדבר לאותו סלע שחפרו הם, ונתכעס משה
וזרק המטה בידו לא להכות אלא בכעס, ובדרך מקרה הכה המטה בסלע וכו', יעויין שם דבריו:

Pharaoh had seen that Moshe Rabbeinu was destined to fail at Mei Merivah. But, he misinterpreted what he saw and thought that he had an opening to kill the savior of Israel (Moshe) through water¹.

The Torah ends this topic by saying,

כ (יג) המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש בם :

G-d was ultimately sanctified through the waters (Ramban², Seforno) or the Jewish people (Ohr HaChaim), or, as most commentators say, through the decree suffered by Moshe and Aharon³.

Some explain that Moshe's sin was that he got angry with the Jewish people, implying that G-d was angry with them as well, when all they were asking for was water, a basic necessity of life. It was a Chillul HaSh-m for this impression to be conveyed⁴ (Rambam)⁵. And it would not have happened were Moshe and Aharon's faith as perfect as it ought to have been⁶. Others state that Moshe's addressing the Jewish people with the words

¹רש"י כ יג: המה מי מריבה - הם הנזכרים במקום אחר את אלו ראו אצטגניני פרעה שמושיען של ישראל לוקה במים לכך גזרו (שמות א) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו:

²רמב"ן כ יג: והנכון בעיני, כי מעשה הצור הראשון היה לעיני זקני ישראל בלבד, כמו שמפורש שם (שמות יז ו ז), ובזה אמר ויקהילו משה ואהרן את הקהל וגו', על כן אמר הכתוב כי מי מריבה האלה שנגזרה בהם הגזרה על משה ועל אהרן המה אותם מי מריבה אשר רבו בני ישראל את השם ויקדש בם לעיני כלם, כענין שכתוב (יחזקאל לט כז) וקבצתי אתם מארצות איביהם ונקדשתי בם לעיני הגוים רבים. ודע כי בראשונה היתה להם מריבה עם משה כמו שאמר (שמות יז ב) וירב העם עם משה, וכן אמר (שם פסוק ד) עוד מעט וסקלוני, והיו מנסים את השם היש ה' בקרבנו (שם פסוק ז), אבל בכאן היו מריבים כלפי מעלה ולא היה בכאן נסיון, ועל כן אמר כי אלה מי מריבה שנגזרה בהם הגזרה הזאת המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש בם לעיניהם ולא הראשונים אשר נסו את השם ולא נתקדש רק לעיני זקני ישראל ובעבור היות ענין הסלע שני פעמים, הוצרך לבאר על איזה מהם נענשו הצדיקים:

³רש"י כ יג: ויקדש בם - שמתו משה ואהרן על ידם. שכשהקב"ה עושה דין במקודשיו הוא יראוי ומתקדש על הבריות וכן הוא אומר (תהלים סח) נורא אלקים ממקדשך וכן הוא אומר (ויקרא י) בקרובי אקדש:

רבינו בחיי כ יג: ויקדש בם - במשה ואהרן. מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה, הם גרמו שלא נתקדש לפיכך ויקדש בם, נתקדש עליהם שמו של הקב"ה כענין שכתוב (ויקרא י) בקרובי אקדש.

⁴ספר העקרים - מאמר רביעי פ' כב: הרמב"ם ז"ל נדחק בזה מאד ואמר שהחטא היה הכעס שכעס משה על ישראל שלא מצינו שכעס הש"י עליהם שלא יכעס ה' על שישאלו דבר המצטרך אליהם כמים והמן והנה היה בזה חלול הש"י לפי דעתו שיחשבו הרואים שהש"י כעס עליהם על ששאלו המים עם היותם הכרחיים להם שאל"כ לא היה כועס משה עליהם על לא דבר שהכעס מדה פחותה ולא תמצא באדון הנביאים מדה פחותה הזאת על לא דבר חלילה ויבואו לחשוב על ה' תועה שכעס על לא דבר זהו תורף דבריו בזה והם רחוקים מהדעת

⁵והרמב"ן הרבה להקשות על שיטה זו ובספר הזכרון להריטב"א תירץ אליביה דהרמב"ם

⁶מהר"ל, גבורות השם פ"ז: והרמב"ן זכרונו לברכה עשה האמונה מילתא זוטרת, והנה אדון כל הנביאים השלם בתכלית השלימות שלא היה ולא יהיה כמוהו, בא אליו מכשול זה שנאמר (במדבר כ') יען אשר לא האמנתם בי. ופירוש זה כאשר אמר משה שמעו נא המורים דרך כעס, וכן מה שהכה הצור פעמים הכל דרך כעס, ודבר זה לא היה ראוי לו כי מאחר שעשה הקדוש ברוך הוא נס ראוי היה לו להתחזק ולהתגבר באמונה בהקדוש ברוך הוא. ואם היה מתחזק ומתגבר באמונה, היה מתחדש לו השמחה לא לעשות דרך כעס. וזהו אשר לא האמנתם שהיה ראוי למשה להיות חזק באמונתו, ואם היה חזק באמונתו בהקדוש ברוך הוא היה נוטה אל מעלה נבדלת והיה עושה בשמחה ולא היה מתפעל לכעוס, ואז היה זה קדושה לעיני ישראל, שהיה משה ואהרן מראים האמונה בו

conveyed a basic disrespect of the Jewish nation as a whole, insulting G-d's people and therefore profaning His Name¹. Still others say that Moshe hit the rock twice².

Rashi explains the sin as it would appear to most readers: Moshe Rabbeinu hit the rock when he should have spoken to it³. Clearly, Moshe Rabbeinu had not misunderstood what G-d had told him to do⁴. Unlike the first time, he knew that he should speak, and not hit, the rock. This would have led people to say, "If a mindless rock does the Will of G-d, how much more so should we do His Will⁵!" That opportunity was lost and Moshe was therefore punished.⁶

To understand this a little deeper we need to understand the role of the Match, the staff. Many commentators ask why, if Moshe was supposed to speak to the rock, G-d nevertheless wanted him to take the Match. Furthermore, what difference would it make to the rock whether it was spoken to or hit⁷? The key to understanding this is the fact that the Match was the medium through which the miracles were done even where it was not used directly⁸.

יתברך ואז היה שמו מקודש לעיניהם על ידי האמונה. .. ולא שהיה החטא להם הכעס בעצמו רק שהכעס הזה מורה שחטא משה באמונה, ופירוש זה אמת ונכון מאוד והבן הדברים:

¹ספר העקרים - מאמר רביעי פ' כב: לפי מה שאמרו רבותינו ז"ל שעיקר החטא במי מריבה היה על שאמר שמעו נא המורים (במדבר כ') לפי שזלזל בכבודן של ישראל ולמדו מכאן שהמזלזל בכבודן של רבים הוא כמו מחלל את השם

²רמב"ן כ ח: והאמת כי הענין סוד גדול מסתרי התורה - כי בראשונה אמר לו (שמות יז ו) הנני עומד לפניך שם על הצור בחרוב והכית בצור, יאמר כי שמי הגדול על הצור בחרוב שהוא כבוד ה' האש האוכלת בראש ההר, ובעבור כן לא הכה אלא פעם אחת ויצאו מים רבים, אבל בכאן לא פירש לו כן, והסכימו שניהם להכות בצור פעמים והנה זה חטא, ועל כן אמר "לא האמנתם בי", לשום אמונה בשמי, ובאמונה יעשה הנס ונאמר "מריתם פי", כי מרו את רוח קדשו הנקרא בכל מקום "פי ה'", ולכן אמר "מעלתם בי", ואין מעילה אלא שיקור והנה החטא מוזכר מפורש בכתוב, וכן אמר המשורר (תהלים קיד ז ח) מלפני אלוך יעקב ההופכי הצור אגם מים וכן תוכל להתבונן זה בתפלת משה שאמר (דברים ג כד) ה' אלקים אתה החלות, כי התחנן לשם הנכבד שימחול לו ועל דעת רבותינו (ספרי) שמזכירין לו הכעס, יתכן שהכה בצור ויצאו טיפים במיעוט כוונתו על הכעס, ותמהו אל הדבר, והסכימו שניהם להכות פעם שניה על הצור כאשר הזכרתי, והוא החטא על שניהם: ועל דעתי טעם ודברתם אל הסלע - כמו על הסלע

וכן ר בחיי: הסכימו שניהם להכות פעמים כימהם בכעס נגד הצור והשם שחשבו שהשכינה עמהם וצריך להמשיך הכח והרצון מן הברכה העליונה מלפני ולפנים והנה הם לא חטאו במחשבתם בזה כלל אבל חטאם היה שלא נתקדשו השם בעיני ישראל.

³רש"י כ יא: (יא) פעמים - לפי שבראשונה לא הוציא אלא טיפין לפי שלא צוה המקום להכותו אלא ודברתם אל הסלע והמה דברו אל סלע אחר ולא הוציא אמרו שמא צריך להכותו כבראשונה שנא' (שמות יז) והכית בצור ונזדמן להם אותו סלע והכהו:

⁴שם משמואל [תר"ע]: וח"ו לא טעה מרע"ה בנבואתו, ועי' רמב"ן (פ' קרח) בפסוק הבדלו וז"ל וחלילה שלא יבין משה נבואתו ויטעה בה.

⁵וזה שאמרו עוד במדרש (בבמ"ר פ' י"ט) יען אשר לא האמנתם בי להקדישני אם דברתם אל הסלע והיה נותן מימיו היה מקודש שמי בישראל, שהיו אומרים מה הסלע שאין בו דעת עושה מצות בוראו ע"י דיבורו אנו על אחת כמה וכמה

⁶Shem Mishmuel

⁷רמב"ן

⁸וזה שמשוה ר' צוה לקחת את המטה הוא אחד מהקושיות שמקשה הרמב"ן (כ א) על רש"י. וההסבר שהבאנו הוא תירוץ הרא"ם אליביה דרש"י. וכן בספר העקרים - מאמר רביעי פ' כב: ולקיחת המטה אינו ראיה שיצטרך להכות שאין המטה פועל הוצאת המים מכח ההכאה שאין מדרך מטה מחכה

In the first case, when Moshe was told to hit the rock, he was nevertheless first told to take the Match and then told separately to hit the rock, for taking the staff had its own value and did not necessarily mean that he would use it actively in hitting the rock¹. From the very beginning of his Shlichus by G-d, Moshe was told to carry the staff on his missions, ואת² המטה הזה תקח בידך וגוי' (שמות ד')². For the plagues of the hail and the locusts, it was enough that Moshe would wave his staff in the air, and here it was enough that it would be in his hand³.

The Match-idea is seen again after Korach challenges Aaron's right to the Kehunah. Korach's challenge threatened the entire legitimacy of the Torah. Now, to restore the nation's faith in the Torah, in its leaders, Moshe and Aaron, the Nasi of each one of the tribes is requested to put out a match with their names on it, with Aaron's name written on Match Levi. G-d announces that he will choose one of the matches by causing it to sprout blossoms and indeed it is just Aaron's match which does this⁴. The Ramchal explains that the Match represents justice, and this makes sense. But Aaron's Midah was just the opposite, a Midah of Chesed. The combination of the two - Aaron's Match - holds the secret of sweetening with Chesed, G-d's Attribute of Justice, a completion of the Justice with its complimentary opposite⁵. This then becomes the way that G-d proves to the nation that not only does Aaron

בסלע שיבקענו ויוציא מים בכח ההכאה אלא בדרך נס שבהיות המטה נמצא אצל הסלע יוצאים המים כמו שיגזור השם וכדומה בגור אריה במדבר כ יב: [ז] שאילו דברתם וכו'. ומה שאמר כאן שיקח המטה בידו (פסוק ח) , לא בשביל שיכה בו, רק בכל האותות והמופתים לקח מטה אלקים בידו (שמות ד, יז), והרי במלחמת עמלק כשעלה ראש הגבעה נאמר גם כן (שמות יז, ט) "ומטה אלקים בידך", וכן בכל מקום, ואין זה ראייה: והשם משמואל [שם] הסביר: אך י"ל כי מה שצוהו לקחת המטה, היינו באם יהי' סלע אחר, כי השי"ת ידע שיאמרו אליו אח"כ בני"י מה לי סלע זה מה לי סלע אחר

¹ספר העקרים - מאמר רביעי פ' כב: ואם מפני שאחר שנאמר למשה קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע וגוי' (שמות י"ז) ואעפ"כ הוצרך לומר לו אח"כ והכית בצור ואף כאן היה ראוי שיאמר לו והכית בצור אם היה דעתו שיכה אותו כמו שאמר בפעם הראשון

²ספר העקרים שם: כמו שנאמר למשה בתחלת נבאותו ואת המטה הזה תקח בידך וגוי' (שם ד') הנה באר בפירושו שהקנהו סגולה שיעשו באמצעותו האותות כפי מה שיגזור הש"י ויצוה על ידי משה

³ספר העקרים שם: וראיה לדבר שהרי במכת הברד נאמר למשה נטה את ירך על השמים ויהי ברד (שם ט') ואח"כ כתיב ויט משה את מטהו על השמים וה' נתן קולות וברד ותהלך אש ארצה (וכיוצא בזה במכת הארבה) ולא היה הברד (או הארבה) מתחדש בהכאת המטה באויר אלא שבהיותו נמצא ביד משה אצל האויר היה מתחדש אות הברד (והארבה) ברמט הש"י ואף כאן אין לקיחת המטה ראייה להצטרך להכות בו

⁴ במדבר יז (טו) וישב אהרן אל משה אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה: (טז) וידבר יהוה אל משה לאמר: (יז) דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה מטה לביית אב מאת כל נשיאיהם לביית אבתם שנים עשר מטות איש את שמו תכתב על מטהו: (יח) ואת שם אהרן תכתב על מטה לוי כי מטה אחד לראש בית אבותם: (יט) והנחתם באהל מועד לפני העדות אשר אועד לכם שמה: (כ) והיה האיש אשר אבחר בו מטהו ופרח והשכתי מעלי את תלנות בני ישראל אשר הם מלינם עליכם: (כא) וידבר משה אל בני ישראל ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה לנשיא אחד מטה לנשיא אחד לביית אבתם שנים עשר מטות ומטה אהרן בתוך מטותם: (כב) וינח משה את המטה לפני יהוה באהל העדת: (כג) ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים: (כד) ויצא משה את כל המטות מלפני יהוה אל כל בני ישראל ויראו ויקחו איש מטהו: (כה) ויאמר יהוה אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי ותכל תלונתם מעלי ולא ימתו:

⁵ רמח"ל על התורה, חוקת: ואח"כ אומר, "ויאמר ה' אל משה השב" וגוי', מטה אהרן הוא ממם סוד מיתוק הגבורות בחסדים, שמטה הוא בסוד דין ואהרן הוא בחסד, וכשהגבורות מתוקנות, שומרים הקדושה מן הקליפות, וזהו, "למשמרת לאות לבני מרי", שהם הקליפות, לשמור שלא יתגברו, ולהעלות התיקון כראוי.

deserve the position he has come to occupy but that Moshe's Nevuah truly represents Toras Emes¹.

Moshe's Mateh is even more powerful. It is, in fact a creation of G-d and is known as the **מטה אלוקים**. We see from all of this that the Mateh was a very powerful thing, that, in some mysterious way, it was a conduit for certain forces from Heaven to Earth, the anit-Keshafim force that destroyed the Egyptians². Just as a Jewish king carries a mateh – a staff – to show his *malchus*, so too Moshe carried a mateh which showed the *Malchus* of HaSh-m³. It was HaSh-m's sign to the world⁴ that, starting with the plagues, He would operate in this world with a new *Hanhaga* of open miracles⁵.

The word **מטה** comes from the word **הטייה** – to turn or to incline. The **מטה** came to turn the **כשפים** of the **מצרים** on their head and reveal that what the Egyptians had been using the impure side of the **מט** Gates of Binah and these very same conduits would now be used for holiness. The word **מטה** can be divided up into **מט** – for the 49 Gates of Binah, and the **ה**, which represents G-d's name. This reflects the idea that these 49 levels were linked, through the Mateh, to the 50th hidden level, the source of its ability to reveal G-d's Malchus in this world⁶.

With such a powerful instrument, there is a vast difference between holding it as opposed to using it to hit the rock. The Mateh was an extraordinarily sensitive instrument and had to be used in an exact way on each occasion. For example, when Moshe threw it to the ground in front of Pharaoh to turn it into a snake, he had to pick it up specifically from the tail to turn it back to a Mateh. Speaking with the Mateh and hitting the rock would therefore each reveal a different dimension of G-d's Malchus.

¹ רבינו בחיי יז כ: והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והשכתי מעלי: והנה נתבאר בכל האותות האלה כי נבואת משה אמתית וקיימת, ונשתברו דברי החולקים המסתפקים בדברי משה האומרים עליו כי הוא היה עושה המעשים מדעתו ואז ידעו בבירור כי הכל מאת הש"י:

² ממעמקים, שמות עמ' 141: האמצעי שעל ידו גילה הקב"ה את נסיו ונפלאותיו – הפך הנגדי לכשפים, שביטלו והכחישו את כשפי מצרים הוא מטה האלוקים, כמו שכתוב (שמות ט) קח את מטך ושם מביא את התנחומא, וארא ט: אמר [משה] [להקב"ה]: האיך אביא עליו את המכות? א"ל: את המטה הזה תקח בידך

³ ממעמקים, שמות עמ' 141: המטה מקביל לשרביטו של מלך - המורה על כח ממשלתו ויכולתו להוציא גזירותיו מהמחשבה מבחינת הבכוח לבחינת הבפועל.

⁴ הגדה של פסח: לאות – זה המטה

⁵ ממעמקים, שם: טול את המטה בידך, כלומר מעקה מתחילה תקופת הנהגה חדשה

⁶ ממעמקים, שמות, עמ' 156-7: מקובלנו בשם הגר"א לבאר שהמלה מטה מורכבת מהאותיות מט בתוספת ה. האותיות מט מורות על בחינת מט שערי בינה שנבראו בעולם ולעומת זאת האות ה מורה על אותו שער נ' (הגימטריות הקטנה של היא חמש – ה') שלא נתגלה בעולם. משמעות צידוף אות ה לאותיות מט היא שהמטה גילה את שער הנג, ובכוח גילוי הזה נעשה כל אותם ניסים לבני ישראל. נשתדל לבאר את הדברים לפי מעוט ערכנו. ארבעים ותשע שערי בינה נבראו בעולם. (ע"פ מסכת ראש השנה דף כה עמק ב). כל שערמורה על פן אחר של גילוי אלוקותו יתברך, המתגלה מתוך טבע העולם (ע"פ רמב"ן בהקדמתו לתורה). אכן ישנו שער אחד נוסף שהוא סתום ואינו גלוי עולם – שער החמשים שהוא השורש ומקור של כל השערים. ... אכן כידוע זה לעומת זה עשה אלוקים – כנגד מט הפניים של הטהורים שישנם בתורה, ישנם גם כן מט פנים טמאים. (עריבין יג ע"ב) וכמו כן כנגד אות מט פנים של גילוי ישנם מט פנים של הסתר ... כדדי לאפשר לאשם לבחור טוב מצוננו

However, on this occasion the rock did not need to be hit because it was the same rock as before¹. The Kedusha that had entered the rock the first time was still there so that now it only required speaking to². But, Moshe found that he could not recognize the rock amongst the others³.

The nation now became very impatient, yelling at Moshe that it did not matter which rock it was⁴. As far as they were concerned, Moshe knew the hidden laws of rocks well enough to be able to bring water out of them any time he wanted without having to resort to an unusual miracle⁵.

Things went downhill from there, for Moshe became angry with the people for thinking that he could do something without G-d wanting it to happen, let alone something unusual like this. This made him more vulnerable to his error⁶. המן הסלע הזה נוציא לכם מים. "Can we (not G-d) bring water from this rock?", he asked. But this only served to reinforce the wrong impression of the nation⁷. Feeling the pressure, Moshe felt forced to bring water from any rock, but to do this he would have to hit the rock just like the first time⁸. Lo and behold, it turned out to be the original rock after all.

¹ שם משמואל [שם]: וע"כ נאמר ודברתם אל "הסלע" בה"א הידיעה שהוא אותו הסלע שהי' מכבר ולזה די דיבור לבד.

² שם משמואל [שם]: הקשו המפרשים אחר שכוונת השי"ת היתה לדבר אל הסלע למה אמר קח את המטה. ונראה דהנה מה שבפעם הראשונה הי' צריך להכאה ובפעם השני' הי' די בדיבור לבד, כבר כתבנו בשם כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שהי' דינו כמו ת"ק שנשאר בו עוד רושם מהפעם הראשונה ולא הי' צריך עוד הכאה.

³ שם משמואל [תרע]: ובאמת כי רצון מרע"ה הי' דייקא לאותו הסלע שיהי' די בדיבור וכמ"ש בזוה"ק הטעם, אך כאשר הלך וישב לו בין הסלעים ולא היו מכירין אותו ומרע"ה הי' מחפש אחריו

⁴ שם משמואל [שם]: והם הכעיסוהו ואמרו אליו מה לי סלע זה מה לי סלע אחר

⁵ הרא"ם: והנה ישראל ... התחילו לומר יודע משה חק הסלע שדרכו להוציא מים, וכיון שכן אין הנס ניכר על ידי הכאה כי עם על ידי דבור שלא נשמע מעולם שעל ידי דבור יוציא מהסלע

⁶ שם משמואל [שם]: ואמר שמעו נא המורים כפרש"י משבא לכלל כעס בא לכלל טעות, היינו שטעה ולא הכיר אותו הסלע ונזדמן לו אותו הסלע והוא טעה וסבר שהוא סלע אחר והכהו, אבל לא שטעה בנבואתו ח"ו. והבן היטב:

⁷ ולפי רבינו חננאל (המובא ברמב"ן) והדעת זקנים זהו עיקר החטא. וז"ל הרמב"ן: והקרוב מן הדברים שנאמרו בזה, והוא טוב לדחות השואל, הם דברי רבינו חננאל שכתב כי החטא הוא אמרם (פסוק י) המן הסלע הזה נוציא לכם מים, וראוי שיאמרו יוציא ה' לכם מים, כדרך שאמרו (שמות טז ח) בתת ה' לכם בערב בשר לאכול וגו', וכן בכל הנסים יודיעו כי ה' יעשה עמהם להפליא, ואולי חשבו העם כי משה ואהרן בחכמתם הוציאו להם מים מן הסלע הזה, וזהו לא קדשתם אותי (דברים לב נא) ומעשה הראשון בצור אמר (שמות יז ו) הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב, ושבעים הזקנים רואים עמוד הענן עומד על הצור והנס מתפרסם כי מעשה ה' הגדול הוא, אבל בכאן לא ראו דבר וטעו במאמר משה ואהרן ויתכן שיאמר בזה "מעלתם בי" (דברים לב נא), כי הנהנה מן ההקדש נקרא מעילה וכן "מרייתם פי" (להלן כז יד), שהוא צוה ודברתם אל הסלע לעיניהם, והטעם שאתקדש לעיניהם, או שניתם דברי, מן ותמר את משפטי (יחזקאל ה ו), כי לא צויתם שתאמרו ככה ויהיה "לא האמנתם בי" (פסוק יב) יוצא אל בני ישראל, או הוא לשון חזוק, לא התחזקתם להקדישני לעיניהם, מן ואמנה על המשוררים (נחמיה יא כג), היתד התקועה במקום נאמן (ישעיה כב כה):

⁸ שם משמואל [שם]: והנה כ"ז באם הי' אותו הסלע בעצמו שבפעם הראשונה אבל אם הי' סלע אחר בודאי הי' צריך ג"כ הכאה כמו בפעם הראשונה. ולפי הנחה זו יבואר הכל על נכון

The net result of all this was that the nation now had a reduced sense of HaSh-m's Hashgacha. It is an established fact that G-d causes nature to yield for the Tzadik. Did not the Arod bite Rebbe Chanina ben Dosa and die¹? Did not that same Tzadik use vinegar to light his candle with when oil was lacking, saying that He who said that oil should burn will say that vinegar should burn²? The gemorrah is full of such incidences³. Did not the ground respond to Moshe Rabbeinu's command to open up and swallow Korach⁴?

For a nation as highly tuned as this, the actions of Moshe did not restore the balance of their belief in G-d and His Providence, even if it did restore the trustworthiness of His emissary, Moshe⁵. Even if the nation was now convinced that the hitting of the rock constituted a miracle, it was of a lower sort, the type that happens to Tzadikim all the time, because of a highly unusual confluence of events⁶. Had not Moshe forced the rock to yield to G-d's Will by hitting it⁷? Had Moshe and Aharon spoken to the rock, however, the miracle would have been the sort of event that nature simply cannot produce. The very rock would

¹(ברכות דף ל"ד ע"א) על רבי חנינא בן דוסא שהניח רגלו על חור הערוד ונשכו הערוד ומת הערוד הפך מה שהיה ראוי מדרך הטבע להיות ואמר לתלמידיו בני לא ערוד ממית אלא חטא ממית ונמצא שהצדיקים משתנה הטבע על פי דבורם

²(תענית דף כ"ה ע"א) על רבי חנינא שאמר מי שאמר לשמן והדליק יאמר לחומץ וידליק והיה כן ודברים אחרים כאלה

³ספר העקרים - מאמר רביעי פ' כב: וכן אמרו על רבינו פנחס בן יאיר במסכת חולין (דף כ"ג ע"א) שחלק הנהר במאמרו שלש פעמים עם שאין הנהר בעל שכל ונחלק למקיימי מצוה ולהולכים עמהם וכן בנחום איש גם זו ושאר הצדיקים שנזכרו במסכת תענית (דף כ"ג ע"א) עצמו מספר הנסים שהיו נעשין על ידם בדבורם הקל מזולת שיבא בזה נבואה או דבור או צווי מהשי"ת וכן אמר אליפז לאיוב ותגזר אומר וגו' (איוב כ"ב) שיראה שזה דבר מודכם מהנביאים והמדברים ברוח הקודש כאלפז שהטבע משתנה על פי הצדיקים כפי מה שירצו וכל שכן על פי הנביאים שהיו הנסים מתחדשים על ידם ככל היוצא מפיהם אמר אליהו חי ה' אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי (מ"א ט"ז) ועוד אמר אם איש אלקים אני תצא אש מן השמים ותאכל אותך ואת חמשך (מ"ב א') ויהי כן וכן אלישע אמר כעת מחר סאה סולת וגו' (מ"ב ז') והיה כן וכן ויצף הברזל (שם) ושאר הנסים שנעשו על ידו מבלי שיקדם לו נבואה או צווי השי"ת על זה וכן שאר הנביאים ... וכן אמר ישעיה מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים (ישעיה מ"ד) ומי שיספק שהשם יתברך לא ישלים רצון הנביא או הצדיק הראוי

⁴ספר העקרים - מאמר רביעי פ' כב: ומשה עצמו אמר אם כמות כל האדם וגו' ואם בריאה יברא ה' וגו' ויהי ככלותו לדבר את כל הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם ותפתח הארץ את פיה וגו' (במדבר י"ז) ולא נמצא שיצוהו השם יתב' על כך

⁵ספורנו כ ח: אמנם המריבה עם משה היתה באמרם שהיתה הנהגתו בלתי שלמה, במה שהביא אותם אל אותו החלק הרע מהמדבר. ועל הא-ל יתברך היתה מריבתם באמרם (פסוק ה) שהוציאם מארץ נושבת טובה אל ארץ מדבר. ולהודיעם את רשעם בזה, התחייב שיהיה הנס מודיע שהשליח היה מנהיג בשלימות, ושהמשלח הטיב בשליחותו ולא הרע כלל.

⁶ספורנו כ ח: והנה משה ואהרן הסכימו לעשות המין הב' מן הנסים, (והב' הוא נס נגלה, לא יוכל הטבע לעשותו באותו האופן, אבל יעשהו אחר תנועות רבות במשך זמן. ...והג' הוא מין מן הנסים שלא יוכל הטבע לעשותו בשום אופן.) ולהגיי' המים אל הסלע ממקום אחר, כמו שעשו ברפידיים, כאמרו והכית בצור ויצאו ממנו מים כי לא בטחו שיקים הא-ל יתברך את דברו לעשות לישראל המין הג' מן הנסים, בחשבם את ישראל אז ממרים מאד עד שיהיו בלתי ראויים אליו,

⁷מהר"ל, גבורות השם פ"ז: השם יתברך רצה שיקבלו הנמצאים דבורו ויהיו נמשכים אחר השם יתברך ברצון רק בדבור בלבד ... ומשה עשה הכל דרך כעס ... גם הכה הסלע, עד שהיה הסלע נמשך אל דבר השם ית' בכח, ועל ידי זה אין מחדש אמונה כי אין אמונה רק שיהיה הכל דרך רצון ושמחה:

have become water, and the nation would have deepened their faith in G-d as all-powerful and all-kind¹.

Moshe and Aharon are not punished for doing something objectively sinful. Rather, they are held accountable on a qualitative measure; provoked by the Jewish people, they inadvertently² failed to call on their full potential and the potential of the situation to sanctify G-d's Name. The lesson is provocative, if not frightening – each of us must look into the mirror and see not just whether we are being good people, but whether we are being good at our level.

¹ספורנו כ ח: ובכן צוה האל יתברך שיהפך הסלע למים, כאמרו ונתן מימיו, כלומר שיהיו המים מן הסלע, לא נמשכים ממקום אחר אליו. וזה היה נמנע זולתי בהיותו נהפך מצורת סלע אל צורת מים, כאשר העיד אחר כך באמרו המוציא לך מים מצור החלמיש כי אם היו המים מובאים ממקום אחר שם בנס, לא יהיה הבדל בין צור חלמיש לזולתו. וזה המין מהנסים לא יוכל עשוהו הטבע בשום אופן ולא בשום זמן. וצוה שזה יהיה על ידי דבור עבדיו, כאמרו ודברתם אל הסלע, למען יכירו ישראל שהיה זה הנס מן המין הג' כאמור, לא שיהיו מים נגרים שם ממקום אחר. ובזה ידעו גודל וטוב המשלח, וישיבו אל לבם שאף על פי שהוציאם ממצרים אל המדבר, אין בזה רעה כלל בהיותו עמהם, אחר שיש בידו לשים מדבר לאגם מים, וזולת זה ממה שלא יוכל הטבע עליו, ושאם הוא כאן הכל כאן, כאמרו המדבר הייתי לישראל וצוה עם זה שאחר שיהפך הסלע למים יוציא משה אותם המים להם במטהו לשבטיהם, כאמרו במחוקק במשענותם ולזה המין מן הנסים אמר קח את המטה והוצאת להם מים מן הסלע וכו'".

²רבינו בחיי כ יג: וחטא זה התחיל על ידי ישראל ובשגגה במשה ואהרן, ועל זה אמר הכתוב (תהלים קו) ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם

בלק

1. Bilam: The Choice – Providence Interface

SUMMARY:

One of the great principles which the Bilam story elucidates is freedom of choice, a fundamental principle in Judaism. The interface between our freedom of choice and G-d's Providence is a complex one. Can our choices change the course of history? Can they frustrate G-d's plan for the world? Does G-d allow us to choose, not only evil, but to choose against the very fundamental purposes for which the world was created? How far does G-d allow evil to go, before stopping it in its tracks? How far does G-d grant us something we really want, even if it is not in our own best interests?

Perhaps this is one of the reasons why the story of an evil person is recorded in such detail in our holy Torah. So important is the story of Bilam that Chazal wished to make it a part of the daily שמע ישראל. Jews will learn truth from whatever source it comes – even if it comes out of the mouth of a non-Jew with evil intent, or, for that matter, out of the mouth of a donkey.

Bilam's prophecy was as great as Moshe Rabeinu's. With all other prophets, G-d first prophesizes to them, and they then communicate, in their own words, what it is that they had heard. But in the case of both Moshe and Bilam, G-d talks through them, using their voices as instruments to communicate His message. Their role was to just move their lips.

As an instrument of G-d's prophetic message, Bilam's freedom of choice is limited. He is, in this respect, no different to a donkey, who, although it did not have prophecy, was also used to produce G-d's message. Bilam, like all the arrogant tyrants before and after him, is unclothed and forced to admit to others just how limited he is, especially when his choices came in conflict with G-d's plan for the world.

Bilam thought to separate the spiritual from the physical domains, the former going to the Jewish people, the latter going to the nations of the world. The Jews would then stay in the desert, leading a life of pure spirituality. Under such circumstances, he thought, the Jews could not possibly inherit the land, which would require them to engage in the physical. Therefore, Bilam did not feel that he was cursing the Jews so much as he was accurately identifying their essence and matching that with a loss of the land and a life in the desert. Bilam knew that there were limitations to his ability to achieve this, but he somehow thought that there must be a way out, a way to use the system of spiritual laws which G-d has set up, and use them against G-d himself. He somehow thinks that through his sacrifices, he could manipulate the very Kedusha G-d uses to elevate the Jewish people to his own nefarious purposes.

Bilam hopes to catch that nano-second when G-d is, so to speak, angry, and G-d is forced not to have such a moment throughout this period. Had G-d not done this, Bilam would indeed have succeeded in destroying the Jewish people.

Still, G-d had told Bilam not to curse the Jews. How could he have defied G-d's Will in this way? Here we learn another great principle of choice, that the way in which a person really wishes to go is the way Providence will lead him.

Bilam at first is told by G-d that he may not accompany Balak's emissaries, but later G-d seemingly relents and tells him he can go. We see from this that G-d allows man to do evil, though He does not help him to do so. G-d will only actively help someone searching to do good - **הבא לטהר מסעיך אותו** - **הבא לטמא פותחין לו** - **הבא לטמא פותחין לו**.

In the Bilam story, G-d first tells Bilam that he may not accompany Balak's shlichim. But Bilam persists and G-d relents. Bilam is seemingly given Divine sanction to proceed with his plan to curse the Jewish people! How can that be? But here the Parsha comes to tell us that there are indeed limitations to one's freedom of choice. G-d tells Bilam that he may go, but that he will be forced to bless the Jewish people rather than curse them. (G-d later expresses anger at Bilam because Bilam does not reveal this to Balak's emissaries, making it seem that G-d had changed His mind, and that it was now possible to curse G-d's Chosen People. Both of these errors would be a Chillul HaSh-m.)

It emerges that G-d allows us choice only within the parameters in which He has set up. For example, if we are meant to lose a certain amount of money, then we can either give it to charity, or we will lose it as taxes or our car will need repairs, etc. One way or another, money which is not meant to be ours will not stay within our possession. We can turn this into a mitzvah – a strength – or unwillingly subject ourselves to G-d's Will in other ways.

Perhaps this is why the Sages considered placing the story of Bilam in the story of the Shema. The Shema declares G-d's Oneness in this world. Things may seem unconnected at times, each one seemingly going its own way, but the hidden reality is that G-d is guiding the whole process all along. Bilam thought that maybe, once G-d had set up the world so that man had freedom of choice, he could use the principle with which the world operates to undermine G-d's own Will. The Shema teaches us that this is impossible – that ultimately all the fragmented aspects of reality are really been driven, under the surface, by G-d's Divine Providence.

At one stage, G-d asks Bilam, "who are these people with you?" Bilam begins to think that maybe G-d is not omniscient. Certainly, HaKadush Boruch Hu was not coming to fool Bilam. לא בא הקב"ה בטרוניא עם בריותיו. On the contrary, he was trying to create an opening for Bilam to do Teshuva. The dialogue with G-d is in itself a great opportunity to reconnect to one's spiritual epi-centre, and to find the way back. G-d was giving Bilam a chance to admit that not everything was revealed to him – to get him to come clean on the limitations of what he really could deliver, and thereby help him to repent. But that same opportunity which will allow Bilam to repent, is the very same thing which will allow Bilam to sin. Up we go, or down into the abyss we plunge – all from the same circumstances.

DETAIL:

Freedom of choice is a fundamental principle in Judaism¹. Freedom of choice defines our modus operandi in this world. It is the loss of choice in later eras which best reflects the changes that take place in those eras². The story of Bilam comes to elucidate these principles.

It is not clear what exactly this Parsha is supposed to teach us that it was recorded in such detail in our holy Torah and therefore relevant for all time. Why is it so important to know that one non-Jew tried to hire another to curse the Jewish nation, and instead ended up blessing them? Why do we need to know for all time that a donkey talked? Yet, surprisingly, so important is the story of Bilam that Chazal wished to make it a part of the daily שמע³. On the one hand, the lesson communicated is that we Jews will learn truth from whatever source it comes, even if it comes out of the mouth of a non-Jew with evil intent, or, for that matter, out of the mouth of a donkey. In this regard, Rav Tzadok brings the story of Rav Zusha who was riding on a cart driven by a non-Jew. The cart unfortunately overturned and the non-Jew asked Rav Zusha to help him right it. Rav Zusha, old and frail, answered that this was not in his physical capabilities. The non-Jew yelled at him: "You can, you can! But you don't want to." Rav Zusha then said to himself: "Listen what this man is telling you. HaSh-m's Glory has

¹רמב"ם, הל' תשובה פ"ה הל' א': רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו הוא שכתוב בתורה הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע וכיון שכן הוא פן ישלח יד

²In , although we will still maintain our capacity to choose (and therefore to choose evil), there will no longer be פנים. Since we will see things clearly , evil will no longer appear as a reality for us and we will no longer have a יצר הרע

ביטול היצר לעתיד לבא יהיה ע"י ריבוי הדעת (ר חיים פרידלנדר הארה 136 בדעת תבונות), אמנם בדעת תבונות (דף נח) כתב הרמח"ל שלא ישלוט היצר הרע כלל בנוגע לתחיית המתים

Therefore, our natural instinct will be to choose good:

רמב"ן (דברים ל ו) ד"ה ומל ד' אלוקיך את לבבך: בימות המשיח תהיה הבחירה בטוב להם טבע... לא יהיה באדם חפץ אבל יעשה בטבעו מעשה הראוי

In (עולם הנשמות and) עולם הבא , although we will no longer have choice, we will still nevertheless continue to grow, getting ever closer to the עולם של forever. There is a significant difference between growth as a result of choice, and "choiceless" growth. Growth from choice can be revolutionary in nature, leading to dramatic changes in an instant. Choiceless growth, however, begins with an immediate purification of the body by the soul, after which it can only be evolutionary, following very definite spiritual (scientific) laws which הקב"ה determined for the World to Come:

דרך ד' ח"א פ"ג ס' יג: מיד תזכך את הגוף זכוך גדול, ולא יצטרך לו הגידול מעט מעט ... זכוך ראשון ... ואח"כ יתעלו שניהם עלוים

³ירושלמי ברכות דף ע"ב: ר' שמואל בר נחמן בשם רבי יהודה בר זבוא בדין היה שיהיו קורין פרשת בלק ובלעם בכל יום ומפני מה אין קורין אותן שלא להטריח את הצבור. רבי חונה אמר מפני שכתוב בה שכיבה וקמה. ר' יוסי בי רבי בון אמר מפני שכתוב בהן יציאת מצרים ומלכות אמר ר"א מפני שכתובה בתורה ובנביאים ובכתובים:

fallen to the ground. You are capable of raising it up but you don't want to¹." Such is the lesson that Rav Zusha learned from a non-Jew.

We, too, are prepared to learn even from a Bilam and a Balak. Still, the exact nature of the lessons to be learned remains to be clarified.

In a surprising statement, Chazal say that Bilam's prophecy was as great as Moshe Rabbeinu's:

ספרי (וזאת הברכה): ולא קם נביא עוד בישראל כמשה – אבל באומות העולם
קם ואיזה זה בלעם וכי²

We don't get this feeling at all when reading the Psukim³. Where is there any hint of a face to face revelation, in the light of day⁴, any time that Bilam wants, as Moshe Rabbeinu was capable of having? Was Bilam then in the running to bring down the Torah instead of Moshe?

Rav Tzadok⁵ explains that the comparison that is made here is that in the case of all other prophets, G-d first prophesizes to them and then they communicate in their own words what it is that they had heard. But in the case of both Moshe and Bilam, G-d talks through them, using their voices as instruments to communicate His message⁶. G-d commands Bilam to do whatever He, G-d, tells him. Bilam was supposed to speak; not to do any action. From this we learn that G-d did the speaking, and Bilam's role was to just move his lips⁷.

As an instrument of G-d's prophetic message, Bilam's freedom of choice is limited⁸. He is, in this respect, no different from a donkey that also produces G-d's prophecy¹. Bilam,

¹ספר פרי צדיק, ע"י הרב צדוק הכהן: אף שישמע מנכרי שידבר דבר ילמוד מזה איזה הנהגה בעבודת ה' יתברך כי לא לחינם נשמעו דברים אלה לאוזניו. וכענין שיסופר מהרבי ר' זושא זצ"ל שפעם אחת הלך בדרך ונסע נכרי עם עגלה שחת הנקרא היי ונתהפכה לארץ בקש ממנו הנכרי שיסייע לו להרימו השיב לו הרבי ר' זושא שאינו יכול אמר לו הנכרי תוכל תוכל אבל אינך רוצה אמר לעצמו זושא שמע מה הוא אומר ה' תתאה נפלה לארץ וביכולתי להרימה אבל איני רוצה. ובמשנה (רפ"ד דאבות) איזהו חכם הלומד מכל אדם...

²ענין עוד במדבר רבה יד

³רמב"ן כג א: ויקר אלקים אל בלעם בעבור שלא היה האיש הזה מגיע למעלת הנבואה על כן יאמר בו כלשון הזה, כי עתה בא אליו דבור השם דרך מקרה לכבוד ישראל, ולכך אמר בו (לעיל כב כ) ויבא אלקים אל בלעם, כי הלשון הזה לא יאמר בנביאים, רק במי שלא בא במדרגה ההיא, וכן ויבא אלקים אל אבימלך (בראשית כ ג), ויבא אלקים אל לבן (שם לא כד)

⁴אדרבה, אנחנו ראויים להיפך כמו שרש"י (כב ג) כותב: אולי יקרה ה' לקראתי - אינו רגיל לדבר עמי ביום ע"כ ושם (פסוק ד) כתב שבסופו כן התנבא ביום אבל רק בגלל כבודו של כלל ישראל: ויקר - לשון עראי לשון גנאי לשון טומאת קרי כלומר בקושי ובבזיון ולא היה נגלה עליו ביום אלא בשביל להראות חבתן של ישראל

⁵רב צדוק הכהן, פרי צדיק בלק ב קטע המתחיל אך

⁶רב צדוק הכהן שם: והוא ע"פ מה שכתוב בספרי (מטות): הנביאים נתנבאו בכה אמר, מוסיף עליהם משה שנתנבאו בזה הדבר. והיינו דהנביאים נתנבאו בכה אמר שמתחילה שמעו הנבואה מהשי"ת ואח"כ אמרוה ומשה נתנבא בזה הדבר היינו שבשעה שאמר הנבואה אז שכינה מדברת מתוך גרונו

⁷רב צדוק הכהן: וזהו הענין מה שנאמר מקודם במאמר ד' לבלעם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה ומה לשון תעשה והל"ל תדבר ... [אלא] שהוא לא ידבר רק השכינה והוא יהיה עושה רק התנועות מוצאות הפה (ע"ש עוד)

⁸כג יב: ויען ויאמר הלא את אשר ישים ה' בפי אתו אשמר לדבר

like all the arrogant tyrants before and after him, is unclothed and forced to admit to others just how limited he is². And indeed, it is one of the great messages of our parsha to elucidate the parameters of choice, especially when our choices come in conflict with G-d's plan for the world.

Bilam himself seems not to understand these principles, willing to curse the Jewish nation when G-d had blessed them. Did Bilam really think that he was going to upend G-d Himself³? Bilam knew that history was not on his side, and that even at their worst, the Jewish people remain blessed⁴. Yet, he somehow thinks that through his sacrifices he could manipulate the very Kedusha G-d uses in elevating the Jewish people to serve his own nefarious purposes.⁵

To understand this issue we need to explore the core lesson of the Parsha, the interface between our freedom of choice and G-d's Providence. Can our choices change the course of history? Can they frustrate G-d's plan for the world? Does G-d allow us to choose, not only evil, but to choose against the very fundamental purposes for which the world was created? Does G-d allow the choice but not the consequence? How far does G-d allow evil to go before stopping it in its tracks? Does G-d grant us something we really want, even if it is not in our own best interests?

Freedom of choice is certainly one of the great principles of Judaism⁶, a distinguishing feature between humans and animals¹. There is, however, an enormous amount

יז: ויבא אליו והונו נצב על עלתו ושירי מואב אתו ויאמר לו בלק מה דבר ה':
יח: וישא משלו ויאמר קום בלק ושמע האזינה עדי בנו צפר:
יט: לא איש א-ל ויכזב ובן אדם ויתנחם ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה:

¹משך חכמה ריש בלק ד"ה הקדמונים: ... ולכן חשש השם פן יאמרו העמים כי בני ישראל שחדו מכספם הון רב לבלעם, כי יאמר עליהם חזיונות כאלה, למען יפחדו מהם כל הגוים, ובאמת בדה זה מלבד, והכסף יענה מפיו, לכן הראה השי"ת פליאה עצומה ענין האתון לפני כל שרי בלק רבים ונכבדים מאד, ענין יוצא מגבול הטבעי, להראות כי השם או מלאך השם מדבר עם פיו, ומה שהוא אומר הוא אומר בדבר השי"ת, ויביא מזה תועליות הנרצה, כמו שבארנו. והבן. וגו'

²וכבר בתחילת הפרשה מביא רש"י כג ח ד"ה לא זעם ה': (ברכות ו) אני אין כחי אלא שאני יודע לכוון השעה שהקב"ה כועס בה והוא לא כעס כל הימים הללו שבאתי אליך וזהו שנאמר (מיכה ו) עמי זכר נא מה יעץ וגו' ומה ענה אותו בלעם וגו' למען דעת צדקות ה'

³ובלק היה אפילו יותר שקוע בדמיון זה מבלעם וכמו שמעיד הפסוק (כג יא): ויאמר בלק אל בלעם מה עשית לי לקב איבי לקחתך והנה ברכת ברך:

⁴רש"י כג ח ד"ה מה אקב לא קבה אל: (במ"ר) כשהיו ראויים להתקלל לא נתקללו כשהזכיר אביהם את עונם כי באפם הרגו איש. לא קלל אלא אפם שנאמר (בראשית מט) ארור אפם כשנכנס אביהם במרמה אצל אביו היה ראוי להתקלל מה נאמר שם (שם כז) גם ברוך יהיה. במברכים נאמר (דבריים כז) אלה יעמדו לברך את העם. במקללים לא נאמר ואלה יעמדו לקלל את העם אלא על הקללה לא רצה להזכיר עליהם שם קללה:

⁵רש"י כג ד ד"ה ואעל פר ואיל במזבח: ואברהם לא העלה אלא איל אחד ע"כ רואים שניסה להיות יותר קדוש מהאבות ולהשתמש בקדושה זו לקלל את עם ישראל וכן ניסה להשתמש בהשמות הקדושות של כלל ישראל לקללם כדאיתא ברש"י כג ז ד"ה ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל: בשני שמותיהם א"ל לקללם שמא אחד מהם אינו מובהק

⁶רמב"ם, הל' תשובה פ"ה הל' א: רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו הוא שכתוב בתורה הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע וכיון שכן הוא פן ישלח ידו:

that we do not get to choose. Rather, we get to choose our reactions to our circumstances. These things are either given to us by G-d as a part of our make-up or our immediate environment – our parents, our first language, etc., or they are given to us through Divine Providence. In the latter case, G-d may act through other people, through the world around us or even speak to us directly.

It is in this context that we can understand the most mysterious phenomenon of a talking donkey, and the donkey essentially did more than just talk. The meforshim ask how we explain the totally unprecedented event of a donkey seeing angels and then receiving prophecy, as from all of our understanding of the phenomenon, prophecy is a uniquely human event and cannot be had by an animal.

Rav Tzadok HaCohen explains that the donkey did not, indeed, receive prophecy. G-d simply used the donkey to convey His message. G-d did this to show that Bilam also did not get prophecy but was rather just an instrument for HaSh-m's words².

But, as our Parsha shows, G-d's providential input is not always so easy to understand. According to Rashi, HaSh-m initially says to Bilam that he may not accompany Balak's messengers. Bilam then prevails upon HaSh-m to let him go, but only in order that he may fall into a trap he is digging for himself. How could G-d trick a human being into sinning?

What our parsha also teaches us is that our choices will impact on other people, sometimes on whole nations, and that this in turn becomes a part of the new parameters through which these others are expected to act. Rashi tells us that the reason behind Bilam's prophecy was in order to give a prophet to the nations so that they wouldn't be able to complain that had they been given someone of the stature of a Moshe Rabbeinu, they too would have accepted the Torah. Bilam, though, was an evil person. How did HaSh-m solve the problem by sending a Rasha to the nations³?

¹Although animals can also choose, they can only make petty choices, such as discreet decisions whether to sleep or hunt, turn left or right, attack or purr:

ז"ל הרמב"ן בראשית א כט: בעלי נפש התנועה יש להם קצת מעלה בנפשם נדמו בה לבעלי נפש המשכלת, ויש להם בחירה בטובתם ומזוניהם, ויברחו מן הצער והמיתה

Only a human being can exercise choice between the inner essence of something and its outer superficiality. (שמעתי מהרב ראובן לויכטר שליט"א)

²ספר פרי צדיק, ע"י הרב צדוק הכהן: "וזה הענין מה שנברא פי האתון בע"ש בין השמשות והיינו שנברא אז כח זה שיוכל להיות באי' פי ה' אף שיוצא מפי בלעם שכח בלעם הי' העיקר כוחו בבאי' אתון כמו"ש בזוה"ק (פ' זו ר"ז א'). והיינו פי האתון שיוכל להיות הדברים מבאי' פי ה' אף כשיצאו דרך מוצאות פי בלעם שהוא פי האתון

³והנה אמרו חז"ל שנבואת בלעם היה בדרגה של משה רבינו. ואפשר כוונתם שכל נבואתו היה בהקיץ ולא בחלום. והא דאמר לאנשי בלק: לינו פה הלילה – כתב רש"י היינו כדי להכין לנבואה ולא כדי לקבל נבואה בלילה. אבל עיין ברמב"ן כד אשר כתב שעד אז היה בלק מנסה לקלל את כלל ישראל דרך ניוחש וככתוב בפסוק בפירוש ועכשיו שבא לברך את כלל ישראל שע"י ד' בעצמו. ולכן כשחז"ל דמו את נבואתו לזה של משה רבינו היינו רק בסוף כשבא לחבר ע"י ברכתו לכלל ישראל דוק דרכם אפשר להגיע למדרגת נבואה כמשה. דמשה עצמו רק הגיע למדרגתו ע"י כלל ישראל וכמו שכתוב ברש"י לך רד – מגדולתך ונבואתך ואם כן צריך להסביר איזה מדרגה היה לו קודם. והרמב"ן האיר שקודם רואים שתמיד היה ד' מדבר איתו באופן פתאומי – לא שהוא פנה אל ד' כמו שהיה עושה משה רבינו אלא שד' התחיל לדבר איתו. והרמב"ן כתב שמדרגתו היה 2 מדרגות מלמטה מהאבות עיין שם.

וא"כ עדיין תהיה לאומות העולם טענה שלא נתן להם נביא כמשה ובלעם כשהגיע למדרגת משה אז זה היה רק לברך את כלל ישראל. ועוד יש להבין דאם בלעם היה רשע איזה פיוס זה

Further, how could Bilam be so foolish as to think that he could curse the Jewish nation against the Will of HaSh-m¹?

The Shem MiShmuel says that Bilam thought to separate the spiritual from the physical domains, the former going to the Jewish people and the latter going to the nations of the world. The Jews would then stay in the desert, leading a life of pure spirituality. Under such circumstances, Bilam thought, the Jews could not possibly inherit the land, as it would require them to engage in the physical². Therefore, Bilam did not feel that he was cursing the Jews so much as he was accurately identifying their essence and matching that with a loss of the land and a life in the desert.

Bilam knows that there are limitations in his ability to achieve this, but he somehow thinks that there must be a way out. A genuine anti-Semite, he chafes at the bit, hoping that he can somehow work the system of spiritual laws which G-d has set up and use them against G-d himself. The gemorrah³ suggests that Bilam is not far off: he hopes to catch the nano-second when G-d is angry. And as a result, G-d is forced not to have such a moment throughout this period. Had G-d not done this, says the Gemorrah, Bilam would indeed have succeeded in destroying the Jewish people. Bilam moves on to using Korbanos to find favor in G-d's eyes, hoping again to use that favor against G-d to curse the Jews.

Still, G-d had told Bilam not to curse the Jews. How could he have defied G-d's Will in this way? Here we learn another great principle of choice:

מכות י: בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו.⁴

Bilam is at first told by G-d that he may not accompany Balak's emissaries, but G-d seemingly relents later on and tells him that he can go. We see from this that G-d allows man to do evil, though He does not help him to do so. G-d will only actively help someone searching to do good, הבא לטהר מסעין אותו. If he is coming to do bad, G-d will neither stop him nor help him: הבא לטמא פותחין לו.

In order to understand this properly, we need to understand that choice is really a combination of two elements:

Choice in this world is a function of two things:

לאומות העולם? האם היה צפוי שרשע ילמד להם את התורה? ועוד למה היה צריך נביא דווקא במדריגת משה

¹ספר שם משמואל (פרשת בלק, עמ' ש"ל): איך מלאו ליבם של הרשעים לחשוב מחשבת כסל שהם יבטלו ברוח פיהם כל מה שפעלו האבות הקדושים וענין יציאת מצרים ומתן תורה, ורשעים היו אבל לא טיפשים גמורים...

²שם משמואל (פרשת בלק, עמ' ש"ל): בלק לא היה מבקש אלא לגרשם שלא יכנסו לארץ, וחשב שיתרצה הש"י להניחם לעולם במדבר להיות נזונים במן ובאר על התורה ועל העבודה, ודבר לא יהיה להם כלל עם עוה"ז, הכלל שחשב להפריד את הגשמיות מן הרוחניות, ושיהיה לישראל הרוחניות בלבד ולהם הגשמיות...בלק ובלעם נתיראו מזה שאם גם הגשמיות תהיה קודש יהיו מוכרחים כל האומות לעזוב את תאוותם המגונה ולהכנע לקדושה כמו שיהיה לעתיד...ולפי האמור יובן מה שהרשעים הללו חריושו כל ארבעים שנה ולא התעוררו לקראת ישראל, כי בעוד אהרון קיים שבעובדא שלו משך ענין אלקי גם בכל הגשם וחומר הארץ שהיתה התפשטות קדושה על הכל יחד כנ"ל לא היה להם שום מקום לחשוב להפריד הגשמיות מהרוחניות, אלא אחר שמת אהרון חשבו שמעתה אין מי שיעמוד כנגד בדבר הזה:

³Brachos Daf Zayin

⁴מכות דף י ע"ב: אמר רבא בר ר הונא, מלמד שבדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו דכתיב "לא תלך עמהם" וכתוב "קום לך איתם"

1. The capacity of the human being to choose
2. The **הסתר פנים** of **הקב"ה** which creates an environment where evil has the appearance of being a real alternative to goodness. The **נשמה** is so powerful that, even under such circumstances, it would naturally take over the body and energize it with pure spirituality. Therefore, as a part of the **הסתר פנים**, **הקב"ה** limits the operation of the soul in this world¹.

The phenomena of **הבא לטהר** and **הבא לטמא** arise not out of the first principle, our capacity for choice, but from the second, the amount of **Hester Panim** G-d invests in any particular situation.

In the Bilam story, G-d first tells Bilam that he may not accompany Balak's shlichim. Bilam then persists and G-d relents². Bilam is seemingly given Divine sanction to proceed with his plan to curse the Jewish people! How can that be? The Parsha comes to tell us that there are indeed limitations to one's freedom of choice. According to the Ramban, G-d tells Bilam that he may go, but that he will be forced to bless the Jewish people rather than curse them. (G-d late expresses anger at Bilam because Bilam does not reveal this to Balak's emissaries, making it seem that G-d had changed His mind, and that it was now possible to curse G-d's Chosen People. Both of these errors would be a **Chillul HaSh-m**.)

In fact, the Sages seem to tell us that G-d allows us choice only within the parameters in which He has set up. For example, if we are meant to lose a certain amount of money, we can either give it to charity or we will lose it as taxes, our car will need repairs, etc³. One way or another, money which is not meant to be ours will not stay within our possession. We can turn this into a mitzvah, a strength, or unwillingly subject ourselves to G-d's Will in other ways⁴.

But back to our story. Despite the fact that Bilam knows that he will have to bless the Jewish people, he continues on his way. G-d then speaks through Bilam, for it is in this respect that he is like **Moshe Rabbeinu**,⁵ and G-d shows, by speaking through the donkey, that it is all the same to Him: He can use any vehicle to transmit His will⁶.

¹ דרך ד' ח"א פ"ג ס' יג: גזרתו יתב"ש כובשת אותה, ומעלמת כחה וממעטת זוהרה, באופן שלא ימשך ענין זה.

² רש"י (מובא ברמב"ן כג כ: אם לקרא לך באו האנשים אם הקריאה שלך וסבור אתה ליטול עליה שכר, קום לך אתם, ועל כרחך הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה ואף על פי כן וילך בלעם, אמר שמא אפתנו ויתרצה, לשון רש"י ויחר אף אלהים כי הולך הוא (פסוק כב), ראה שאין הדבר טוב בעיני המקום ונתאוה לילך, גם זה לשון הרב ור"א

³ בבא בתרא דף י ע"א: דרש ר"י ברבי שלום כשם שמזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה כך חסרונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה זכה הלא פרוס לרעב לחמך לא זכה ועניים מרודים תביא בית כי הא דבני אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי חזא להו בחילמא דבעו למיחסר שבע מאה דינרי עשינהו שקל מינייהו לצדקה פוש גבייהו שיבסר דינרי כי מטא מעלי יומא דכיפורי שדור דבי קיסר נקטינהו אמר להו רבן יוחנן בן זכאי לא תדחלון שיבסר דינרי גבייכו שקלינהו מינייכו אמרי ליה מנא ידעת אמר להו חלמא חזאי לכו א"ל ואמאי לא אמרת לן [דניתבינהו] אמר להו אמינא כי היכי דתעבדו מצוה לשמה

⁴ זה דעת הגר"א המובא בסיפורי מעשי רב זונדל סלנט בשם רב חיים מולחזון בשם הגר"א. אמנם נראה שלא כן דעת האור החיים בבראשית לו כא שכתב שאחד יכול להרוג את חבירו אפילו לא הגיע השני לקץ ימיו.

⁵ וכפי שהבאנו בשם רב צדוק הכהן לעיל

⁶ צדקת הצדיק

Perhaps this is why the Sages considered placing the story of Bilam in the story of the Shema. The Shema declares G-d's Oneness in this world. Things may seem unconnected at times, each one seemingly going its own way, but the hidden reality is that G-d is guiding the whole process all along. Bilam thought that once G-d had set up the world so that man had freedom of choice he could possibly use the principle with which the world operates to undermine G-d's own Will. The Shema teaches us that this is impossible; that ultimately, all the fragmented aspects of reality are really driven, under the surface, by G-d's Divine Providence.

At first glance, Rashi seems to say that HaKadosh Boruch Hu comes to fool Bilam into sinning:

רש"י (במדבר כ"ב ט'): מי האנשים האלה עמך. להטעותו בא, אמר פעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שוה עליו, אף אני, אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין (תנחומא ה'):

This cannot be the reading of Rashi, for we have a great principle that

לא בא הקב"ה בטרוניא עם בריותיו.

With Adam HaRishon, Rashi also states:

רש"י (בראשית ג' ט'): איכה. יודע היה היכן הוא, אלא ליכנס עמו בדברים.

Over there Rashi continues with a more comprehensible explanation, stating that in all such cases, including the case of Bilam, G-d is trying to create an opening for the person to do Teshuva. The dialogue with G-d is in itself a great opportunity to reconnect to one's spiritual epi-centre and to find the way back¹.

The Gur Aryeh explains that here, too, Rashi cannot possibly mean that Hakadosh Baruch Hu came to fool Bilam. G-d will allow someone to sin, but will never aid him. Rather, the purpose here was to get Bilam to admit that not everything was revealed to him; to get him to come clean on the limitations of what he really could deliver, and thereby help

רמב"ן כג כ': וטעם הנס הזה, להראות לבלעם מי שם פה לאדם או מי ישום אלם, להודיעו כי השם פותח פי הנאלמים, וכל שכן שיאלם ברצונו פי המדברים, גם ישים בפיהם דברים לדבר כרצונו כי הכל בידו

וברמח"ל על התורה טעם אחר לדבור האתון וז"ל: ויפתח ה' את פי האתון וגו' (כב, כח). טעם למה ויפתח ה' את פי האתון. כי בלעם היה עושה עמה מעשה אישות. ולפי שהקב"ה היה רוצה לגלות זה, הוצרך שהאתון עצמה תדבר ותאמר זה, כמ"ש, "ההסכן הסכנתו" וכו', וכמשרד"ל, דאל"כ מי היה מגלה. וש"י מואב שמעו דבר זה מפי האתון ונמאס בלעם בעיניהם. ותראה ותדקדק כי אחר ענין זה אינו נזכר עוד שרי מואב, כי הלכו להם, ולא רצו לישוב עמו. [ז]:

¹שלא יהא נבהל להשיב אם יענישהו פתאום. וכן בקין אמר לו אי הבל אחיך (להלן ד' ט'), וכן בבלעם מי האנשים האלה עמך (במדבר כ"ב ט'), ליכנס עמהם בדברים. וכן בחיזקיהו (ישעיה ל"ט ג') בשלוחי מרודך בלאדן (עי' ב"ר י"ט י"א):

And there the Sifsei Chachamim in the name of the Mizrachi explains why the two Rashis are not consistent:

שפתי חכמים: ר"ל הקב"ה חפץ ממנו שיאמר חטאתי ויהרהר תשובה בלבו, דהקב"ה רוצה בתשובתו ואינו חפץ במיתתו. וא"ת דכאן פירש וכן בבלעם מי האנשים וגו' כדי ליכנס עמו בדברים, ובפרשת בלק פרש כדי להטעותו. י"ל שהתם נמי הוא כדי ליכנס עמו בדברים אלא ששם נתן טעם על ההכנסה שהוא להטעותו, כמו שנתן טעם גבי אדם וקין, ומפני ששם אי אפשר לפרש שלא יהיה נבהל דהא עדיין לא התחיל בעבירה לכך נתן טעם אחר. (ר"א מזרחי):

him to repent. What Rashi means by saying that G-d came to fool him is that the same opportunity which would allow Bilam to repent is the very same thing which would allow Bilam to sin. The opportunity was there for Bilam, and all of us in similar situations, to grab. Up we go, or down into the abyss we plunge; all from the same circumstances¹.

¹גור אריה (במדבר כ"ב ט'): להטעותו. ובפרשת בראשית פירש גבי איכה שהוא כמו מי האנשים דבלעם לכנוס עמו בדברים וכאן פירש להטעותו ונראה לי דתרווייהו צריכים כי אין לפרש כלל שהקב"ה אמר מי האנשים להטעותו כי אין הקב"ה מטעה שום בריה אלא הבא לטמא פותחין לו, אבל אין מסייעין לו, והשתא אם לא היה שם פירוש אחר על מי האנשים לא היה זה מדתו של הקב"ה לומר כך, דאם לא כן איך יפרש בלעם מי האנשים ועל כרחך צריך לו להטעות ולומר שאין הכל גלוי לפניו, אבל השתא דנוכל לפרש מי האנשים, לכנוס עמו בדבור כמו אדם וקין לו הטעה אותו הקב"ה שהרי אפשר שפיר ושוב אם יטעה בלעם את עצמו ויאמר שאין הכל גלוי לפניו הוא הטעה את עצמו, ונתן פתח לפניו לטעות, וזה מידת הקב"ה, ומכל מקום אין לומר שמה שאמר הקב"ה מי האנשים לכנוס עמו בדבור שלא יהיה נבהל זה אינו דמה לרשע יהיה נבהל ונבהל רשע כמותו, ודוקא גבי אדם וקין שם איכא טעמא כדי שלא יהא נבהל להשיב לומר חטאתי וזה לא יתכן גבי בלעם אלא שנתן פתח לפניו לטעות וזה להטעותו רצה לומר שפתח לו פתח להטעותו.

2. Bilam's Prophecy

Bilam is the story of the brilliant, antagonistic outsider who revealed the purity and beauty of the Jewish people. It is a story of the ultimate untouchability of the Jewish people in the face of vicious anti-Semitism. Not only that, but our enemies unwittingly become the transmitters of blessing to us. Such is the decree of Providence. But Bilam does finally find Jewish weakness – sensuality – and exploits it to the fullest. We are thereby injured – not destroyed – and the Jewish genius of the soul lives on.

The story of Bilam has many mysteries, starting with the name of the Parsha, Parshas Balak, although the main protagonist is Bilam¹. Bilam is a bundle of contradictions. He is a receiver of prophecy² who tries to manipulate his knowledge of G-d's ways³ and is nearly successful at destroying the Jewish people⁴. Bilam is the greatest and most honored of the non-Jews in his time.⁵ He claims that he can only act with G-d's consent, and his tragic end is death by the hands of the Jewish people⁶.

The Sages tell us that Bilam achieved heights of prophecy matched only by Moshe Rabbeinu⁷; Moshe was but the scribe to copy Bilam's prophecy into the Torah⁸. Bilam was the Daas of Klipah who knew דעת עליון as well as Moshe Rabbeinu did⁹. This is astonishing! How could Bilam, an evil man, have been at the level of Moshe Rabbeinu, a person whose whole being was totally dedicated to spirituality? Moreover, how could an evil man who sought the destruction of the Jewish nation be included in the holy Torah, making every word

¹ אמנם שבלק היה יותר גדול בקסמים מבלעם כמו שכתב רש"י בכג יד: בלעם לא היה קוסם כבלק ראה בלק שעתידה פרצה להפרץ בישראל משם שם מת משה. כסבור ששם תחול עליהם הקללה וזו היא הפרצה שאני רואה ע"כ אבל אין זו סיבה לקרא את הפרשה אחרי בלק ולא בלעם. ואולי בגלל שבלק היה היוזם ובלעם המגיב ועי"ל כי בלעם לא הצליח במאמציו אבל בלק שלח נשי מדין והצליח להכשיל את כלל ישראל וכל זה דוחק ועצ"ע

² דעת הרמב"ן כב לא: הוא שבלעם לא היה נביא אלא לשעה

³ ברכות ז ע"א: ומי איכא רתחא קמיה דקודשא בריך הוא אין דתניא וקל זועם בכל יום וכמה זעמו רגע וכמה רגע אחד מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמונה מאות ושמונים ושמונה בשעה וזו היא רגע ואין כל בריה יכולה לכוין אותה שעה חוץ מבלעם הרשע דכתיב ביה ויודע דעת עליון השתא דעת בהמתו לא הוה ידע דעת עליון הוה ידע אלא מלמד שהיה יודע לכוין אותה שעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה והיינו דאמר להו נביא לישראל עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב וגו' מאי למען דעת צדקות ד'

⁴ ברכות ז ע"א: אמר רבי אלעזר אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע שאלמלי כעסתי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ד' מלמד שכל אותן הימים לא זעם וכמה זעמו רגע

⁵ משך חכמה

⁶ ספר יהושע יג כב: ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בחרב

⁷ דברים לד(ג) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים:

ודרו חז"ל בספרי שם: בישראל לא קם אבל באומות העולם קם והיינו בלעם

⁸ בבא בתרא יד: ומשה כתב ספרו ופרשת בלעם וספר איוב

הקשה על זה האור גדליהו (ריש הפרשה) דהלא פרשת בלעם חלק מן התורה היא ומה החידוש שמושה כתב את פרשת בלעם? ותירץ (עמ' קנ) דבכל התורה כתב משה ר' כפי השגתו, ואף מה שנאמר לאבות הקדושים שלא השיגו את נבואתם במדרגת הנ"ל, אבל כשנאמר נבואתם למשה רבינו נאמר באספקריה המאירה ולכן השיג בה הרבה יותר ממה שהשיגו האבות כשראו אותה נבואה תחילה משא"כ בלעם שגם לבלעם נראה הנבואה דרך אספקריה המאירה ולא חידש משה ר' כלום, רק היה כמעתיק בעלמא, וע"כ נחשב לפרשת בלעם כחלק מספרו של משה

⁹ נתיבות שלום עמ' קל

about Bilam, what he said and what he thought to do, as holy as any other word of the Torah¹.

And it is us, the Jewish people, who are meant to read that Torah and learn from Bilam. It is true that there are lessons to be learned from Bilam – the relationship between choice and Providence for example and we Jews learn whatever there is to be learned from non-Jews as well as Jews (Yisro, Hagar and Eliezer are classic examples)². But, never before was a Jewish-hating, evil man chosen to be written for eternity as the teacher of a message, of whatever sort, to us Jews. In fact, it is prohibited to learn Torah from an unworthy teacher³.

There are some crucial differences, however between Bilam and Moshe. Firstly, Bilam was not able to speak to G-d any time he liked, while Moshe Rabbeinu was. In fact, the verse says וַיִּקְרָא⁴, that which G-d happened to have spoken to him, as opposed to Moshe Rabbeinu, where the relationship was a much deeper relationship of ויקרא⁵.

Secondly, Bilam's prophecy was short-lived and artificially induced. Bilam, in fact, was not initially a prophet⁶. Like his donkey, Bilam received prophecy for the sake of the Jewish people⁷. Rav Hirsch states that, "This whole chapter of Bilam has the purpose of showing the reason for G-d ceasing to shower his Holy Spirit on men of other nations⁸." And once Bilam had his prophecy, it was short lived, just for the time it took him to bless the Jewish people⁹. In the end, he lost his prophecy and became just another magician¹⁰. This was because Bilam tried to turn G-d's gift of prophecy against G-d Himself, as we shall see.

He was given an incredible opportunity to talk directly to G-d. He was given Nevuah as high as Moshe Rabbeinu, but because of who he was, he was not able to receive it and express it in the same way. He remained a person with an עין רעה¹¹, a נפש רחבה¹ (a sensual,

¹ רב צדוק הכהן, פרי צדיק ב: מילין דבלק מה שדיבר והמעשיות הוא גם כן בכלל כתב ספרו שעל ידי כתיבתו אותם בהתורה נעשה הכל תורה.

² רב צדוק הכהן, שם: וזה ענין דכל התורה כולה גם הסיפורים אף שהם סיפורים על ידי שנכתבו על ידי משה נעשו דברי תורה כמו מילין דהגר מילין דעשו מילין דלבן על זה אמר משה כתב ספרו שהם כולן בכלל ספרו.

³ שו"ע יורה דעה סימן רמו (ח) הרב שאינו הולך בדרך טובה אע"פ שחכם גדול הוא וכל העם צריכים לו אין למדין ממנו עד שיחזור למוטב:

⁴ כג (ד) ויקר אלקים אל בלעם ויאמר אליו את שבעת המזבחת ערכתי ואעל פר ואיל במזבח:

⁵ רש"י (שם): ויקר - לשון עראי לשון גנאי לשון טומאת קרי כלומר בקושי ובבזיון ולא היה נגלה עליו ביום אלא בשביל להראות חבתן של ישראל:

⁶ רמב"ן כג לא: ויגל ד' את עיני בלעם מזה הכתוב נלמד כי בלעם לא היה נביא, אלו היה נביא איך יצטרך לגלוי העינים בראיית המלאך כאשר יאמר הכתוב במי שלא הגיע לנבואה כנער אלישע (מ"ב ו יז) והגר המצרית (בראשית כא יט), ולא יאמר כן בנביאים, וכך קראו הכתוב (יהושע יג כב) בלעם בן בעור הקוסם ומה שאמר הוא (פסוק ח) כאשר ידבר ה' אלי, יקרא ידיעתו העתידות בקסמיו "דבר ד"

⁷ רמב"ן כג לא: אבל לכבוד ישראל בא אליו השם בלילה ההוא, ואחרי כן זכה לגלוי עינים בראיית המלאך ודבר עמו, ובסוף עלה למעלת מחזה ש-ק-י (להלן כד ד טז), והכל בעבור ישראל ולכבודם ואחרי ששב לארצו היה קוסם, כי כן יקראנו הכתוב במיתתו (יהושע יג כב) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בחרב, וחלילה שישלחו יד בנביא השם וכך אמרו במדרש במדבר סיני רבה (כ יט), בלעם נזקק לרוח הקדש, וכשנודעו לבלק נסתלקה ממנו רוח הקדש וחזר להיות קוסם כבתחלה, לפיכך צווח רם הייתי והורידני בלק

⁸ Rav Hirsch – ח – כב

⁹ העמק דבר, כד טו: וישא משלו. כ"כ היה מעלת בלעם באותה שעה, עד שבדבריו עם בלק ראה מחזה ש-ק-י. וע"ז השעה אמרו חז"ל בספרי ס"פ ברכה ולא קם בישראל כמשה אבל באוה"ע קם ומנו בלעם. כמבואר שם שהביא מקראות שבזו השעה לבד. וגם זה אינו למעלה בלעם ח"ו. אלא בשביל כבודן של ישראל:

¹⁰ סנהדרין דף קו ע"א: ואת בלעם בן בעור הקוסם קוסם נביא הוא אמר רבי יוחנן בתחלה נביא ולבסוף קוסם

¹¹ כד ב: וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלקים:

ופירש רש"י שם: בקש להכניס בהם עין רעה והרי יש לך ג' מדותיו. עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה האמורים למעלה:

materialistic person) and a ²רוח גבוהה (an arrogant person)³. He failed to integrate and internalize the gift he was given.

Rav Chaim of Volozhin says that Moshe Rabbeinu was like an eagle that sees in the light of day with the sharpest of eyes. Bilam was like a bat; the light did not help him. More than that, his Gaava only allowed him to see things by projecting his own 'sonar radar', his own ego, and bouncing it off of the reality he wished to see. His very act of wanting to be a (lowly) recipient was only done to service his ego further⁴.

These deficiencies of Bilam were so serious because Bilam became the father of the nations⁵ – the teacher of all those peoples who bore these traits⁶. There were plenty of Reshaim before him – and indeed, Bilam was a descendent of Eisav⁷ - but none who taught how to achieve a sustainable, sophisticated path to evil⁸. Bilam became the anti-Avraham⁹ – the one who began a new path of arrogance, materialism and wishing to be alone in the endowment of any blessing.

Bilam had no problem recognizing that the Jewish people were indeed chosen. In his own words: *For from the top of the rocks I see him (the Jewish people), and from the hills I behold him,*¹⁰ i.e. when I look at the sources of the Jewish people, I see that they are founded on the strong foundations of the Forefathers and Mothers like these rocks and hills¹¹; *for they are a nation that will live alone, and they shall not be reckoned among the nations*¹². *Who can count the dust of Jacob, and the number of the seed of Israel*¹³? Bilam is then overwhelmed by the inspiration of what he sees. He prays, *Let me die the death of the*

¹ כב יח: ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ד' אלקי לעשות קטנה או גדולה:

ופירש רש"י שם:

(יח) מלא ביתו כסף וזהב - למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים אמר ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו שהרי צריך לשכור חיילות רבות ספק נוצח ספק אינו נוצח ואני ודאי נוצח:

² במדבר כב יג: ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם כי מאן ד' לתתי להלך עמכם:

ופירש רש"י: להלך עמכם - אלא עם שרים גדולים מכם למדנו שרוחו גבוהה ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום אלא בלשון גסות לפיכך ויוסף עוד בלק:

³ מסכת אבות, פ"ה משנה יט: עין רעה, ורוח גבוהה, ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע.

⁴ שפת אמת ריש פרשת בלק: וכל הכנעה שלו [להקב"ה] רק לבוא למדריגה מה להתגאות אח"כ

⁵ מהר"ל, על אבות (ה יט): היה בלעם ראש לאומות

⁶ באבות (ה יט) קורא לאלה שיש להם תכונות אלה תלמידיו של בלעם: "עין רעה, ורוח גבוהה, ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע."

⁷ בראשית לו לא: ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל:

שיח יצחק (לקוטים ה): בלע בן בעור – והוא בלעם

עיין בממעמקים, במדבר עמ' 334, בקטע האחרון

⁸ ממעמקים, עמ' 341: בלעם פתח והתחיד את מהלך הרוע בעולם

⁹ באבות שם, משהו ג תכונות של אברהם אבינו כנגד ג תכונות של בלעם הרשע

¹⁰ כג ט: כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו

¹¹ רש"י: אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו ע"י אבות ואמהות

¹² הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב פירוש רש"י: כתרגומו לא יהיו נעשין כלה עם שאר האומות עו"ג שנאמר (ירמיה ל) כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' אינן נמנין עם השאר. ד"א כשהן שמחין אין אומה שמחה עמהם שנאמר (דברים לב) ה' בדד ינחנו. וכשהאומות עו"ג בטובה הם אוכלין עם כל אחד ואחד ואין עולה להם מן החשבון וזהו ובגוים לא יתחשב

¹³ כג יז מי מנה עפר יעקב רש"י: ... ד"א עפר יעקב אין חשבון במצות שהם מקיימין בעפר (דברים כב) לא תחרוש בשור ובחמור (ויקרא יט) לא תזרע כלאים. אפר פרה ועפר סוטה וכיוצא בהם:

by the inspiration of what he sees. He prays, *Let me die the death of the righteous (Jews), and let my last end be like theirs!*¹

According to the Maharal, it was just the fact that Bilam was not Jewish that allowed him to see the objective reality of the Jews as good. Those looking from the inside often focus too closely on this shortcoming or that, not realizing that these are but surface blemishes. Being insiders, they cannot always see the whole picture². Bilam, the outsider, was able to take a step back and look at the essence of the Jews³. He was therefore able to reveal what no Jewish prophet could – that the essence of the Jewish people is totally pure⁴.

Using this idea, the Maharal explains the mysterious words of the Midrash that tells us that Bilam's blessing of the Jewish people was greater than even the blessings of Yaakov and Moshe, for Yaakov included rebuke in his blessings (of Reuven, Shimon and Levi) while Bilam blessed the Jewish people unconditionally⁵. Bilam, who, looking from the outside, saw to the core of the Jewish people, only saw the good. Yaakov, who, looking from the inside, also focused on what needed to be overcome and therefore did not give us as pure a prophecy on the essence of the Jewish people.

A similar explanation applies to the fact that throughout the period of time that Bilam tried to look for G-d's 'moment of anger', he saw no such moment. For by trying to destroy the Jewish people, Bilam was activating the essence of the nation, an essence which is so pure that G-d's anger simply does not apply⁶.

What we see is that the essence of the Jews needed to be revealed by an outsider, by a non-Jewish prophet⁷, and this is the reason why Bilam was given his prophecy to begin with. Bilam was a helpless prophet; G-d used his mouth to produce the words He desired. It is in this respect that Bilam's prophecy was similar to Moshe's. All other prophets were first told

ומספר את רבע ישראל רביעותיהן זרע היוצא מן התשמיש שלהם

¹ שם: תמת נפשי מות ישרים

אמנם באור החיים לא ביקש למות כישראל וז"ל: אלו דברי עצמו ולא דברי רוח הקודש, וכבר אמרו ז"ל (ילקוט כאן) כי כשהיה רוצה לדבר דברים שאין בהם היזק לישראל היה ד' מניחו לדבר אשר יחפוץ. ... נתאוה שבשעת מיתה ישוב ויהיה ישר כישרים שבאומות, ולפי שעמד על מזוג, והנה הוא רע בתכלית הרע, ונמנע ממנו עשות ישר, לזה שאל דבר שיכול להיות שבשעת דכדוכה של מות יהיה ישר. וכיוצא בזה ראיתי רשעים שאמרו לי בפירוש כי אם היו יודעים שיחזרו בתשובה, ותיכף ימותו היו עושים, אלא שיודעים שאינם יכולים לעמוד בתשובה זמן ארוך, כי דבר מלך עליהם מלך זקן וכסיל רח"ל, ולא שאל הרשע שימות כמיתת הצדיקים שבישראל, כי הוא מן הנמנע שיגיע להשגה זו:

² מהר"ל, נצח ישראל, פ' נו: וזה כי יעקב ומשה שהיו מכלל ישראל, והדבר שהוא חלק מהכל, אינו נמצא בפועל אליו הכל.

³ מהר"ל, שם: ומפני זה היה בלעם, שהוא זולת ישראל. וזה שכבר אמרנו לך פעמים הרבה, אף כי ישראל יש בהם חסרון מצד החומר, אבל מצד אמתת צורתן אין חסרון, והם שלמים בתכלית השלימות, כמו שבארנו לך פעמים הרבה בזה החבור. ובלעם היה בוחן ישראל מצד אמתת צורתן, אשר בו נמצאו ישראל בפעל. ולכן היה מעיד על אמתת ישראל יותר מכל. וזה מפני שלא היה לו קירבה וחבור לישראל, לכך היה בלעם מעיד עליהם מצד אמתת ישראל אשר נמצאו ישראל בפעל. וזהו שגורם שהיה נבואת בלעם על ישראל הכל לטובה, כאשר הפך הקב"ה את הקללה לברכה (דברים כג, ו), שהיה רוצה לקלל אותם, ונהפך לברכה, ברכות שאין כמותם:

⁴ ממעמקים, עמ' 335: בלעם גילה מה ששום נביא וחווה מישראל לא גילה – ששורש מעלת ישראל: שהיא טהורה וקדושה בלי שום פגם

⁵ מהר"ל, שם: ובמדרש (ילקוט שמעוני במדבר פ' כה, תשע"א), גדולה ברכה שבירך בלעם את ישראל, מברכות שבירך יעקב את השבטים ... כשבירך יעקב את השבטים, (ו)הוכיח את ראובן (בראשית מט, ד), ואת שמעון ואת לוי (בראשית מט, ה-ז). אבל ברכת בלעם אין בהם תוכחה, ואין בהם פגם. (ע"ש שברכתו גם כן היה גדולה מברכתו של משה).

⁶ שפת אמת תרס"ג: והלא גם באותן הימים לא זעם ד' לפי שדביקות בני"י למעלה מן הזעם בבחי' חיים ברצונו כמ"ש לעיל והיה זה עדות לבני"י שהזעם נדחה בפניהם בכח הרצון שהוא דוחה הזעם:

⁷ ממעמקים על פרשיות התורה: הרי ביאר לנו המהר"ל כי דבריו של בלעם היו יכולים להתגלות רק על ידי נביא שהיא חוץ מכלל ישראל

their prophecy by G-d and then transmitted that prophecy to the nation. But, G-d spoke through the throat of Moshe directly to the people. So, too, with Bilam, G-d spoke through his throat, turning him into a mere instrument for G-d's message¹ whether Bilam wanted to be a messenger or not².

G-d puts similar words in the mouth of Bilam's donkey. This is to show that it is all the same to G-d: whether He uses a donkey or a human as his emissary makes no difference to Him! This also explains why Bilam is included in the holy Torah, for these are really G-d's words, not his³. The mouth of Bilam's donkey was created during Bein HaShemashos of the sixth day. What that means is the idea that G-d could use the donkey's mouth, i.e. even an instrument that was not aware of what it was being used for, as a tool for Divine messages⁴. The donkey did not receive prophecy. G-d simply used the donkey to convey His message.

G-d did this to show Bilam that he too was but an instrument for HaSh-m's words⁵. G-d speaks through Bilam, (for it is in this respect that he is like Moshe Rabbeinu,⁶) just as he does through the donkey. He can use any vehicle to transmit His will⁷.

Bilam could curse the Jews no more than a donkey could. G-d forced blessings to come out instead, for the Jewish people are truly blessed⁸. Inherent in these blessings were vital lessons about the nature of the Jewish people and, although he was not worthy, he was forced to be the messenger anyhow. Our Jewish ear is alert to the spiritual message hidden in

¹ רב צדוק הכהן, פרי צדיק ב: בספרי (פרשת ברכה) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אבל באומות העולם קם ואיזה זה בלעם וכו' והוא על פי מה שכתב (ספרי מטות) שהנביאים נתנבאו בכה אמר מוסיף עליהם משה שנתנבא בזה הדבר. והיינו דהנביאים נתנבאו בכה אמר שמתחילה שמעו הנבואה מהשם יתברך ואחר כך אמרו ומשה נתנבא בזה הדבר, היינו שבשעה שאמר הנבואה אז שכינה מדברת מתוך גרונו, והיינו זה הדבר כמורה באצבע ובזוהר הקדוש (פרשה זו ר"י ב') הרי כ"ה וכו' דכד תפתח פומך היא תמלל מילין וכו'. והיינו שהוא לא היה מדבר רק השכינה הוא המדברת. וזהו הענין מה שנאמר מקודם במאמר ד' לבלעם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה ומה לשון תעשה והוא ליה לומר תדבר. ... אך הוא על פי האמור שהוא לא ידבר רק השכינה והוא יהיה עושה רק תנועות מוצאות הפה ... ואחר כך במאמר המלאך לבלעם אשר אדבר אליך אותו תדבר כתיב גם כן לשון אותו שמורה כמו זה, והיינו אותו הדבר זה הדיבור אשר ישם אלקים בפיו בלא שום שינוי. ובלעם לבלק פעם הראשון אמר גם כן אותו אדבר בלא שום שינוי

² רב צדוק הכהן, שם: ואחר כך דכתיב וישם דבר בפיו ואיתא (במדרש רבה) הקדוש ברוך הוא עוקם את פיו וכו' וראה יותר שאין בכוחו אף לשתוק אמר כל אשר ידבר ד' אותו אעשה

³ רב צדוק הכהן, שם: פרשת בלעם שבזה לא היה צריך לחדש דבר שהרי באמת היו דבר ד' רק שהיה בלעם עוקם שפתיו ועושה מעשה מוצאות הפה על זה אמר ביחוד ופרשת בלעם שאינו בכלל כתב ספרו.

⁴ רב צדוק הכהן, שם: ופי האתון מורה אף במקום שאין המדבר מרגיש כלל במה שמדבר כמו אתון מכל מקום יכולים ללמוד מזה.

⁵ ספר פרי צדיק, ע"י הרב צדוק הכהן: "וזה הענין מה שנברא פי האתון בע"ש בין השמשות והיינו שנברא אז כח זה שיוכל להיות מבאי' פי ד' אף שיוצא מפי בלעם שכל בלעם ה' העיקר כוחו בבאי' אתון כמו"ש בזה"ק (פ' זו ר"ז א'). והיינו פי האתון שיוכל להיות הדברים מבאי' פי ד' אף כשיצאו דרך מוצאות פי בלעם שהוא פי האתון

⁶ וכפי שהבאנו בשם רב צדוק הכהן לעיל

⁷ צדקת הצדיק

רמב"ן כג כ: וטעם הנס הזה, להראות לבלעם מי שם פה לאדם או מי ישום אלם, להודיעו כי השם פותח פי הנאלמים, וכל שכן שיאלם ברצונו פי המדברים, גם ישם בפייהם דברים לדבר כרצונו כי הכל בידו

וברמח"ל על התורה טעם אחר לדבור האתון וז"ל: ויפתח ד' את פי האתון וגו' (כב, כח). טעם למה ויפתח ד' את פי האתון. כי בלעם היה עושה עמה מעשה אישות. ולפי שהקב"ה היה רוצה לגלות זה, הוצרך שהאתון עצמה תדבר ותאמר זה, כמ"ש, "ההסכן הסכנתו" וכו', וכמשרז"ל, דאל"כ מי היה מוגלה. ושרי מואב שמעו דבר זה מפי האתון ונמאס בלעם בעיניהם. ותראה ותדקדק כי אחר ענין זה אינו נזכר עוד שרי מואב, כי הלכו להם, ולא רצו לישב עמו. [ז]:

⁸ שפת אמת תרס"ג: בפסוק כי ברוך הוא פי' שהם בעצמם הברכה כמ"ש והי' ברכה ולכן א"ל אינם צריכים לברכתך כי אין ארור מתדבק בברוך.

all that we hear, for nothing is by chance¹.

What Bilam saw surprised and upset him, for, if the Jews are G-d's Chosen People, it is quite clear that G-d will look after his people. Bilam cannot touch the Jewish people. Again and again, Bilam is told, and tells Balak in turn, that when it comes to the Jewish people he can only do what G-d permits or instructs him to do. *And he (Bilam) answered and said (to Balak), "Surely, (only) that which G-d puts into my mouth, may I speak"*². Even when they sin and should therefore be vulnerable, their G-d discounts both the transgression and the effort they put into it³. And even when they deliberately provoke Him, He remains loyal to them⁴.

At one stage, Bilam says flat out to Balak: *Go back to your land for G-d has refused to let me go with you*⁵. *Even if Balak would give me a houseful of silver and gold, he tells Balak's emissaries, I cannot transgress the Will of my G-d, in any way*⁶. In fact, G-d's control is so total that I cannot even do something good for the Jewish people unless G-d so wills it⁷. If it were up to me, I wouldn't even be reporting this to you. I would simply run away, sparing you the pain and me the embarrassment⁸.

Yet, Bilam himself has not really integrated this lesson. He knows that there are limitations, but he somehow thinks that there must be a way out. A genuine anti-Semite already from the time of the Egyptian slavery⁹, he chafes at the bit, hoping that he can somehow work the system of spiritual laws which G-d has set up and use them against G-d Himself. The Gemara¹⁰ suggests that he was not far off. Bilam was uniquely capable of

¹ רב צדוק הכהן, שם: ועל דרך מה שנאמר ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמור זה הדרך לכו בו ומאחריך, היינו אף שישמע מנכרי שידבר דבר ילמוד מזה איזה הנהגה בעבודת השם יתברך כי לא לחנם נשמעו דברים אלה לאזניו. וכענין שיסופר מהרבי ר' זושא זצ"ל שפעם אחת הלך בדרך ונסע נכרי עם עגלה ונתהפכה לארץ ביקש ממנו הנכרי שיסייע לו להרימו השיב לו הרבי ר' זושא שאינו יכול אמר לו הנכרי תוכל אבל אינך רוצה אמר לעצמו זושא שמע מה הוא אומר ד' תתאה נפלה לארץ וביכלתי להרימה אבל איני רוצה.

² כג יב: ויען ויאמר הלא את אשר ישים ד' בפי אתו אשמר לדבר

ספורנו שם: הלא את אשר ישים ד' בפי. וכבר ידעת שהוא אלקי ישראל, ולא ידבר כי אם טוב על ישראל

³ כג (כא) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל וכו'

רש"י כג כג ד"ה לא הביט: הקב"ה און שביעקב שכשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהם עוברים על דתו:

עמל: לשון עבירה כמו הרה עמל. כי את העמל וכעס תביט. לפי שהעבירה היא עמל לפני המקום:

⁴ שם: ד' אלקיו עמו ותרועת מלך בו:

רש"י: ד' אלקיו עמו: אפילו מכעיסין וממרים לפניו אינו זז מתוכן:

ותרועת מלך בו - לשון חבה ורעות כמו רעה דוד. אוהב דוד. ויתנה למרעהו. וכן תרגם אונקלוס ושכינת מלכהון ביניהון:

⁵ כב יג: ויקם בלעם בבוקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם כי מאן ד' לתתי להלך עמכם

⁶ כב יח: ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ד' אלקי לעשות קטנה או גדולה

⁷ כד יג: אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ד' לעשות טובה או רעה מלבי אשר ידבר ד' אתו אדבר

⁸ רש"י כג טז: וישם דבר בפיו - ומה היא השימה הזאת ומה חסר המקרא באמרו שוב אל בלק וכה תדבר אלא כשהיה שומע שאינו נרשה לקלל אמר מה אני חוזר אצל בלק לצערו ונתן לו הקב"ה רסן וחכה בפיו כאדם הפוקס בהמה בחכה להוליכה אל אשר ירצה א"ל על כרחך תשוב אל בלק

⁹ וכדאיתא במדרש (שמות רבה פרשה א יב): שלשה היו בעצה

¹⁰ ברכות דף ז

catching that nano-second when G-d is, so to speak, angry¹, and G-d is forced not to have such a moment throughout this period². Had G-d not done this, says the Gemara, Bilam would indeed have succeeded in destroying the Jewish people, and this time is duly recorded as one of the most dangerous ever to the existence of the Jewish people³.

Bilam tries everything. He sacrifices Korbanos to G-d⁴, hoping to outdo the Avos⁵ and again to use that favor against G-d to curse the Jews⁶. If he could only find a point of weakness where the Jews are indeed distanced from G-d, a point where they are indeed cursed! He is poised to exploit and stoke that curse in an instant⁷, acting as the Jewish nation's prosecutor in the Heavenly Court⁸. His starting point is to claim that this is no longer the nation which left Egypt, but a poorer, more spiritually estranged version⁹. G-d assures him that he is mistaken¹⁰, but from whence the delusions to begin with?

Bilam's delusions are stoked by G-d's concern for his honor, indeed the honor of any human being, however lowly. G-d tells Bilam two things: *Do not go with the ministers of Balak, for they are not honorable enough for you*, and, secondly, *Do not curse the Jewish people*¹¹. Bilam takes note of the first, but fails to link it to the second.

Bilam prophesizes, hoping that the final interpretation of the prophecy will determine its reality. Just like a dream that can be interpreted for good or for bad, he hopes to use his

¹ עבודה זרה דף ד ע"א: תנו רבנן א-ל זועם בכל יום וכמה זעמו רגע וכמה רגע אחת מחמש ריבוא ושלשת אלפים ושמונה מאות וארבעים ושמנה בשעה זו היא רגע ואין כל בריה יכולה לכיון אותה רגע חוץ מבלעם הרשע דכ' ויודע דעת עליון

² עבודה זרה דף ד ע"א: כתיב אל זועם בכל יום ... (ע"ש היטב) ע"ב: אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל עמי ראו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי עליכם כל אותן הימים שאם כעסתי עליכם לא נשתייר מעובדי כוכבים משונאיהם של ישראל שריד ופליט והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק מה אקב לא קבה קל ומה אזעם לא זעם ד'

³ זוהר הק' ח"ג שה (בנתיבות שלום ראשית הפרשה): לא הווי ימין מן יומן באתברי עלמא דאצטריך הכי למהוי קוב"ה בהדיהו דישראל כההוא זימנא דבעא בלעם לשיצאה לשנאיהוון דישראל

⁴ כג (א) ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים: (ב) ויעש בלק כאשר דבר בלעם ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבח:

⁵ רש"י כג: ד את שבעת המזבחות - שבעה מזבחות ערכתי אין כתיב כאן אלא את שבעת המזבחות אמר לפניו אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות ואני ערכתי כנגד כולן אברהם בנה ארבעה (בראשית יב) ויבן שם מזבח לד' הנראה אליו (שם) ויעתק משם ההרה וגו' (שם יג) ויאהל אברהם וגו' ואחד בהר המוריה - ויצחק בנה אחד (שם כו) ויבן שם מזבח וגו' ויכרו שם עבדי יצחק באר. ויעקב בנה שתיים אחד בשכם ואחד בבית אל:

ואעל פר ואיל במזבח - ואברהם לא העלה אלא איל אחד:

⁶ כג (ג) ויאמר בלעם לבלק התיצב על עלתך ואלכה אולי יקרה ד' לקראתי ודבר מה יראני והגדתי לך וילך שפי:

⁷ נתיבות שלום עמ' קל: ידע דכל עוד דבוקים בד' יתברך אין כל אומה ולשון יכול לפגוע בהם בין בגשמיות ובין ברוחניות, ואין עצה כנגדם רק על ידי שינתק אותם מהקב"ה.

⁸ נתיבות שלום שם: וזו היתה ג"כ מטרתו של בלעם, לקטרג עליהם לפני הקב"ה עד שינתק אותם ח"ו ממנו יתברך שעל ידי זה ממילא אין להם קיום

⁹ נתיבות שלום עמ' קלא: הנה העם היוצא ממצרים ויכס את עין הארץ, עתה לכה קבה לי אותו. שלכאורה תמוה שמתבטא עליהם כעל עם בלתי ידוע, העם היוצא ממצרים ... אכן בזה היתה התחלת הקטרוג שלו על כלל ישראל, שטען לפני הקב"ה כי אין זה אותו עם שיצא ממצרים, דאז היו כשרים וראויים, ואלו עתה אחר שהרבו לחטוא כבר נתרחקו מהש"ת

¹⁰ נתיבות שלום שם: והשיב לו הקב"ה לא תאור את העם כי ברוך הוא, הרי הוא אותו העם שיצא ממצרים וקבל את התורה וזכה לגילויים הנשגבים ביותר, וגם עתה ברוך הוא

¹¹ אור החיים כב ט: ונראה שכוונת מאמר ד' היא על פי מה שפירשונו בפסוק לינו פה, שילינו עמו בחדרו המיוחד לו, לזה בא מאמרו יתברך ואמר לו מי וגו', לשון השפלה, על דרך אומרו (שמות ג יא) מי אנכי וגו', כמו כן אומרו מי האנשים האלה, שהכנסת אותם למקום זה עמך בחדר המיוחד לך, לדבר עמך מלאך האלקים, כי יקפיד ד' על כבוד בלעם בערך האומות, כיון שהוא נביא עליהם, וכמו שמצינו (במדב"ר כ יד) שהרג [הקב"ה] את האתון משום כבודו של בלעם, ועיין בפסוק שאחר זה ויאמר אלקים והבין בלעם דבריו ואמר, טעם שעשה להם כבוד זה, הוא לפי שהם שלוחי מלך, והוא אומרו בלק בן צפור, פירוש הידוע לנסיך מדין, ועוד לו שהוא מלך למואב, שלח אלי, פירוש האנשים האלה, ובשביל כבוד המלכות עשיתי אותם עמי, ובזה נתיישבו כל הדקדוקים: (עיין בשיחות מוסר ח"ג מאמר כ)

prophecy to do evil to the Jewish people¹.

Balak is now desperate to take Bilam up on his offer to just go away. "Don't curse them and don't bless them," he pleads with Bilam. But Bilam now goes even further: "If G-d wants me to bless this nation, then I will have no choice²." This is exactly what happens. He finally appears in front of the Jewish people, and is more committed than Balak to seeking their destruction. But from each thought of a curse, a blessing came out³.

How is this achieved? It is at this stage that G-d makes Bilam's prophecy as clear (and therefore of necessity as high) as possible. His prophecy is now as clear as that of Moshe Rabbeinu's, so it requires no further interpretation. Bilam therefore cannot interpret the prophecy for bad, thus foiling his plan. Only for this reason is he given such exalted prophecy; it is subsequently taken away from him entirely⁴.

The Sages tell us that each of the blessings of Bilam was really intended, on his part, as a curse. If we look at them closely, we see that they all ultimately reflect the closeness and דביקות of the Jewish people to their Master in Heaven⁵. It is just this connection that Bilam is trying to weaken⁶. Bilam does not fail entirely. We learn that all of his curses came about at a later stage with the exception of one: the blessing of מה טובו אהליך is a praise of Jewish tents of prayer (Batei Knesset) and of Torah study (Batei Midrash)⁷. The Jewish people never lose their connection to G-d through these two things, the prayer of the heart and the Torah of the brain, which together form the *Daas* of the Jewish people⁸.

No longer a prophet, Bilam has to resort to other means, and finally finds some success in seducing the nation to serve Baal Peor, the most disgusting of idolatries⁹.

Bilam, brilliant thinker and strategist that he was, finally found a Jewish weakness. However, even this has a silver lining. For the Jews only served idolatry as a justificatory ideology which will allow them to express their licentiousness, their sexual licentiousness with the daughters of Midian.¹⁰ Their very sin shows their essential connection with the

¹ אור גדליהו עמ' קמט: וביאר המהר"ל דיסקין דס"ד של בלעם הרשע היה שיברך הש"ת את ישראל דרך מחזה והמחזה תלוי בנפש המקבל וכפי פתרון הנביא שמשיג את הנבואה לפי תכונת נפשו כי באמת מתקיים הנבואה והראיה שכן הוא דהא ק"ל (ברכות נה:): שכל החלומות הולכין אחר הפה, וחלום הוא אחד משישים בנבואה (שם נ:), אם כן כל שכן דבנבואה כן הוא וגו'

² כג כו: ויאמר בלק אל בלעם גם קב לא תקבנו גם בך לא תברכנו (כו) ויען בלעם ויאמר אל בלק הלא דברתי אליך לאמר כל אשר ידבר ד' אתו אעשה

³ סוטה דף כה ע"ב: דרש רבי עקיבא (שם לב) ויחר אף אליהוא בן ברכאל הבוזי משפחת רם אליהוא זה בלעם בן ברכאל שבה לקלל את ישראל ובירכן (דברים כב)

⁴ אור גדליהו

⁵ נתיבות שלם שם: והסביר שהיו גם ברכות ששבח את כלל ישראל על האחדות שלהם וגם זה חלק מהדביקות בהקב"ה

⁶ סנהדרין קה:

⁷ שם

⁸ נתיבות שלום שם

⁹ אבות דרבי נתן פ"א: זו עצה שיעץ בלעם הרשע על ישראל דכתיב (שם כד) ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים אמר לו עם זו שאתה שונא רעב הוא לאכילה וצמא הוא לשתיה ואין להם שיאכלו ושישתו אלא מן בלבד לך ותקן להם קובות והנח להם מאכל ומשתה והושב בהן נשים יפות בנות מלכים כדי שיזונו העם לבעל פעור ויפלו ביד המקום. מיד הלך ועשה בלק כל מה שאמר לו בלעם הרשע ראה מה גרם לו בלעם הרשע לישראל שנפלו מהן עשרים וארבעה אלף שנאמר (שם כה) ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף

¹⁰ חז"ל: לא עבדו ישראל עבודה זרה אלא להתיר עריות בפרהסיה

Almighty. For, they felt that they could not live with such a rebellion against G-d without creating a whole new 'Torah' saying that it was really ok.

Bilam is incapable of using his great prophecy because he is out of harmony with his gift. The Jews were only able to receive their Torah through the prophecy that went with it because generations of effort and suffering had uniquely prepared them. Moshe's prophecy was there to serve this higher truth and he died with all his faculties. Bilam, who tried to use prophecy for his own ends, lost everything. Did Bilam really think that he was going to upend G-d Himself¹? Bilam knew that history was not on his side, and that even at their worst, the Jewish people remain blessed². Yet, he somehow thinks that through his sacrifices he could manipulate the very Kedusha G-d uses in elevating the Jewish people to serve his own nefarious purposes.³ It was not to be. Like all evil, Bilam's was destined to self-destruct. And the Jewish nation lives on.

¹ובלק היה אפילו יותר שקוע בדמיון זה מבלעם וכמו שמעיד הפסוק (כג יא): ויאמר בלק אל בלעם מה עשית לי לקב איבי לקחתיך והנה ברכת ברך:

²רש"י כג ח ד"ה מה אקב לא קבה קל: (במ"ר) כשהיו ראויים להתקלל לא נתקללו כשהזכיר אביהם את עונם כי באפם הרגו איש. לא קלל אלא אפם שנאמר (בראשית מט) ארור אפם כשנכנס אביהם במרמה אצל אביו היה ראוי להתקלל מה נאמר שם (שם כז) גם ברוך יהיה. במברכים נאמר (דברים כז) אלה יעמדו לברך את העם. במקללים לא נאמר ואלה יעמדו לקלל את העם אלא על הקללה לא רצה להזכיר עליהם שם קללה:

³רש"י כג ד ד"ה ואעל פר ואיל במזבח: ואברהם לא העלה אלא איל אחד ע"כ רואים שניסה להיות יותר קדוש מהאבות ולהשתמש בקדושה זו לקלל את עם ישראל וכן ניסה להשתמש בהשמות הקדושות של כלל ישראל לקללם כדאיתא ברש"י כג ז ד"ה ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל: בשני שמותיהם א"ל לקללם שמה אחד מהם אינו מובהק:

פינחס

1. Shalom & Machlokes

At the end of last week's Parsha, Pinchus is described as killing Zimri, the leader of the tribe of Shimon,¹ and Kosbi Bas Tzur², the Midianite princess with whom he was having illicit relations.³ Through this act, Pinchus saved the Jewish people from massive destruction that had already claimed 24,000 lives⁴.

Pinchus appears as the aggressive killer, albeit with Divine sanction. It is surprising that this action is described as a ברית שלום⁵, a covenant of Peace with the Almighty. Clearly, this was no Aharon going around making peace between warring brothers, אוהב שלום ורודף שלום. Here was a zealot who murdered two people in cold blood. True, they were sinning, but illicit relations between a Jew and a non-Jew does not carry a death sentence⁶.

And who let Pinchus take matters into his own hands?

Pinchus's actions were not immediately welcomed as heroic. Had Zimri killed Pinchus, Zimri would not have been guilty of any crime, and there indeed was a strong move to lynch Pinchus for his actions⁷. The people were convinced that this barbaric person must have been a bastard of some sort⁸, and even the Beis Din had decided to excommunicate

¹ כה יד: ושם איש ישראל המכה אשר הכה את המדינית זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעני

² כה טו: ושם האשה המכה המדינית כזבי בת צור ראש אמות בית אב במדין הוא יוש מן המפרשים שטרחו להבין למה כזבי ג"כ היתה חייבת מיתה ובאורח חיים סוף פרשת בלק כתב שאפשר שדן בה משפט הבהמה דכתיב ואת הבהמה תהרוגו ועיין עוד בזה באבי עזרי הל' איסורי ביאה פיב הל' י

³ כה ו: והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל והמה בכים פתח אהל מועד: (ז) וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו: (ח) ויבא אחר איש ישראל אל הקבה וידקר את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל קבתה ותעצר המגפה מעל בני ישראל.

⁴ במדבר כה (ז) וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו: (ח) ויבא אחר איש ישראל אל הקבה וידקר את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל קבתה ותעצר המגפה מעל בני ישראל: (יא) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי: משמע שבלעדי מעשה פינחס היה כליון בא לכלל ישראל ר"ל.

⁵ במדבר כה יב: לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום. ע"כ וגם נקרא ברית כהנת עולם שנאמר: (יג) והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל במדבר רבה פינחס א א: אמר הקב"ה: בדין הוא שיטול [פינחס] שכרו. לכן הנני נותן לו את בריתי שלום. גדול השלום שנתן לפנחס שאין העולם מתנהג אלא בשלום

⁶ שם משמאול: הגע עצמך, אילו אכל אדם חרב ובא חברו והרגו בודאי לא יהא פטור מן המיתה

⁷ במלבי"ם פ' יב: ופי' הרי"א מפני שעמדו נגדו שבט שמעון וגואלי דם זמרי הבטיח לו שלום

⁸ סנהדרין פב ע"ב: התחילו שבטים מבזין אותו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים והרג נשיא שבט מישראל בא הכתוב ויחסו פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה הקדם לו שלום שנאמר לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום וראויה כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם

ובבכור שור כתב על פי משכתוב באבן העזר ס' ב דם ראית אדם שהוא בעל מריבה יותר משאר בני אדם שהוא בעל מריבה יותר משאר בני אדם יש לחוש שבא ממשפחה שיש בה דופי וגו'

him¹. In the end, G-d Himself had to intervene and tell us just how badly mistaken they all were². Pinchus, it seems, saved the whole nation. He brought peace between the Almighty and His people³. This seeming rogue was actually a holy man, now elevated to the Priesthood (despite the fact that murder normally disqualifies from the Priesthood⁴), destined to live forever in the form of Eliyahu⁵.

This is a classic case of how wise, holy, thinking people trying to figure out good and bad by themselves can be completely wrong. Contrary to the wisdom of even great sages of the time, Pinchus, by risking his life, and doing it without any personal interest, had sanctified every fiber of his being in one big Kiddush HaSh-m⁶.

Pinchus' immediate reward was to be made a Cohen⁷. The long-term effects of his action were much greater, however: all 18 High Priests of the First Temple and all 81 of the Second Temple descended from him⁸.

¹ירושלמי סנהדרין פ"ט ה"ז: א"ר יודה בן פזי בקשו לנדותו והסביר השם משמואל שהיות שמדינא לא היה זמרי חייב מיתה והיות שכוונתו היתה לשם שמים, לכן לא היה שייך לקנאות בו ולהרגו, ואזרבה היה ראוי לעורר רחמנות עליו שאף שכוונתו היתה לטובה אעפ"כ נלכד בפח. וזו היתה טענת האנשים שבקשו לנדות את פינחס, אף שזמן הדין לא היתה עליו קושיא, שהוא לא היה מחוייב לירד לסוף כוונתו, אבל מ"מ הם באשר ידעו שגם פינחס ידע כוונתו בקשו לנדותו, מאחר שהיה לו מקום לדון אותו לכף זכות ולא דנהו. אך באמת גם פינחס ידע מזה, ואעפ"כ באשר היה רואה שהנגף נוגף וכל ישראל הם בסכנה, לא השגיח על כל אלה ומסר גם את נשמתו, ואפילו על מנת שיקרא רוצח עשה מה שעשה בשביל להציל את ישראל. וזו בעצמה מדת אהרן הכהן שזכה לכהונה על ידי עשיית עגל מפני שמסר נפשו ונשמתו עבור כלל ישראל.

²במדבר כה יב: לכן אמר – עיין רמב"ן על פסוק יא ובמרגליות הים (סנהדרין דף פב ע"ב) חקר אם הדין של קנאים פוגעים בו הוי מצוה או רשות וז"ל שם (ס' כ): וכבר איפלגי קדמונים אי האי דקנאים פוגעים בו הוי מצוה או רשות, דהנה בירושלמי הכא סופ"ט שגם פינחס שלא ברצון חכמים הוי ובקשו לנדותו לולא שקפצה עליו רוח הקודש כו', ועיין משנה למלך הל' רוצח סוף פרק א שאינו מצוה רק רשות בעלמא, ועיין ברמב"ם הל' איסורי ביאה פ' יב הל' ד הובעל נכרית וכו' אם פגעו בו והרגוהו הרי אלו משובחים וזריזין, לא נקט כל הפוגע בו הרי זה זריז ומשובח רק הדגיש שמדובר באדם שכל תהליכותיו בקודש קנאי הוא ואז בטח שגם פעולותיו זו לשם שמים היא וגו' ושם בס' כב הביא רבינו ירוחם נתיב לב שכתב אם הובעל נהפך והרגו לקנאי אפילו שלא בשעת מעשה אינו נהרג עליו כי הקנאי הוי כרוזף יען שאין עליו מצוה רק רשות

³שם יא: פינחס בן אלעזר בן אהרון הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי

⁴זוהר, חזקוני והריב"א

⁵ברבינו בחיי יא: השיב את חמתי מעל בני ישראל ... ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי ... נמצאת למד שהשבת החמה גרמה קיומן של ישראל ... ואם כן פינחס גרם לישראל אורך ימים ושנות חיים מאותו זמן עד סוף העולם ... ולכך זכה לחיות לאין תכלית מדה כנגד מדה כי פנחס זה אליהו (זוהר פנחס רטו א). ע"כ ובהמשך כתב: ומפני שמאס חיי העולם הזה נתן לו חיי העולם הבא ועלה בסערה השמימה

⁶דגל מחנה אפרים: כי ידוע על ידי מסירת נפשו שמסר עצמו לקידוש ד', בזה נתקדשו בפעם אחת כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו והוא שאמר לו הש"י הנני נותן לו את בריתי שלום היינו בשלימות כי ברית מספר תרי"ב וחסר אחד מן תרי"ג והיא שאמר לו ד' שיתן לו הברית שלום היינו בשלימות בלי שום מחסור ויעשה מרכבה לכל התרי"ג מצוות והבן

⁷במדבר כה (יג) והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל:

⁸תוספות יומא ט בשם הספרי והירושלמי

But we are still no closer to understanding why this violent action was called a covenant of peace. Yes, he saved the day. It may have been what G-d wanted, but it surely was not an act of peace!

This is reinforced by the fact that the principle Pinchus drew on - הבעל ארמית קנאים - requires such a holy state that it is simply irrelevant to our lives as an operative principle¹. Pinchus himself pays a price for his zealotry, disqualifying himself from taking over for Moshe³, and when, in the form of Eliyahu, he expresses a similar trait, he is actually taught by G-d to move into a different direction⁴. "Pinchus, yes," says the Akeidah. "Others, no⁵."

If this is so, why then does the Torah teach us about Pinchus; is it only to tell us what not to do? We generally would never have thought that such an act of murder is permissible unless the Torah had revealed this to us in the first place!

What the Torah first and foremost comes to teach us is the value of Shalom. At first blush, Pinchus did a violent act. Whatever its necessity, it could hardly have been considered an act of peace. Yet, Pinchus is bestowed with the exalted title, possessor of a covenant of peace - a שלום of ברית⁶. To understand this, let us define Shalom.

The word Shalom comes from the word Shleimus, which means completion. Its opposite, Machlokes, comes from the word Cheilek, a fragment of something. The Sefas Emes⁷ says that the natural state of man is to be in a state of Machlokes. Two people together will, unless they make an effort, move away from each other rather than closer together. This is a world of separate identities, where truth and the commitment to truth are not great enough to overcome the unique perspectives and inclinations which each of us brings to different situations. Were it not for G-d Himself, says the Malbim, the world would lack any semblance of unity⁸. G-d makes a covenant of peace which unifies the fragmented pieces of reality that comprises our world.

¹ירושלמי סנהדרין פ"ט ה"ז

²לא רק שהלכה ואין מורין כן אלא בירושלמי סנהדרין כתוב שאין רוח חכמים נוחין הימנו ובתורה תמימה אות לא כתב: הא דקנאים פוגעים בבעל ארמית אין רוח חכמים נוחה מזה, והסברה בזה י"ל, דכיון דצריך לעשות זה ברוח קנאה אמתית לכבוד ד', א"כ א"א לתת רשות לכל אדם שיהיה רשאי לפגוע באיש כזה, כי מי יודע אולי הוא עושה זה באיזו פניה צדדית ... ובין כה הוא הורג נפש שאינו מחויב מיתה מצד הדין ממש. עכ"ל

³והביא ההגות בפרשיות התורה את הרבי מקוצק שאמר שאע"פ ששבחו הכתוב את פינחס, מ"מ נפסל על ידי זה מלהיות מנהיג בישראל, כי אין זה תכונת המנהיג.

⁴בהגות בשם העקידה שאצל אליהו אחרי שהרג את נביאי הבעל לקח ד' למדבר, מקום מתן תורה להדריכו בדרכי משה רבינו שלא דרך קנאות היינו לא ברעש ד' ולא באש ד' אלא בקול דממה דקה היינו שמעשים בנחת ובישוב הדעת זה מה שרצוי לפני ד' (ע"ש עוד ועיין בשמונה פרקים להרמב"ם ז' פ')

⁵ובעקידה (מובא בהגות בפרשיות התורה) שאין התורה מציינת לשבח את המדה, אלא פינחס, שהשתמש במדה זו בכח הארה עליונה כהוראת שעה. (משה לא עשה זאת אומר העקידה, כי העריך את הדבר כפסק שאינו מחייב בבית דין של מטה)

⁶במדבר כה (יא) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי: (יב) לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום:

⁷ריש פרשת קרח

⁸ריש פרשת פינחס פסוק יב

For man, peace begins with the challenge of keeping the multiple complex elements of self integrated. According to the Kabbalists, every human is a 'small world' (Olam HaKatan), a microcosm of the large world (Olam HaGadol)¹. Each human a whole world! That is a complicated package to keep integrated. We all have to struggle to keep ourselves whole, to make peace and unity (שלום ושלמות) between all of our multi-faceted selves, our physical, emotional, intellectual and spiritual aspects, all of our qualities, talents and character traits, all of our hang-ups and idiosyncrasies. So, too, we have to struggle to put the world at large together into one picture. But G-d gives us a gift. He continues to drive the world with His attribute of unity (הנהגת יחודו), an inexorable movement towards שלמות, creating a covenant of peace underlying the whole universe². It is this we draw one when we create unity on the surface reality that is our world³.

But it goes deeper than that. It turns out that the whole source of all of our deficiencies and inadequacies is predicated on this idea that we need to turn this fragmented reality into a revelation of the Oneness of G-d⁴: אתה הראת לדעת וגוי אין עוד מלבדו (דברים ד לח). For Avoda to take place, G-d needed to give us those deficiencies, so that we could choose to negate them and reveal His Oneness. G-d's Oneness and His שלומות are almost interchangeable concepts; the word שלום comes from שלמות in turn. שלום is not then just the absence of machlokes. It is a very active concept of creating unities that lie at the core of our mission on earth.

And hence the remarkable words which we say repeatedly in the benching and the dovening⁵:

עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל אמן

He who makes peace (as a natural state) in the worlds above, He will continuously recreate peace over us (in a world of natural fragmentation), etc⁶.

Shalom is a meta-value, a great principle on which the world turns⁷. Yet, because the world naturally flows away from unity, peace is a difficult and messy thing to attain. It requires a deep commitment and pursuit by mankind to be achieved. Ironically, in the case of Pinchus, it was only achieved at the expense of blood and lives.

¹ רמח"ל בכמה מקומות, ר' חיים מולוזין

² דעת תבונות ס' לד: הנה מה שנתברר לנו מכל זה בירור גמור - הוא עוצם יחודו יתברך

³ מלבי"ם: הקב"ה כרת עם כלל המציאות ברית השלום, כי כל המציאות מורכב מכחות מתנגדים זה לזה והם מפורדים איש מאחיו

⁴ אך כשבחר שהמתגלה משלמותו יהיה יחודו ית', אז נמשך מזה שיהיה חסרון בנבראיו, שהרי צריך להראות החסרון כדי להראות שלילתו.

⁵ בסוף כל שמונה עשרה ובסוף ברכת המזון ובסוף כל קדיש

⁶ ע"פ ספר העיקרים

⁷ אמר הקב"ה: בדין הוא שיטול [פינחס] שכרו. לכן הנני נותן לו את בריתי שלום. גדול השלום שנתן לפנחס שאין העולם מתנהג אלא בשלום והתורה כולה שלום שנאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ואם בא אדם מן הדרך שואלין לו שלום וכן שחרית שואלין לו שלום ובאמש כך שואלין בשלום. בברכת כהנים חותמין בשלום. שמע ישראל פורש סוכת שלום על עמו. התפלה חותמין בשלום. אר"ש בן חלפתא אין כלי מחזיק ברכה אלא שלום שנאמר ד' עוז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום

All of mankind, Jew and non-Jew, professes a belief in peace. Yet, the world is full of war and conflict. This is because as much as we believe in peace, we believe that the things we are fighting for are more important than peace. For these things, we believe, we should fight. In truth, it is rare that the Torah would sanction a fight over peace.

Shalom becomes particularly challenging when one or both of the parties feel that they are fighting for a higher cause – the organization, the country or the ideology. Of all the evils of the last century, Communism and Nazism towered above everything else. Here was evil with a whole philosophy to back it up – a meta-cause of pure evil. Nazis and Communists went to war against Jews, against other nations, against their own people – all in the name of a higher cause. Simply evil people – Saddam Hussein, Idi Amin, and Robert Mugabe - are no match for the Pol Pots and Maos whose grand visions drove their destructive regimes to ever higher plains. Peace requires constant work even under the best of circumstances. Woe betides man when someone is moved to kill for a higher cause and not for his personal gain!

And lest we think this applies only to evil people, the Chazon Ish tells us that in cases which activate our sense of fighting LeShem Shamayim, our natural responses simply cannot be trusted¹. We will end up doing things we would never have otherwise dreamt of doing². Once our sense of moral outrage has been activated, we default to our own moral compass - and this compass is almost always wrong³.

So, from all of this we see how tough it is to give Shalom its worthy place at the center of our world. The gemorrah in Sanhedrin⁴ links the midah of Shalom with the concept of peshara⁵. Normally, Din is a “winners take all” reality. When two people come in front of

¹For example, organizations become quite territorial. However, we have a principle that in the מצוה of תורה ושלום, תלמוד תורה גבול, תלמוד תורה does not apply. The חזון איש, in his ובטחון, spells this out:

פ"ג א: הרי שיש בעיר מלמדים מתפרנסים מעמלם ולפתאום באו מלמדים אחרים מעיר אחרת, וכטבע בני אדם אינם שבעים רצון מהישנות, קפצו כולם על האורחים החדשים ומלמדי העיר נזוקו. ומקופחים פשטו שנאתם בלבם על הרודפים החדשים ... [ו]יצאו להוציא דבת שוא ולעורר רחמי בני העיר נגד האכזריות של הבאים החדשים ... הנה כל מעשיהם היו מנוקים מכל חטא ואון לא היתה ההלכה כמותם שיכולים לעכב על החדשים ... אין כאן איסור מחלוקת ולא איסור לשון הרע ולא שנאת חנם, ויש כאן מלחמת מצוה להעמיד הדת על תלה.

אבל עשו שההלכה הכאיעה דקנאת סופרים תרבה חכמה ... הנה האורחים הבאים עשו כהלכה והרמים כנגדם שופכים דם נקיים, וששונאים אותם בלב עוברים על לא תדמא אחיך, וכשמדברים עליהם רע עוברים על איסור לשון הרע, כשמקהילים קהלות לקטטות עוברים על לא תהיה כקרת, כשנוקמים בהם בהעדר הטבה עוברים משום לא תקום.

² Therefore, says the Chazon Ish, only a commitment to the details of הלכה can save us from such error.

³ חזון איש, אמונה ובטחון: והלא אין ספק שהצדק אתי, אך הדין לא ירד לעומקו וחסר לו הבנה הראוייה למהלך רוחי ומשאת נפשי, וכל משפטו לפי כח הדמיון של בן אדם ונטיותיו הטבעיות, היתכן שהתחייבתי להכנע למשפט מעוות כזה.

⁴ מסכת סנהדרין דף ו ע"ב בסוגיא אי מצוה לבצוע או אסור לבצוע ולבצוע היינו לעשות פשרה ושם: דף יוסי הגלילי אומר אסור לבצוע ... אבל אהרון אוהב שלום וגו' ופרש"י ד"ה ורודף שלום: וכיון שהיה שומע מחלוקת ביניהם קודם שיבואו לפניו בד"ה היה רודף אחריהן וגו'

⁵ שם הסוגיא דנה אם מצוה לבצוע או אסור לבצוע ולהלכה כששני בעלי דין באים למשפט מצוה על הדין להציע מראש שיעשו פשרה.

Beis Din, there is a מצוה לבצע: the judge should first ask the parties to accept a compromise¹. In Din, if one person says the other owes him money while the second party denies it, one of the parties will be shown to be 100% victorious in this dispute according to Din. The other will be a total loser; he will pay everything as the borrower or be paid nothing as the lender. Peshara comes to change that, to say that both parties can exist, though neither as perfectly as he would have wished. The chiddush of the Gemorrah is to say that this peshara is a greater truth than the truth of Din.

There is a truth of Din and there is a truth of Shalom. The truth of Din is a zero-sum reality, total victory or total defeat. The truth of Shalom allows both parties to have a zechus kiyum.² The Midrash points out that after Yaakov died, his sons were concerned that Yosef would take revenge on them, and they therefore told an untruth, stating that Yaakov asked Yosef to forgive them³. How could the Torah, which is pure truth, have a non-truth written in it? The answer is that the Torah comes to reveal to us that lying for the sake of Shalom is indeed a higher truth⁴. This is such an important principle, that G-d Himself “lies” to Avraham Avinu about what Sarah said (changing her words from וואדני זקן to וואני זקנתי)⁵ to teach us this principle.

Even though the Talmud⁶ brings one opinion (not the halacha) which says that in Beis Din it is אסור to look for a פשרה⁷, all agree that it is a מצוה to look for שלום (and פשרה) outside of Beis Din. What prevents us from doing this is our sense of outrage at the injustice: “We can’t let them get away with this.” “How could they do this to us?” “We have to teach them a lesson,” and so on.

Mostly, we fight as perceived victims, not as aggressors. We feel wronged and under siege. Our victim status makes us all the more sure of the justice of our cause. “Victims feel themselves to be alone. Everyone is against them. No one understands them. They have two

¹ The world לבצע means to slice it. It is as if the Din is being sliced up into different components so that each one of the parties gets a part.

²The Gemorrah there, when trying to prove that it is a mitzvah for the Dayan to first look to a peshara, brings the Mishneh in Avos as support:

הוי מתלמידיו של אהרון: אוהב שלום ורודף שלום וגוי
בגמ': אבל אהרון אוהב שלום ורודף שלום ומשים שלום בין אדם לחבירו

The opposing view answers this (successfully) by pointing out that Aharon was working outside of the framework of a Beis Din.

³תנחומא תולדות פ"א א: גדול הוא השלום שדברה התורה דברי בדאי בשביל שלום ואי זה כה תאמר ליוסף אנא שא נא פשע אחיר וחתאתם (בראשית נ) ואין אנו מוצאים שצוה כלום מכל הדברים האלה אלא לפי שהיה יודע חסידותו של יוסף ולא היה חושדו ומחזיק אותו כשופכי דמים:

⁴ מסכת יבמות דף סה עמ"ב: אי"ר אילעא משום ר' אלעזר ב"ר שמעון, מותר לאדם לשנות בדבר השלום, שנאמר ויצו אל יוסף לאמר, אביך צוה לפני צותו לאמר וגוי

⁵ מסכת בבא מציעא דף פז עמ"א: תנא דבי רבי ישמעאל, גדול השלום שאפילו הקב"ה שינה בו, שנאמר ותצחק שרה לאמר ואדוני זקן (בראשית יח ב), וכתוב ויאמר ד' אל אברהם למה זה צחק שרה לאמר ואני זקנתי (שם, יג).

⁶ סנהדרין, ו עמ"ב

⁷This may be because a משפט of דין (as opposed to a משפט of פשרה) is also a form of שלום: גוד אריה ריש פרשת משפטים ד"ה לומר שתשים סנהדרין אצל המזבח: ... דהם שוים לגמרי דהמזבח הוא משים שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ... וכן המשפטים מטילים שלום בעולם

choices: either to retreat within themselves or to act aggressively to defend themselves. Victims blame the world, not themselves. For that reason, it is a self-reinforcing attitude. Victims want the world to change, forgetting that it may be they who have to change.”¹

In fact, Judaism instructs us that, outside of Beis Din, it is never justice we are looking for, but rather peace. We are required to unilaterally act peacefully even if the other side does not reciprocate. Peace is not just a pragmatic idea; it is a value. It is a value to which all of the Torah leads, says the Rambam². And as a value, it must be upheld irrespective of the standards of those around us³.

Shalom, the Sages tell us, is also a practical necessity; it is the glue that holds the whole world together⁴.

The Sages tell us that Shalom is the receptacle which holds all other blessings⁵. This is why the last blessing of the Shmoneh Esreh, the last of the Priestly Blessings, and many other areas deal with this theme⁶. It is also why the very last Mishneh focuses on the Shalom theme⁷. Without Shalom, all Brachos are lost. Either we will have Shalom and all its blessings or we are doomed to lose all.

In a post-Temple world, Shalom becomes even more difficult to achieve. The Temple was a model of the world, a mini-world, showing us how all the disparate elements combine to form one big receptacle to hold G-d's holiness. Yet, the Temple not only modeled Shalom,

¹ Rabbi Jonathan Sacks, *Future Tense*, Prologue

²משנה תורה, הל' חנוכה פ' ד הל' יד: היה לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקדוש היום נר ביתו קודם משום שלום ביתו שהרי השם הנמחק לעשות שלום בין איש לאשתו גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר (משלי ג') דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום

³In (peaceful) inter-organizational relations there are two levels, co-ordination and co-operation. Co-ordination means that you agree to hold major events on different nights, that essentially you do not get in each other's way. Co-operation involves joint programming.

In practice, it is rare for two organizations to run a joint seminar, Shabaton or weekend. More likely, organizations in a city will agree to host a citywide Shabbaton weekend, each with its own location, to make a unified appeal to the Federations and the like. Remember that co-operation is not an all or nothing business. Even a disastrous experience with an organization does not preclude future co-operation on other issues.

⁴במדבר רבה פינחס א א: ... אין העולם מתנהג אלא בשלום והתורה כולה שלום שנאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ואם בא אדם מן הדרך שואלין לו שלום וכן שחרית שואלין לו שלום ובאמש כך שואלין בשלום.

⁵משניות, מסכת עוקצין, פ"ג משנה ג (המשנה האחרונה בש"ס): אמר רבי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט), יי עז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום:

⁶במדבר רבה פינחס א א: ... בברכת כהנים חותמין בשלום. שמע ישראל פורש סוכת שלום על עמו. התפלה חותמין בשלום. אר"ש בן חלפתא אין כלי מחזיק ברכה אלא שלום שנאמר ד' עוז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום

⁷ מסכת עוקצין פ"ג משנה יב: אמר ר"ש בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום - שנא' ה' עוז וגו'.

but it was, through the Korbanos, an active spiritual force to counter the entropy inherent in the universe¹. We no longer have that model.

So, if peace is then defined as the creating of harmonies between the fragmented and atomized realities of this world – to that ultimate harmony of the oneness of Man with G-d, then we can understand why Pinchus's action was considered one of achieving peace, and not justice or something else. Zimri had the best of intentions in doing what he considered to be an Aveirah Lishmah. Pinchus, however, saw 22,000 of his brethren die in front of his eyes and knew that this was not so.

Pinchus killed and achieved peace. This idea of a mitzvah achieving the opposite effect of what one might have expected is quite common². Give maaser and become rich³; keep the Shabbos – close your store and spend money - and you will be reimbursed for all that you spend⁴. Destroy the City of Idolatry (עיר הנדחת), and for that act of cruelty G-d promises⁵ ונתן לך רחמים ורחמך; break Shabbos (which has a death penalty) by doing bris milah, and you will live to see all your allotted days. Marry your brother's wife in an act of Yivum (where in other circumstances she is totally forbidden to you and her children are forbidden to marry other Jews), and your children may become great and holy people. It is not man who achieves these results, but, by doing G-d's Will, he is granted these things without further effort⁶, though it requires a level of pure lishmah to be eligible⁷.

Similarly, G-d testifies that because Pinchus was fulfilling a mitzvah – and not relying on his own moral compass - the net effect was to create greater unity in the cosmos even though it involved killing two people. This kind of Shalom, says Rav Yaakov Etlinger⁸, is the Shalom between man and his Creator⁹.

There have been many situations where Torah principles required a stand against anti-Torah positions, and these seem to draw on qualities of aggression, strength and bravery. But,

¹תנחומא תולדות פ"א א: גדול הוא השלום שדברה התורה דברי בדאי בשביל שלום ואי זה כה תאמר ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם (בראשית נ) ואין אנו מוצאים שצוה כלום מכל הדברים האלה אלא לפי שהיה יודע חסידותו של יוסף ולא היה חושדו ומחזיק אותו כשופכי דמים:

²ענין באור גדליהו שהביא את רוב הדוגמאות שלמטה

³שבת דף קיט ע"א: בעא מיניה רבי מרבי ישמעאל ברבי יוסי עשירים שבארץ ישראל במה הן זוכין אמר לו בשביל שמעשרין שנאמר עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר

⁴שם: שבשאר ארצות במה הן (העשירים) זוכין אמר לו בשביל שמכבדין את השבת

⁵רב צדוק הכהן, רסיסי לילה - אות ו: ואמר בפרשת ואה במצות עיר הנדחת (דברים יג, טז) הכה תכה וגו' שמוליד אכזריות גדול להכות עיר שלימה ומלואה ולאבדה מכל וכל. סיים על זה ונתן לך רחמים ורחמך ודרשו חז"ל מזה בשילהי שבת (קנא ע"ב) המרחם על הבריות מרחמין (עליו מן השמים וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמין עליו מן השמים) וכו' מבואר דמפרש לך רחמים שיהיה לך רחמים על אחרים.

⁶רסיסי לילה - אות ו: ונתן בלא השתדלות רק על ידי מצוה זו שתהיה אכזר על הרשעים כפי רצון השם יתברך על ידי זה תזכה למידת רחמנות על הצדיקים כרצון השם יתברך:

⁷רסיסי לילה - אות ו: להיות מוליד ההיפך זהו רק על ידי לשמה

⁸פירושו על החומש הנקרא מנחת עני שנאמר כה ז: ותעצר המגפה מעל בני ישראל

⁹But is only relevant to קנאין פוגעים בו. With everything else, a Sheailas Chacham has to be asked.

says Rav Etlinger (*Minchas Ani* on Chumash), the real value these battles must draw on is the understanding that ultimately peace between us and *Shamayim* is a transcendent value. This is not an obvious lesson to learn. To teach us this, G-d had to engineer a situation where Moshe Rabbeinu would forget a basic halacha¹ to allow Pinchus, then a untitled Jew, to step into the breach.²

It certainly looked like Pinchus acted out of some hatred towards Zimri; or perhaps his Midianite origins which moved him to such an impetuous act³. To this, G-d testified that Pinchus was really moved by a love for the Jewish people and his desire to save them -

כה (יא) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את
קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי:

It was from amidst the Jewish people, to save them, that Pinchus was zealous⁴, not his non-Jewish roots⁵.

We do not ultimately understand such mysteries, but nevertheless, we are told that they work. Such a level is unattainable for ordinary Jews, but the lessons of peace are there for all of us to learn.

¹ הבעל ארמית קנאים פוגעים בו

² כה ו: לעיני משה - אמרו לו משה זו אסורה או מותרת א"ת אסורה בת יתרו מי התירה לך וכו' כדאיתא התם: והמה בכים - נתעלמה ממנו הלכה (כל הבעל ארמית קנאים פוגעים בו) געו כולם בבכיה. בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא שנאמר ויטחן עד אשר דק וגו'. וכאן רפו ידיו. אלא כדי שיבא פינחס ויטול את הראוי לו: (ז) וירא פינחס - ראה מעשה ונזכר הלכה אמר לו למשה מקובלני ממך הבעל ארמית קנאין פוגעין בו א"ל קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא. מיד ויקח רומח בידו וגו':

³ פרי צדיק א

⁴ מי השלוח: התחילו השבטים מבזין אותו כי אמרו כי היה עושה זאת מחמת שנאתו לזמרי

⁵ פרי צדיק א: ולכן כתיב בקנאו את קנאתי בתוכם שבשעת הקנאה היה ג"כ בתוכם בתוך בני ישראל ורק מדוב רחמין על ישראל. מי שלוח שם: והשיב הש"י בקנאו את קנאתי בתוכם שקנאתו היתה מחמת גודל אהבתו לישראל וזה מרמז תיבת בתוכם.

2. Intermarriage

SUMMARY:

“And that we would not give our daughters unto the peoples of the land, nor take their daughters for our sons.” (Nehemiah 10:31)

Zimri was responding to public outcry by his tribe at the death penalty being meted out for the idolatry to Baal Peor. He approached Kozbi with an entourage of 24,000. Cozbi at first refused to have relations with him, stating that she as the daughter of the king and had been told only to relinquish herself for marital relations to the greatest of the Jews, Moshe Rabbeinu. Zimri convinced her that he was greater than Moshe. He then dragged her in front of Moshe and confronted him with also marrying a Midianite. Moshe was stumped, having forgotten - by Divine decree - a simple distinction and Zimri perpetrated his act. The results were immediate and disastrous – all 24,000 people accompanying Zimri were killed in a plague which had every appearance of spreading further. Pinchus saw this and realized that there was no time. He dared to state a halacha in front of his Rebbe, Moshe Rabbeinu, and carried out his zealous act. The act required at least six miracles, the plague subsided and our Parsha begins.

The Jews at Baal Peor committed two sins. The first was the idolatry of Baal Peor, and the second was the harlotry with the daughters of Moav. idolatry is a cardinal sin, for which one should rather die than transgress. Physical relations with a non-Jew, on the other hand is at worst a negative prohibition. For some, the Torah prohibition applies only to the 7 nations. For others living as husband and wife is the Torah prohibition, but relations with a non-Jew is only Rabinically proscribed. Yet, it was for harlotry with a gentile, that 24 thousand Jews died of the plague.

Perhaps, this is because this was a case of public licentiousness involving a public desecration of G-d's name.

However, trying to define Jewish relations with a non-Jew in purely halachik terms misses the point. A person who intermarries is breaking his covenant with the Jewish People, and therefore the covenant which the Jewish people has with G-d. This represents a fundamental breach with Judaism and the Torah.

Because this act is so serious, there is a special law for relations with a non-Jew as stated by the Sages:

משנה, סנהדרין דף פא ע"ב: הבעל ארמית קנאין פוגעין בו

From this the Ramban learns that it would be better to die than to have relations with a non-Jew where such relations are known to others.

This law is a הלכה למשה מסיני. The Rambam limits the application of the law to a situation where the non-Jewess is an idolater. The law only applies so long as the act is public and so long as they are in the midst of the act.

The law states further that if one asks a posek, one is not told that this is the law. One has to move to act on one's own. And therefore, although this law is applicable today, the Shulchan Aruch does not mention it.

We live in an era where, for most Jews, there are no longer negative messages telling them not to intermarry with non-Jews. Intermarriage is no longer seen as a contradiction to one's Jewishness. "He respects my Jewishness, and is happy that I light candles on Friday night," is an oft heard refrain.

But the Torah has sent us clear enough messages about the abhorrence of such an act. As early as the the Forafathers, we are exposed to the incident between Dinah and Shechem. Schem was just doing what may have been common practice at the time. His father, Chamor, was absolute ruler of his area, and consequently, Schem could presumably take any damsel he liked. Dina was not married at the time. So why is Chamor's action considered so heinous? The Beis Halevi states that the real problem was the defiling of a Jew who had inherited the enormous spiritual purity of her ancestors and built on that in turn, and whose role would be to model holiness to all future generations. The Jewish contribution to civilization has been out of proportion to its size and circumstances to such a degree that it defies historical explanation. But more than anything, it has been its contribution of Monotheism, and the consequences of Monotheism which has reflected the spiritual genius of the Jews and which changed the course of world history. If Dina and her descendents were to get lost amongst the princes of Shchem, that Jewish genius would forever be lost. It was this dilution of the one-G-d commitment, more than anything else, which inspired various forms of legislation distancing us from intimacy with non-Jews, especially of the opposite sex.

Already much earlier, the Court of Shem, the son of Noah, promulgated a decree against intermarriage between the descendents of Shem and Noach's other descendents. This is why when Tamar is found to be pregnant, Yehuda condemns he to death. But Tamar was single at the time (a widow), and certainly didn't deserve the death penalty. Rather the death penalty was for violating the edict of the Bet Din of Shem, i.e., for apparently consorting with a gentile. This prohibition later became more specific, prohibiting Jews from intermarrying or having relations with non-Jews. It was this which caused the sons of Yaakov to condemn Shchem's act as a Neveila.

The fact that 14 million of us are here to tell the tale is in part testimony to our observing the in-marriage commitment throughout the ages. This is not to say that intermarriage has not become a major problem from to time. It was a force to be reckoned with in Babylonia, to the point where Nechemia felt constrained to announce a curse on such people: "In those days also saw I the Jews that had married women of Ashdod, of Ammon, and of Moab...And I contended with them and cursed them..." (Nehemiah 13:23-25). There was a wave of intermarriage in the enlightenment period of the Jews in Europe. But never before has it threatened the Jews as it does today. It is not for nothing that once a year we read our Parsha and remind ourselves of the terrible implications of lowering our guard.

DETAIL:

“And that we would not give our daughters unto the peoples of the land, nor take their daughters for our sons¹.” (Nehemiah 10:31)

The Jews committed two sins at Baal Peor: the first was the idolatry of Baal Peor, and the second was the harlotry with the daughters of Moav. It was on the second of these sins that 24 thousand Jews died of the plague. The Nesivos Shalom points out that idolatry is a cardinal sin for which one should rather die than transgress. On the other hand, physical relations with a non-Jew are, at worst, a negative prohibition. Yet, it is the latter which triggered the plague and proved to be so destructive to the Jewish nation throughout the generations.

According to the Rambam, it is a Torah prohibition of לא תתחתן במ to intermarry with a non-Jew², but just having relations with a non-Jew is only a rabbinic prohibition³. The Tur is even more lenient, restricting the Torah prohibition of intermarriage to the 7 nations alone⁴. (He agrees that non-marital relations with other non-Jews is only a Rabbinic prohibition⁵.) However, public licentiousness, as with Zimri, is a Chillul HaSh-m, a public

¹נחמיה י (לא) ואשר לא נתן בנותינו לעמי הארץ ואת בנותיהם לא נקח לבנינו

²רמב"ם איסורי ביאה פ' יב הל' א: ישראל שבעל עכו"ם משאר האומות דרך אישות או ישראלית שנבעלה לעכו"ם דרך אישות הרי אלו לוקין מן התורה שנאמר לא תתחתן במ בתן לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך אחד שבעה עממין ואחד כל אומות באיסור זה וכן מפורש על ידי עזרא ואשר לא נתן בנותינו לעמי הארץ ואת בנותיהם לא נקח לבנינו

³רמב"ם שם הל' ב: ולא אסרה תורה אלא דרך חתנות אבל הבא על הכותית דרך זנות מכין אותו מכת מרדות מדברי סופרים גזירה שמא יבא להתחתן ואם ייחדה לו בזנות חייב עליה משום נדה ומשום שפחה ומשום כותית ומשום זונה ואם לא ייחדה לו אלא נקראת מקרה אינו חייב אלא משום כותית וכל חיובין אלו מדבריה ע"כ

ומקורו מהגמ' סנהדרין פב ע"א: כי אתא רב דימי אמר בית דינו של חשמונאי גזרו הבא על הכותית חייב עליה משום נשג"א כי אתא רבין אמר משום נשג"ז נדה שפחה גויה זונה אבל משום אישות לית להו ואידך נשייהו ודאי לא מיפקרי

⁴טור, אה"ע ס' טז: ... ונ"ל (שלא תתחתן) אינו אלא בד' עכו"ם דלא קי"ל כרבי שמעון דאמר כי יסיר לרבות כל המסירין ואפילו בד' עכו"ם אין לוקין משום לא תתחתן אלא לאחר שנתגיירו אבל בעודם עכו"ם לא שייך בהו חתנות ואינו לוקה עד שיבעול ואז לוקה עליה משום לא תקח וזה לפי הגמ' עבודה זרה דף לו ע"א: לא תתחתן במ דאורייתא ז' אומות אבל שאר עובדי כוכבים לא ואתו אינהו וגזור אפילו דשאר עובדי כוכבים

⁵טור, אה"ע ס' טז: כותית אע"פ שאין בה לאו אסור מדרבנן ואם בא עליה בזנות דרך מקרה מכין אותו מכות מרדות ואם ייחדה לו בזנות חייב עליה מדרבנן משום נדה ומשום שפחה ומשום עכו"ם ומשום זונה

אמנם בחידושי הר"ן הביאו האבני מלואים ס' טז שמסתפק בזה שאפשר אף בצנעה יש חיוב

כרת

desecration of G-d's name, and, according to the Rambam, it has a special Torah prohibition punishable by Kares attached to it¹.

However, trying to define Jewish relations with a non-Jew in purely halachik terms misses the point. A person who intermarries is breaking his covenant with the Jewish People, and therefore the covenant which the Jewish people have with G-d². This represents a fundamental breach with Judaism and the Torah³. Indeed, says the Nesivos Shalom, it is just this which our Parsha teaches us. G-d did not unleash the plague on Klal Yisroel for their idolatry with Baal Peor that immediately preceded Zimri's act with Kozbi. G-d killed 24,000 Jews to show us that if the act is measured by how much joy an action brings to G-d versus how much G-d hates a certain act, relations with a goy is worse than idolatry⁴.

There is a special law for relations with a non-Jew because this act is so serious. The Sages state:

משנה, סנהדרין דף פא ע"ב: הבעל ארמית קנאין פוגעין בו⁵

From this Mishnah, the Ramban learns that it would be better to die than to have relations with a non-Jew where such relations are known to others¹.

¹רמב"ם שם הל' ו': לא פגעו בו קנאים ולא הלקוהו ב"ד הרי עונשו מפורש בדברי קבלה שהוא בכרת שנאמר כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה אם ישראל הוא לא יהיה לו ער בחכמים ולא עונה בתלמידים ואם כהן הוא לא יהיה לו מגיש מנחה לה' צבקות הנה למדת שהבעל כותית כאילו נתחתן לעכו"ם שנאמר ובעל בת אל נכר ונקרא מחלל קדש ה'

²ואולי זה ההסבר של הגמ' ערובין דף יט ע"א אמרו שאברהם אבינו אינו מניח שום ישראל מהול ליכנס לגיהנם חוץ מהבא על הכותית ע"כ והיינו דמילה הוי ברית עם ד' אבל זה הפר בריתו עם ד' ולא עוד אלא באותו אבר עצמו שנכרת בריתו עם ד' מלכתחילה

³רמב"ם שם הל' ז': עון זה אע"פ שאין בו מיתת ב"ד אל יהי קל בעיניך אלא יש בו הפסד שאין בכל העריות כמותו שהבן מן הערוה בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל נחשב אע"פ שהוא ממזר והבן מן הכותית אינו בנו שנאמר כי יסיר את בנך מאחרי מסיר אותו מלהיות אחרי ה': (ח) ודבר זה גורם להדבק בעכו"ם שהבדילנו הקב"ה מהם ולשוב מאחרי ה' ולמעול בו. הרב שלום אלישב שליט"א הגדיר למי שהתחתן לגויה כמוציא זרע מישראל. הרב יעקוב ויינברג צ"ל קרא לו כשובר את הברית עם העם.

⁴נתיבות שלום, ריש פינחס: וזה [גם] ענין החטא של זנות בנות מואב, כדאיתא בזוה"ק (ח"ב ג). דתנינן לית קנאה קמי קוב"ה בר קנאה דברית קדישא, מה כתיב ויחל העם לזנות אל בנות מואב מיד ויחר אף ד' בישראל, היינו שאין לך דבר שנאוי לפני הקב"ה כבעל ארמית, אפילו יותר מע"ז, גילוי עריות ושפיכות דמים. ואצל ישראל החשבון אינו אם יש על זה עונש גדול יותר או קטן יותר אלא מהו הדבר השנאוי לפני הקב"ה, ע"כ דווקא על חטא זה של בעל ארמית היתה המגפה של כ"ד אלף מישראל. ורק על זה נאמר ההלכה דקנאין פוגעים בו ע"ש עוד ובגמ' סנהדרין פב ע"א דימה התחתנות לגוי אם ע"ז (אבל לא יותר גרוע מע"ז) וז"ל שם: אמר רבי חייא בר אבוייה כל הבא על הכותית כאילו מתחתן בעבודת כוכבים דכתיב ובעל בת אל נכר וכי בת יש לו לאל נכר אלא זה הבא על הכותית

⁵There is a machlokes whether this law applies to the opposite case, i.e. where the male is non-Jewish and the female Jewish. HaGahos Mordechai in Yevamos Perek Hacholetz holds that the law does apply, while the Nodeh BeYehuda, Even HaEzer, Siman Kuf Nun and the Ramban in the Milchamos at the end of Perek Ben Sorer U'Moreh disagree. Their logic is explained by the Nodeh BeYehuda: Since the progeny of such a relationship will still be Jewish, the woman has not completely severed her ties with the Jewish people. But a Jewish man with a Gentile woman will bring about a gentile child.

The Rambam tells us that this is a הלכה למשה מסיני. He limits the application of the law to a situation where the non-Jew is an idolater². The law only applies as long as the act is public (in front of ten Jewish men³) and as long as they are in the midst of the act⁴.

However, the law states further that,

סמהדרין דף פב ע"א: אמר רבי יוחנן הבא לימלך אין מורין לו⁵

If one asks a posek, one is not told that this is the law. Therefore, although this law is applicable today, the Shulchan Aruch does not mention it⁶. The meforshim explain that this is because the law only applies to one who is moved to act on his own because he is inspired to avenge the honor of HaSh-m. This means that this is not a mitzvah but rather a reshuv, and it is therefore not counted in Taryag Mitzvos⁷.

¹ בבית יוסף אהע"ז ס' טז ד"ה ומ"ש והוא: כתוב בא"ח בשם הרמב"ן ישראל הבא על הכותית כיון שהוא מחייבי מיתה שהרי קנאים יכולים לפגוע בו הרי הוא בכלל ג' עבירות ואפילו הכותית מתכוונת להנאתה יהרג ואל יעבור ונ"ל דהיינו דוקא לבא עליה בפרהסיא עכ"ל.

² רמב"ם, הל' איסורי ביאה פ' יב הל' ד: כל הבועל כותית בין דרך חתנות בין דרך זנות אם בעלה בפרהסיא והוא שיבעול לעיני עשרה מישראל או יתר אם פגע בו קנאין והרגוהו הרי אלו משובחין וזריזין ודבר זה הל"מ הוא ראיה לדבר זה מעשה פנחס בזמרי

³ ואין צריך לפניהם ממש דזימרי באוהל היה. אלא שהכניס את כזבי לשם לפני עשרה והכל ידעו מה עושים שם

⁴ רמב"ם שם: ואין הקנאי רשאי לפגוע בהן אלא בשעת מעשה כזמרי שנאמר ואת האשה אל קבתה אבל אם פירש אין הורגין אותו ואם הרגו נהרג עליו וגו' סנהדרין דף פב ע"א/ע"ב: פירש זמרי והרגו פנחס נהרג עליו נהפך זמרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו שהרי רודף הוא

⁵ וכתיב וירא פנחס בן אלעזר מה ראה אמר רב ראה מעשה ונזכר הלכה אמר לו אחי אבי לא כך לימדתני בדתך מהר סיני הבועל את כותית קנאין פוגעין בו אמר לו קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא

ר"ן (שם): קריינא דאגרתא איהו ליהו פרוונקא. יש שואלין היאך אמר משה כך לפנחס שילך ויהרוג והא אמרינן שאם בא לימלך אין מורין לו, והתשובה שמשוה לא הורה לו ופנחס לא נמלך בו אלא שהוא הזכיר שמועתו בפני משה והוא השיב לו אם לעשות בו דין לא אמרת כלום ואם לקנא בו עד שאתה אומר לאחרים אמור לעצמך שאין לך ראוי ממך, א"נ שמשוה רבינו לא ראה באותה שעה להניח הדבר ברשות המקנאין אלא ראה לרמוז לו רמז על הדבר להוראת שעה בשביל שתעצר המגפה מישראל

⁶ בחלקת מחוקק אהע"ז ס' טז סק' ד הקשה למה לא הביאו השו"ע דין זה כמו שהביא הרמב"ם והטור ובעין אליהו כתב שלא הביא בגלל שאין מורין כן. וכתב המרגליות הים (סנהדרין פב ס' יט) שאפשר שהדין של קנאים פוגעים בו הוא רק כשיש סנהדרין היושב בלשכת הגזית ודנים דיני נפשות שאז הקנאי דינו כסנהדרין אבל בזמן שאין סנהדרין בלשכת הגזית ואין דיני נפשות אפילו קנאי אסור להרוג

⁷ ר"ן: מ"ט רודף הוא. פי' אע"פ שברשות הוא עושה וגם שהוא מצווה בדבר אין האחר נהרג עליו מאחר שאין עושה ברשות ב"ד דאם בא לימלך אין מורין לו ואינו דומה לרודף שהיה רודף אחר רודף להציל שאם נהפך והרגו שודאי נהרג עליו שהאותו הרודף ברשות ב"ד הוא עושה (ש)אם בא ליטול רשות, והטעם בזה שזה שהוא רודף אחר חבירו להורגו ניתן להצילו בנפשו וכשאחר בא להורגו היה לו לעמוד בעצמו שלא ירדוף אחר זה להורגו אין לו שיהפך להרוג הבא להורגו כדי שיציל הנרדף ולמה יפטר עליו יותר משהרג את הנרדף אין לו אלא שישב ולא יעבור עבירה אבל זה שהוא בא על הכותית אין הקנאין פוגעין בו כדי להצילו מן העבירה שכבר נדבק בה אלא לעשות בו נקמה והבא להרוג השכם להורגו בכל שאינו מחוייב מיתת בית דין בדבר ע"כ

The story of Pinchus and Zimri is told in detail by the Gemorrah in Sanhedrin. Zimri, who is really Shlumiel ben Tzuri Shadai¹, was responding to public outcry by his tribe at the death penalty being meted out for the idolatry at Baal Peor². He approached Kozbi with an entourage of 24,000 people. At first, Kozbi refused to have relations with Zimri, stating that she, as the daughter of the king, had been told to only relinquish herself for marital relations with the greatest of the Jews, Moshe Rabbeinu. Zimri convinced her that he was greater than Moshe³. He then dragged her in front of Moshe and confronted him with also marrying a Midianite. Moshe was stumped, having forgotten a simple distinction⁴ by Divine decree,⁵ and Zimri perpetrated his act⁶. The results were immediate and disastrous: all

ומלבד שהיא רשות אינו נמנית בתרי"ג כי דין זה הלכה למשה מסיני ועיין ברמב"ם, הקדמה לספר המצות, שורש ב.

¹גמ' סנהדרין דף פב ע"ב: אמר רבי יוחנן חמשה שמות יש לו זמרי וכן סלוא ושאלו וכן הכנענית ושלומיאל בן צורי שדי זמרי על שנעשה כביצה המוזרת בן סלוא על שהסליא עונות של משפחתו שאלו על שהשאיל עצמו לדבר עבירה בן הכנענית על שנעשה מעשה כנען ומה שמו שלומיאל בן צורי שדי שמו

ובחידושי אגדות של המהר"ל: פירוש מפני שעל ידו מתו כ"ד אלף מישראל ... לכך אמר כי היה בזמרי בן סלוא בחינות הרבה, ולפיכך היה מוכן שתבא דבר גדול כמו זה על ידו. כי כל רבוי שמות בצדיק הם מורים על גדול הצדקות שבו שמתחלק לרבוי הבחינות בצדקות, וברשע רבוי השמות לגודל הרשעות שבו. ועוד כי הגדול כמו שהיה הרשע הזה נשיא לשבט, כאשר הוא רשע הוא יותר ברשעותו לפי גודל כחו, ולכך אמר חמשה שמות היו לו. ומספר חמשה שמות יש להבין ממה שבארנו במסכת אבות (פ"ב) אצל חמשה תלמידים היו לרבן יוחנן בן זכאי, ושם נתבאר כי האדם יש בו חמשה חלקים. ואמר בכאן כי כל חמשה חלקים היה לרע בזמרי. לכך היו לו חמשה שמות לרעה כמו אצל חמשה תלמידים שהיו לטובה.

²גמ' שם: ויאמר משה אל שופטי ישראל וגו' הלך שבטו של שמעון אצל זמרי בן סלוא אמרו לו הן דנין דיני נפשות ואתה יושב ושותק

³גמ' שם: מה עשה עמד וקייב עשרים וארבעה אלף מישראל והלך אצל כזבי אמר לה השמיעי לי אמרה לו בת מלך אני וכן צוה לי אבי לא תשמעי אלא לגדול שבהם אמר לה אף הוא נשיא שבט הוא ולא עוד אלא שהוא גדול ממנו שהוא שני לבטן והוא שלישי לבטן ושם ע"ב: אמר רב ששת לא כזבי שמה אלא שוילנאי בת צור שמה ולמה נקרא שמה כזבי שכזבה באביה (שהסכימה ללכת עם פחות מעגדון שבהם)

Zimri spoke of himself in the third person. לבטן שני means that he is descended from Shimon who was the second of the tribes. Moshe was descended from Levi, the third of the tribes.

⁴סנהדרין שם: תפשה בבלוריתה והביאה אצל משה אמר לו בן עמרם זו אסורה או מותרת ואם תאמר אסורה בת יתרו מי התירה לך נתעלמה ממנו הלכה געו כולם בבכיה והיינו דכתיב והמה בוכים פתח אהל מועד

⁵ז"ל המרגליות הים סנהדרין דף פא ע"א ד"ה נתעלמה ממנו הלכה (ס כט): הנה בכל מקום שנעלם איזה ענין לשעה מאבי הנביאים העירו ז"ל הסיבה באמרם משום שבא לכלל כעס או בשביל שאמר והדבר אשר יקשה מהם תקריבון אלי ושמעתיו, והכא לא נקטו למצא סיבת קפידא גם כחוט השערה, משום שהעלמה זו לא היתה כעונש אך שמן השמים הסיבו שלא יהיה משה עצמו המקנא, כיון שב"ד אין מורין כן לא היה רשאי משה ראש הבית דין הגדול לעשות מעשה זה בעצמו שהיתה נקבעת הלכה לדורות.

⁶סנהדרין שם: אמר רב נחמן אמר רב מאי דכתיב וזריר מתנים או תיש ומלך אלקום עמו ארבע מאות ועשרים וארבע בעילות בעל אותו רשע אותו היום והמתין לו פנחס עד שתשש כחו והוא אינו יודע שמלך אלקום עמו במתניתא תנא ששים עד שנעשה כביצה המוזרת והיא היתה כערוגה מליאה מים

24,000 people accompanying Zimri were killed in a plague which had every appearance of spreading further. Pinchus saw this and realized that there was no time¹. He dared to state a halacha in front of his Rebbe², Moshe Rabbeinu, and carried out his zealous act³. The act required at least six miracles⁴, the plague subsided⁵ and our Parsha begins.

We live in an era where, in the USA and elsewhere, all stigma for intermarriage has worn off. For most Jews, there are no longer negative messages telling them not to intermarry or have relations with non-Jews. Intermarriage is no longer seen as a contradiction to one's Jewishness. "He respects my Jewishness, and is happy that I light candles on Friday night," is an oft heard refrain.

But the Torah has sent us clear enough messages about the abhorrence of such an act. As early as the the Forefathers, we are exposed to the incident between Dinah and Shechem⁶. The Beis HaLevi points out that Shechem was just doing what may have been

¹גמ' שם: וכתוב וירא פנחס בן אלעזר מה ראה? ... ושמואל אמר ראה שאין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ה' כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב רבי יצחק אמר רבי אליעזר ראה שבא מלאך והשחית בעם

²גמ' שם: וכתוב וירא פנחס בן אלעזר מה ראה אמר רב ראה מעשה ונזכר הלכה אמר לו אחי אבי אבא לא כך לימדתי ברדתך מהר סיני הבעל את כותית קנאין פוגעין בו אמר לו קרינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא

³גמ' שם: ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו מכאן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש שלף שננה והניחה באונקלו והיה נשען והולך על מקלו וכיון שהגיע אצל שבטו של שמעון אמר היכן מציינו ששבטו של לוי גדול משל שמעון אמרו הניחו לו אף הוא לעשות צרכיו נכנס התיירו פרושין את הדבר

⁴גמ' שם: אמר רבי יוחנן ששה נסים נעשו לו לפנחס אחד שהיה לו לזמרי לפרוש ולא פירש ואחד שהיה לו לדבר ולא דבר ואחד שכוון בזכותו של איש ובנקבותה של אשה ואחד שלא נשמטו מן הרומח ואחד שבא מלאך והגביה את המשקוף ואחד שבא מלאך והשחית בעם ובתרגום יונתן בן עוזיאל בלק כה ח הביא 12 נסים וז"ל שם:

תריסרי ניסין אתעבידו לפינחס בזמן דעל בתר גברא בר ישראל לות מדיניתא. נס קדמאי דהוה ליה למפרש יתהון ולא פירש. נס תנין דאסתתם פומהון ולא צווחין דאילו הוון צווחין הוון משתזבין. נס תליתאי דכוון ברומחא וברזינון כחדא ית גברא בר ישראל בבית גובריה וית מדיניתא בבית בהתת תורפה. נס רביעאי דקם רומחא באתר ברוזא ולא אשתמיט. נס חמישאי כד סובר יתהון אזדקף שיקפא נטל מיניה עד דנפק. נס שתיתאי סובר יתהון בכל משרייתא דישראל דהוה שיתא פרסי ולא אשתלהי. נס שביעאי זקיפנון בדרע ימיניה למחמי כולהון קרביי ולא יכילו להנזקותיה. נס תמינאי דאתעשו אע רומחא ולא אתבר מן מטולא. נס תשיעאי דאתנגיד פרזלא כשיעור תרויהון ולא אשתלפו מניה. נס עשיראי אתא מלאכא והפך אתתא מלרע וגברא מלעיל דיחמון כל בית ישראל ית חיסודיהון. נס חדסראי דאתנטרו כד חיין עד זמן דהליך יתהון בכל משרייתא מן בגלל דלא יסתאב כהנא באהלי דמיתא. נס תריסראי דאתקריש אדמיהון ולא נפיל עילויה כיון דאוביל יתהון במשרייתא חבט שדנהי ומיתו עני ואמר קדם רבון עלמא אפשר דמטול אליין ימותון עשרין וארבע אלפין מישראל ומן יד אתגוללו רחמי שמיא ואתכליית מותנא מעלוי בני ישראל

⁵גמ' שם: בא וחבטן לפני המקום אמר לפניו רבונו של עולם על אלו יפלו עשרים וארבעה אלף מישראל שנאמר והיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף והיינו דכתיב ויעמד פנחס ויפלה אמר רבי אלעזר ויתפלל לא נאמר אלא ויפלה מלמד כביכול שעשה פלילות עם קונו בקשו מלאכי השרת לדחפו אמר להן הניחו לו קנאי בן קנאי הוא משיב חימה בן משיב חימה הוא

⁶ספר בראשית פרק לד: (א) ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב לראות בבנות הארץ: (ב) וירא אתה שכס בן חמור החוי נשיא הארץ ויקח אתה וישכב אתה ויענה: (ג) ותדבק נפשו בדינה בת יעקב ויאבה את הנער וידבר על לב הנער: (ד) ויאמר שכס אל חמור אביו לאמר קח לי את הילדה הזאת לאשה: (ה) ויעקב שמע כי טמא את דינה בתו ובניו היו את מקנהו בשדה והחרש יעקב עד באם: (ו) ויצא חמור אבי שכס אל יעקב לדבר אתו: (ז) ובני יעקב באו מן השדה כשמעם ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה: (ח) וידבר חמור אתם לאמר שכס בני חשקה נפשו בבתכם תנו נא אתה לו לאשה: (ט) והתחתנו אתנו בנתיכם תתנו לנו ואת

common practice at the time. His father, Chamor, was the absolute ruler of his area, and consequently, Shechem could presumably take any damsel he liked. Dina was not married at the time¹. Why, then, was Shechem's action considered so heinous? The Beis HaLevi enumerates the many problems of Shechem's behavior, but states that the real problem was the defiling of a Jew who had inherited the enormous spiritual purity of her ancestors and built on that in turn, and whose role would be to model holiness for all future generations². The Jewish contribution to civilization has been out of proportion to its size and circumstances to such a degree that it defies historical explanation. More than anything, it is the Jews' contribution of Monotheism, and the consequences of Monotheism, which has reflected the spiritual genius of the Jews and which changed, for the better, the course of world history. If Dina and her descendants were to get lost amongst the princes of Shechem, that Jewish genius would forever be lost. It was this dilution of the one-G-d commitment, more than anything else, which inspired various forms of legislation distancing us from intimacy with non-Jews, especially of the opposite sex³.

Already much earlier, the Court of Shem, the son of Noah, promulgated a decree against intermarriage between the descendants of Shem and Noah's other descendants⁴. This is why when Tamar was found to be pregnant, Yehuda condemned her to death. Tamar, however, was single at the time (a widow), and certainly didn't deserve the death penalty. Rather, the death penalty was for violating the edict of the Bet Din of Shem, i.e. for

בנתינו תקחו לכם: (י) ואתנו תשבו והארץ תהיה לפניכם שבו וסחרו והאחזו בה: (יא) ויאמר שכם אל אביה ואל אחיה אמצא חן בעיניכם ואשר תאמרו אלי אתן: (יב) הרבו עלי מאד מהר ומתן ואתנה כאשר תאמרו אלי ותנו לי את הנער לאשה: (יג) ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמה וידברו אשר טמא את דינה אחתם: (יד) ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות הדבר הזה לתת את אחתנו לאיש אשר לו ערלה כי חרפה הוא לנו: (טו) אך בזאת נאות לכם אם תהיו כמנו להמל לכם כל זכר: (טז) ונתנו את בנתינו לכם ואת בנתיכם נקח לנו וישבנו אתכם והיינו לעם אחד: (יז) ואם לא תשמעו אלינו להמול ולקחנו את בתנו והלכנו: (יח) וייטבו דבריהם בעיני חמור ובעיני שכם בן חמור: (יט) ולא אחר הנער לעשות הדבר כי חפץ בבת יעקב והוא נכבד מכל בית אביו: (כ) ויבא חמור ושכם בנו אל שער עירם וידברו אל אנשי עירם לאמר: (כא) האנשים האלה שלמים הם אתנו וישבו בארץ ויסחרו אתה והארץ הנה רחבת ידיים לפניהם את בנתם נקח לנו לנשים ואת בנתינו נתן להם: (כב) אך בזאת יאתו לנו האנשים לשבת אתנו להיות לעם אחד בהמול לנו כל זכר כאשר הם נמלים: (כג) מקנהם וקנינם וכל בהמתם הלוא לנו הם אך נאותה להם וישבו אתנו: (כד) וישמעו אל חמור ואל שכם בנו כל יצאי שער עירו וימלו כל זכר כל יצאי שער עירו: (כה) ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו ויבאו על העיר בטח ויהרגו כל זכר:

(כו) ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב ויקחו את דינה מבית שכם ויצאו:
 (כז) בני יעקב באו על החללים ויבזו העיר אשר טמאו אחותם:
 (כח) את צאנם ואת בקרם ואת חמריהם ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו:
 (כט) ואת כל חילם ואת כל טפם ואת נשיהם שבו ויבזו ואת כל אשר בבית:
 (ל) ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אתי להבאישני בישב הארץ בכנעני ובפרזי ואני מתי מספר ונאספו עלי והכוני ונשמדתי אני וביתי:
 (לא) ויאמרו הכזונה יעשה את אחותנו:

¹ בית הלוי בראשית לד ז: וכבר מפורסם מה שחקרו בזה דהרי דינה פנויה היתה ולא היתה ערוה כלל

² בית הלוי בראשית לד ז: גם עוד י"ל דהכתוב בא לתאר ולספר גודל העולה והנבלה שעשה שכם, וזהו שאמר כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב, שהוא מגודל המעלה הן מצד אבותיו והן מצד עצמו בחיר שבאבות ומדרגתו גדולה היא ושכם הלך וטמא את בתו.

³ עבודה זרה דף לו ע"א: כולן משום עבודת כוכבים גזרו בהן ... גזרו על ... פיתן ושמנן משום יינן ועל יינן משום בנותיהן ועל בנותיהן משום דבר אחר

⁴ עבודה זרה דף לו ע"א: זנות נמי בבית דינו של שם גזרו דכתיב ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף

apparently consorting with a gentile. This prohibition later became more specific, prohibiting Jews from intermarrying or having relations with non-Jews. It was this which caused the sons of Yaakov to condemn Shechem's act as a Neveila¹.

The fact that 14 million of us are here to tell the tale is in part testimony to our observing the in-marriage commitment throughout the ages. This is not to say that intermarriage has not become a major problem from time to time. It was a force to be reckoned with in Babylonia, to the point where Nechemia felt constrained to announce a curse on such people: "In those days also saw I the Jews that had married women of Ashdod, of Ammon, and of Moab...And I contended with them and cursed them..."². There was a wave of intermarriage in the enlightenment period of the Jews in Europe, but never before has it threatened the Jews as it does today. It is not for nothing that once a year we read our Parsha and remind ourselves of the terrible implications of lowering our guard.

¹(ז) ובני יעקב באו מן השדה כשמעם ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה

²נחמיה יג (כג) גם בימים ההם ראיתי את היהודים השיבו נשים אשדודיות [אשדדיות] עמוניות [עמוניות] מואביות:(כד) ובניהם חצי מדבר אשדודית ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם:(כה) ואריב עמם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם באלקים אם תתנו בנתיכם לבניהם ואם תשארו מבנתיהם לבניכם ולכם:

3. Benos Zelafchad: Females & Faith

SUMMARY:

Juxtaposed in this and next week's parsha, two contrasting incidences take place. On the one hand Bnei Gad and Bnei Reuven ask to settle on the east side of the Jordan River (what is currently the country of Jordan), and have to be sworn to an oath that they will first help the Jewish nation conquer the land. (Pahsa Matos) On the other hand, our parsha describes how Benos Zelafchad come to Moshe Rabbeinu demanding that, in the absence of brothers, they inherit their father. Their geneology is traced back to Yosef for, just as he loved the land so much that he demanded that his brothers take an oath that they would take his bones with them from Egypt to Israel, so too they showed a deep love of the land. In fact, they refused to take an inheritance on the eastern side of the Jordan River, and waited until Bnei Gad and Bnei Reuven had taken their portion before making their request.

Benos Zelafchad are described by the Sages as very righteous and very wise, a title rarely given to anyone. Their appeal reflected both their deep attachment to the land but also an acute perception of the inner logic of the laws of inheritance. They suggest a law which even Moshe Rabbeinu was not aware of - their holiness put them in harmony with a part of the Torah that had yet to be brought fully down from the Heavens. Their father had tragically been killed for an undisclosed sin, and had left no sons, but they realized that that should not affect their inheritance. G-d confirms their assertion (on condition that they marry within the tribe) and their words become enshrined in the Torah forever. Imagine having G-d Himself confirm the truthfulness of your words!

This is not the first time that the women have outshone the men. We learn that the women also did not participate in the Sin of the Golden Calf, and were rewarded with Rosh Chodesh as their special chag as a result. Rosh Chodesh is itself a hidden Chag, and therefore highly suited to women's way of connection to holiness.

Under the terrible conditions of Egypt, it was again they who held the deeper commitment to maintaining a family and a connection to G-d. The Sages describe in detail their tremendous fortitude and courage in the midst of great danger and testify: In the merit of the righteous women we were redeemed from Egypt. The response of Benos Zelafchad builds on another act of steadfastness, the refusal of the women to go along with the spies and their negative report. Hence, the women were not included in the decree for that whole generation to die out in the desert.

The Sages contrast the words of Benos Zelfchad to those of the spies and the people who received their report. While the latter were saying, "Let us turn on our heels and return to Egypt," the former were demanding a place in the holy land - תנה לנו ארצה.

The common denominator of all these things is faith. In the case of Benos Zelahchad, they reflected their deep faith that Klal Yisrael would inherit the land from the powerful Kenaani. At the Cheit HeEiegel, they had faith that Moshe Rabbeinu would return, and so too, with each of the events described above. The flip side of faith is faithfulness, faithfulness in the Almighty that he will deliver them from all their travails and bring them into the land as he promised.

Men appear to excel better with issues that are clear, that lend themselves to sharp intellectual definition (להגיד בבוקר חסדך). They do less well when things are murky and clarity is elusive. It is then that the deeper faith of women, the ability to maintain a steadfastness in G-d and His mission for His people, come to the fore (ואמנותך בגילות). Women have the capacity to relate to hidden קדושה even in the midst of the seemingly most challenging of situations.

Because of this greater natural faith-relationship with קדושה, women are also naturally greater in יראת. Men, who are used to the role of initiator and influencer, are in greater danger of initiating a role independent of and in rebellion to ה'. Women's deeper

orientation to relationships, their greater role as recipients, among other traits, allow them to stay faithful to אלהים to a greater degree.

But now Benos Zelafchad took this to a higher level. They took womanly qualities of steadfastness, faithfulness and used that to connect with the holiness of the land. But to that they added wisdom, a combination that led them to be inscribed in the holy Torah forever.

DETAIL:

Two contrasting incidences take place that are juxtaposed in this and next week's parsha. On the one hand, Bnei Gad and Bnei Reuven ask to settle on the east side of the Jordan River (what is currently the country of Jordan), and have to swear that they will first help the Jewish nation conquer the land.¹ On the other hand, our parsha describes how Benos Zelafchad come to Moshe Rabbeinu demanding that, in the absence of brothers², they inherit their father³. Their geneology is traced back to Yosef, for just as he loved the land so much that he demanded that his brothers take an oath that they would take his bones with them from Egypt to Israel, so too they showed a deep love of the land⁴. In fact, they refused to take an inheritance on the eastern side of the Jordan River, and waited until Bnei Gad and Bnei Reuven had taken their portion before making their request⁵.

Benos Zelafchad are described by the Sages as very righteous⁶ and very wise⁷, a title rarely given to anyone. Their appeal reflects a deep attachment to the land, an acute

¹ פרשת מטות

² כו (לג) וצלפחד בן חפר לא היו לו בנים כי אם בנות ושם בנות צלפחד מחלה ונעה חגלה מלכה ותרצה:

³ כו (א) ותקרבה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה: (ב) ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה פתח אהל מועד לאמר: (ג) אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו: (ד) למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה לנו אחזה בתוך אחי אבינו:

⁴ רש"י כו א: למשפחת מנשה בן יוסף - למה נאמר והלא כבר נאמר בן מנשה אלא לומר לך יוסף חבב את הארץ שנא' (בראשית נ) והעליתם את עצמותי וגו' ובנותיו חבבו את הארץ שנאמר תנה לנו אחוזה.

⁵ הגות בפרשיות התורה עמ' 681: העמק דבר מוכיח מהקרא שחיבבו את הארץ. הן דרשו אחוזה בין "אחי אבינו". הדגשה זו באה לומר, כי הן דורשות חלק בארץ ישראל המערבית, שעדיין לא נכבשה, ולא בתוך "אחי אבי אביהן", שהוא עבר הירדן שכבר נכבש. לפי שחצי שבט מנשה התנחל בעבר הירדן, דרשו הן חלק בתוך מחציתו השנייה של השבט. מכאן הוכחה שחיבבו דווקא את ארץ ישראל. בכיוון זה אומר גם בעל החתם סופר, בנות צלפחד דרשו חלקן רק אחרי שראובן, גד וחצי מנשה כבר נטלו את שלהם בעבר הירדן, והיות וחששו שמא ינחילו משה שם, לכן אמרו "בתוך אחי אבינו" שהיו מנחלי ארץ

⁶ רש"י כו א: למשפחת מנשה בן יוסף - למה נאמר והלא כבר נאמר בן מנשה אלא ... ללמדך שהיו כולם צדיקים שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים ופרט לך הכתוב באחד מהם ליחסו לשבח הרי זה צדיק בן צדיק. ואם יחסו לגנאי כגון (מ"ב כה) בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע בידוע שכל הנזכרים עמו רשעים היו:

⁷ רש"י כו ד: כי אין לו בן - הא אם היה לו בן לא היו תובעות כלום. מגיד שחכמניות היו: ע"פ בבא בתרא קיט: תנא בנות צלפחד חכמניות הן דרשניות הן צדקניות הן חכמניות הן שלפי שעה דברו דא"ר שמואל בר רב יצחק מלמד שהיה משה רבינו יושב ודורש בפרשת יבמין שנאמר כי ישבו אחים יחדו אמרו לו אם כבן אנו חשובין תנה לנו נחלה כבן אם לאו תתיבם אמנו מיד ויקרב משה את משפטן לפני ה' דרשניות הן שהיו אומרות אילו היה [לו] בן לא דברנו העמק דבר כו ג: בנים לא היו לו. ולא אמרו ובנים אין להם. דמשמע שעתה אין להם. ומה לי אם לא ה' מעולם או היה ומתו בלי ז"ק. אלא מזה למדו חז"ל פ' יש נוחלין דב"צ חכמניות היו ובאו מפרשת יבום. וטענו א"כ שהבנות אינן בני הקמת שם תתיבם אמנו. ולפי זה אין הטענה אלא כשלא היו להם בנים זכרים כשמת דאם ה' בשעת מיתת האב. א"א להתייבם אפי' אינן בני הקמת שם:

משך חכמה כו ג: והוא לא היה כו' בעדת קרח כי בחטאו מת - יתכן, דהיו דרשניות והיו יודעות שהרוגי ב"ד נכסיהן ליוורשין (סנהדרין מח:), הרוגי מלכות נכסיהן למלך, ומשה היה מלך,

perception of the inner logic of the laws of Yibum and inheritance¹, and a desire to help future women in such situations². After deeply considering things amongst themselves³, they suggest a law which even Moshe Rabbeinu is not aware of⁴; their holiness put them in harmony with a part of the Torah that had yet to be brought fully down from the Heavens⁵ and which, through them, was brought down forever⁶. Their father had tragically been killed for an undisclosed sin and had left no sons, but they realize that this should not affect their inheritance⁷. G-d confirms their assertion (on condition that they marry within the tribe⁸) and

כמוש"א ויהי בישראל בעין יפה שלו, ולכן אם מת בחטאו מן המעפילים או בשביל מקושש עצים ביום השבת נכסיו ליורשיו, אבל עדת קרח, שהרעימו על משה להסירו מממשלתו הוי כהרוגי מלכות, ולכן אמרו לא היה בעדת קרח. ודו"ק.

¹ אור החיים כז (ג) אבינו מת במדבר טעם אומרו מת במדבר, לשלול שלא מת במצרים, והכוונה בזה בין למאן דאמר נתחלקה לבאי הארץ, בין למאן דאמר נתחלקה ליוצאי מצרים, זו היא עיקר טענתם, למאן דאמר ליוצאי מצרים אמו מת במדבר, הרי שהיה מיוצאי מצרים, ודקדקו גם כן בתיבת במדבר, לומר שהיה מכלל אותם שנגזרה עליהם גזירת במדבר הזה יפלו פגריכם (לעיל יד כט), הא למדת שהיה בן עשרים כשיצא ממצרים, ולמאן דאמר נתחלקה הארץ לבאיה, הרי גם הוא מודה שתחזור ליוצאי מצרים וינחילו בניהם, ונוגעת הירושה להם בחזרה:

² העמק דבר כז ד: כי אין לו בן. מיותר לגמרי. וגם שנוי לשון הקודם לא היו לו אלא שהראו לדעת כי משפטן פי' חקירה שלהן הוא אפי' היו לו בנים בשעת מיתה ומתו אח"כ. וא"כ אין כאן ממ"נ של יבום. מכ"מ מגיע הירושה להבנות. ואע"ג שלא היה בזה נ"מ להן. מכ"מ הראו לדעת תועלת לבנות אחרות שמתו אחיהם בלי ז"ק אחר מות האב. והיינו דאי' שם ב"צ דרשניות הן. דזהו ענין דרשן. להועיל בחכמתו לאחרים. והיינו דמפרש הגמ' אלו הי' לו בן לא דברנו. פי' אלו הי' לו עתה בחיים לא דברנו כלל. אבל כ"ז שאין לו אפי' לא הי' לנו ממ"נ של יבום.

³ אור החיים כז א: ותקרבה בנות וגו' אומרו ותקרבה, ולא הספיק במאמר ותעמדה וגו' שאמר בסמוך, לומר שלא עמדו לפני משה עד שהתוועדו יחד בעצה הגונה, וראו כי יש בפיהם נכונה בטענה הנשמעת כאשר אבאר בעזרת השם, ואחר כך עמדו לפני משה וכו':

⁴ כז (ה) ויקרב משה את משפטן לפני יהוה: (ו) ויאמר יהוה אל משה לאמר: (ז) כן בנות צלפחד דברת נתן תתן להם אחות נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן: רש"י: (ה) ויקרב משה את משפטן - (סנהדרין ח) נתעלמה הלכה ממנו ... ד"א ראויה היתה פרשה זו להכתב על ידי משה אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן: (ז) כן בנות צלפחד דברת - כתרומת יאות כך כתובה פרשה זו לפני במדבר מגיד שראתה עינין מה שלא ראתה עינין של משה:

⁵ רש"י כז ז: כן בנות צלפחד דברת - יפה תבעו. אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו:

⁶ העמק דבר כז (ז) כן. מלשון כן צדקה לחיים. וכן כנים אנחנו. שביארנו במקומו מלשון בסיס ויסוד. כך הפי' כאן המה דוברות דבר שיש לו יסוד בתורה:

⁷ כז (ג) אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו:

רש"י, ד"ה והוא לא היה וגו' - (שם קיח ספרי) לפי שהיו באות לומר בחטאו מת נזקקו לומר לא בחטא מתלוננים ולא בעדת קרח שהצו על הקב"ה אלא בחטאו לבדו מת ולא החטיא את אחרים עמו (שבת צו) רע"א מקושש עצים היה ור"ש אומר מן המעפילים היה:

⁸ לו (א) ויקרבו ראשי האבות למשפחת בני גלעד בן מכיר בן מנשה ממשפחת בני יוסף וידברו לפני משה ולפני הנשאים ראשי אבות לבני ישראל: (ב) ויאמרו את אדני צוה ה' לתת את הארץ בנחלה בגורל לבני ישראל ואדני צוה בה' לתת את נחלת צלפחד אחינו לבנותיו: (ג) והיו לאחד מבני שבטי בני ישראל לנשים ונגרעה נחלתן מנחלת אבותינו ונוסף על נחלת המטה אשר תהיינה להם ומגרל נחלתנו יגרע: (ד) ואם יהיה היבל לבני ישראל ונוספה נחלתן על נחלת המטה אשר תהיינה להם

their words become enshrined in the Torah forever¹. Imagine having G-d Himself confirm the truthfulness of one's words!²

This is not the first time that the women outshine the men. We learn that the women did not participate in the Sin of the Golden Calf either³, and as a result, they were rewarded with Rosh Chodesh as their special chag. Rosh Chodesh is itself a hidden Chag and therefore highly suited to the women's way of connection to holiness⁴.

Under the terrible conditions of Egypt, it was again the women who held the deeper commitment to maintaining a family and a connection to G-d. The Sages describe the tremendous fortitude and courage of the women in the midst of great danger, and testify that in the merit of the righteous women the Jews were redeemed from Egypt⁵. The response of

ומנחלת מטה אבתינו יגרע נחלתן: (ה) ויצו משה את בני ישראל על פי ה' לאמר כן מטה בני יוסף דברים: (ו) זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד לאמר לטוב בעיניהם תהיינה לנשים אך למשפחת מטה אביהם תהיינה לנשים: (ז) ולא תסב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה כי איש בנחלת מטה אבתיו ידבקו בני ישראל: (ח) וכל בת ירשת נחלה ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה למען יירשו בני ישראל איש נחלת אבתיו: (ט) ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל: (י) כאשר צוה ה' את משה כן עשו בנות צלפחד: (יא) ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה בנות צלפחד לבני דדיהן לנשים: (יב) ממשפחת בני מנשה בן יוסף היו לנשים ותהי נחלתן על מטה משפחת אביהן: (יג) אלה המצות והמשפטים אשר צוה ה' ביד משה אל בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו:

¹ (ה) ויקרב משה את משפטן לפני ה': (ו) ויאמר ה' אל משה לאמר: (ז) כן בנות צלפחד דברת נתן נתן להם אחות נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן: (ח) ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו: (ט) ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו: (י) ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו: (יא) ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה והיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה ה' את משה:

רש"י כז: ה: ראויה היתה פרשה זו להכתב על ידי משה אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן:

רש"י ז: כן בנות צלפחד דברת - ... מגיד שראתה עינן מה שלא ראתה עינו של משה:

² רש"י כז: כן בנות צלפחד דברת - יפה תבעו. אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו:

³ במדבר רבה כא י: ותקרבה בנות צלפחד אותו הדור היו הנשים גודרות מה שאנשים פורצים שכן את מוצא שאמר להן אהרן (שמות לב) פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם ולא רצו הנשים ומיחו בבעליהן שנאמר ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב וגו' הנשים לא נשתתפו עמהן במעשה העגל

⁴ Because of women's capacity to relate to hidden קדושה, Rosh Chodesh is specifically a women's Chag. ראש חודש represents the challenge of finding hidden קדושה in a constantly waxing and waning situation where the light can only be seen in reflection. The cycles of the חודש are akin to the Jewish experience in גלות, and are therefore compared to women whose own monthly cycle is but one manifestation of her being tuned in to this idea. Prior to the Cheit HaEgel, כלל ישראל had reached the level of אדם הראשון before the חטא, and would have gone on immediately to Yemos HaMashiach. Women, who did not participate in the חטא, were therefore given a Messianic חג (Rosh Chodesh) already now, i.e. they were given already now. תפישת מקום

רקנטי מצוה ב:

וחדוש הלבנה רמז ודמיון לישראל בגלות זה שאנו אומרים שעתידיים להתחדש (פירוש שיתחדש מגלות לגאולה) כמותה פגימתה ומלואה כאשר נדה ואחר תטהר

⁵ סוטה יא ע"ב: דרש רב עוירא בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים בשעה שהולכות לשאוב מים הקדוש ברוך הוא מזמן להם דגים קטנים בכדיהן ושואבות מחצה מים ומחצה דגים ובאות ושופתות שתי קדירות אחת של חמין ואחת של דגים ומוליכות אצל בעליהן לשדה ומרחיצות אותן וסכות אותן ומאכילות אותן ומשקות אותן ונוזקות להן בין שפתים שנאמר אם תשכבון בין שפתים וגו' בשכר תשכבון בין שפתים זכו ישראל לביזת מצרים שנאמר כנפי יונה נחפה

Benos Zelafchad builds on another act of steadfastness, the refusal of the women to go along with the spies and their negative report. Hence, the women were not included in the decree for that whole generation to die out in the desert¹.

The Sages contrast the words of Benos Zelafchad with those of the spies and the people who received their report. While the latter were saying, "Let us turn on our heels and return to Egypt," the former were demanding a place in the holy land, תנה לנו אחוזה.

The common denominator of all these things is faith. In the case of Benos Zelafchad, they reflected their deep faith that Klal Yisrael would inherit the land from the powerful Cenaani². At the Cheit HeEiegel, they had faith that Moshe Rabbeinu would return, and so too, with each of the events described above. The flip side of faith is faithfulness, faithfulness in the Almighty that He will deliver them from all their travails and bring them into the land as He promised.

Men appear to excel more with issues that are clear, that lend themselves to sharp intellectual definition (להגיד בבוקר חסדך). They do less well when things are murky and clarity is elusive. It is then that the deeper faith of women, the ability to maintain steadfastness in G-d and His mission for His people, come to the fore (ואמנותך בלילות). Women have the capacity to relate to hidden קדושה even in the midst of the seemingly most challenging of situations.

Because of this greater natural faith-relationship with קדושה, women are also naturally greater in יראה. Men, who are used to the role of initiator and influencer, are in

בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ וכיון שמתעברות באות לבתיהם וכיון שמגיע זמן מולדיהן הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח שנאמר תחת התפוח עוררתין וגו' והקדוש ברוך הוא שולח משמי מרום מי שמנקיר ומשפיר אותן כחיה זו שמשפרת את הולד שנאמר ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך ובמים לא רחצת למשעי וגו' ומלקט להן שני עגולין אחד של שמן ואחד של דבש שנאמר ויניקהו דבש מסלע ושמן וגו' וכיון שמכירין בהן מצרים באין להורגן ונעשה להם נס ונבלעין בקרקע ומביאין שוורים וחורשין על גבן שנאמר על גבי חרשו חורשים וגו' לאחר שהולכין היו מבצבצין ויוצאין כעשב השדה שנאמר רבבה כצמח השדה נתתיך וכיון שמתגדלין באין עדרים עדרים לבתיהן שנאמר ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדים אל תקרי בעדי עדים אלא בעדי עדרים וכשנגלה הקדוש ברוך הוא על הים הם הכירוהו תחלה שנאמר זה אלי ואנוהו ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות וגו' רב ושמואל חד אמר אשה ובתה וחד אמר כלה וחמותה מ"ד אשה ובתה יוכבד ומרים ומ"ד כלה וחמותה יוכבד ואלישבע תניא כמ"ד אשה ובתה דתניא שפרה זו יוכבד ולמה נקרא שמה שפרה שמשפרת את הולד ד"א שפרה שפרו ורבו ישראל בימיה פועה זו מרים ולמה נקרא שמה פועה שהיתה פועה (ומוציאה את הולד) ד"א פועה שהיתה פועה ברוח הקודש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל ויאמר בילדכן את העבריות וגו' מאי אבנים א"ר חנן סימן גדול מסר להן אמר להן בשעה שכורעת לילד ירכותיה מצטננות כאבנים ואית דאמר כדכתיב וארד בית היוצר והנה הוא עושה מלאכה על האבנים מה יוצר זה ירך מכאן וירך מכאן וסדן באמצע אף אשה ירך מכאן וירך מכאן והולד באמצע אס בן הוא והמתן אותו א"ר חנינא סימן גדול מסר להן בן פניו למטה בת פניה למעלה ותיוראן המילדות את האלקים ולא עשו כאשר דבר אליהן וגו' להן מיבעי ליה א"ר יוסי בר' חנינא מלמד שתבען לדבר עבירה ולא נתבעו ותחיינן את הילדים תנא לא דיין שלא המיתו אותן אלא שהיו מספיקות להם מים ומזון ותאמרן המילדות אל פרעה כי לא כנשים וגו' מאי חיות אילימא חיות ממש אטו חיה מי לא צריכה חיה אחריתי לאולודה אלא אמרו לו אומה זו כחיה נמשלה יהודה גור אריה דן יהי דן נחש נפתלי אילה שלוחה יששכר חמור גרם יוסף בכור שור בנימין זאב יטרף דכתיב ביה כתיב ביה ודלא כתיב ביה כתיב (ביה) מה אמך לביא בין אריות רבצה וגו' ויהי כי ידאו המילדות את האלקים ויעש להם בתים רב ושמואל חד אמר בתי כהונה ולויה וחד אמר בתי מלכות מ"ד בתי כהונה ולויה אהרן ומשה ומ"ד בתי מלכות דוד נמי ממרים קאתי דכתיב ותמת עזובה (אשת כלב) ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור וכתוב ודוד בן איש אפרתי וגו'.

¹ במדבר רבה כא: י וכן במרגלים ... הנשים לא היו עמהם בעצה שכתוב למעלה מן הפרשה (במדבר כו) כי אמר ה' להם מות ימותו במדבר ולא נותר מהם איש... איש ולא אשה על מה שלא רצו ליכנס לארץ אבל הנשים קרבו לבקש נחלה בארץ לכך נכתבה פרשה זו (של בנות צלפחד) סמוך למיתת דוד המדבר...

² כתב סופר כותב שעצם הדרישה מעידה על אמונתן, שארץ ישראל אף שאינה כבושה עדיין בידינו היא שלנו (מובא בהגות בפרשיות התורה עמ' 682)

greater danger of initiating a role independent of and in rebellion to **השם**. Women's deeper orientation to relationships and their greater role as recipients, among other traits, allow them to stay faithful to **השם** to a greater degree.

But now Benos Zelafchad took this to a higher level. They took the womanly qualities of steadfastness and faithfulness and used them to connect with the holiness of the land. To this they added wisdom, a combination which led them to be inscribed in the holy Torah forever.

מטות

1. Oaths, Spiritual Creativity and the Power of Speech

SUMMARY:

When a person takes an oath that something is forbidden for him, he is in fact creating a new obligation for himself. The words from his mouth have produced a new spiritual reality which he must now relate to. The word נדר comes from the words דירה לד', for the purpose of an oath is to create more space on earth for G-d's presence to be manifest.

What the oath-taker has done is take something which was formally in the area of רשות, and changed it into a new area of spiritual right and wrong. This reflects enormous power and is, in fact, a great tribute to man's spiritual creativity. He has brought the domain of the permissible into the domain of the obligatory.

Just because of its potency, an oath has to be made with the purest of intentions. Anything less is tantamount to building and sacrificing on a forbidden Bamah to G-d.

An oath can only be made by the power of speech.

Man is combined of a body and a soul. Yet, as totally opposite as these two are, man does not feel that he is two beings. We perceive ourselves as an integrated spiritual and physical being, a fact which is totally mysterious, a פלא. We give expression to this in the morning when we say the two blessings for our body – אשר יצר – and for our soul – אלוקי נשמה. The words ונפליא לעשות, which come at the end of the first blessing, are the link between the two blessings, there to describe how wondrous it is that the two are combined.

The Rambam uses this same word – ספר הפלאה – to name the book of his Mishneh Torah which deals with oaths and other aspects of speech: For speech is the point at which these two, the spiritual and the physical, interface. Man takes an abstract idea and translates it into a physical sound using voice box, lips, tongue, etc. This sound then makes a physical impact on someone else's ear who translates it back into the abstract idea. Our parsha similarly uses the expression כי יפליא literally, "when a man does wondrously" but meant to mean, "when a man will produce in speech ...".

Speech therefore reflects the human condition and distinguishes man, as a choosing being, from the lesser creations. Indeed it is just this which we see when G-d creates man. After creating the body of man, the verse then goes on to say: ויפח באפיו נשמת חיים - The Targum translates נשמת חיים as "the spirit of speech". When G-d combined body and soul, man became a living being. The expression of this was – נפש חיה – which is expressed as his becoming a talking being, and all that that represents.

Moshe Rabbeinu was a man who could barely speak. He was an ערל שפתיים. This was because Moshe R's soul had become so spiritual that the gap between his soul and body was ever widening. He was no longer able to bring that level of spirituality into the world. His speech, the bridge between the two, was being affected. Yet that same Moshe was the one who spoke and spoke the whole of Sefer Devarim – אלה הדברים אשר דבר משה. The transition took place at Matan Torah. After the giving of the Torah, however, there now existed a means to bring that spirituality in the world. The Torah reflected a new connection between the Heaven and Earth. Moshe, the man who was until now לא איש דברים is now able to rise to the level of אלה הדברים, to speak out the whole of Sefer Devarim all in one shot.

It is the power of speech which reflects man's capacity for choice. Choice is engendered by the interaction between the physical and the spiritual. Angels are no more able to choose than animals – the latter is driven by instinct, the former by its pure intelligence.

Choice requires both and it is speech which shows that they are both there. Speech reflects all the elements of man's uniqueness vis-à-vis other creatures.

The Torah is full of Mitzvos which are fulfilled just by speaking, Kiddush for example. In fact two of our primary ways of relating to G-d, prayer and Torah study, are both affected by the mouth as are transgressions like talking Loshon Hora.

Hence, Sefas Emes understand the words לא יחל דברו which the Sages interpret as לא יעשה דבריו חולין, as referring to all speech, and not just to oaths. Just like the Vessels dedicated to the Temple could not be used for profane purposes, so too the mouth may not produce unholy speech!

It then makes perfect sense that, since man was created to praise his Creator, speech becomes just the vehicle par excellence of uttering that praise. But, the ultimate expression of man's power of speech is Nedarim. It is here where the one plums the depth of his Neshama to produce an oath of holiness which will join the body to it. In this respect Nedarim are unlike even Shavuos. A Shavuah is an obligation which a person undertakes to do or not to do something, not much different to a financial or other obligation. But Nedarim are more powerful than that. Whereas a Shavuah devolves on the body of the person to do or not to do something, an oath devolves upon the object itself. A person who would say, "I take upon myself not to eat today," is making a Shavua. But, a person who would say, "This food in front of me is prohibited for me today," (איסור חפצא) is making a Neder.

By making a Neder, a person creates a new reality for himself in the world. He creates an object which now becomes prohibited to himself. Because it so powerful, a person who makes an Neder but does not keep has unleashed great damage. The Sages cautioned that only someone of exceptional character should think of making an oath.

For some, spirituality is subject to ups and downs. When things are going well, we feel grateful to the Almighty and we invest energy into a 'positive vibe' relationship with Him. But when the going gets tough, we feel empty if not angry, and we change our tune. To such a person, the Sages warn: "You are barely able to maintain a normal relationship with G-d. Do not get into new and more complicated ones. Do not make an oath."

For we average mortals, ordinary speech is powerful enough. We have to understand that every word really does count. Rav would not talk to someone who had the insensitivity to say that he and his study partner were as exhausted as swine. Hillel declared that someone who failed to rephrase the word "uncleanness" in a more sensitive manner was unfit to teach.

Our Parsha, dealing with oaths, just comes to alert us to the utmost seriousness of any speech. Our words literally create new worlds. Man and his mouth - a tool for dizzy heights of holiness, or the most base and destructive of all man's means.

DETAIL:

<p>רמב"ם ריש הל' נדרים יש בכללן שלש מצות שתי מצות עשה ואחת מצות לא תעשה וזה הוא פרטון: (א) שישמור מוצא שפתיו ויעשה כמו שנדר (ב) שלא יחל דברו (ג) שיפר הנדר או השבועה זהו דין הפרת נדרים המפורש בתורה שבכתב וביאור מצות אלו בפרקים אלו: נדר - להביא כל נדריו של קרבנות לבית המקדש ברגל הראשון: דברים יב ה-ו (ראה): ובאת שמה והבאתם שמה עלתיכם חבתיכם וגו' ונדריכם ונדבותיכם וגו'¹ נדר - הפרת נדרים: במדבר ל ג (מטות): איש כי ידר נדר לד'² נדר - לא לחלל נדר³: במדבר ל ג (מטות): לא יחל דברו⁴ נדר - לא לאחר נדרו: דברים כג כב (כי תצא): כי תדר נדר לד' אלוקיך לא לאחר לשלמו⁵ נדר - לקיים מה שקבלנו על עצמנו במלת שבועה ונדר וצדקה וקרובן: דברים כג כד (כי תצא): מוצא שפתיך תשמר ועשית כאשר נדרת⁶</p> <hr/> <p>יש עוד מצוות שקשור לנדבים והם ערכים, וחרמות, וניירות, ושבועות, וקרבני נדבה: ערכים: שהב"ד ידון ושהמחייב ערך עצמות בהמתת בית וכו' יתרום הסכום לבדק הבית: ערכים - ערך עצמו⁷: ויקרא כז ב (בחקתי): איש כי יפליא נדר, בערכך נפשת לד'⁸ ערכים - ערך בהמה שהקדיש ויש בו או נפל בו מום: ויקרא כז י (בחקתי): והעמיר את הבהמה לפני הכהן, והעריך הכהן אותה בין טוב ובין רע, כערכך הכהן כן תהיה⁹ ערכים - ערכי בתים: ויקרא כז יד-טו (בחקתי): ואיש כי יקדיש את ביתו קדש לד' וגו' ואם המקדיש יגאל את ביתו, ויסף חמישית כסף, ערכך עליו והיה לו¹⁰</p>
--

¹הרמב"ם מנה נדרי גבה ונדרי ביטוי כמצוה אחת ואילו הרמב"ן מנה אותם כשתי מצות; חינוך מצוה תל"ח

²הרמב"ם עזה צה הביא מצוה לדון בהפרת נדרים והרמב"ן (שם) לא מונה אותה; חינוך מצוה ת"ו. והלימוד שאפשר להחכם להפר נדרים הוא מהפסוק לא יחל דברו – הוא אינו מחל אבל אחרים מחלין לו (ברכות לב).

³אם רק מאחר לקיים הנדר אז עובר על בל תאחר (המצוה הבאה) אבל אם אי אפשר לקיים את הנדר אז עובר על מצוה זו של בל יחל (רמב"ן השגות על מ"ע צד בסוף)

⁴חינוך מצוה ת"ז

⁵חינוך מצוה תקע"ד

⁶רמב"ם עשה צד; חינוך מצוה תקע"ה; והרמב"ן (השגות שם) חלק מצוה זו לשתיים ולדעתו הפסוק הזה הולך על החיובים שיש לנו לקיים ממצות התורה כגון מתנות כהונה ומתנות עניים וקרבנות שנתחייבנו בהם אבל לקיים נדרים שעשינו בעצמינו זה אנחנו לומדים מהפסוק (במדבר ל ג-ד): לאסר איסור על נפשו לאסור את המותר

⁷This is a fixed amount depending on the sex and the age of the person

⁸חינוך מצוה ש"נ

⁹חינוך מצוה שנ"ג

¹⁰חינוך מצוה שנ"ד

ערכים - ערכי שדות: ויקרא כז טז (בחקתי): ואם משדה אחזתו יקדיש איש לד', והיה ערכך ערכים לפי זרעו זרע חמר שערים בחמישים שקל כסף¹

חרמים: על הב"ד לדון ועל המחירים לשלם לפי המצוות הבאות:

חרמים - המחירים נכסים סתם יתן לכהן באותו משמר והמחרים לבדק הבית יתן לבדק הבית: ויקרא כז כח (בחקתי): אך כל חרם אשר יחרים איש לד' מגל אשר לו, מאדם ובהמה ומשדה אחזתו, כל חרם קדש קדשים לד'²

חרמים - לא למכר חרמי כהן אלא ינתנו לכהנים: ויקרא כז כח (בחקתי): לא ימכר³

חרמים - לא לפדות חרמי כהנים אלא ינתנו לכהנים: ויקרא כז כח (בחקתי): ולא יגאל⁴

The word נדר comes from the words 'דירה, for the purpose of an oath is to create more space on earth for G-d's presence to be manifest⁵. The mitzvah of oaths opens up vistas of such holiness, and therefore, it was only at the end of their 40 years in the desert that the Jewish people were ready to receive this mitzvah⁶. When a person takes an oath that something is forbidden for him, he is in fact creating a new obligation for himself. The words from his mouth have produced a new spiritual reality which he must now relate to:

שם משמואל⁷: שיהיה בכחו של אדם לעשות בדבורו את הדבר קודש שתיעשה הויה וצורה חדשה בדבר⁸

He has taken something that was formally in the area of רשות and changed it into an area of spiritual right and wrong. This reflects enormous power and is, in fact, a great tribute to man's spiritual creativity. What he has done is created a new reality of holiness, a sanctification of something new. He has brought the domain of the permissible into the domain of the obligatory⁹. And because of its potency, an oath has to be made with the purest

¹חינוך מצוה שני"ה
²חינוך מצוה שני"ז
³חינוך מצוה שני"ח
⁴חינוך מצוה שני"ט

⁵ע"פ אור גדליהו ט' ב

⁶שפת אמת [תר"ס] ד"ה בענין

⁷הראשון בפרשה: בשם משמואל

⁸וכן בחינוך פרשת יתרו מצוה ל: ובענין הנדר דרך אחרת יש בו, שהוא כמכניס דבר המותר בגדר האסור ... וענין זה הוא דומה להקדש שמצאנו בתורה שיש כח באדם להקדיש את שלו בדברי פיו ויהיה אסור מיד ולכל העולם וגו' ועיין שם בהמשך של החינוך שמגדיר את ההבדלים בין נדר ושבועה

ובנתיבות שלום: משתנה מהות הדבר על ידי דבור בעלמא

⁹שפת אמת תרל"א: ובשבועה ונדר הוא הסכמה ברצון האדם כנודע וזה לא צריך להיות רק בדבר מצוה

of intentions¹. Anything less is tantamount to building a forbidden Bamah to G-d and sacrificing thereon².

An oath is not only a fabulous testimony to the spiritual greatness of man, but it teaches, more specifically, the power of speech. Alone amongst man's limbs, it is only his mouth which can produce this effect.

Man is combined of a body and a soul. Yet, as totally opposite as these two are, man does not feel that he is two beings. We perceive ourselves as an integrated spiritual and physical being. We can never understand how it is that we see ourselves as just one being, for it is a mystery which earth-bound man will never solve how exactly these two radically different components of man are combined. The word used for this is פלא. The Ramoh points out that we give expression to this in the morning when we say the two blessings: אשר יצר for our body and אלוקי נשמה for our soul. The first blessing really ends with the words רופא כל בשר, dealing as it does with our physical reality. The words ומפליא לעשות which come at the end of the first blessing are the link between the two blessings, and describe how wondrous it is that the two are combined³.

The Pachad Yitzchak points out that the Rambam uses this same word, ספר הפלאה, to name the book of his Mishneh Torah which deals with oaths and other aspects of speech,⁴ for speech is the point at which these two, the spiritual and the physical, interface. Man takes an abstract idea and translates it into a physical sound using his voice box, lips, tongue, etc. This sound then makes a physical impact on someone else's ear, and he translates it back into the abstract idea. Our parsha similarly uses the expression איש כי יפליא to mean, "when a man will produce in speech".

Speech therefore reflects the human condition and distinguishes man, as a choosing and therefore potentially holy being, from the lesser creations⁵. Indeed, it is just this which we see when G-d creates man. After creating the body of man, the verse goes on to say:

ויפה באפיו נשמת חיים

¹ שפת אמת תרל"א בסוף

² נדירים כב: ר' נתן אומר הנודר כאילו בנה במה (בשעת איסור הבמות-ר"ן) והמקיימו כאילו הקריב עליו קרבן (וחייב משום שחוטאי חוץ-ר"ן) ופירש האור גדליהו דאיירי בנדד שלא לשם שמים ... היינו שרצה להתקרב לד' אבל לא בכוונה הרצויה

שפת אמת [תרנ"ד]: ובגמ' הנודר כאלו בנה במה כו' פירש"י בזמן איסור הבמות. ומ"מ נראה כמו שבמות הי' להם זמן היתר וזמן איסור. כמו כן יש בנפשות שהנדר ושבועה מותר להם דהיינו צדיקים כדאיתא במד' אם יש בך מדות הללו כו'. ולהם ניתן זה הבנין כמ"ש ותגזר אומר ויקם. ושבועה נק' קיימא בתרגום. שנעשה מזה קומה ובנין:

³ שו"ע אר"ח ס' ו ס' א: הגה ועוד יש לפרש שמפליא לעשות במה ששומר רוח האדם בקרבו וקושר דבר רוחני בדבר גשמי והכל הוא ע"י שהוא רופא כל בשר כי אז האדם בקו הבריאות ונשמתו משתמרת בקרבו

ע"פ הסברו של פחד יצחק, פסח, מאמר טו ס"ק ג

⁴ פחד יצחק, פסח, מאמר טו ס"ק ב ע"ש

⁵ פחד יצחק, פסח, מאמר טו ס"ק ב ע"ש

רבינו בחיי בראשית הקדמה לפרשת ויגש: ומה שייחס הכתוב הדבור לבורא יתעלה, מפני שהדבור הוא נאצל מכח השכל שהוא מצד הנפש המדברת שבאדם, כי הבהמות שאין להם שכל אין להם דבור, ועם הדבור יש לו לאדם יתרון על שאר בעלי חיים, והוא שכתוב (איוב לה) מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמונו:

Literally, "And He (G-d) blew into his nostrils the Soul of Life.

The Targum, however, translates נשמת חיים as *the spirit of speech* (רוח ממללא)

The result of this was that ויהי האדם לנפש חיה. Combining soul (the נפש אלוקית) and body (the נפש טבעית) was what was needed for man to become a living being. The expression of this is that man emerged as a speech-endowed being¹. The purpose of blowing a Neshama into man was in order that he could become a נפש חיה, a talking being², and all that represents.

Moshe Rabbeinu was a man who could barely speak; he was an ערל שפתיים. This was because Moshe Rabbeinu's soul had become so spiritual that the gap between his soul and body was ever widening. His speech, the bridge between the two, was being affected³. Yet, that same Moshe was the one who spoke and spoke the whole of Sefer Devarim – אלה הדברים – אשר דבר משה. The Sages point out that this transition took place at Matan Torah⁴. Moshe Rabbeinu was כבד פה, because as he climbed the ladder of spirituality ever higher, his very exalted נפש was no longer able to bring that level of spirituality into the world⁵. After the giving of the Torah, however, there now existed a means to bring that spirituality in the world. The Torah reflected a new connection between the Heaven and Earth⁶, which now purified Moshe's body more than was possible before⁷. Moshe, the man who was until now לא איש דברים, was able to rise to the level of אלה הדברים and to speak out the whole of Sefer Devarim in one shot⁸.

Pachad Yitzchak⁹ claims that it is the power of speech which reflects man's capacity for choice¹⁰. Choice, he says, is engendered by the interaction between the physical and the

¹פחד יצחק, פסח, מאמר טו ס"ק ג

²רבינו בחיי בראשית הקדמה לפרשת ויגש: ודבר ידוע כי הדבור... והוא עיקר היות האדם כפרי הזה שהוא עיקר האילן, ומזה אמר הכתוב (בראשית ב) ויהי האדם לנפש חיה. באורו שעיקר היות האדם בשביל נפש חיה שהיא הנפש המדברת

³פחד יצחק, פסח, מאמר טו ס"ק ד בשם המהר"ל
ספר שם משמואל פרשת דברים - שנת עת"ר: מרע"ה באשר היתה נפשו נבדלת איננה מוטבעת בגוף ע"כ הי' כבד פה.

⁴במדב"ר מרפא לשון עץ חיים משה עד שלה זכה לתורה כתיב ביה לא איש דברים אנכי כיון שזכה לתורה נתרפא לשונו והתחיל לדבר דברים, מנין ממה שקרינן אלה הדברים אשר דבר משה וגו'.

⁵וז"ל השם משמואל בפרשה שלנו דף ו: הנה כבר כתבנו (פרשת חוקת) בשם המהר"ל ז"ל שכבידות הפה לא היתה גרעון למשה רק באשר כח הדיבור בא מכח הרכבת גוף ונפש, שהרי בהמה ותינוק באשר אין להם כח הנפש וכן הנפש לבדה אינם יכולה לדבר, וע"כ משה רבינו באשר היתה נפשו נבדלת איננה מוטבעת בגוף ע"כ היתה כבד פה וגו'

⁶פחד יצחק שם: מפני שעל ידי מתן תורה נתהווה חבור חדש בין עליונים ותחתונים, וכמו שאמר שעת מתן תורה לא ירדה שכינה למטה ולא עלה אדם למרום, ובשעת מתן תורה וירד ד' על הר סיני ומשה עלה למרום

⁷ספר שם משמואל פרשת דברים - שנת עת"ר: מאחר שזכה לתורה ונזדכך גופו יותר ממלאכי השרת ע"כ לא הי' גרעון לנפש להתאחד עם הגוף, וע"י כן נשלם אצלו כח הדיבור, ע"ש.

⁸פחד יצחק שם ס"ק ד

⁹שם ס"ק ה

¹⁰כח הלשון כנגד שאר כחות החיים נחשב הוא כבעל בחירה לגבי מי שאינו בעל בחירה ... [ובמילים של הכתוב מות וחיים ביד הלשון]

spiritual. Angels are no more able to choose than animals – the latter is driven by instinct, the former by its pure intelligence. Only when both exist is there the possibility of choice, and it is speech that activates both and shows that man is indeed a physical-spiritual being all in one. Man can therefore truly be called a speaking being, and this reflects all the elements of his uniqueness vis-à-vis other creatures¹.

The Torah is full of Mitzvos which are fulfilled only through speaking, i.e. Kiddush, etc. In fact, two of our primary ways of relating to G-d, prayer and Torah study, are affected by the mouth². Mitzvos which are words certainly have as much effect as those which are actions, like giving charity. Transgressing with words, like talking Loshon Hora, is not any less a transgression than committing an act, like eating treif, etc. In fact, on one occasion we see that words are worse than actions. Hence, Sefas Emes understands the words לא יחל דברו, which the Sages interpret as לא יעשה דבריו חולין, as referring to all speech and not just oaths³. Just as the vessels dedicated to the Temple could not be used for profane purposes, so too the mouth may not produce unholy speech⁴!

It then makes perfect sense that, since man was created to praise his Creator, speech becomes just the vehicle par excellence of uttering that praise⁵. But, the ultimate expression of man's power of speech is Nedarim. It is here where one plumbs the depth of his Neshama to produce an oath of holiness which will join the body to it⁶. In this respect, Nedarim are unlike even Shavuos, as a Shavuah is remarkable but still quite understandable. The Rambam delineates four different types of Shavuos⁷. The common element in all of them is that they

¹ שפת אמת [תרנ"ד]: כי האדם נקרא מדבר. וזה היתרון שיש לו על כל הברואים וצריך להיות הדיבור מנהיג לכל האדם להיות נמשך אחרי הדיבור. כי דיבור נק' על שם ההנהגה שהוא עיקר האדם שע"ז חל שם שמים כמ"ש ויפח באפיו כו' לנפש חי' לרוח ממללא. ונעשה בנין מדיבור האדם.

² נתיבות שלום עמ' קסד): ומצינו דעיקר עבודת ד' מתקיימת על ידי הדבור, לימוד התורה ... וכן תפלה וגו'

³ שפת אמת [תרל"ד]: לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה. כי כחן של ישראל רק בפיהם כי כתיב ויפח באפיו נשמת (רוח) חיים. ולכן בכח האדם ע"י דברי תורה שמוציא מפיו להטות עצמו אליו ית'. ולכן מצוה לקרות שמע בכל יום ב"פ וכן שאר ברכות ותפלות שתקנו חז"ל. אך התנאי לזה כשאין אדם משנה בדיבורו כמ"ש לא יחל לא יעשה דבריו חולין מכלל שדבריו הם קודש בעצם ע"י קדושת השי"ת שנתן בכל איש ישראל וכפי מה שהאדם שומר פיו כן זוכה שכל היוצא מפיו יעשה שיועיל לו הקבלה והתפלה בפיו שיהי' כן; וכן בנתיבות שלום, עייו הערה הבאה

⁴ נתיבות שלום עמ' קסה): כיון שפיו של יהודי הוא כלי שרת המיועד לעבוד בו להשי"ת, וע"כ אסור לו לחלל דיבורו בדיבורין של חול

⁵ נתיבות שלום (עמ' קסד): כל המטרה בבריאת ישראל היא למען תהלתי יספרו ... ע"כ הפה הוא כלי שרת שמיוחד לצורת גבוה ... [וכמו] שכתב רבינו יונה (אבות פ"א יז) כי יהודי המקדש את פיו נעשה פיו ככלי שרת. וכשם שכלי שרת מקדש את המנחה המונחת בתוכה ... [כן] פיו ... נוצרת מציאות חדשה של קדושה ונדר

⁶ שפת אמת [תר"ס]: ועיקר הנדר הוא כח הדיבור דכ' ויפח באפיו נשמת חיים ויהי כו' לנפש חי' לרוח ממללא לכן אמרו הנודד כנודד בחיי המלך שהוא חיות אלקות וכן כל הדברים בק"ש ותפלה וברכות שהם כח הנשמה לקשר בזה מעשה הגוף אל הנשמה ככל היוצא מפיו יעשה שימשיך המעשה אחר הדיבור זה לאסור איסור על נפשו. ואם אין המעשה נמשך אחר הדיבור נעשה פגם גם בהדיבור כמ"ש לא יחל דברו:

⁷ רמב"ם פ"א מהל' שבועות הל' א: ארבעה מיני שבועות הן שבועת ביטוי ושבועת שוא ושבועת הפקדון ושבועת העדות שבועת ביטוי הוא שנאמר בתורה או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע

are obligations which a person undertakes in order to do or not to do something, which is not much different from a financial or other obligation. Understandably, a person cannot make a Shavuah which contradicts the Torah¹. He cannot make an oath that he will eat treif or that he will not shake the Arba Minim on Sukkos, for a person is already committed, on oath if you like, to fulfill the commitments of the Torah². Nedarim, in contrast, are more powerful than that. The main difference between Shavous and Nedarim is that where a Shavuah devolves on the body of the person to do or not to do something, an oath devolves upon the object itself³. A person who would say, "I take upon myself not to eat today," is making a Shavua, while a person who would say, "This food in front of me is prohibited for me today" (איסור הפצא), is making a Neder.⁴

Through making a Neder a person creates a new reality for himself in the world. He creates an object which now becomes prohibited to him. He could even prohibit all esrogim

או להיטיב והיא נחלקת לארבעה חלקים שתים להבא ושתיים לשעבר כגון שנשבע על דבר שעבר שנעשה או שלא נעשה ועל דבר שעתידי להיות שיעשה ושלא יעשה (ד) שבועת שוא נחלקת לארבע מחלוקות האחת שנשבע על דבר הידוע שאין כן כיצד כגון שנשבע על האיש שהוא אשה ועל האשה שהוא איש וגו' (ה) השניה שנשבע על דבר ידוע שאין בו ספק לאדם שהוא כן כגון שנשבע על השמים שהוא שמים וגו' (ו) שלישית שנשבע לבטל את המצוה כיצד כגון שנשבע שלא יתעטף בציצית וגו' (ז) רביעית שנשבע על דבר שאין כח בו לעשות כיצד כגון שנשבע שלא יישן שלשה ימים ... כל הנשבע שבועת שוא מארבע שבועות אלו עובר בלא תעשה שנאמר לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא ואם היה מזיד לוקה ואם היה שוגג פטור מכלום: (ח) שבועת הפקדון כיצד כל מי שיש ממון חבירו בידו .. ולא החזירה ... וכפר בו הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר לא תכחשו זו אזהרה לכפירת ממון ואין לוקין על לאו זה ואם נשבע לו על שקר על ממון שכפר בו הרי זה עובר בלאו אחר ועל זה נאמר לא תשקרו איש בעמיתו וגו' (יב) שבועת העדות כיצד העדים שידעו עדות ממון ותבעם בעל העדות להעיד לו וכפרו בעדותו ולא העידו ונשבעו שאינן יודעין לו עדות זו היא נקראת שבועת העדות וחיובין על שבועה זו קרבן עולה ויורד בין שהיו מזידין בין שהיו שוגגים שנאמר נפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד ולא נאמר בה ונעלם לחייב על הזדון כשגגה:

¹ספרי (מטות קנג) יכול אפילו נשבע לאכול נבלות וטרפות שקצים ורמשים קורא אני עליו ככל היוצא מפיו יעשה, ת"ל לאסור אסר על נפשו, לאסור את המותר ולא להתיר את האסור

²חינוך ל (פרשת יתרו): השבועה אינה חלה על דבר מצוה ... שהנשבע מדבר על גופו, וגופו כבר נתקיים באותו ענין מהר סיני רמב"ן במדבר ל ג: אבל השבועות אינן כלל אלא לאסור את המותר, אינן נוהגות בדבר מצוה כלל, לא בבטול מצות לא תעשה ולא בקיומו, ולא בבטול מצות עשה כגון שבועה שלא אעשה סוכה ושלא אניח תפילין ואפילו בקיום מצות עשה אינן חלות, ... אלא דשרי ליה לזרוזי נפשיה (שם ח) דכתיב (תהלים קיט קו) נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדק ומפני כן בשבועות בלבד הוא נדרש לאסור אסר על נפשו והלכות גדולות הן, הבקי ימצאם במקומותם:

³נדרים דף ב ע"ב: נדרים דמיתסר חפצא עליה ... שבועה דקאסר נפשיה מן חפצא רמב"ן במדבר ל ג ... : [נדר] אינן חלין על דבר שאין בו ממש כגון נדר עלי שלא אדבר עמך או שלא אלך או שלא אישן וכיוצא בהם וכיון שהדבר כן, נראין הדברים שאפילו בדבר הרשות אם אמר נדר עלי שאוכל היום או שאוכל דבר זה אינו נדר ... ואע"פ שמצינו בנדרים גבוה הרי עלי עולה הרי עלי שלמים, שאמירתו לגבוה נתחייבו בו נכסיו כמסירתו להדיוט או שהוא חומר נוהג בנדרים הקדש, מפני שיש בהן חפץ נאסר להדיוט ונתפס לגבוה לכשיפריש, ולפיכך משעה ראשונה חל חיוב הנדר על נכסיו אבל בנדרים בסוין אין לנו, לפי שאין שם חפץ כלל לא בתחלה ולא בסוף

⁴דנדרים הוי איסור חפצא ולא איסור על עצמו כלפי החפץ דהיינו שבועה וכגון אם אומר קונם (הרי אני אוסר בנדר) פירות עלי שלא אוכל זה נדר אבל אם אומר קונם שלא אוכל אין זה נדר נתחומא מטות פ' א ד"ה איש כי ידור נדר לה': (א) ילמדנו רבינו כיצד קונמות ונדרים כך שנו רבותינו קונם שאיני ישן קונם שאיני מדבר קונם שאיני משמשך הרי הוא בלא יחל דברו שבועה שאיני ישן שבועה שאיני מהלך אסור חומר בשבועות מבנדרים ובנדרים מבשבועות כיצד קונם שאיני עושה סוכה קונם שאיני עושה לולב קונם שאיני נוטל תפילין בנדרים אסור לעשותן אע"פ שהם מצוה ובשבועות מותר שאין נשבעין לעבור על המצות

on himself, preventing him from fulfilling the Mitzvah of Arba Minim, and likewise with other Mitzvos¹. This does not create the technical reality of what the Torah has done, even if it contradicts the moral reality. For, whereas the Torah commits one to doing this or that, it does so as a commitment on us. The neder, however, is not focused on oneself, but rather on the object outside of us.

Because Nedarim and Shavuos are such powerful things, a person who makes one and does not keep it has done a lot more damage than breaking a personal promise to G-d, as bad as that might be. The Sages compare such an act as tantamount to denying G-d's existence². Given the enormous power unleashed by an oath, the Sages cautioned that only someone of exceptional character should think of making an oath³.

במדבר רבה: אין אתה רשאי להשבע בשמי אלא אם כן יהיו בך כל המדות וכו' שתהא כאותן שנקראו יראי אלוקים
אברהם איוב ויוסף

An oath is a commitment to the future, and in order to make that commitment one has to be sure that he can remain unflinching in the face of unexpected and difficult challenges. We explained that an oath is the taking over of areas which are not normally halachikly defined and turning them into Mitzvah domains. One is only entitled to do this if his G-d awareness is so pervasive that all areas of his life are naturally perceived by him as infused with spirituality:

...שפת אמת (ריש פרשת מטות): [מי] שאין בהם מקום בלי יראתו יתברך, א"כ גם דבר רשות שלהם מצוה היא
אבל מי שאין דברי רשות שלו לשם שמים בלבד אין לעשותו בהסכם וכוונה פנימיות רק עפ"י ההכרח

For some, spirituality is subject to ups and downs. When things are going well, we feel grateful to the Almighty and we invest energy into a 'positive vibe' relationship with Him. But when the going gets tough, we feel empty, if not angry, and we change our tune. To such a person, the Sages warn: "You are barely able to maintain a normal relationship with G-d. Do not get into new and more complicated ones. Do not make an oath⁴."

¹רמב"ן במדבר ל ג: וכן "לאסור את המותר ולא להתיר את האסור" אין ראוי להזכירו בנדורים, לפי שהן חלין על דבר מצוה כדבר הרשות, והאומר בנדר שאיני עושה סוכה שאיני מניח תפילין אסור ואע"פ שעובר על מצות עשה, וכן המדיר את אשתו מתשמיש המטה אסור אע"פ שמבטל מצות לא תעשה וכן הן חלים בקיום לא תעשה, כגון שנדר שלא לאכול נבלה, ממה ששנינו יש נדר בתוך נדר וכו' נמצא שהנדר חל לאסור את האסור, ולהתיר לעצמו שלא יעשה מה שהוא אסור לעבור עליו, אלא שאינם חלין לעבור בידיים על לא תעשה

²תנחומא א: אמר להם הקב"ה לישראל הוּו זהירין בנדורים ואל תפרצו בהן שכל הפורץ בהם סופו למעול בשבועות והמועל בשבועות כופר בו בהקב"ה ואין לו מחילה בעולם שנאמר (שמות כ) כי לא ינקה ה' וגו' וכתוב אחד אומר (ירמיה ב) ונשבעת חי ה' וגו'

³תנחומא שם: אמר להם הקב"ה לישראל לא תהיו סבורין שהותר להשבע בשמי אפילו באמת אין אתם רשאים להשבע בשמי אלא אם יש בכס כל המדות האלו שנא' (דברים יא) את ה' אלהיך תירא ואותו תעבד ובו תדבק ושתהיו באותן שלשה שנקראו יראי אלהים ואלו הן אברהם איוב ויוסף אברהם דכתיב (בראשית כב) כי עתה ידעתי כי ירא וגו' איוב דכתיב (איוב א) איש תם וגו' יוסף דכתיב (בראשית מב) האלהים אני ירא את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד אם אתה מפנה את עצמך לתורה ולמצות ואין לך עבודה אחרת לכך נאמר ואותו תעבוד ובו תדבק וכי יכול להדבק בשכינה והלא כבר נאמר (דברים ד) כי ה' אלהיך אש ואוכלה וגו' אלא לומר לך כל המשיא את בתו לת"ח שקורא ושונה והעושה לו פרקמטיא ומהנהו מנכסיו זה הוא שנאמר עליו ובו תדבק אם יש בך כל המדות האלו אתה רשאי להשבע ואם לאו אין אתה רשאי מעשה בהר המלך שהיו לו שני אלפים עיירות וכלם נחרבו על שבועת אמת בין איש לאשתו בין אב לבתו מה בעל אינו מפר אלא נדורים של ענוי נפש ודברים שבינו לבינה כן האב אינו מפר אלא על ענוי נפש ושבינו לבינה

⁴עניין בשפת אמת דף 184, שנת תרל"ג

For us average mortals, ordinary speech is powerful enough. We have to understand that every word really does count. The Talmud¹ gives us several astonishing examples of this:

Two disciples sat before Rav. one said, this discussion has made us [as tired] as an exhausted swine; while the other said, This discussion has made us [as tired] as an exhausted kid; and Rav would not speak to the former².

There were two disciples who sat before Hillel, one of whom was R. Johanan ben Zakkai - others state, before Rabbi - and one of them was R. Johanan: One said, Why must we vintage [grapes] in cleanness, yet need not gather [olives] in cleanness? While the other said: Why must we vintage in cleanness, yet may gather [olives] in uncleanness? I am certain that the latter will be an authorized teacher in Israel, he observed; and it did not take long before he was an authorized teacher in Israel³.

There were three priests: one said, I received as much as a bean [of the showbread]; the second said, I received as much as an olive; while the third said, I received as much as a halta'ah's tail. They investigated his pedigree and found a blemish of unfitness in him⁴.

Our Parsha, dealing with oaths, comes to alert us to the utmost seriousness of any speech. Our words literally create new worlds⁵. Man and his mouth: a tool for dizzying heights of holiness or the most base and destructive of all man's means.

¹מסכת פסחים דף ג עמ"ב

²הנהו תרי תלמידי דהו יתבי קמיה דרב חד אמר שויתין האי שמעתא כדבר אחר מסנקן וחד אמר שויתין האי שמעתא כגדי מסנקן ולא אישתעי רב בהדי דהאיך

³הנהו תרי תלמידי דהו יתבי קמיה דהלל וחד מינייהו רבן יוחנן בן זכאי ואמרי לה קמיה דרבי וחד מינייהו רבי יוחנן חד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה וחד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ומוסקין בטומאה אמר מובטח אני בזה שמורה הוראה בישראל ולא היה ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל

⁴הנהו תלתא כהני חד אמר להו הגיעני כפול וחד אמר הגיעני כזית וחד אמר הגיעני כזנב הלטאה בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול

⁵נתיבות שלום, עמ' קסד: ועד"ז איתא בזה"ק (תקו"ז קה:): ... שמכל הדיבורי קודש והחידושי דאורייתא היהודי מדבר נבראים עולמות חדשים

מסעי

1. The Holy Land

לג (נג) והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה

Napoleon passed a synagogue on the 9th of Av. Witnessing Jews sitting on the floor and wailing he asked what that was all about. On being told that the Jews were mourning the loss of their Temple and land, he stated, "A nation that can remember its past of 2000 years ago so vividly, has a great future."

And so it is with the Jews. We adapted quickly to our new environments, but we never forgot the land. We never abandoned our vision of returning. We never stopped begging G-d, thrice daily in our prayers, to restore us to that land. No other nation, completely uprooted from its homeland has had that kind of tenacity of memory. No nation ever lived physically so removed and yet spiritually so connected for two thousand years.

It is with these eyes, that we notice that ארץ ישראל occupies a good deal of our two parshios: At the end of מטות, פרשת מטות, we are told of Gad and Reuven's request to settle on the East side of the Jordan (Trans-Jordan). They had to make an oath that they would first fight for the land on the West side. Klal Yisroel is then told to drive out the enemy and conquer, divide and settle the land¹. Then, the actual borders of the land are described in great detail². We learn of the appointees to receive the land on behalf of the Jewish people³. Moshe is then commanded to put aside 48 Levirite Cities, and turn them into Arei Miklat⁴. Finally, in פרשות מסעי, we read of daughters who inherit their fathers (Benos Zelafchad): these are told to marry within the tribe to ensure that their inheritance remains within their original tribe⁵.

Masay end Bamidbar and we begin Sefer Devarim. Most of the Parshios in Sefer Devarim have important additions to the holiness of the land and its demands on us.

After man lost the Garden of Eden, the land of Israel became the greatest spiritual place on earth⁶, the link between Heaven and Earth and hence the epi-center of the world⁷. This intrinsic holiness of the land is joined by a second extra holiness which it gains after it has been sanctified by the Jewish Nation.

¹ במדבר לג: (ג) - (נו)

² במדבר לד: (א) - (יב)

³ במדבר לד: (יג) - (ז)

⁴ במדבר לה: (א) - (יג)

⁵ לו: (א) - (יג)

⁶ בכוזרי ב יד: שהיא רק מדרגה אחת למטה מגן עדן ע"כ אמנם באוצר נחמד הסביר שלארץ ישראל התייחסות ושייכות עם מקום עליית הנשמות למעלה מגן עדן ומה שאמר מדרגה למטה הוא לשון גוזמא ורצונו לומר שדרך שם עליה לגן עדן אמנם עיין אבן עזרא, בראשית לג יט

⁷ במדרש תנחומא, קדושים י כתוב: כשם שהטבור הזה נתון באמצע האיש כך ארץ ישראל נתונה באמצע העולם שנאמר "יושבי על טבור הארץ" (יחזקאל לח יב) והסביר המהר"ל בבאר הגולה שהטבור מבדיל בין חלקו העליון של הגוף ובין חלקו התחתון, והוא כעין נקודת קישור בין שני החלקים. כך גם ארץ ישראל, היא נקודת הביניים בין העולם התחתון ובין העולמות הרוחניים.

Providence is much more tangible in Eretze Yisrael.¹ And the holiness potential of the Mitzvos is far greater on the land².

The second level of holiness comes as a result of our settling and sanctifying of the land,³ which causes the obligations of Trumah, Maaser, etc. to be activated⁴.

The Rambam's opinion is that we lost this man-activated Kedusha after the first Babylonian exile, regained it when Ezra returned and never lost it again⁵. The destruction of the Temple no doubt weakened our ability to sense G-d's presence in the land, but it still remained, hidden below the surface⁶. And, in a further blow, many of the the Mitzvos HaTeluyos BaAretz lost their Torah status, as these Mitzvos have the further requirement that the majority (if not all) of its inhabitants on it - ביאת כולכם⁷. This is the case regarding Trumos⁸ and possibly Maasros⁹. (Some opinions require that the Sanhedrin be operating, sitting in the Lishkas HaGazis of the Beis HaMikdash.)

For Jews, the Land of Israel is not just an expression of nationhood, as with other nations. A return to the land of the entire nation at the end of days is one of the central

¹Unlike other countries, Eretz Yisrael has no Sar or intermediary through which G-d bestows His Providence. It is therefore G-d's own land:

ביואל ד ב נקרא, "ארצי" ובשמואל א כו יט נקראת בשם נחלת ד'

רמב"ן ויקרא יח כה: השם הנכבד .. נתן על כל עם ועם בארצותם לגוייהם כוכב ומזל ... אבל ארץ ישראל אמצעות הישוב היא נחלת ה' מיוחדת לשמו, לא נתן עליה מן המלאכים קצין שוטר ומושל ... וזהו שאמר (שמות יט ה) והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ, וכתוב (ירמיה יא ד) והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלקים, לא שתהיו אתם אל אלהים אחרים כלל

² חוץ מהמצוות שרק אשפר לקיימם בארץ (מצוות התלויות בארץ) כתוב בספרי דברים יא: יז-יח - אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוץ לארץ היו מצוינים במצוות, שכשאתם חוזרים לא יהיו עליכם חדשים

³ רמב"ם פ"א מהל' תרומות הל' ב: ארץ ישראל האמורה בכל מקום היא בארצות שכיבשן מלך ישראל או נביא מדעת רוב ישראל וזהו הנקרא כיבוש רבים

⁴ ומלבד ארץ ישראל עצמה גזרו חכמים על כנה מקומות סמוכים לארץ וכמו שביאר הרמב"ם פ"א מהל' תרומות, הל' ד: סוריא יש דברים שהיא בהן כא"י ויש דברים שהיא בהן כח"ל והקונה בה קרקע כקונה בא"י לענין תרומות ומעשרות ושביעית והכל בסוריא מדברי סופרים:

⁵ רמב"ם, הל' תרומות פ"א הל' ה: כל שהחזיקו עולי מצרים ונקדש קדושה ראשונה כיון שגלו בטלה קדושתן שקדושה ראשונה לפי שהיתה מפני הכיבוש בלבד קדושה לשעתה ולא קדושה לעתיד לבא. כיון שעלו בני הגולה והחזיקו במקצת הארץ קדושה קדושה שנייה העומדת לעולם, לשעתה ולעתיד לבא. וגוי אמנם שם בפ"א הסביר הרמב"ם שלא החזיקו עולי מצרים את כל השטח שהחזיקו את עולי בבל

וכתב היחוס סופר' בטעם דבר זה, למה קדושה ראשונה בטלה ואחרונה לא בטלה, לפי שכשכבש נבוכדנצר את ארץ ישראל, על פי נביא כבש, שהנביא קרא להם בגרון שיבואו לכבשה ולכך היה להם קנין בא"י ובטלה ממנה קדושתה. אבל מה שכבשו הרומיים את א"י מישאל לא על פי נביא היה, לא נתנה להם רשות לכבוש ולא נשלחו מאת הקדוש ברוך הוא ולפיכך לא קנו את הארץ בכיבושיהם ונשארה החזקה שהחזיקו בה כורש, קצמת כמו שהיתה, ולכך גם קדושת הארץ לא בטלה: (ספר התודעה, פ' לג)

⁶ ספר התודעה, פ' לג: כך אמרו חכמים: כל זמן שביית המקדש קיים, היתה שכינה שרויה בתוכו, וכיון שגרמו העוונות ונחרב בית המקדש, סלק הקב"ה שכינתו לשמים, שנאמר (תהלים יא): ה' בְּשָׁמַיִם נִסְאוֹ. אמר רבי אלעזר בן פדת - בין חרב ובין שאינו חרב, שכינה לא זזה ממקומה שנאמר (מלכים - א ט): וְהָיָה עֵינֵי וְלִבֵּי שָׁם כָּל הַיָּמִים:

⁷ רמב"ם הל' תרומות פ"א הל' כו: התרומה בזמן הזה ... אינה מן התורה אלא מדבריהם שאין לך תרומה של תורה אלא בארץ ישראל ובזמן שיהיה כל ישראל שם, שנאמר כי תבואו, ביאת כולכם ... לא כשהיתה בימי עזרע שהיתה ביאת מקצתן ... וכן יראה לי שהוא הדין במעשרות וגוי והוא הדין בחלה (רמב"ם) ויהי כשהיו בירושלם שלישית לא כשהיו בירושלם שנייה שהיתה ביאת מקצתן ולפיכך לא (כה) וחלה בעצם המקור לדין הזה וילפינן תרומה מחלה.

⁸ רמב"ם פ"א מהל' תרומות הל' כו: התרומה בזמן הזה ואפילו במקום שהחזיקו עולי בבל ואפילו בימי עזרא אינה מן התורה אלא מדבריהן שאין לך תרומה של תורה אלא בא"י בלבד ובזמן שכל ישראל שם שנאמר כי תבואו ביאת כולכם כשהיו בירושלם ראשונה וכמו שהן עתידין לחזור בירושלם שלישית לא כשהיו בירושלם שנייה שהיתה בימי עזרא שהיתה ביאת מקצתן ולפיכך לא חייבה אותן מן התורה [ודעת הראב"ד שם שתרומה בזה"ז דאורייתא]

⁹ רמב"ם שם: וכן יראה לי שהוא הדין במעשרות שאין חייבין בזמן הזה אלא מדבריהם כתרומה

principles of Judaism. Love of the land is true of the highest spiritual aspirations of any individual as well as for the final redemption of the whole nation¹. We Jews deal with obligations, not rights. We don't think in terms of our right to live in Israel – the way the whole thing has been framed today. We believe that we agreed with G-d that this is where we must go to properly fulfill our covenant with Him². And, the one time that doubted that covenant – in the case of the spies – we paid a price we are paying to this day.

This being the case it seems surprising that the Rambam holds that this is not a Mitzvah³. And even according to the majority opinion who hold that it is a Mitzvah⁴, may hold it only be a Mitzvah Chiyuv⁵ (i.e. one gets a Mitzvah if one makes Aliyah, though one is not required to) (A singular opinion suggests that the Mitzvah no longer applies⁶.) Rav Wolbe points out that we do not make a blessing when settling the land because all agree that even if it is a mitzvah, it is but a hechsher for fulfilling G-d's Torah at the highest of levels⁷.

Some opinions exempt Jews from the mitzvah when there is danger or when a proper Jewish community is lacking⁸. Others go so far as to suggest that the holiness of the land was just too much for the Jews to handle⁹. After all, it took the Jews 49 days from the time they went out of Egypt to be ready to receive the Torah, but it took them 40 years to be ready to enter the land¹⁰! (There is a separate and fascinating discussion as to whether this is a

¹ רמב"ם, ה' מלכים, פ"י ה' ד: ואם יעמוד מלך מבית דוד ... והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד:

² בראשית טו (ז) ויאמר אליו אני ידוד אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה: ועוד הרבה

³ הרמב"ם בספר המצוות אינו מונה את זה בין המצוות והרמב"ן הביאו בהשמטות למצוות עשה שם (השמטות העשין ד) מהפסוק במדבר לג נג (מסעי): והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה והתנחלתם את הארץ

והמהר"ט ג"כ נקט להלכה כהרמב"ן (ח"ב ס' כח), והמנחת אליעזר ח"ה של הצדיק ממונקאטש ז"ל נקט להלכה כדברי הרמב"ם.

⁴ רמב"ן לג נג: והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה על דעתי זו מצות עשה היא, יצוה אותם שישבו בארץ ויירשו אותה כי הוא נתנה להם, ולא ימאסו בנחלת ה' ואלו יעלה על דעתם ללכת ולכבוש ארץ שנער או ארץ אשור וזולתן ולהתישב שם, יעברו על מצות ה' ומה שהפליגו רבותינו (כתובות קי): במצות הישיבה בארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה, וידונו כמורדת האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל, וכן האיש, בכאן נצטוונו במצוה הזו, כי הכתוב הזה היא מצות עשה ויחזיר המצוה הזו במקומות רבים, באו ורשו את הארץ (דברים א ח) אבל רש"י פירש, והורשתם את הארץ, והורשתם אותה מיושביה, אז וישבתם בה, תוכלו להתקיים בה, ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה, ומה שפירשו הוא העיקר:

אור החיים לג נג: (נג) והורשתם את גוג וישבתם גוגי רש"י ז"ל פירש שהמצוה היא והורשתם, אבל וישבתם היא הבטחה, ורמב"ן ז"ל פירש שהמצוה היא וישבתם, ומכאן סמכו לומר (כתובות קי): הכל מעלין לארץ ישראל: ונראה פשט הכתוב כדברי רש"י, ממה שגמר אומר כי לכם גוגי לרשת אותה, ואם הישיבה היא המצוה, היה לו לתלות בעיקר המצוה ולומר כי לכם גוגי לשבת בה:

⁵ אגרות משה יו"ד ח"ג, קכב, אה"ע ח"א קב

⁶ תוס' כתובות קי ע"ב ד"ה הוא אומר לעלות כו': אינו נוהג בזמן הזה דאיכא סכנת דרכים והיה אומר רבינו חיים דעכשו אינו מצוה לדור בא"י כי יש כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולין לזוהר בהם ולעמוד עליהם:

⁷ ר' שלמה וולבי שליט"א, ספר המצוות השקולות עמ' נב

⁸ שיטה כתובות קי ע"ב: וכתב הריטב"א הכל מעלין כו' פי' ואפי' לאחר החרבן דאכתי איכא חבת הארץ וכדאיאתא בגמרא ומיהו שמעתי מרבינו דדוקא שיש שם יישוב ארץ ישראל ושאינן סכנה בדרכים ושאינו צריך לעבור ים שהוא בחזקת סכנה ע"כ. והפטור של סכנה ג"כ מובא בתוס' כתובות קי ע"ב ד"ה הוא אומר לעלות כו' בשם רבי חיים (עיין הארה הקודמת) אמנם השל"ה שער האותיות כתב שהם דברי יחיד.

⁹ תוס' כתובות קיא ע"א, ומהר"ם מרוטנברג, ושו"ת תשב"ץ, אמנם כתב המהר"ט שאיזה תלמיד העתיק את דברים אלה בטעות ואין להם שום סמך

¹⁰ ר' שלמה וולבא זצ"ל, ספר המצוות השקולות עמ' קט

personal mitzvah or one that should and can be expressed as a national movement¹.)

For all this range of opinions, all agree that the land is central to our spiritual and physical well-being². Every Jew walks into his home to the site of an unplastered square on his wall as a continuous reminder to the abnormality of our current state. The Jewish People can only reach its full flowering on its own, holy land³. Does not every groom put ashes on his head to reduce his joy and say:

Psalm 137:1-6

By the waters of Babylon, there we sat and wept,

when we remembered Zion.

On the willows there

We hung up our lyres.

For there our captors

Required of us songs,

¹ מקור המחלוקת הוא הגמי' בכתובות קיא ע"א : רבי יוסי ברבי חנינא דאמר ג' שבועות הללו למה אחת שלא יעלו ישראל בחומה (פירוש רש"י: יחד ביד חזקה) ואחת שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל שלא ימרדו באומות העולם ואחת שהשביע הקדוש ברוך הוא את העובדי כוכבים שלא ישתעבדו בהן בישראל יותר מדאי ... אמר רבי אלעזר אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל אם אתם מקיימין את השבועה מוטב ואם לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה וגו', ונראה דהרבי מסטמר היה היחיד שאסר לחזור לארץ באופן מאוחד מחמת הסיבה הזאת וההתנגדות של שאר גדולים היתה כתגובה לחילוניות של הציונים.

ויש שפירשו שאם הגוים לא יקיימו את השבועה שלהם, היינו שלא לשעבד את כלל ישראל יותר מדאי, אז הקב"ה יתיר ג"כ את השבועה כלפי כלל ישראל. ומתלמידי הרשב"א משמע שזה לא תלוי בנו אלא בהקב"ה לגאול אותנו משונאינו אפילו קודם הזמן וז"ל המובא בשיטה: השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי וגו' ההוא כנסת ישראל דקאמרי לאומות העולם אחר שהשביע הקב"ה את אומות העולם שלא ישתעבדו כו' וקרי להו בנות ירושלים על שם שהם עכשו בירושלים וה"ק לא תשתעבדו בהם יותר מדאי כדי שתגרמו לי לעורר לי אהבתם שלא בזמנה שהקב"ה אינו יכול לראות צרה גדולה לישראל שלא יושיעם כדאמרי' בעלמא כשיגיע זמנם ליגאל הקב"ה מעמיד עליהם מלך שגזרותיו כהמן ומחזירן למוטב ומיד הם נגאלין ע"כ. ואם תעוררו משמע שלא יעוררו את עצמן לילך לירושלים וגו' ורבו הדעות ורבו השיטות בזה

² ולדוגמה אפילו הרמב"ם, שאינו מונה ישוב ארץ ישראל כמצוה, מביא את כל המעלות הגדולות של הארץ וכמו שנבאר בהמשך עיין לדוגמה בהל' מלכים פ"ה הל' ט – יב ובהמשך כאן. ושיטה חדשה בדברי הרמב"ם מובא בספר אם הבנים שמחה של הרב יששכר שלמה טייכטל שהרמב"ם לא מנה ישוב ארץ ישראל כמצוה כי היא מצוה כוללת. התניא כתב במכתב לרב לוי יצחק מברדיטשוב בעת ששחררו אותו מהכלא בפטרשברג: ומי אנכי, שפל אנשים כמוני שהביאני ד' עד הלום, שנגדל ונקדש שן שמין על ידי וכו', אך מאת ד' היתה זאת, לגלגל זכות על ידינו בזכות הארץ הקדושה ויושביה, היא שעמדה לנו ותעזור לנו בכל עת, להרחיב לנו מצר ולחלצנו ממצר וגו'

³ ויקרא כו מב: וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר: היינו הקב"ה זוכר את ברית שעשה עם כל אחד מן האבות כדי להציל אותנו מן הגלות והפרועניות אבל לא פחות זוכר את הארץ, היינו שזכירת הארץ היא חלק מעצם הצלתינו מהגלות לגאולה.

דתרומה יש שמונה או תשעה מצוות והיינו:

להפריש, ומן היפה, שלא יאכל כהן טמא תרומה, אלא מנה טהרה, שלא יאכל זר, שלא יאכל עבד עברי של כהן תרומה, או ערל, שלא תאכל חללה תרומה, לא לאכל טבל

במעשרות יש 14 מצוות והיינו:

מעשר ראשון, תרומת מעשר, להפריש, ומן היפה, שלא יאכל כהן טמא תרומה, אלא מנה בטהרה, שלא יאכל זר או שלא יאכל עבד עברי של כהן תרומה או ערל, שלא תאכל חללה תרומה, לא לאכל טבל, להפריש ולתת ללויים, תרומת מעשר ואל ללויים, הרע אלא מן הטוב, מעשר בהמה, ולא למכרו, מעשר שני של תבואה ושל יין ושל שמן, לאונון, מעשר שני: לא לאכל בטומאה, לא להשתמש בו, לאכל מעשר שני ובכורות בירושלים, שהפריש ומתן כל המעשרות

And our tormentors, mirth, saying,
“Sing us one of the songs of Zion!”
How shall we sing the Lord’s song
In a foreign land?
If I forget you, O Jerusalem,
Let my right hand wither!
Let my tongue cleave to the roof of my mouth,
If I do not remember you,
If I do not set Jerusalem
Above my highest joy!¹

It is even possible that the Rambam did not count this as a Mitzvah, because he considered it a meta-principle of Judaism – one of the true fundamentals defining our relationship with ourselves and our G-d on this earth!²

Settling in Israel is one of the seven mitvos which the Sages measure against all the rest of the Torah (מצוות שקולות)³. In addition, there are many mitzvos which are מצוות התלויות בארץ, such as Trumah and Maaser⁴, Shmittah⁵, Yovel⁶, Bikurim⁷, Challah⁸, Shichecha¹, Arei

¹ We also say this prior to week-day ברכת המזון.

² In many instances we find that the fundamentals of Judaism are not considered a Mitzvah according to one or another opinion. For example, the Behag does not consider אנוכי – the מצוה of believing in G-d; many Rishonim hold that getting married is only a מצוה הכשר מצוה of רבו ורבו for a man (and therefore even further removed for a woman); the source of the Mitzvah of Chinuch Banim is not clear; תשובה may not be a מצוה according to the Rambam and Tefila is not מצוה according to the Ramban. All Rishonim except the Smak hold that there is no Mitzvah of Tznius and Rav Chaim Vital held that there is no מצוה to perfect one’s מדות. The explanation in all these cases is the same – that is just because these are great principles of Judaism and not discreet מצוות that they are not expressed as one of תרייג according to these opinions.

³ ואלו הם: ע"ז, ציצית, חילול שבת, מילה, ארץ ישראל ולפי בעל הטורים (נצבים ל א) תשובה (המצוות השקולות ע"י ר' וולבא זצ"ל)

⁴ שביתת הארץ, להפקיר התבואות, זריעת התבואה, זמירת האילן, לא לקצור ספיחים, או מה שזרעו בה בשישית, לא ללקט פרות האילן בשביעית, להשתמש בפירות שביעית לאכילה או בכל שימושה, ביעור, שמיטת כספים

היה נוהג אלא בזמן שכל יושביה עליה ל:-

לספר שנות היובל, לקדש שנת היובל, לתקע בשופר ביו"כ, לחדש, לא לעבוד אדמה ואילן, לא לקצור הספיחים, לא ללקט פרות האילנות, להחזיר הקרקעות ביובל, לדון, לא לשנות בערי הלויים, לא להושיב עובדי ע"ז, בארצינו עד שיקבל על עצמו שבע מצוות בני נח, ערלה, רבעי

מצות בכורים:

להביא משבעת המינים, לקרא את הפרשה, לא לאכל חוץ לירושלים, לא להקדים התרומה לבכורים

⁸ חלה: במדבר טו כ (שלח): ראשית עריסתיכם חלה תרימו תרומה חינוך מצוה שפ"ה

Leviim (Arei Miklat), Nachalos and Hasogas Gevul. In fact, there are no less than 262 Mitzvos which are dependent on the land².

Many of these Mitzvos should have seemingly been relevant to all places on earth. Shemittah, for example, shows that everything ultimately belongs to G-d, but the message is that this land in particular belongs to G-d. This is why Shemittah violation causes exile and dispersion³. For Shemittah-faith is indicative of whether we really believe that G-d gave this land to His Chosen People to begin with. We give it back to G-d because we know deep down that the gift He gave us is only sustained by His real ownership⁴. And we live with the unusual promise, that despite our exile and dispersion, there always have been, always will be, some of his people living on this land⁵ - an unbroken chain since Joshua entered it with the nation.

It is here that His ownership of everything is more clearly expressed by His direct Hashgacha.

We see, says the Kuzari, that different climates and soil are good for different types of people, fauna and flora⁶. Even the best care of grapes on the wrong soil will not produce quality wine-grapes⁷. The Jewish People can also grow anywhere, but will only flourish on

¹ (1) שכחה - להניחה לעניים : דברים כד יט (כי תצא) : לגר וליתום ולאמנה יהיה חינוך מצוה תקצ"ב

(2) שכחה - לא לשוב לקחת השכחה : דברים כד יט : כי תקצר קצירך בשדך ושכחת עמר בשדה, לא תשוב לקחתו חינוך מצוה תקצ"ג

² המצוות השקולות של ר' שלמה וולבא זצ"ל עמ' קח : מרמ"ח מ"ע קשורות מאה ושלושים מצוות לארץ ישראל שרק בה אפשר לקיים אותן, משמ"ה מצוות ל"ת ישנן מאה ושלושים ושתיים שאנו נוהרים בהם רק בארץ ישראל. בתושבע"פ עוסקים רוב סדרי זרעים (מלבד מס' ברכות, בכורים וחלה), קדשים (מלבד מס' חולין) וטהרות (מלבד מס' נדה ומקואות) במצוות התלויות בארץ. וכן מס' יומא וחגיגה בסדר מועד, מס' נזיר וסוטה בסדר נשים, רוב מס' סנהדרין וכל מס' הוריות בסדר נזיקין.

³ וכדכתיב בתוכחה בפרשת בחקותי : והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה וגו' את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה

ויקרא כה יח : ועשיתם את חוקותי ... וישבתם על הארץ לבטח

רש"י (שם) : שבעון שמיטה ישראל גולים שנאמר (ויקרא כו) אז תרצה הארץ את שבתותיה וחרצת את שבתותיה

וכתב התיבות שלום שם" בתוכחה נכתבו רק חטאים כלליים ולא חטאים פרטיים, והחטא הפרטי היחיד שנכתבו הוא החטא שלא שמרו שמיטה, שמשום כך והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה. וכן מד"א באבות (פ"ה), גלות באה לעולם בעוון עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים ושמיטת הארץ. בשלמא ע"ז ג"ע ושפ"ד מובן שבעטיים באה גלות שהם ג העברות החמורות ביותר שדין ביהרג ואל יעבור. אבל במה מיוחדת שמיטה משאר כל המצוות שבשבילה גלות באה לעולם.

⁴ מסכת סנהדרין, דף לט א"ע : אמר הקדוש ברוך הוא לישראל זרעו שש והשמיטו שבע כדי שתדעו שהארץ שלי.

מי שלוח : אם כי הארץ נתן לבני אדם ... האדם מקנה לשם יתברך כל קנינו בארץ ... היא נגד מדת שלי שלך (אבות ה ז)

⁵ ספר המצות להרמב"ם - עשה קנן : ואני אוסיף לך באור אילו אפשר דרך משל שבני ארץ ישראל יעדרו מארץ ישראל חלילה לאל מעשות זאת כי הוא הבטיח שלא ימחה אותה האומה מכל וכל ולא יהיה שם בית דין ולא יהיה בחוצה לארץ בית דין שנסמך בארץ הנה חשבונו זה לא יועילנו אז כלום בשום פנים לפי שאין לנו רשות שנחשב בחו"ל ונעבר שנים ונקבע חדשים אלא בתנאים הנזכרים כמו שבארנו

⁶ כוזרי מאמר ב י : אמר החבר : הלא בעיניך תראה כי מקום אחד טוב משאר כל המקומות לצמח מיחד למחצב מיחד ולחי מיחד ותושביו מיחדים בצורתם ובמדותם משאר כל האנשים וכל זה באמצעות מזג הלחיות אשר בגוף כי במזג הזה תלויים גם שלמות הנפש וחסרונה :

⁷ כוזרי מאמר ב יב : ... לולא היו נוטעים בו את הגפנים ועושים את כל מלאכת עבודת הכרם ... שלא ככרם העושה ענבים גם במקום אחר. (יד) הלא כה יעשה עובד האדמה במצאו בתוך אדמה צחיחה שרש של אילן שפריו טוב מעבירו הוא אל אדמה עבדת שלפי טבעה עתידי זה להצליח בה ושם יגדלו

the soil of the Holy Land¹, a land just one level below that of Gan Eden². There is a natural spiritual harmony between the soul of the land and the soul of the Jew.

Since the purpose of the Torah is to direct the Jewish people in how to bring the Shechina into the earth, the Land of Israel has been described as the Soul of the Torah³. In an ideal world, the world would be comprised of the Holy Land alone, and all of the world would be described as being 'לפני ד', as the land of Israel is today⁴. In the world of today, the other lands receive their nurturance through the Holy Land as a limb receives from the heart⁵.

The Torah's very first verses teach us about the relationship of the Jewish people to the land⁶. G-d's covenant with Avraham Avinu was one on Milah and the land; holiness of the body and of the world, holiness of the people in an environment that would bring G-d's presence into the world⁷.

It is only here, says the Ramban, that the full benefit of any mitzvah can be realized⁸. Therefore, someone already living in Israel should not permanently leave unless it is for purposes of Torah, marriage or making a living⁹.

This is not only a Halachik requirement, though. For 3,000 years Jews have been

¹ כוזרי מאמר ב יב: אין עם הסגלה יכול להדבק בענין האלוקי כי אם בארץ הזאת

² כוזרי מאמר ב יד: היא רק מדרגה אחת למטה מגן עדן (או"י: שלא"י התייחסות ושייכות עם מקום עליית הנשמות למעלה בגן עדן ומה שאמר מדרגה למטה הוא לשון גוזמה ור"ל שדרך שם עלייה לגן עדן)

³ דעת תורה, בראשית עמי ד: הנשמה של כל התורה כולה היא כיבוש הארץ, זאת אומרת לעשות מקום להשראת השכינה.

⁴ הכוזרי (ב יד) הוכיח שהדר בארץ נקרא לפני ד' מקין (ויצא קין מלפני ד') ומיונה (כי מלפני ד' הוא בורח) והספורנו (ויקרא כה כג) כתב שאין הארץ נכללת ב"והארץ נתן לבני אדם".

⁵ דברים יא (יב) ארץ אשר ה' אלקיך דרש אתה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה: ופירש רש"י שם: והלא כל הארצות הוא דורש שנאמר להמטיר על ארץ לא איש אלא כביכול אינו דורש אלא אותה וע"י אותה דרישה שדורשה דורש את כל הארצות עמה: ופירש הגור אריה: ועניו זה מובן שהארץ בלבד היה ראוי שתהא נבראת, רק מפני שאי אפשר להיות הארץ בלבד שאין ראוי לקבל קדושה בכל (ר"ל שלא כל בני אדם ראויים לקבל קדושה זו) ולפיכך נבראו שאר הארצות עמה, ומפני שאין שאר הארצות לעצמם אלא שנבראו עמה, ולפיכך כאשר דורש אותה דורש שאר הארצות עמה, כמו שכל האברים תלויים בלב, וכן מדמים אותה חכמים ז"ל לומר שכל העולם מתמצים א"י שותה והיינו כמו שהדם הטוב והמשובח ניזון בו הלב ושאר דם הוא דם התמצית ניזון בו שאר האברים, כן הוא בארץ שכל העולם מתפרנס מתמצית ארץ ישראל". (מובא בהמצות השקולות עמי נד)

⁶ רש"י, בראשית א א: בראשית - אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל ומה טעם פתח בבראשית משום (תהלים קי"א) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו:

⁷ רב וולבא זצ"ל, במצוות השקולות פ' יג (עמ' נ א): הקב"ה כרת בריתו עם אאע"ה: (בראשית יז ז): "והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריו לדרתם לברית עולם", ומהו הברית - "להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו (ח) ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגריתך את כל ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לאלקים", רש"י (ח) לאחזת עולם - ושם אהיה לכם לאלקים אבל (בר ישראל) הדר בחוצה לארץ כמו שאין לו אלוך". (ט) ויאמר אלקים אל אברהם ואתה את בריתי תשמר אתה וזרעך אחריו לדרתם. (י) זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריו המול לכם כל זכר. "כך הקב"ה את ברית ארץ ישראל עם ברית המילה - יסוד קדושת הארץ, וברית הארץ - תכלית עם ישראל שהיא השראת השכינה "להיות לכם אלוקים". קדושת הגוף באדם וקדושת הארץ בעולם זה יסוד ותכלית.

⁸ רמב"ן ויקרא יח כה (אחרי מות): כי עיקר המצוות ליושבים בארץ ד'.

⁹ רמב"ם, ה' מלכים פ' ה ה' ט: אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם ויחזור לארץ וכן יוצא הוא לסחורה אבל לשכון בחוצה לארץ אסור אלא אם כן חזק שם הרעב עד שנעשה שוה דינר חטין בשני דינרין במה דברים אמורים כשהיו המעות מצויות והפירות ביוקר אבל אם הפירות בזול ולא ימצא מעות ולא במה ישתכר ואבדה פרוטה מן הכיס יצא לכל מקום שימצא בו ריוח ואף על פי שמותר לצאת אינה מדת חסידות שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום:

רמב"ם, ה' מלכים פ' ה ה' יב: לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם ואל ידור בחוצה לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל שכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד ע"ז שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים ובפרעוניות הוא אומר ואל אדמת ישראל לא יבאו וגו'

expressing their deepest love of this land, kissing its stones and rolling in its dust¹. Who can give us more eloquent testimony on the value of living in such an awesome place than Moshe, whose final wish and appeal² to be granted that privilege was turned down, and who regarded it as such a wonderful privilege to see the land³. Avraham Avinu's first prophecy was when G-d told him to leave for this land⁴. Though G-d didn't specify where he should leave to, Avraham unhesitatingly set out for the Land of Israel, for, according to the Seforno, it was already famous as a land of spirituality and seeking out G-d⁵.

From that time onwards, the Avos only left the land on G-d's instruction or with His blessing, and to this day, observant Jews only move from Israel to live somewhere else for very special reasons⁶. All the Avos were buried in the land⁷, and many Jews who did not merit to live there yearn to be buried there,⁸ for, even in death the land purifies the body⁹. To this day, Jews around the world face Jerusalem three times a day in their silent prayer. No other nation showed such a commitment and dedication to their land as the Jews showed to theirs.

The prophets all prophesized in the land or about it¹⁰. The Kuzari makes two surprising, though well-supported claims: he states that Mt. Sinai is in Eretz Yisrael and that

¹רמב"ם, הלי' מלכים פי' ה' הלי' י: גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל ומנשקין אבניה ומתגלגלין על עפרה וכן הוא אומר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו:

ומקורו מהגמ' כתובות קיא ע"ב: ר' אבא מנשק כיפי דעכו ר' חנינא (קיב ע"ב) קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא ר' חייא בר גמדה מיגנדר בעפרה שנאמר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו

²עיין רש"י, ריש ואתחנן

³וזכר כמה התחנן משה לראותה ומה קשתה בעיניו הגזרה בהמנע הדבר ממנו ומה גדול היה בעיניו החסד כאשר נתן לו אחר כך לראותה מראש הפסגה

⁴כוזרי מאמר ב יב: כך זכה אברהם לנבואתו הראשונה כאשר צוה ללכת אל הארץ הזאת

⁵בראשית יב ה: ויצאו ללכת ארצה כנען: שהיתה מפורסמת אצלם לארץ מוכנת להתבוננות ולעבודת הקל יתברך ע"כ והיינו אע"פ שעדיין היה בידי עו"ז וכמו שמבאר הכוזרי א כ בסוף

⁶רמב"ם, מלכים פי"ה הלי' ט: אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מיד הגוים ויחזור לארץ. וכן יוצא הוא לסחורה, אבל לשכון בחוצה לארץ אסור אלא אם כן חזק שם הרעב וגו'

ובגמ' כתובות קיב דנו קל וחומר בעניין: ומה מצרים, שנכרתה עליה ברית, אסור, שאר ארצות לא כל שכן

⁷ובאמת כל האבות מתו שם חוץ מיעקוב אבינו

כוזרי מאמר ב כ: ראה כמה השתדלו האבות לגור בה בעודנה בידי עובדי עבודה זרה כמה השתוקקו אליה ברחקם ממנה עד שדאגו להעלאת עצמותם אליה כמו שמצאנו אצל יעקב ויוסף

כתובות קיא ע"א: ולר' אלעזר צדיקים שבחוץ לארץ אינם חיים? (פירוש לעתיד לבא בתחיית התתים) אמר רבי אילעא ע"י גלגול (פירוש שאמנם שיחיו אבל יצטרכו עצמותיהם לגלגל לארץ ישראל ורק אז יחיו) מתקיף לה ר' אבא סלא רבא גלגול לצדיקים צער הוא (פירוש ואם לא מגיע להם עונש למה יצטערו) אמר אביי מחילות נעשות להם בקרקע ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם אמר קרנא דברים בגו יודע היה יעקב אבינו שצדיק גמור היה ואם מתים שבחוצה לארץ חיים למה הטריח את בניו שמה לא יזכה למחילות כיוצא בדבר אתה אומר וישבע יוסף את בני ישראל וגו' א"ר חנינא דברים בגו: יודע היה יוסף בעצמו שצדיק גמור היה ואם מתים שבחוצה לארץ חיים למה הטריח את אחיו ארבע מאות פרסה שמה לא יזכה למחילות

⁸כתובות קיא ע"א: אמר רב ענן כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח כתיב הכא מזבח אדמה תעשה לי וכתוב התם וכפר אדמתו עמו עולא הוה רגיל דהוה סליק לארץ ישראל נח נפשיה בחוץ לארץ אתו אמרו ליה לרבי אלעזר אמר אנת עולא על אדמה טמאה תמות אמרו לו ארונו בא אמר להם אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתת

⁹רמב"ם, הלי' מלכים פי' ה' הלי' יא: אמרו חכמים כל השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולין שנאמר וכל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון אפילו הלך בה ארבע אמות זוכה לחיי העולם הבא וכן הקבור בה נתכפר לו וכאילו המקום שהוא בו מזבח כפרה שנאמר וכפר אדמתו עמו ובפורענות הוא אומר על אדמה טמאה תמות ואינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו אחר מותו ואעפ"כ גדולי החכמים היו מוליכים מתייהם לשם צא ולמד מיעקב אבינו ויוסף הצדיק:

¹⁰כוזרי מאמר ב יד: אמר החבר: כל מי שנתנבא לא נתנבא כי אם בארץ הזאת או בעבורה (איכה רבתי, פתיחה כד)

the First Man was created there¹. It is no surprise then that, even in its reduced spiritual state without a Temple, Jews throughout the ages have chosen to live in Eretz Yisrael under conditions of incredible hardship².

The land creates an awesome responsibility for those living in Israel to conduct themselves as holy people. The land demands that Torah standards be upheld, says the Ramban, even before Sinai. For it is there that G-d decided to have a more direct relationship with the people who chose to be closest to Him³. Thus, Yaakov, who lived before the Torah was given, could marry two sisters, but he could not live with them in the Holy Land. Hence Rochel died on the border as he and his family entered Israel, threw away all their idols, and prepared themselves for more exacting standards⁴. The Torah tells us quite clearly that if we do not maintain these standards the land will simply vomit us out⁵.

In fact, the land is quite intolerant of the lowered spiritual standards by non-Jews as well⁶. Again and again, G-d tells us that our well-being on the land is dependent on us

¹ כוזרי מאמר ב יד: כי סיני ופארן שניהם בגבול ארץ ישראל ... בארץ הזאת נוצר אדם הראשון (פירוש ממקום בית המקדש – פרקי דר' אליעזר פי יב ובבאור מספיק שם מדכתיב וייצר אלקים את האדם עפר מן האדמה) ובה מת (כי לפי המקבל אצלנו נקברו במערת המכפלה ארבעה זוגות אדם וחיה אברהם ושרה יצחק ורבקה ויעקב ולא

² כוזרי מאמר ב כג: אמר הכוזרי... והנה אבותיכם הראשונים היו בורחים לדור בה ... אם כי אותה שעה לא היתה השכינה שוכנת בה ולא נגלית שם כי היתה אז הארץ מלאה זמה וזהמה ועבודה זרה בכל זאת לא התאוו כי אם להדבק בה ולא היו יוצאים ממנה בשנות רעב כי אם ברשות מאת האלוה

³ רמב"ן ויקרא יח כה: והנה קידש העם היושב בארצו בקדושת העריות וברובי המצות להיותם לשמו, ולכך אמר (להלן כ כב) ושמרתם את כל חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם ולא תקיאו אתכם הארץ, וכתוב (שם פסוק כד) ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אותה אני ה' אלקיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים, יאמר כי הבדיל אותנו מכל העמים אשר נתן עליהם שרים ואלהים אחרים, בתתו לנו את הארץ שיהיה הוא יתברך לנו לאלקים ונהיה מיוחדים לשמו והנה הארץ שהיא נחלת השם הנכבד תקיאו כל מטמא אותה ולא תסבול עובדי ע"ז ומגלים עריות:

⁴ רמב"ן ויקרא יח כה: וזו היא מצות יעקב אבינו לביתו ולכל אשר עמו בשעת ביאתם לארץ (בראשית לה ב) הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם והטהרו והשם לו לבדו נתכנו עלילות שמתה רחל בדרך בתחילת בואם בארץ, כי בזכותה לא מתה בחוזה לארץ, ובזכותה לא ישב בארץ עם שתי אחיות והיא היתה הנשאת באיסור האחוה ונראה שנתעברה מבנימין קודם בואם בשכם ולא נגע בה בארץ כלל, מפני הענין שהזכרנו:

⁵ פרשת אחרי מות

R SR Hirsch: Vayikra 18 24-28: on this soil no socially and morally degenerate population has any future ... and even as the body vomits forth anything which is irreconcilable to it, so does the Land then eject its inhabitants.

ויקרא יח כה: ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה ותקיא הארץ את יושביה

רמב"ן שם: החמיר הכתוב בעריות, בעבור הארץ שתטמא בהן ותקיא הנפשות העושות והנה העריות חובת הגוף ואינן תלויות בארץ

אמנם, במקום אחר הסביר הרמב"ן שכל זה נוגע להעם בכלליותה. אבל אין הארץ מקיאו יחיד שיעשה מצוות או לא וז"ל: רמב"ן, דברים יג יג: בכל לבבכם ובכל נפשכם והלא כבר הזכיר בכל לבבך ובכל נפשך, אלא אזהרה ליחיד ואזהרה לצבור, לשון רש"י מספרי (עקב יג) ובאור הענין, כי השם לא יעשה הנסים תמיד, לתת מטר הארץ בכל עת יורה ומלקוש ולהוסיף בדגן ובתירוש וביצהר ולהרבות גם העשב בשדה לבהמה או שיעצור השמים וייבשו, רק על מעשה רוב העם, אבל היחיד הוא בזכותו יחיה והוא בעונו ימות והנה אמר כי בעשותם כל המצות מאהבה שלימה יעשה עמהם את כל הנסים האלה לטובה, ואמר כי בעבדם ע"ז יעשה עמהם אות לרעה:

ודע כי הנסים לא יעשו לטובה או לרעה רק לצדיקים גמורים או לרשעים גמורים, אבל הבינונים כדרך מנהגו של עולם יעשה בהם טובה או רעה כדרכם וכעלילותם:

בציון בית חיינו דף כו, כתב הרב י. שוורץ שבכמה מקומות אנתנו רואים שהתורה החמירה בארץ ישראל יותר מחוץ לארץ גם בעברות שאינן תלויות בארץ. וכגון כתבה התורה על העוברים בגילוי עריות שתקיא הארץ אותם (ויקרא יח כה), ושפיכות דמים (במדבר לה לג), שלבה"ג יש איסור נפרד לשפיכות דמים בארץ (השגות הרמב"ן שורש ה), ודיני עגלה ערופה ועיר המקלט רק שייכים לשפיכות דמים בארץ, וכן מצות עיר הנדחת וגוי עיין שם עוד דף 27

⁶ רמב"ן ויקרא יח כה: והנה הזכיר הכתוב כי אנשי ארץ כנען נעשו בעבור העריות, ורבותינו אמרו (סנהדרין נו): שהזוהרו עליהן מעת היצירה לאדם ולנח, שלא ענש אלא אם כן הזהיר, אבל הכתוב לא יזכיר האזהרה אבל יאמר כי הארץ תקיאו אותם כי הארץ תתעב כל התועבות האל והנה לא אנשי ארץ כנען בלבד היו מן המוזהרים, והפרשה הזכיר "כמעשה ארץ מצרים" שהיו גם הם עושים ככל התועבות האלה, ולא תקיאו אותם ארץ מצרים ולא שאר ארצות הגוים את גוייהם, אבל הענין כולו למעלת הארץ וקדושתה ואמר הכתוב "ותקיא הארץ", כי מעת שפקד עונה עליה שנגזר על הכנענים להכרת כאילו כבר הקיאה אותם, או "ותקיא", למעלה, כענין סר צלם מעליהם (במדבר יד ט): ... והנה הכותיים לא היו נענשים בארצם בעבדם את אלהיהם לשלח

keeping the Torah.¹ We cannot take our presence in Eretz Yisrael for granted².

The land of Eretz Yisrael also gives a push up to all those who try to grow spiritually. The very act of walking four paces on its soil generates spirituality³. Living there is a kind of purification from sin⁴, like one giant Mikveh, for the land is surrounded by water. On the east is the Jordan River, on the west is the Mediterranean Sea, on the south is the Egyptian Brook (Wadi El Arish), and the northern border is the Euphrates River. These natural water boundaries allude to the spiritual leap one must make when immigrating to the Holy Land, for water is the element of purification⁵.

In a remarkable statement, the Sages stated that it would be better to live in Israel even in a city where most of the inhabitants are non-Jews, rather than live in a Jewish town in the Diaspora, for someone who lives in Chutz LaAretz is tantamount to being G-dless⁶. What this means, says the Ramban⁷ and others⁸, is that G-d's involvement with Eretz Yisrael is much more direct. In other places, G-d's engagement goes through an extra stage (a שר), making G-d more distant and harder to connect with⁹. There is such a vast difference between

בהם את האריות, ובבואם בארץ השם ועשו שם כמעשיהם הראשונים שלח בהם האריות הממיתים אותם וכן שנו בספרא (קדושים יא יז), ולא תקיא הארץ אתכם וגו', ארץ ישראל אינה כשאר ארצות, אינה מקיימת עוברי עבירה

דברים יא יב: ארץ אשר ה' אלקיך דרש אתה תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. וכתב על זה ההעמק דבר: ארץ אשר וגו'. הוסיפה תורה לומר דגם בזה אינו שוה לכל מדינות. אע"ג שנדרשים לגשם להשקות השדות מכ"מ אין להם דאגה מזה. בטבע המדינה להיות גשם בעתו. משא"כ א"י ה' אלקינו דורש אותה. אינו נותן גשמים אלא עפ"י חקירה לפי המעשים:

¹ וכגון: והיה אם שמעו תשמעו וגו'

² דברים יא: ח-יב: ושמתם את כל המצוה אשר אנוכי מצוך היום למען תחזקו ובאתם וירשתם את הארץ... ולמען תאריכו ימים על האדמה אשר נשבע ד' לאבתים לתת להם ולזרעם ארץ זבת חלב ודבש.

דברים יא: יז-יח: ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר ד' נותן לכם, ושמתם את דברי על לבבכם ועל נפשכם

דברים יא: כב-כג: כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת... והוריש ד' את כל הגוים האלה מלפניכם... כל המקום אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם יהיה מן המדבר והלבנון מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבלכם.

דברים ט: ד-ו: אל תאמר בלבבך... לאמר בצדקתי הביאני ד' לרשת את הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה ד' מורישם מפניך. לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא לרשת את ארצם ברשעת הגוים האלה ד' אלקיך מורישם מפניך ולמען הקים את הדבר אשר נשבע ד' לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב. וידעת כי לא בצדקתך ד' אלקיך נותן לך את הארץ הטובה הזאת לרשתה כי עם קשה ערף אתה.

³ כתובות קיא ע"א: א"ר ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא

⁴ כתובות קיא ע"א: אמר רבי אלעזר כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון שנאמר ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון אמר ליה רבא לרב אשי אן בסובלי חלאים מתניין לה

⁵ Brought in Land of our Heritage by Dovid Russoff

⁶ כתובות קי ע"ב: תנו רבנן לעולם ידור אדם בא"י אפי' בעיר שרובה עובדי כוכבים ואל ידור בחוץ לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוך וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוך שנה' לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלקים וכל שאינו דר בארץ אין לו אלוך אלא לומר לך כל הדר בחוץ לארץ כאילו עובד עבודת כוכבים וכן בדוד הוא אומר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים וכי מי אמר לו לדוד לך עבוד אלהים אחרים אלא לומר לך כל הדר בחוץ לארץ כאילו עובד עבודת כוכבים

⁷ רמב"ן ויקרא יח כה

⁸ רשב"א כתובות קי ע"ב

⁹ רמב"ן ויקרא יח כה: והענין כי השם הנכבד.. ונתן על כל עם ועם בארצותם לגוייהם כוכב ומזל ידוע כאשר נודע באצטגנינות וזהו שנאמר (דברים ד יט) אשר חלק ה' אלקיך אותם לכל העמים, כי חלק לכולם מזלות בשמים, וגבוהים עליהם מלאכי עליון נתנם להיותם שרים עליהם, כענין שכתוב (דניאל י יג) ושר מלכות פרס עומד לנגדי, וכתוב (שם פסוק כ) והנה שר יון בא, ונקראים מלכים כדכתיב (שם פסוק יג) ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס:

והנה השם הנכבד הוא אלקי האלקים ואדוני האדונים לכל העולם, אבל ארץ ישראל אמצעות הישוב היא נחלת ה' מיוחדת לשמו, לא נתן עליה מן המלאכים קצין שוטר ומושל בהנחילו אותה לעמו המיוחד שמו זרע אוהביו, וזהו שאמר (שמות יט ה)

living Judaism on the land and living it somewhere else that the Sages compare it to a practice run versus the real thing¹.

Someone who would voluntarily give up this extra closeness, who would forever deny himself the perfect unity between deed, environment and purity², is tantamount to being G-dless and serving idols³.

The land was set up to ensure that it is particularly dependent on G-d's providential response to our actions⁴. This is the land:

(דברים יא יב) אשר ד' אלוֹקֵיךְ דַּרְשׁ אוֹתָהּ

"A land to which G-d continuously pays special attention." Rashi and the Ramban state that the nourishment of other lands goes through this land, and that when the Jews are in exile and the land becomes impoverished, the whole world suffers as a result⁵. All lands became poorer when the Land of Israel became impoverished.

והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ, וכתוב (ירמיה יא ד) והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלקים, לא שתהיו אתם אל אלהים אחרים כלל

¹ רמב"ן ויקרא יח כה: ומן הענין הזה אמרו בספרי (עקב מג), ואבדתם מהרה (דברים יא יז), אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ היו מצויינין במצות שכשתחזרו לא יהו עליכם חדשים, משל לאדון שכעס על אשתו ושלחה לבית אביה, אמר לה הוי מתקשטת תכשיטים שכשתחזרי לא יהיו עליך חדשים, וכן אמר ירמיה (לא כ) הציבי לך ציונים, אלו המצות שישאל מצויינין בהם: והנה הכתוב שאמר (דברים יז יח) ואבדתם מהרה ושמתם את דברי אלה וגו', אינו מחייב בגלות אלא בחובת הגוף כתפילין ומזוזות, ופירשו בהן כדי שלא יהו חדשים עלינו כשנחזור לארץ, כי עיקר כל המצות ליושבים בארץ ה' ולפיכך אמרו בספרי (ראה פ), וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם לעשות (דברים יא לא לב), וישבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה, וכך הוא בתוספתא דע"ז (פ"ה ה"ב)

רשב"א כתובות קי ע"ב: ועיקר מצות התורה כולן בארץ הן עד כי כמה מצות אין נוהגות כלל אלא בארץ, כמו שאמרו במדרש (ירושלמי קדושין פ"ד ה"א) הציבי לך ציונים (ירמיה לא. כא), ועל כן כשבירך יצחק את יעקב שלא מדעתו ונתן לו את הברכות דכתיב (בראשית כז, כח) ויתן לך האלהים מטל השמים וגו' מיד זכה יעקב בברכת אברהם שהיא ירושת הארץ ולא היה יכול ליתנה לעשיו, והוא אמרו (שם לז) ולך איפוא מה אעשה בני. (תשובות ח"א ס"י קלד):

רמב"ן, דברים יג טו: ושמתם את דברי אלה אף לאחר שתגלו היו מצויינין במצות, הניחו תפילין עשו מזוזה, כדי שלא יהו עליכם חדשים כשתחזרו, וכן הוא אומר (שם שם כ) הציבי לך ציונים, לשון רש"י וכבר כתבתי פירוש הענין, כי המצות האלה חובת הגוף הם, ודינם בכל מקום כמו בארץ, אבל יש בו במדרש הזה סוד עמוק וכבר רמזתי ממנו (ויקרא יח כה) והנה החזיר במצות האלה תפילין ודברי תורה ומזוזה כאן פעם שנית, לרמזו בהיקש הזה שנהיה חייבים בהם לאחר הגלות בחוצה לארץ, ומהם נלמוד לכל המצות שהן חובת הגוף שחיובו בכל מקום, ושנהיה פטורין בחוצה לארץ מחובת הקרקע כגון תרומה ומעשרות, כך הוא נדרש בספרי (עקב יז) וכוונת המדרש, מפני שסמך ושמתם אל ואבדתם אבל עיקר הכתוב בארץ, דכתיב (פסוק כא) למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה או יאמר "למען ירבו ימיכם", שתשובו ותאריכו בה ימים לעולם:

² רמב"ן ויקרא יח כה: והנה בחוצה לארץ, אע"פ שהכל לשם הנכבד, אין טהרה בה שלימה, בעבור המשרתים המושלים עליה והעמים תועים אחרי שריהם לעבוד גם אותם

³ רמב"ן ויקרא יח כה: ואמרו בתוספתא דע"ז (פ"ה ה"ה), הרי הוא אומר (בראשית כח כא) ושבת בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלקים, ואומר לתת לכם את ארץ כנען, כל זמן שאתם בארץ כנען הייתי לכם לאלקים, אין אתם בארץ כנען כביכול אין אני לכם לאלקים.

רמב"ם, ה' מלכים פ' ה הל' יב: לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם ואל ידור בחוצה לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל שכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד ע"ז שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים ובפורעניות הוא אומר ואל אדמת ישראל לא יבאו וגו'

⁴ רמב"ן יא י: ופשוטו של מקרא בדרך האזהרות נאמר, שאמר להם ושמרתם את כל המצוה וירשתם ארץ זבת חלב ודבש כי ה' יתן מטר ארצכם בעתו והארץ תתן יבולה, אבל דעו לכם שאינה כארץ מצרים להשקות אותה ברגל מן היאורים ומן האגמים כגן הירק רק היא ארץ הרים ובקעות למטר השמים תשתה מים לא בעיני אחר, וצריכה שידרוש ה' אותה תמיד במטר, כי היא ארץ צמאה מאד וצריכה מטר כל השנה, ואם תעברו על רצון ה' ולא ידרוש אותה בגשמי רצון הנה היא רעה מאד לא תזרע ולא תצמיח ולא יעלה בה כל עשב בהריה ויחזור ויפרש כל זה בפרשה השניה (להלן פסוקים יג-יז), כי אם שמוע תשמעו אל מצותי ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש תמיד, ואם לא תשמעו ועצר את השמים וגו' ואבדתם מהרה ברעב מעל הארץ הטובה, שלא תוכלו לחיות בה בלא מטר:

⁵ רמב"ן, דברים יא י: ... כביכול אינו דורש אלא אותה ועל ידי אותה דרישה שדורש אותה דורש כל הארצות

רש"י ד"ה אשר ה' אלקיך דרש אותה: והלא כל הארצות הוא דורש שנאמר להמטיר על ארץ לא איש אלא כביכול אינו דורש אלא אותה וע"י אותה דרישה שדורש אותה דורש את כל הארצות עמה:

Even according to the Rambam, who does not bring living in the land as a positive Mitzvah, the full weight of the halacha comes to support the centrality of Judaism on the land. It is, for example, forbidden to leave the land except in very specific cases. A spouse may force his or her partner to immigrate to the land¹ even if it means a downgrading of living conditions,² and even a Canaanite servant can force his master to free him for purposes of Aliyah³.

It seems that all nations throughout history have agreed on the special holiness of this place⁴, and, as we show below, many have fought to get it. Since the land will only yield its magnificent blessing to the Torah-keeping nation, the physical resources of the land have hardly been worth fighting over for thousands of years⁵. As Rabbi SR Hirsch⁶ puts it:

... The land where he [אברהם אבינו] was now had been promised to him for the future of his people, and the first experience he had there was: famine, and the second was: war. Neither material abundance nor political independence was inherent in the land itself. In both it stood in the most complete contrast to Egypt. Just as its fertility was entirely dependent on rain, it had to look above to the heavens for its harvests⁷, so was its political

¹ כתובות קי ע"ב: משנה: הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין אחד האנשים ואחד הנשים וגוי ובגמי' שם: תנו רבנן הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות כופין אותה לעלות ואם לאו תצא בלא כתובה היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו לעלות ואם לאו יוציא ויתן כתובה

² כתובות קי ע"ב: ולמאן דתני עבדים בהדיא לאתויי מאי לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתויי מאי לאתויי עבד שברח מחוצה לארץ לארץ דאמרין ליה זבניה הכא וזיל משום ישיבת ארץ ישראל

³ כתובות קי ע"ב: הכל מעלין לאתויי מאי לאתויי עבדים

שיטה: וכתב הרמ"ה דמסתברא לענין עבד עברי דכשם שהרב יכול לכופ את העבד לעלות אחריו כך העבד יכול לכופ את הרב להעלותו דקאי תנא דינא דעבד בהדי רבו כדינא דאשה בהדי בעלה חדא מחתי' מחית להו וכשם שהאשה יכולה לכופ את בעלה כך העבד יכול לכופ את רבו להעלותו ואם לא רצה הרי העבד עולה לבדו ואם רצה הרב להשתמש עמו עולה עמו. ע"כ תלמידי רבינו יונה ז"ל:

שיטה: ואין הכל מוציאין לאתויי מאי לאתויי עבד שברח מח"ל לארץ שאין רבו רשאי להוציאו משם ומסתבר בעבד כנעני הוא דאצטריכא דאמרין ליה לרבי' זבניה לעבדך הכא בארץ ישראל וזיל ואי בעבד עברי מאי אריא ברח אפילו לא ברח נמי אי בעי עבדא למיסק לארץ ישראל לא מצי מריה לעכובי עליה כדברירנא לעיל אלא לאו בעבד כנעני תדע דהא קרא כתיב לא תסגיר עבד אל אדוניו וגוי ודרשינן ליה בפרק השולח בעבד כנעני שברח מח"ל. תלמידי רבינו יונה:

⁴ כוזרי מאמר ב כ: התבונן כמה השתדלו בני אמות אחרות פרס הודו יון ועוד כי יקריבו בה קרבנות בשמם ויתפללו בעדם בבית הגדול ההוא וכמה ממון פזרו על המקום ההוא אם כי היו בני דתות אחרות כי הדת האמתית לא קבלה אותם וראה כמה מכבדים הם את הארץ גם היום אם כי פסקה השכינה מהראות בה שכן כל הכתות הדתיות עולות לרגל אליה

⁵ רמב"ן, דברים יא י: והנה הפרשה הזו תזהיר במנהגו של עולם, וממנה נלמד כי אע"פ שהכל ברשותו ונקל בעיני ה' יתברך להאביד יושבי ארץ מצרים ולהוביש נהרותם ויאוריהם, אבל ארץ כנען תאבד יותר מהרה שלא יתן בה מסרות עוזה החולה צריך זכות ותפלה שירפאהו השם יותר מן הבריא שלא בא עליו החולי, וכך המדה בעני ובעשיר ומאיר עיני שניהם ה':

אמנם, לעתיד לבא, יחזור החלק הגשמי של הארץ בהטעם לחלק הרוחני כדאיתא בסוף כתובות: אמר רב חייה בר אשי אמר רב עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות שנאמר כי עץ נשא פריו תאנה וגפן נתנו חילם ע"כ ונראה שכל זמן שהעכו"ם שלטו על הארץ לא נתנה את יבולה וכן משמע מכתובות קיא ע"ב: רבי יהושע בן לוי איקלע לגבלא חזנהו להנהו קטופי דהו קיימי כי עיגלי אמר עגלים בין הגפנים אמרו ליה קטופי נינהו אמר ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי את מוציאה פירותיך לערביים הללו שעמדו עלינו בחטאתינו לשנה איקלע ר' חייה להתם חזנהו דהו קיימי כעזי אמר עזים בין הגפנים אמרו ליה זיל לא תעביד לן כי חברך ...

⁶ בראשית יד א:

⁷ i.e. even the physical topography is set up in such a way as to require an extra dose of Providence to make the land livable:

דברים יא: ח-יב: כי הארץ.. לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק.. ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים. ארץ אשר ד' אלוקיך דורש אותה, תמיד עיני ד' אלוקיך בה, מראשית השנה ועד אחרית השנה

עיין במלבי"ם שם

position such that it could offer no natural resistance to invaders. Left to itself the land of Israel lay open to famine and political dependence. Situated in the cockpit of the world, where Europe, Asia, and Africa meet, hardly any world-war has occurred into the bitter suffering of which it has not been drawn. And just because of this was it chosen. If, in spite of this, in this land a national life would blossom against which no national conqueror would dare attack, even if three times each year its borders were left open and all military defense withdrawn - if all the מלכיות of the world would clash together there and make war on each other, but no sword would dare enter this blooming and yet defenseless land וחרב לא תעבר - בארצכם - then the eternal fact would have been brought to the eyes of the nations "here G-d lives"! ..."

The laws of the land reflect its exalted state. Just as the weekday culminates in Shabbos, the land, too, seems to generate its own Shabbos, Shmittah¹, and no permanent sale is allowed here. If it was ever clear that the land belongs to G-d, it is in Eretz Yisrael². It seems amazing, then, the Chaver in the Kuzari states, that we, the Jews, have so desensitized ourselves to this land. We say all the right words, praying 3 times a day that G-d should restore his Shechina to Eretz Yisrael, and yet we don't internalize the very words we are saying³.

וכתב הרמב"ן שם שהמחלוקת בהגמ' ראש השנה אם אדם נידון בכל יום ויום או רק בראש השנה היא רק בנוגע לחוץ לארץ אבל בנוגע לארץ ישראל כולם מסכימים שהאדם נידון בכל יום ויום

¹ שם יח: אמר החבר: האינד רואה כי הארץ אף היא נתחיבה בשמירת שבתות (אוי"נ: היינו שמצינו דוגמת שבת אצל הארץ) - כמה שנאמר שבת הארץ ושבתה הארץ שבת לה'

² שם יח: ולכן לא התר לנו למכר כל נחלה בארץ הזאת לצמיתות כי כה אמר האלוק כי לי הארץ

³ שם כד: אמר החבר: אכן מצאת מקום חרפתי מלך כוזר כי אמנם חטא זה הוא אשר בגללו לא נתקים היעוד אשר יעד האלוק לבית השני רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאם ה' ... ורובם, והחשובים שבהם, נשאר בבל, מסכימים לגלות ולשעבוד, ולבד שלא יפרדו ממשכנתם ... ולכן גמלם האלוק כמחשבת לבם ונתקימו בהם ההבטחות האלוקיות רק במדה מצמצמת כפי מעוט התעוררותם כי הענין האלוקי אינו חל על אדם כי אם לפי הכנת האדם ... אין הדברים שאנו אומרים בתפלותינו "השתחוה להר קדשי (תהלים צט ט) ... והמחזיר שכינתו לציון וכדומה כי כדבור התכי וכצפצוף הזרזיר

2. Ir HaMiklat

SUMMARY:

In this week's Parsha, Moshe Rabbeinu sets aside three of the six cities of refuge for the slightly negligent but accidental murderer of a fellow-Jew, slave or Ger Toshav. This person must stay there until the death of the Cohen Gadol whose death would atone for his sin altogether. He can be killed by the Goel Hadam any time he exits before then. All 48 of the Levirite cities could, in fact, serve this purpose, although 6 of these would provide sanctuary for free even if the murderer was not aware that he had landed in such a city. The others authorized a rental fee and could only provide sanctuary if deliberately sought out.

The Ir HaMiklat was one of only three forms of confinement in Jewish law, all very different from the modern idea of incarceration. Ir Hamiklat applies to one who killed accidentally, without malice, though with a certain degree of negligence. A man took someone else's life and, to some degree, deserves to lose his own. Such a person is ordered to flee to the Levirite city where he will begin life anew – a life lived by attaching himself to the Leviim. The Leviim, in turn, are attached to the very source of life, their very name denoting that. Hence, the verse says - ונס אל אחת מן הערים האלו והי - you will flee to one of the (Levirite) cities, and there you will live.

This shows an enormous sensitivity to a human being who essentially is a murderer. Although the Levites took the lion's share of responsibility, the entire Jewish community is considered responsible for taking care of this person. Roads to these cities had to be essentially high-ways, well paved and sign-posted, and the person had to be afforded work in the city that reflected his professional qualifications.

Remarkable! Such trouble to help a negligent killer. On the one hand the killer himself is meant to feel all comforts but one – that he does not belong here – in fact, as a murderer, that he does not belong anywhere at all. Whatever his intention was, the murder itself creates a negativity which has to be addressed. And there had to be something awfully wrong to begin with that he was chosen as G-d's instrument to cause someone else's death. It is the recognition by the killer that he now has no place on this earth which allows him to clutch onto a special place created for him by G-d. For ultimately G-d wants to give goodness to this person as much as to anyone else, to show him that he too has a place besides G-d. He wants to show the person how to separate himself from the sin, so that he and the sin are really two things.

It is important to understand that cities of refuge were first and foremost Levirite cities. These holy men were given no portion in the division of the land – for their job was to be totally dedicated to spirituality. But, they had to live somewhere – hence their concentration in these 48 cities. It was into this best of environments that the murderer was now placed. Here were people who could be relied on never to exact revenge, even in subtle ways, on even a murderer of one of their own. More than that, the positive, holy environment of these cities cannot but make a purifying impact on the murderer. The immersion in this purity has to be total: the murderer may not leave the city for a moment, not even to save someone else's life. The normal rules of saving a life suspending all Mitzvos do not apply to him as a Divine kindness to ensure his full rehabilitation and purification. The purification of this

person applies even if he dies – although even the inhabitants of the Levirite towns are not buried in those towns, the body of the murderer is, until the death of the Cohen Gadol, when he is reburied, fully purified, next to his ancestors.

DETAIL:

Mitzvos:

ספר החינוך - מצוה תט: שלא להרוג מחוייב קודם שיעמוד בדין:
ספר החינוך - מצוה תי: מצוה על בית דין להשליך מכה נפש בשגגה מעירו לערי מקלט ועל הרוצח בעצמו ללכת שם:
ספר החינוך - מצוה תיא: שלא יורה העד בדין שהעיד בו בדיני נפשות:
ספר החינוך - מצוה תיב: שלא ליקח כופר להציל ממות הרוצח:
ספר החינוך - מצוה תיג: שלא ליקח כופר ממחוייב גלות לפוטרו מן הגלות ... שנאמר [במדבר ל"ה, ל"ב], ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ. ולפי משמעות זה לפי הדומה יהיה לנוס פעול, כלומר לא תקחו כופר על מי שהוא נוס אל עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ מגורי אבותיו:

Ir Hamklat is revisited in Devarim:

דברים יט (א) כי יכרית ה' אלקיך את הגוים אשר ה' אלקיך נתן לך את ארצם וירשתם וישבת בעריהם ובבתיהם: (ב) שלוש ערים תבדיל לך בתוך ארצך אשר ה' אלקיך נתן לך לרשתה: (ג) תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך אשר ינחילך ה' אלקיך והיה לנוס שמה כל רצח: (ד) וזה דבר הרצח אשר ינוס שמה וחי אשר יכה את רעהו בבלי דעת והוא לא שנה לו מתמל שלשם: (ה) ואשר יבא את רעהו ביער לחטב עצים ונחצה ידו בגרונו לכרת העץ ונשל הברזל מן העץ ומצא את רעהו ומת הוא ינוס אל אחת הערים האלה וחי: (ו) פן ירדף גאל הדם אחרי הרצח כי יחס לבבו והשיגו כי ירבה הדרך והכהו נפש ולו אין משפט מות כי לא שנה הוא לו מתמול שלשום: (ז) על כן אנכי מצוך לאמר שלש ערים תבדיל לך: (ח) ואם ירחיב ה' אלקיך את גבלך כאשר נשבע לאבותיך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבותיך: (ט) כי תשמר את כל המצוה הזאת לעשתה אשר אנכי מצוך היום לאהבה את ה' אלקיך וללכת בדרכיו כל הימים ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה: (י) ולא ישפך דם נקי בקרב ארצך אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה והיה עליך דמים: (יא) וכי יהיה איש שנהא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו נפש ומת ונס אל אחת הערים האלה: (יב) ושלחו זקני עירו ולקחו אתו משם ונתנו אותו ביד גאל הדם ומת: (יג) לא תחוס עיניך עליו ובערת דם הנקי מירשאל וטוב לך:

In this week's Parsha, Moshe Rabbeinu sets aside three of the six cities of refuge¹ for the slightly negligent but accidental murderer² of a fellow-Jew, slave or Ger Toshav³. (In the

¹ ספר החינוך תקכ: שש ערים אלה שלש מהם הבדיל משה רבנו ע"ה בעבר הירדן, ושלוש הבדיל יהושע בארץ כנען, ולא קלטו של משה עד שהובדלו השלש של יהושע, ואם כן למה הבדילן משה, אמר מצוה שבאה לידי אקיימנה, ובימי מלך המשיח נוסף עוד שלש, שנאמר ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האל

² רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ו: (א) שלשה הם ההורגים בלא כוונה יש הורג בשגגה והעלמה גמורה וזה שנאמר בו (שמות כ"א י"ג) ואשר לא צדה ודינו שיגלה לערי מקלט וינצל כמו שביארנו: (ב) הלכות א' וב' מאוחדות: (ג) ויש הורג בשגגה ותהיה השגגה קרובה לאונס והוא שיארע במיתת זה מאורע פלא שאינו מצוי ברוב מאורעות בני אדם ודינו שהוא פטור מן הגלות ואם הרגו גואל הדם נהרג עליו: (ד) ויש הורג בשגגה ותהיה השגגה קרובה לזדון והוא שיהיה בדבר כמו פשיעה או שהיה לו להזהר ולא נזהר ודינו שאינו גולה מפני שעונו חמור אין גלות מכפרת לו ואין ערי מקלט קולטות אותו שאינו קולטות אלא המחוייב גלות בלבד לפיכך אם מצאו גואל הדם בכל מקום והרגו פטור:

³ רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ה (ג): ישראל שהרג בשגגה את העבד או את גר תושב גולה וכן העבד שהרג בשגגה את ישראל או את גר תושב וכן גר תושב שהרג את גר תושב או את העבד בשגגה גולה שנאמר לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם. [השגת הראב"ד - ישראל שהרג בשגגה את

Messianic era a further three cities will be added for a total of nine¹.) This person must stay there until the death of the Cohen Gadol,² and can be killed by the Goel Hadam if he exits before then³. All 48 of the Levirite cities could, in fact, serve this purpose, although 6 of these would provide sanctuary for free even if the murderer was not aware that he had landed in such a city. The others authorized a rental fee and could only provide sanctuary if deliberately sought out⁴. The murderer would be safe from the Goel HaDam⁵, and he would remain until the death of the Cohen Gadol, whose death would atone for his sin⁶.

We have pointed out elsewhere that the Ir HaMiklat was one of only three forms of confinement in Jewish law, all very different from the modern (and ancient) idea of incarceration⁷. Ir HaMiklat applies to one who killed accidentally, without malice, though with a certain degree of negligence. A man took someone else's life and, to some degree, deserves to lose his own. Even though it was only accidental, had the person cleaved more strongly to G-d, he would not have lost the extra Providential measure needed to protect him against such an inglorious event⁸.

This person is ordered to flee to the Levirite city where he will begin life anew, a life lived by attaching himself to the Leviim. The Leviim, in turn, are attached to the very source

העבד או את גר תושב א"א אין נראה כך מן ההלכה לפי שהוצרכו להביא עבד וכותי מן הריבוי אלמא גר תושב אין גולין עליו ואין נהרג עליו ועוד כי יכה את רעהו כתיב:

¹רש"י דברים יט ח: ואם ירחיב - כאשר נשבע לתת לך ארץ קיני וקנזי וקדמוני: (ט) ויספת לך עוד שלש - הרי תשע. ג' שבעבר הירדן וג' שבארץ כנען וג' לע"ל:

²רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ה (א): כל ההורג בשגגה גולה ממדינה שהרג בה לערי מקלט ומצות עשה להגלותו שנאמר (במדבר ל"ה כ"ח) וישב בה עד מות הכהן הגדול והוזהרו בית דין שלא ליקח כופר מן הרוצח בשגגה כדי לישוב בעירו שנאמר (במדבר ל"ה כ"ה) ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו:

³רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ה (ז): בתחילה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט ובית דין של אותה העיר שהרג בה שולחין ומביאין אותן משם ודנין אותן שני' ושלוהו זקני עירו ולקחו אותן משם מי שנתחייב מיתה ממיתין אותו שני' ונתנו אותו ביד גואל הדם מי שנפטר פוטרים אותו שני' והצילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם מי שנתחייב גלות מחזירין אותו למקומו שני' והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו: (ח) כשמשיבין אותו מוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יהרגנו גואל הדם בדרך ואומרין להם אל תנהגו בו מנהג שופכי דמים בשוגג בא מעשה לידו:

⁴ספר החינוך - מצוה תקכ: ואמרו זכרונם לברכה שכל ערי הלויים היו קולטות, שנאמר ועליהם תתנו ארבעים ושתיים עיר כל הערים אשר תתנו ללויים וגו', הקישן הכתוב כולן. אבל הפרש זה היה ביניהם, שערי מקלט קולטות בין לדעת בין שלא לדעת, ושאר ערי הלויים אינם קולטות אלא לדעת. ורוצח הדר בערי מקלט אינו נותן שכר בית, ובשאר הערים נותן שכר בית. (עיי' ב רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ח הל' ט)

⁵ספר החינוך תקכ: שורש מצוה זו ידוע וברור, שהוא כדי שלא יומת ההורג שוגג על ידי גואלי הדם:

⁶הריטב"א במכות הסביר שעיר המקלט מכפר כל רגע ורגע שהוא נמצא בתוכו ואילו מיתת הכהן גדול מכפר עליו לחלוטין

⁷The other two are Eved Ivri and a pre-trial confinement for a murder charge.

⁸נתיבות שלום עמ' קפח: בשעה שיהודי דבוק בד' יש עליו שמירה עליונה ולא יאונה לו כל רע, ורק אם מפטיק מהדבקות בד' אז ניטלת הימנו השמירה וההשגה העליונה, ויתכן שיקרו לו כל מיני מקרים רעים.

of life, their very name denoting that. Hence, the verse says ונס אל אחת מן הערים האל וחי you will flee to one of the (Levirite) cities and there you will live¹.

This shows an enormous sensitivity to a human being who, essentially, is a murderer². Although the Leviim took the lion's share of responsibility, the entire Jewish community is really responsible for taking care of this person³. Roads to these cities had to be essentially high-ways⁴, well paved and sign-posted⁵, and the person had to be afforded work in the city that reflected his professional qualifications.

It is remarkable that the Torah tells us to go through all this trouble to help a negligent killer⁶. The killer himself is meant to feel all comforts but one: that he does not belong here and that in fact, as a murderer, that he does not belong anywhere at all. Whatever his intention was, the murder itself creates a negativity which has to be addressed⁷. There had to be something very wrong to begin with that he was chosen as G-d's instrument to cause

¹ספר שם משמואל פרשת שמות - שנת תרע"ב: והנה כ"ק אבי אדמו"ר צוקללה"ה אמר בטעם רוצח בשגגה שגולה לערי הלויים, משום דמי שחטא בחיים נלקחה ממנו חיותו ואין לו חיים, וע"כ אף שאין עליו עונש, שהרי בשוגג עשה מה שעשה, מ"מ איבד חיותו, וזאת העצה שישאב חיים חדשים עכ"פ באמצעות הלויים, כי הלויים דבקים במקור החיים ולשון לוי' הוא חיבור ודבקות ע"כ עבודתם היא בשיר שהוא דבקות וחיות, וע"כ נאמר (דברים ד') ונס אל אחת מן הערים האל וחי, ודפח"ח. ...

נתיבות שלום עמ' קפט: העצה והתיקון עבורו שינוס לערי הלויים. ... כי שבט לוי הוא מבחר השבטים שבו בחר הקב"ה מכל שבטי ישראל והוא נכון רק לעבודת ד' ... [ושעל ידם, הרוצח] אף אם הוא נתנתק מהשי"ת הריהו חוזר שוב להיות דבוק בהשי"ת, וע"כ שם תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו, כי אף פעם אסור לו להיפרד משבט לוי.

²חכמה ומוסר ח"ב מאמר הכרת מעלות יסוד ושוור

³ספר החינוך תח (ערי לויים): ונוהגת מצוה זו בזמן שישראל שרויין על אדמתן, והיא מן המצוות המוטלות על הצבור כולם ויותר על ראשי העם, ולעתיד לבא אחר ירושה וישיבה מיד נקיים מצוות עשה זו במהרה בימינו אמן:

ספר החינוך תקכ (ערי מקלט): ונוהגת מצוה זו בזמן שישראל שרוים על אדמתן. והיא מן המצוות המוטלות על המלך ועל הצבור כולן:

⁴רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ח (ה): וחייבין בית דין לכוין הדרכים לערי מקלט ולתקן אותם ולהרחיבן ומסירין מהן כל מכשול וכל תקלה ואין מניחין בדרך לא תל ולא גיא ולא נהר אלא עושין עליו גשר כדי שלא לעכב את הבורח לשם שני' (דברים י"ט ג') תכין לך הדרך ורוחב דרך ערי מקלט אין פחות משלשים ושתיים אמות ומקלט מקלט היה כתוב על פרשת דרכים כדי שיכירו הרצחנים ויפנו לשם:

⁵ספר החינוך תקכ: ושיתוקנו הדרכים לעומת הערים ויתישרו, וכענין שיאמרו זכרונם לברכה [מכות י' ע"ב] שמקלט מקלט היו כותבין בפרשת הדרכים, ומפנין הדרכים שלא יהא בהן דבר שיאחר הבורח מן המרוצה, ועל זה נאמר [דברים י"ט ג'] תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך ... ואמרו זכרונם לברכה [בבא בתרא ק' ע"ב] שרוחב דרך עיר מקלט צריך שלשים ושתיים אמות. ובחמשה עשר באדר בית דין שולחין שלוחים לתקן את הדרכים, ואם נתרשלו בדבר כאילו שפכו דמים

⁶בחכמה ומוסר שם כתב: מצינו שהזהירה התורה בהטבת הבריות גם לרוצחים להכין להם ערי מקלט, כמו שאמרו במכות י' ע"א יודע היה משרע"ה שאינן קולטות עד שיבדילו גם בארץ ישראל אלא אמר אקדים עצמי לדבר מצוה, ואמרו שם מזרחת שמש הזרח להם שמש לרוצחים. ואמרו (בראשית רבה פ"ד) מפני מה זכה ראובן להתחיל בהצלה מפני שפתח בהצלה "וישמע ראובן ויצלהו" וגו' הרי שגם ברוצחים מצוה גדולה ורבה להטיב להם. וגם ברוצחים במזיד אמרו (סנהדרין צט.). ושפטו העדה והצילו העדה, לחפש להם זכות

⁷שפת אמת [תרל"ד]: כי החטא עושה רושם כמ"ש ז"ל שנברא משחית מכל חטא והוא להורות שאין עונש החטא ע"י שמורד בו ית' בלבד רק שגוף החטא בורא משחית לכן אף שוגג צריך תיקון והוא ע"י גלות

someone else's death¹. It is the recognition by the killer that he now has no place on this earth which allows him to clutch onto a special place created for him by G-d², for ultimately, G-d wants to give goodness to this person as much as to anyone else, to show that this person too, has a place besides G-d³. He wants to show the person how to separate himself from the sin so that he and the sin are really two things⁴. G-d shows him how to infuse himself with a deepened faith, the real solution to his dilemma. Hence the six cities of refuge are compared to the six words of the Shema, שמע ישראל ד' אלוקינו ד' אחד. These words are the real 6 cities of refuge in which we all find protection⁵. With these words and in these cities the murderer will live, in the midst of the land of the Jews⁶, allowing him to restore what he is lacking.

It is important to understand that cities of refuge were first and foremost Levirite cities. These holy men were given no portion in the division of the land, for their job was to be totally dedicated to spirituality. But, they had to live somewhere – hence their concentration in these 48 cities⁷. It was into this best of environments that the murderer was now placed. Here were people who could be relied on never to exact revenge, even in subtle ways, on even a murderer of one of their own⁸. More than that, the positive and holy environment of

¹ שפת אמת [תרל"ד]: שנודמן לו חטא גדול כזה להרוג נפש.

² שפת אמת [תרל"ד]: כמ"ש א"ז מו"ר ז"ל על מ"ש בצרה תקלוט כבצר כי השי"ת נתן ערי מקלט למי שיודע שאין לו מקום ע"י שנודמן לו חטא גדול כזה להרוג נפש. וזה עצמו נותן לו מקום שהשי"ת נותן מקום למי שאין לו אבל כשומך עצמו על זה המקום אינו נותן לו כו' ודפח"ח. נמצא כי עיקר מקומו מה שיודע שאין לו מקום.

³ שפת אמת [תרל"ד]: וזה עצמו תיקון החטא כפי מה שהוא מתחרט לפני השי"ת ואינו מוצא לו מקום כמו כן חטא שלו ומלאך המשחית אינו מוצא לו מקום והשי"ת נותן לכולם מקום וז"ש יורה חטאים כו'. ובס' תומר דבורה מהרב הרמ"ק כתב שזה חסד גדול מהשי"ת שנותן מקום להמשחית שבא ע"י חטא האדם כו' ע"ש:

⁴ שפת אמת [תרל"ד]: במדרש על ערי מקלט טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך. בגמ' זייקי בפ' יתמו חטאים מן הארץ חוטאים לא כ' רק חטאים כו'. וכמו כן יש לדייק בפסוק זה יורה חטאים.

⁵ נתיבות שלום עמ' קפט: בבית אברהם וכן באוהב ישראל ... דשש ערי מקלט הם שש התיבות בפסוק שמע ישראל ד' אלוקינו ד' אחד. כאשר יש ליהודי אמונה חזקה שד' אלוקינו ד' אחד הרי זה עיר מקלט לנוס שמה ע"כ (ואע"פ שעתידי להיות תשע ערי מקלט כדאיתא ברש"י דברים יט ח - ט, יש ליישב שבזמנינו עיקר הצורך לערי המקלט היינו בגלל חוסר דביקות לד' יתברך המביא לידי חולשה באמונה והסרת השגחת הבורא משא"כ לעתיד)

אבל רבינו בחיי (יט ב) כתב ששש ערי מקלט הם כנגד ששה קצוות "לרמוז על חסדי השם בעולם הזה שיקלטוהו הערים וכן נפשו לעוה"ב שיהיה לה חלק בששה קצוות העליונים ... כי שש ערים אלו מקלט לגוף ובהם רמז לששה בתים שהן מקלט לנפש."

⁶ העמק דבר יט ב: בתוך ארצך. ולא תחשוב כי יותר טוב להמציא עיר מקלט במלוכה אחרת. והיה נשמר יפה מגוה"ד שלא יוכל לעבור את הגבול בלי רשיון ממנהיגי ארצך. אבל לא כן. אלא דוקא בתוך ארצך.

⁷ ספר החינוך תח: שורש מצוה זו ידוע הוא כי שבט הלוי מבחר השבטים ונכון לעבודת בית ה', ואין לו חלק עם ישראל בנחלת שדות וכרמים, אבל ערים היו צריכים להם על כל פנים לשבת הם ובניהם וטפם וכל חיתם

⁸ ספר החינוך תח: ועוד טעם אחר בדבר, כי בהיותם אנשי לבב ידועים במעלות המדות וחכמות נכבדות, ידוע לכל שלא ישטמו הרוצח שינצל אליהם ולא יגעו בו, ואף כי יהרוג אחד מאוהביהם או מגואליהם אחר אשר בפתע בלא איבה יהרגנו. ועל השבט הזה הנבחר נאמר [דברים ל"ג, ט'] האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו, כלומר שלא יעשו דבר בעולם זולתי מדרך היושר ועל כיוון האמת, ולא יטה לבם אהבת אדם, ואפילו אהבת אב ואם ואחים ובנים שהטבע תחייב אהבתם ותכריחה, וכל

these cities would definitely make a purifying impact on the murderer¹. The immersion in this purity had to be total: the murderer was not allowed to leave the city for a moment, not even to save someone else's life. The normal rules of saving a life suspending all Mitzvos did not apply to him, as a Divine kindness to ensure his full rehabilitation and purification². The purification of this person applied even if he died, and although the inhabitants of the Levirate towns were not buried in the Arei Miklat³, the body of the murderer was buried there until the death of the Cohen Gadol, when he was reburied, fully purified, next to his ancestors⁴.

שכן אהבת שאר בני אדם. ועוד כתבתי בענין עוד טענה אחרת בסדר בהר סיני מצות לא תעשה י"א בסיומן שמ"ג [מצוה שמ"ב]:

¹ ספר החינוך תח: ומפני גודל מעלתם וכושר פעלם וחיין ערכם נבחרה ארצם לקלוט כל הורג נפש בשגגה יותר מארצות שאר השבטים, אולי תכפר עליו אדמתם המקודשת בקדושתם.

² תורת הנפש של הר' אפרים זייציק: ובגמ' מכות יא מצינו שאינו יוצא משם לעולם, לא לעדות מצוה ולא לעדות ממון ולא לעדות נפשות, ואפילו ישראל צריכים לו, ואפילו שר צבא ישראל כיואב בן צרויה אינו יוצא משם לעולם שנאמר אשר נס שמה, וכו'. ... והלא פקוח נפש אחת דוחה אף שבת החמורה ואל על ספק נפש התירו ... ונראה הדבר אולי גם הטעם הוא שכל שהותו על הרוצח בעיר המקלט אינה באה אלא בשביל לזככו ולטהרו כמבואר בגמ' שהוא מפני כפרה, וכל זמן שהותו בסביבה והשראה של קדושה השולטת אצל שבט לוי מועילה להתם לכפר עון הרציחה כמבואר מס' החינוך כי שבט לוי מבוחר השבטים ... אולי תכפר עליו אדמתם המקודשת בקדושתם עכ"ל ... ואם נציאנו ונפסיקנו אף לרגע ... כאילו פורש מן החיים ... ומה גם שברגע שהוא פוסק מעבודתו ... חוזר הוא אל עמידתו הקודמת ... [ו]באותה שעה היא רצחנית, ועל רוצח לא האמינה התורה בהצלתו, וגם מיאנה התורה שתגלגל זכות על ידי הרוצח

³ רמב"ם, הל' רוצח ושמירת נפש פ"ז (ד): שאר הלויים השוכנים בערי מקלט כשימות אחד מהן אינו נקבר בעיר ולא בתוך התחום שני' (במדבר ל"ה ג') ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכושם ולכל חיתם לחיים ניתנו ולא לקבורה:

⁴ רמב"ם, הל' רוצח ושמירת נפש פ"ז (ג): רוצח שנגמר דינו להגלותו ומת קודם שיגלה מוליכין עצמותיו לשם ורוצח שמת בעיר מקלטו קוברין אותו שם ובעת שימות הכהן הגדול מוליכין עצמות הרוצח משם לקברי אבותיו:

Shavuos

1. Shavuos

SUMMARY:

Shavuos is the revelation of the moral and spiritual purpose of the world. The Ten Sayings of Creation are completed by the Ten Commandments. Astonishingly, the Torah never clearly states that Shavuos is the day of the giving of the Torah, for the Torah isn't given on one day – it is given every day!

Just like Shmini Atzeres is the eighth day of Sukkos, so Shavuos is the eighth day of Pesach, with a 49 day-long Chol HaMoed (Sefiras Ha'Omer) in between. We start the Sefiras Ha'Omer on the second day of Pesach, because Pesach and Shavuos are really one idea, the former the physical redemption of the Jewish people, the latter the spiritual redemption.

When G-d created the world, He first created the Torah as the blue-print. The world was then created from the Torah. The Torah therefore contains the internal life-sustenance of the entire creation, but this was not revealed in an obvious manner until Sinai. When the Torah was given at Sinai, everything was again reconnected to its ultimate roots in the Torah. The hidden מאמר – “sayings” - of the 10 Sayings of Creation now translated into the open דבור – “speakings” - of Sinai. The life-force of the Torah spread into all reality, translating into all languages, and allowing for a ‘face-to-face’ relationship with G-d.

Shavuos therefore occurs in the spring, a time of regeneration. We bring the first fruits to G-d in recognition of the source of all creation and its continuous regeneration by G-d through the Torah. What we ought to recognize every day - המחדש בטובו בכל יום מעשה - בראשית - *Each day, He renews in his goodness the act of creation* - becomes clear on at least one day.

At the revelation at Sinai, all of nature lined up in such a way that it became obvious to the Jewish people that without the Torah they are cut off from all life forces - they will literally be buried on the spot. As the Sages put it – G-d hung the mountain over the heads of the Jewish people – כפה עליהם הר כגיגית.

On Shavuos we bring a sacrifice of two loaves that were made of chometz, the only time a chometz sacrifice is mandated, and in stark contrast to the chometz-free matza of Pesach. Chometz, we know, represents the Yetzer Hara in general and the attribute of arrogance in particular. To fully accept G-d as the source of everything, we have to cultivate the highest levels of humility – we withdraw from all chometz. But, in the end, we are expected to serve G-d with everything that we have, including our evil inclination. After the separation from all evil on Pesach, we are ready to engage the chometz of this world, to turn even that into something holy. Hence, on the night of Shavuos, we stay up the whole night,

immersing ourselves in Torah study. Torah, is compared to water, and our immersion into it on Shavuot is like immersion into a Mikveh, purifying our souls.

The most powerful expression of our Yetzer Hora is arrogance. True arrogance leads to a person feeling that he cannot accept G-d over him – he is, after all, his own god. But, even this can be put to service of G-d, in the form of Gaavah DeKedusha – arrogance rooted in holiness. It takes a certain arrogance to say that we are the Chosen People and that we are worthy of receiving the Torah. It is arrogant in a sense to say that you will keep all that is written in the Torah without even knowing what is written in it, as the Jews did at Sinai (וְנִשְׁמַר וְנִשְׁמַר). But it is a holy arrogance – an arrogance dedicated to serving G-d.

If such was the holy arrogance of the Jewish people, the arrogance of Moshe Rabbeinu went even further. Moses, the humblest of men, added a day to Maamad Har Sinai, in effect telling G-d to delay by a day His giving of the Torah. Remarkably, G-d goes along with this. Man was to be a partner with G-d, not only in completing the world, but in determining the final form the Torah will take on this earth. For it is man - the Sages - who must ultimately interpret that Torah. And this partnership of man with G-d was to begin with Moses, right there at the mountain! Nature yielded to G-d's awesome presence; the nations of the world shuddered in fear. But the Jews and their Moses turned to G-d and began a covenant of the ages.

However, when we look a little deeper, there is an unusual twist in our story. For Moses' great spiritual creative outburst was none other than to add a day of prisha – of separation from this world. The very point at which we were to infuse the entire world with the holy Torah was given its final preparation by a human act of separation from this world. And that separation becomes in turn, an example of great spiritual creativity.

The Torah seems to require contradictory things of us. On the one hand it requires a type of knowledge called Daas. Daas is the act of connection with something so fully, that we and the thing are one. To have Daas Torah means to so fully engage the Torah *in its application to the world*, that the way we see that world is in natural harmony with the Torah. Our perspective is then pure Torah. Yet, this requires active engagement, not separation! The question is how to reconcile these two. How do we get a situation where we are separated and removed from everything on the one hand, and yet actively engaging our Daas on the other. Moshe's solution was to use his Daas to add a day of separation. So we really received the Torah on the 7th of Sivan.

But the Torah tells us to keep Shavuot on the 6th of Sivan, a mystery which has occupied many a great mind. The Maharal explains that G-d's day of giving the Torah was the 6th, but man, the recipient of the Torah only received it on the seventh. Such is the nature of the Torah, so sweet to understand, yet so unfathomably deep. Just when we think we have grasped it, we find out that its mysteries beckon for us to pursue yet another horizon of understanding.

DETAIL:

Shavuot is the day when G-d gave us the Torah. Every Jew has a part in that Torah¹. To ensure this, the souls of all Jews, even those not yet alive in a body, stood at Sinai.²

If Rosh Hashana is the creation of the world, Shavuot is the revelation of the moral and spiritual purpose of that world. The Ten Sayings of Creation are completed by the Ten Commandments³. Astonishingly, the Torah never clearly states that Shavuot is the day of the giving of the Torah, just as it never clearly states that Rosh HaShana is the day of judgement. (In fact, the Sages even dispute what day it was that the Torah was originally given⁴!) The Kli Yakar says that this is to ensure that we regard both the giving of the Torah and the need to do teshuva as daily events, and not once-yearly happenings⁵. The Torah isn't given on one day; it is given every day!

Since the Torah was the whole purpose for which the world was created⁶, it infuses the creation with its internal spiritual energy⁷. When G-d created the world, He first created the Torah as the blue-print, and the world was then created from the Torah⁸. The Torah,

¹רשפי אש דת עמ' ח: במשנה (אבות פ"ה) "ותן חלקנו בתורתך" היינו שלכל אחד מישראל יש חלק בתורה שקבל אותו במעמד הר סיני.

²שם: ובתנחומא (נצבים) אף הדורות העתידיים לבא היו שם באותה שעה ולמה כתיב ואת אשר איננו פה לפי שהנשמות היו שם ועדין גוף לא נברא, וכן הוא בשמות רבה (פס"ח) שכן משה אומר לישראל כי את אשר ישנו פה וכו' עמנו עומד היום אין כתיב כאן אלא עמנו היום.

³שפת אמת במדבר - לשבועות [שנת תרל"א]: ועשרת הדיברות נגד עשרה מאמרות כמ"ש בזוה"ק.

⁴שבת פ"ו ע"ב: תנו רבנן בששה בחדש נתנו עשרת הדברות לישראל ר' יוסי אומר בשבעה ב'. אמר רבא דכולי עלמא בראש חדש אתו למדבר סיני כתיב הכא ביום הזה וכתוב התם החדש הזה מה להלן ראש חדש הכא נמי ראש חדש ודכולי עלמא בשבת נתנה תורה לישראל

⁵כלי יקר כג טז: והקרבתם מנחה חדשה לה'. סימן ליום מ"ת כי התורה צריכה להיות חדשה אצל האדם בכל יום כאלו היום קבלה מהר סיני. ומה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מ"ת, וכן לא נזכר בתורה בפירוש כי ר"ה הוא יום דין, וטעם שניהם אחד הוא כמו שכתבתי בחיבורי עוללות אפרים, שעל מ"ת לא רצה ה' להגביל יום ידוע לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאלו באותו יום קבלה מהר סיני, כי באמת ארז"ל (עירובין נד ע"ב) שהתורה נמשלה לדד זה שכל זמן שהתינוק ממשמש בה הוא מוצא בה טעם חדש כן התורה כל ההוגה בה מוצא בכל יום טעם חדש, ע"כ דין הוא שיהיה דומה אליו בכל יום כאלו היום קבלה מהר סיני וא"כ כל יום הוא מ"ת אצל ההוגים בה ע"כ אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה, וע"כ ארז"ל (ספרי ואתחנן ו ו) שיהיו ד"ת חדשים עליך ולא כדבר הישן שלבו של אדם קץ בו שהרי באמת אתה מוצא בה דבר חידוש בכל יום ויום, וע"כ אין יום נתינתה מבואר בתורה יותר ממה שנרמז בהבאת מנחה חדשה להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ויום: ... זה הטעם ג"כ העלם יום דין של ר"ה, כדי שלא ילך אדם בשרירות לבו ויסגל עונות כל ימות השנה ויחשוב לתקן מעשיו בהיותו קרוב ליום ה' אשר בו ישב על כסא דין אלא ידמה בנפשו כאלו בכל יום ויום ה' יושב על כסאו למשפט ומתבקר פנקסו ועל ידי זה יהיה כל יום ויום בתשובה, וכן איכא למאן דאמר אדם נידון בכל יום (ר"ה טז). שנאמר (איוב ז יח) ותפקדנו לבקרים ולרגעים תבחננו. ובחיבורי הנזכר הארכתי בב' טעמים אלו כי נכונין למוצאי דעת.

⁶שפת אמת שם: בשביל התורה שנקראת ראשית.

⁷שפת אמת שם: נמצא חיות פנימיות של כל הנבראים הוא כח הראשית שמהתורה.

⁸ב"ר פ"א: הביט בתורה וברא את העולם
ב"ר ח: אלפיים שנה קדמה תורה לעולם

therefore, contains the internal life-sustenance of the entire creation¹. This, however, was not revealed in an obvious manner until Sinai². When the Torah was given at Sinai, everything was again reconnected to its ultimate roots in the Torah³. The hidden מאמר of the 10 Sayings of Creation now translated into the open דבור of Sinai⁴ and it became obvious to all that the Torah was the source and sustenance of all existence⁵. The life-force of the Torah spread into all reality, translating into all languages and allowing for a 'face-to-face' relationship with G-d⁶.

Shavuot therefore occurs at the end of the spring, a time of regeneration. We bring the first fruits of the summer to G-d in recognition of the source of all creation and its continuous regeneration by G-d through the Torah⁷. What we ought to recognize every day, המחדש בטובו, becomes clear on at least one day⁸.

At the revelation at Sinai, all of nature lined up in such a way that, for the moment, it became impossible to transgress G-d's Will⁹. Nature itself precluded such a thing. This was reflected in the mountain that hung over the heads of the Jewish people,¹⁰ כפה עליהם הר כגיגית, for it was then obvious to the Jewish people that without the Torah they would be cut off from all life forces¹¹; they would literally be buried on the spot and the world, lacking

¹שפת אמת שם: וכמ"ש כח מעשיו הגיד שתורה הוא כח מעשה בראשית.

²שפת אמת שם: אך כי נברא להיות נעלם הפנימיות

³שפת אמת שם: אבל ביום מתן תורה נתגלה זה ונדבק הכל בהשורש.

⁴שפת אמת שם: שפי' מאמר בחשאי ובהסתר. ודיבור הוא התגלות.

⁵שפת אמת שם: שאז נתגלה שכח התורה מחי' הכל ומושלט על הכל.
שפת אמת במדבר - לשבועות [שנת תרל"ג]: התורה היא חיות וקיום מעשה בראשית. ברוך אומר ועושה הוא על מעשה בראשית שנבראו בעשרה מאמרות. וגוזר ומקיים הוא על הדברות שמקיימים העולם:

⁶שפת אמת שם: וז"ש פנים בפנים דיבר ה' עמכם. וכן מ"ש מכל דיבור נתמלא העולם בשמים. וכן מ"ש נחלק לשבעים לשונות. הכל כנ"ל שאז נתגלה ונמשך חיות התורה לכל הנבראים.

⁷שפת אמת שם: וביום הביכורים כו' מנחה חדשה כו'... נק' יום הביכורים שנדבק עתה הכל בבחי' הראשית ונתחדש עי"ז.

⁸שפת אמת שם: וכ"כ המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית ופירשו רז"ל בטובו בהתורה כנ"ל שפנימיות חיות מעשה בראשית מהתורה. ובכל יום מתחדש ג"כ מ"ב בדרך נסתר. ובשבועות נתגלה יותר

⁹שפת אמת במדבר - לשבועות [שנת תרל"ג]: בגמ' ויתיצבו כו' שכפה עליהם ההר מודעא רבה כו'. י"ל כי בשעת מתן תורה הי' חירות כמ"ש חז"ל. והפירוש שהי' מתגלה פנימיות החיות של הטבע ג"כ. והי' משועבד כל הטבע להשי"ת בלבד וכמו שיהי' לעתיד שמו אחד. ... שכיון שהי' מתגלה החיות והי' תיקון הראוי. ממילא צריך להיות שלא יוכל האדם לחטוא.

¹⁰שבת דף פח ע"א: ויתיצבו בתחתית ההר אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם

¹¹שפת אמת שם: כי הטבע עצמו מעכב שלא יעבור שום אדם על דעת קונו. וזה ענין כפה עליהם ההר כו'. שהטבע עצמו נתבטל וראו והבינו כי אין להם חיות בלי חיות התורה.

purpose, would return to a state of undifferentiated mass – a mere blob¹. With even the Yetzer Hara temporarily in the service of holiness,² there was no other possible source of life other than the kedusha of the Torah.³

It would seem that Sinai was this perfect scenario, where Torah was received without any interference. And yet, there is an inherent tension in the receiving of the Torah. For by its very nature, the Torah is that which needs our humility, like the desert and its little mountain, to receive. Yet, the Torah cannot be properly understood without a sharpness of the mind, without asserting one's highest faculties⁴.

We see this tension expressed in many ways. The first was the legal loophole which the Gemorrah points out in the acceptance of the Torah⁵. The Jews had to accept the Torah by choice for their acceptance to be valid. Yet, by its very nature, the Torah is that which upholds the whole world. The natural consequence for not keeping the Torah is a loss of purpose for the entire world and that will lead to the destruction of everyone – hence the mountain is held over their heads seemingly forcing them into acceptance.

There is another perspective on this. The Sefas Emes explains that the Jewish people thought that this was how reality would look from then on, and that they would never be faced with normal choice, with G-d hidden in nature, thereafter. They therefore accepted the Torah not only under duress, but under false pretences⁶. When things did, in fact, return to a world of choice, the Jews again accepted the Torah (on Purim) at a time of a miracle hidden deep in nature⁷. Did this mean that between Sinai and Purim the Jews were not obligated in the Torah? Rather, the Jews accepted the Torah at each and every period inbetween Sinai and Purim as well. However, Purim represented the most hidden state that G-d had been in since Sinai. Therefore, their acceptance reflected a new level of volition that previously. Even on Purim, when they had the most choice, did they accept the Torah.

Let us look at a more subtle aspect of this tension: Just as Shmini Atzeres is the eighth day of Sukkos, so Shavuos is the eighth day of Pesach, with a 49 day-long Chol HaMoed (Sefiras Haomer) in between. The link between Pesach and Shavuos is highlighted by the fact that we start the Sefiras HaOmer on the second day of Pesach, and not at the end of Pesach as one might have expected. We are still in the middle of Pesach (at the second Seder) when we begin counting, so why would we already think about another festival and begin the count

¹ מסכת שבת דף פח עמ' א: תנאי התנה הקב"ה אם מעשה בראשית, אם מקבלים ישראל את התורה, מוטב, ואם לאו אחזיר את העולם לתהו ובוהו

² שפת אמת שם: כי לא הי' אז חיות מסט"א רק מסטרא דקדושה.

³ שפת אמת

⁴ אור ישראל ס' ו: הלמוד בתורה אשר יקרא למוד, הוא ללמוד בחריפות הדעת [גיפטיג] כל אחד מחזיק בכל עוז את סברתו

⁵ שבת דף פח ע"א: כפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא

⁶ שפת אמת שם: וזה עצמו המודעא שלא היו יודעין שאח"כ יחזור הטבע להיות נסתר. ואז נראה להם הכל בחוש הראות שא"א לסור מהש"י חיי החיים. ולכך מצוה לזכור יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך והוא ההתגלות שהי' אז עומד כל אדם לפני ה' ממש כנ"ל.

⁷ שבת דף פח ע"א: אמר רבא אף על פי כן הדר קבלוה בימי אחשוורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו שפת אמת שם: והדר קבלוה כשראו הנס תוך הטבע האמינו שהוא רק הסתר אבל הפנימיות רק חיות התורה כנ"ל:

down to it? Pesach and Shavuot are really one idea, the former the physical redemption of the Jewish people and the latter the spiritual redemption.

What is the nature of the spiritual redemption? On Shavuot, we bring a korban of two loaves that are made of chometz, in stark contrast to the chometz-free matza of Pesach. This is the only time we bring a korban of chometz. Chometz, we know, represents the Yetzer Hara in general and the midah of Gaavah in particular. To fully accept G-d as the source of everything we have to cultivate the highest levels of humility – we withdraw from all chometz. But, in the end, we are expected to serve G-d with everything that we have, including all our material possessions. How do we know that they will not pull us down? How can we use the material world and not become more material? How do we engage the material - that which is essentially the opposite of what we want to achieve – the spiritual? But this is exactly what the Torah allows us to do? And this would be impossible without the Torah. The possibility of engaging the physical world and using it not only as a springboard for our own growth but also as a means of sanctifying the physical world itself is only made viable through the Torah.

The requirement to serve G-d goes further still. We are enjoined to serve G-d even with our yetzer hara. After the Prishus of Pesach, we are ready to engage the chometz of this world, to turn even that into a korban¹. The preparations for this, the bitul of our yetzer on Pesach, the 49 days of Sefirah consolidation and the kedusha of Shavuot, lead to a day when even the yetzer hora is made subservient to serving G-d².

There is a fundamental difference between serving G-d with one's yetzer hora and using the yetzer hara for evil. In the latter case one just has to default – chometz comes about because we do nothing, the very passing of time causes dough to become chometz. On the other hand, to use the yetzer hora for good takes much work. Hence, on the night of Shavuot we stay up the whole night, exerting ourselves in the immersion into Torah. Torah is compared to water, for it is like a Mikveh which purifies us from all impurities. In fact, it is Torah (עמלות בתורה שבעל פה) which allows us to engage those impurities for good and to purify the impure³.

In truth, without a yetzer hora we would not have received the Torah to begin with. It was only because Moshe Rabbeinu pointed out that we have a yetzer hora that he was able to justify to G-d why man, and not the angels, should receive the Torah⁴.

¹ כלי יקר כג טז: והיו בב' הלחם החמץ אשר היצה"ר נמשל בו, כי בלשון רז"ל (ברכות יז.) הוא נקרא שאור שבעיסה לפי שבמקום שהתורה מצויה שם אין היצה"ר יכול להזיק כארז"ל (קידושין ל ע"ב) אמר הקב"ה בראתי היצה"ר בראתי לו תבלין דהיינו התורה, ואלמלא היצה"ר לא היה הקב"ה מוריד התורה מן העליונים אל התחתונים כי בטענה זו נצח משה רבינו את המלאכים כשאמרו לפני הקב"ה חמדה גנוזה יש לך כו' ואתה רוצה ליתנה לב"ו, והשיב להם משה כלום יש יצה"ר ביניכם כו' (שבת פח ע"ב-פט.) ור"ל שהיה צורך ליתן התורה אל התחתונים כדי ליתן להם תבלין על היצה"ר הכרוך בהם למלא חסרונם לכך נאמר חמץ תאפינה:

² זוה"ק (ח"ג צ"ז ע"ב) ובג"כ אקרי בגוונא דא עצרת דאית בי' ביטול יצה"ר

³ רב צדוק הכהן, פרי צדיק חג השבועות [א]: איתא במגן אברהם (סי' תצ"ד) על המנהג להיות ניעורים בליל שבועות ... שענין הטהרה של לילה זו נגמר על ידי תורה שבעל פה והוא על דרך מאמר חכמינו ז"ל (ברכות ט"ז.) על פסוק כנחלים נטיו כאהלים נטע ד' מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה כך אהלים של תורה מעלין מטומאה לטהרה. ואהלים של תורה כוונתו ביחוד על תורה שבעל פה

⁴ שם משמואל פרשת במדבר - שבועות יום א' כשקטרגו המלאכים על נתינת התורה לתחתונים השיב להם מרע"ה יצה"ר יש ביניכם כו' א"כ היתה תועלת גדולה מיצה"ר שבשבילו נצח מרע"ה את המלאכים, ומאחר שצורך בו אינו נקרא פסולת, וממילא נמי בכל שנה כשנתעורר ענין זה הוא פושט צורת הפסולת מעליו, וממילא אז אינו מושך לפסולת המעשים:

The most powerful expression of our yetzer hora is arrogance. True arrogance leads to a person feeling that he cannot accept G-d over him, that he is, after all, his own god. Even this characteristic can be put to service of G-d in the form of Gaavah DeKedusha, arrogance rooted in holiness. It takes a certain arrogance to say that we are the Chosen People and that we are worthy of receiving the Torah. It is arrogant, in a sense, to say that we will keep all that is written in the Torah without even knowing what is written in it, as the Jews did at Sinai (נעשה ונשמע). But it is a holy arrogance, an arrogance dedicated to serving G-d¹.

If such was the holy arrogance of the Jewish people, the arrogance of Moshe Rabbeinu went even further. Moshe, the humblest of men, added a day to Maamad Har Sinai, in effect telling G-d to delay His giving of the Torah by a day². Remarkably, G-d went along with this³. Man was to be a partner with G-d not only in completing the world, but also in determining the final form the Torah will take on this earth, for it is the Sages who must ultimately interpret that Torah. This partnership was to begin with Moshe, right there at the mountain! Nature yielded to G-d's awesome presence; the nations of the world shuddered in fear. But the Jews and their Moshe turned to G-d and began a covenant of the ages.

However, when we look a little deeper, there is an unusual twist in our story. Moshe's great spiritual creative outburst was none other than to add a day of prisha, of separation from this world⁴. The very point at which we were to infuse the world with the holy Torah was given its final preparation by a human act of separation from this world. And that separation became, in turn, an example of great spiritual creativity. This was the same Moshe who had fled Pharaoh to sit on the well of Kedusha,⁵ וישב על הבאר. At Sinai, too, Moshe could not possibly consider learning Torah directly from G-d without a complete separation from the physical world⁶. It was this that led him to separate from his wife (and which was so misunderstood by his siblings)⁷.

¹ שם משמואל פרשת במדבר – שבועות

² שבת דף פז ע"א: דתניא שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכים הקדוש ברוך הוא עמו הוסיף יום אחד מדעתו מאי דריש היום ומחר היום כמחר מה למחר לילו עמו אף היום לילו עמו ולילה דהאידין נפקא ליה שמע מינה תרי יומי לבר מהאידין

³ שבת דף פז ע"א: ומנלן דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידו דלא שריא שכינה עד צפרא דשבתא

⁴ שם משמואל נשא [תר"ע]: הנה כ"ק אאמו"ר זצללה"ה אמר שהדרך היותר קלה ליכנס לגבול הקדושה שהוא גבוה ורם ונשא מגדר האדם הוא רק ע"י סור מרע ואז יבוא לעומתו בקדושה

⁵ שם משמואל שם: (שמות ב') ויברח משה מפני פרעה וגו' וישב על הבאר ובזוה"ק שהוא מלכות דקדושה יע"ש

⁶ שם משמואל שם: וזה בעצמו הי' ענין מצות פרישה בסיני מחמת שלהיות ראוי לקבלת התורה"ק הוא כמעט בגדר הנמנע, כבש"ס יבמות (ק"ה ע"ב) וכי מרע"ה הי' הגון ללמוד תורה מפי הגבורה, רק ע"י מצות פרישה שהיא להיות נבדל מהחומר כבתרגום לא תקרבון לצד איתתא, עי"ז בא לעומתו בקדושה, וזוהי הכנה למתן תורה.

⁷ שם משמואל שם: ועפ"י דרך זה יובן מה שדיברו אהרן ומרים במשה, שהם חשבו שפרישת מרע"ה היתה מחמת ענותנותו הגדולה שהחזיק א"ע לשפל שבאנשים, ובאדר"נ (פ' ט') כ"ד מוכי שחין היו בירושלים ונפשו של משה היתה שפלה מהם, וברמב"ן שלח נא ביד תשלח היינו שכל מי שתשלח יהי' מי שיהי' יהי' יותר ראוי ממני, ע"כ החזיק א"ע שאין לו שום מבוא לבוא לנבואה רק ע"י פרישה שפירש לגמרי מן האשה, וז"ש הלא גם בנו דיבר, כי גם הם לא החזיקו א"ע לאנשי מעלה כמ"ש (במדבר ט"ז) ואהרן מה הוא כי תלינו עליו וכמ"ש הרמב"ן ז"ל בפ' קרח (ט"ז ד') דאהרן הי' כמחריש וכמודה שמעלת קרח גדולה ממעלתו, ואעפ"כ הגיעו לנבואה, ע"כ חשבו שענותנותו של מרע"ה היא יותר מדאי ולא הוצרך לפרישה לגמרי, עד שאמר להם השי"ת פא"פ וגו' דלאו משה"ה פירש א"ע רק טעם אחר יש בו.

But that same Torah requires our Daas as well¹. Daas is the act of connection with something so fully that we and the thing are one. To have Daas Torah means to so fully engage the Torah *in its application to the world* that the way we see that world is in natural harmony with the Torah. Our perspective is then pure Torah. Yet, this requires active engagement, not separation! The question is how to reconcile these two. How do we have a situation where we are separated and removed from everything on the one hand, and yet actively engaging our Daas on the other? Moshe's solution was to use his Daas to add a day of separation². Therefore, we really received the Torah on the 7th of Sivan. The Torah, however, tells us to keep Shavuot on the 6th of Sivan, a mystery which has occupied many a great mind.

The Maharal explains that G-d's day of giving the Torah was the 6th, but man, the recipient of the Torah, only received it on the seventh³. Such is the nature of the Torah, so sweet to understand, yet so unfathomably deep. Just when we think we have grasped it we find out that its mysteries beckon for us to pursue yet another horizon of understanding.

¹שם משמואל שם: והנה במדרש (ויק"ר פ"א) ת"ח שאין בו דעה נבילה טובה הימנו תדע לך שהוא כן שהרי מרע"ה לא נכנס לאוה"מ עד שקרא לו יע"ש, כי דעת הוא מבדיל וכמ"ש (ירושלמי ברכות פ"ה) אם אין דעת הבדלה מנין, ומרע"ה שהי' בחי' הדעת הי' יודע שאין לו שום שייכות לאוה"מ ולא נכנס עד שקרא לו.

²שם משמואל שם: והנה כמו כן הי' בסיני דמחמת גודל דעתו של מרע"ה הי' יודע יותר גודל מעלת קבלת התורה"ק שאין להגיע אליו רק ע"י תוספת פרישה, וזה שהוסיף משה יום אחד מדעתו, היינו מחמת דעתו.

³מהר"ל, תפארת ישראל - פרק כז: שהיום החמשים ראוי אל התורה הוא מצד השם יתברך ... מכל מקום צריך עוד יום אחד אל הגעת התורה אל המקבל שהוא דבר בפני עצמו. ... כי אף למאן דאמר שנתנה תורה בו' בסיון היה קבלת התורה ביום נ"א דקאמר התם ופסח שיצאו ישראל ממצרים היה ביום ה' צא וחשוב תמצא ביום השבת שבו נתנה התורה לדברי הכל הוא ביום נ"א לפיכך קאמר שם דאייר דהוא שתא עברוהו, ... ומזה תבין על דעת ר' יוסי מה שאמר והיו נכונים ליום השלישי דאין משמע זה רק ששי בסיון מפני כי מצד הנותן ראוי ליום השלישי ומשה שהוא המקבל צריך יום יותר לכך הוסיף יום אחד כפי אשר ראוי כמו שהתבאר, ורמז לו הכתוב מה שראוי אל המקבל במלת היום ומחר כמו שהתבאר למעלה, ומענתה התבאר לך שדברי חכמים הם דברים בנויים על יסוד החכמה כאשר תבין אמתת דברים אלו.

2. Shavuot – Giving Purpose to the World.

At the end of the first chapter in the Torah it says:

בראשית א לא: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁמִי :

G-d finishes the creation and it is טוב מאד – means more and more – i.e. the world was created full of potential (that is the כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה) so that it the possibility of fulfilling its potential was called טוב מאד (טוב מאד = letters of אדם – who is the quintessential being full of “potential”). It seems that everything is set to go.

But the end of the verse ends with the words יום שמי and not יום השמי as it says יום שמי, שני, אחד etc. Rashi gives two explanations, both amounting to the fact that the physical world had been created, but it lacked a revelation of G-d's purpose. That would be the Five Books of Moses on Shavuot. Rashi's first pshat says that the ה is referring to the Five Books of Moses¹. His second Pshat says that it means *The Sixth Day* - the one that gives meaning to everything – טיון – the day of the giving of the Torah².

The Ten Sayings of Creation were like the outer garment – the body of the world; while the Ten Commandments is like the soul³. A body without a soul is dead. So too the world without the Torah is had no purpose⁴. The earth, in its current state was but a vessel to be filled up. Hence the very next verse says:

בראשית ב (א) וַיִּכְלֹו הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם:

וַיִּכְלֹו means that G-d turned the entire cosmos into a כלי – one whose content would be provided by the Torah and then used by man⁵.

So, had the Jews not accepted the Torah, the world would have been destroyed⁶. This is reflected in the Rashi who brings the words of the Sages on the verse:

שמות, יט יז: וַיִּתְּצֵבּוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר⁷

On which Rashi says:

שנתלש ההר מקומו ונכפה עליהם כגיגית (שבת פח)⁸:

¹ רש"י, בראשית א (לא) יום השמי. הוסיף ה' בשמי בגמר מעשה בראשית לומר שהתנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם ישראל חמשה חומשי תורה.

² רש"י, שם: ד"א יום השמי כלם תלויים ועומדים עד יום השמי הוא שמי בסיון (ס"א שביום ו' בסיון שקבלו ישראל התורה נתחזקו כל יצירת בראשית ונחשב כאילו נברא העולם עתה וזהו יום השמי בה"א שאותו יום ו' בסיון) המוכן למתן תורה:

³ There was another ten, the Ten Plagues. These came to complete and clarify the Ten Sayings of Creation, to show that G-d was and is still involved in recreating the world at every moment, just as He once brought it into being. Just as – בדבר ד' שמים נעשו – so too בשמים ד' נצב בשמים (Or Gedalyahu, Pesach, pg. 138, Pachad Yitzchak)

שפת אמת במדבר - לשבועות (שנת תרל"א): ועשרת הדיברות נגד עשרה מאמדות כ"ש בזה"ק.
⁴ בראשית – בשביל התורה שנקראת ראשית

⁵ That being done, G-d is now finished with this phase of His creation:

(ב) וַיִּכְלֹו אֱלֹהִים בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:

⁶ מסכת שבת דף פח ע"א: תנאי התנה הקב"ה אם מעשה בראשית, אם מקבלים ישראל את התורה, מוטב, ואם לאו אחזיר את העולם לתהו ובוהו

⁷ יט יז: וַיִּוָּצֵא מִשָּׁה אֶת הָעַם לְקִרְאֵת הָאֱלֹהִים מִן הַמִּחְנָה וַיִּתְּצֵבּוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר:

⁸ רש"י, שם: בתחתית ההר - לפי פשוטו ברגלי ההר ומדרשו שנתלש ההר מקומו ונכפה עליהם כגיגית (שבת פח):

It is not that G-d forced them to accept the Torah, says the Maharal, but rather that He was showing them the natural consequences of not accepting it. If they refused, the entire world would lack meaning. The world would then simply self-destruct.

But then, even more surprising, they accept by saying¹ נעשה ונשמע¹ - unconditionally. Surely, a more reasonable response would have been to say: "Show us the Torah. We will look it over. We will show it to our lawyers. We want to examine the fine print. We will get back to you in a week." Not only would that be more reasonable, but it would surely lead to a greater acceptance – acceptance of what they knew instead of what they did not know.

However, the Jews were not coming to the Torah from scratch. There had been 5 generations of Jews since Avraham began to intuit the Torah and to harmonize his entire being with its contents. The 2000 years of Torah had begun with the souls that Avraham Avinu brought into his yeshiva². After all, the physical world is but a parallel of the spiritual world³. For the Torah is the blue-print from which G-d created the world⁴. A sensitive and wise soul can learn the one from the other. And the descendents of Avraham Avinu had been consolidating and integrating his insights.

מסכת יומא דף כח: אמר רבי חמא ברבי חנינא: מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם. היו במצרים ישיבה עמהם, שנאמר "לך ואספת את זקני ישראל". היו במדבר ישיבה עמהם, שנאמר "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל". אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה, שנאמר "ואברהם זקן בא בימים". יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה היה, שנאמר "ויהי כי זקן יצחק". יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה היה, שנאמר "ועיני ישראל כבדו מזקן".

Rebbe Chama the son of Rebbe Chanina taught that from the days of our Forefathers, yeshivos have never ceased from among us. When we were in Egypt, we had yeshivos... When we were in the desert, we had yeshivos... Avraham was an elder who sat at the head of a yeshiva... Yitzchak was an elder who sat at the head of a yeshiva... and Yaakov was an elder who sat at the head of a yeshiva.

And so, at Sinai, all of nature lined up with all that they had learned for five generations in such a way that it became obvious to the Jewish people that without the Torah they are cut off from all life forces - they will literally be buried on the spot. The Torah was not going to be a shock to them. נעשה ונשמע – the only thing that is holding them back from keeping it in its entirety (keeping it as *commanded beings*) is the actual hearing of its contents⁵.

When the Torah was given at Sinai, everything was again reconnected to its ultimate roots in the Torah⁶. The hidden מאמר – “sayings” - of the 10 Sayings of Creation now translated into the open דבור – “speakings” - of Sinai⁷. The life-force of the Torah spread into all reality, translating into all languages, and allowing for a ‘face-to-face’ relationship with G-d⁸.

Now G-d’s offer of the Torah to the nation was not simply a gift of holy wisdom. G-d was offering, along with the giving of the Torah, a relationship with Himself. In fact, he was

שבת דף פח ע"א: ויתיצבו בתחתית ההר אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם
¹ שמות כב (ז) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ידוד נעשה ונשמע:
² עבודה זרה ט.

³ Avraham, Yitzchak, Yaakov, Levi, Amram, Moshe. The fifth, sixth and seventh generations stood at Sinai.

⁴ ב"ר פ"א: הביט בתורה וברא את העולם
ב"ר ח: אלפיים שנה קדמה תורה לעולם
⁵ רבינו יונה, שערי תשובה

⁶ שפת אמת שם: אבל ביום מתן תורה נתגלה זה ונדבק הכל בהשורש.
⁷ שפת אמת שם: שפי' מאמר בחשאי ובהסתר. ודיבור הוא התגלות.

⁸ שפת אמת שם: ח"ש פנים בפנים דיבר ה' עמכם. וכן מ"ש מכל דיבור נתמלא העולם בשמים. וכן מ"ש נחלק לשבעים לשונות. הכל כנ"ל שאז נתגלה ונמשך חיות התורה לכל הנבראים.

offering a ברית, a covenant. Now, there is no such thing as a unilateral covenant. A covenant requires both parties to accept¹.

And they did. Hence we say אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו – in our blessings on the Torah. There were two distinct stages at Sinai. First, a covenant (אשר בחר בנו) and then the giving of the Ten Commandment (ונתן לנו את תורתו)².

G-d was promising the Jewish people that, through this covenant, they would live above the normal laws of history - סגלה לי וְהִיְיָתֶם לִי סִגְלָה (this is what is meant by a סגלה), just as, on Pesach, their birth had been abnormal. It had to be that way. There was no other way that the Jews would survive. Leave them to the normal laws of history, and they would simply not make it.

The verse makes it a quid-pro-quo: “Keep my covenant (and not just my laws) and I will respond in kind.”

שמות יט ה) וְעַתָּה אִם שְׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקִלִּי וְשָׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיְיָתֶם לִי
סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ³:

Klal Yisrael responded with ונעשה ונשמע. Note, that the pasuk stresses that this was in the context of accepting the Bris - שמות כב (ז) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ידוד נעשה - ונשמע:

¹ ספר העיקרים

² גר"א

³ שמות יט ו) וְאֵתֶם תְּהִי־לִי מִמְלַכְתּוֹת כְּהַנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבַּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

Tisha B'Av

1. Day of the Past and the Future

Tisha B'Av appears to be a day of mourning for the past. Yet, the Jewish people are not a people who live in the past. When the great anti-Semitic historian, Arnold Toynbee, accused the Jews of having a fossilized religion, a religion that was once dynamic but no more, the world saw it for what it was: naked hatred in the guise of scholarship. In this essay, we will show that we remember the past only in order to have a future, and that future is expected to be much more than was ever achieved before.

Tisha B'Av is a day which is a combination of mourning and of Yom Kippur. We 'borrow' the five afflictions-abstentions of Yom Kippur, and we also add many customs of mourning¹. But whereas we go into Yom Kippur rejoicing at the Kaparah, the purification atonement we are about to receive, we go into Tisha B'Av with a completely different frame of mind: we are sad and in mourning, we dip our bread in ashes at the Suedah HaMafsekes, we dim the lights in shul, we sit on the floor, we don't learn anything but the Torah relating to the sadness of the day, etc.²

It is our contention that the mourning relates to the past, to the loss, while the Yom Kippur aspects relate to the future. They come to give us the purity and atonement which will allow us to achieve what we have failed to do until now; the rebuilding of the Temple.

Yom Kippur is a day of vision, of setting our horizons for the future. On Yom Kippur we are like angels, removed from every physical distraction. Yet, we are not meant to stay as angels. Yom Kippur is an artificial day, a day when we see what the possibilities are of where we could be. We come back into the world post-Yom Kippur, infused with a vision and an understanding of our own potential. Tisha B'Av is the national equivalent of Yom Kippur: it infuses us with a national vision of the Messianic Era and the building of the Third Temple.

However, it would seem that even the mourning reflects something of our vision for the future. The mourning itself purifies us for the future – it is not mere suffering of the consequences of the past³. When we mourn, we don't do so for something that existed in the

¹שו"ע אורח חיים סימן תקנד: תשעה באב אסור ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה ואסור לקרות בתורה ונביאים וכתובים ולשנות במשנה ובמדרש ובגמ' בהלכות ובאגדות משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב ותינוקות של בית רבן בטלים בו אבל קורא הוא באיוב ובדברים הרעים שבירמיה ואם יש ביניהם פסוקי נחמה צריך לדלגם:

²שו"ע אורח חיים סימן תקנה: (ב) יש מי שנוהג לשכב בליל תשעה באב מוטה על הארץ ומשים אבן תחת ראשו: הגה ויש לאדם להצטער בענין משכבו בליל תשעה באב שאם רגיל לשכב בב' כרים לא ישכב כי אם באחד (תוספות סוף תענית) ויש בני אדם משימים אבן תחת מראשותיהם זכר למה שנאמר ויקח מאבני המקום שראה החורבן (מדככי דמועד קטן) מיהו עוברות שאינן יכולין להצטער אינן חייבות בכל אלה (תוספות) וימעט אדם מכבודו ומהנאתו בט"ב בכל מה שאפשר: שם תקנד(א) ... ואסור לקרות בתורה ונביאים וכתובים ולשנות במשנה ובמדרש ובגמ' בהלכות ובאגדות משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב ותינוקות של בית רבן בטלים בו אבל קורא הוא באיוב ובדברים הרעים שבירמיה ואם יש ביניהם פסוקי נחמה צריך לדלגם: שם (כ): אין שאלת שלום לחבירו בת"ב והדיוטות שאינם יודעים ונותנים שלום משיבים להם בשפה רפה ובכבוד ראש:

³ של"ה הקודש: כי ד' הוגה (איכה א) – יכול על מגן (היינו בחינם). תלמוד לומר: "על רוב פשיעה" (שם). קשה איך היתה הוה אמינא שבחינם ישלח ד' פורעניות ... [אבל הפירוש הוא] שלא יהיה יוצא מזה פעולה טובה נצחית, רק המכות והיסורין הם לנקום מהם על מה שעברו, על זה אמר: על רוב פשיעה, כלומר המכות והיסורים מזככים אותם ומדברים הקליפות, והם נקראים "רוב פשיעה".

distant past; rather we mourn for something more immediate – the current loss to ourselves, the loss to fulfill our own potential¹. (After all, the Temple has not been built today by us, so we are mourning our own inadequacies²). Moreover, each individual purification leads to a cumulative national purification, and none of the suffering of any exile, gets lost. All combine to bring us closer to the Geula³, when every fast day will turn into joy⁴.

The mourning builds up from the beginning of the 17 weeks to Tisha B'Av. It is the end of a 40 day period which begins with Rosh Chodesh Tammuz. These are times of difficulty and danger for the Jewish people⁵. This period intensifies from the fast of the 17th of Tammuz, a day when five great tragedies occurred⁶. There are then 3 weeks left, and we stop shaving and listening to music. Come Rosh Chodesh Av, we intensify our mourning.⁷

¹ שלי"ה הקודש : והמתאבל, נראה בעיניו כאילו עתה נעשה החורבן ... ואז מזדכך לגמרי ומתבטלות הקליפה

² נתיבות שלום

³ שלי"ה, שם : שכל הגלויות והצרות יבאיו באחרית הימים לטובה, והן לתכלית עצם הטוב

⁴ שלי"ה, שם : כי הארבעה צומות יהיו "לששון ולשמחה" (זכריה ח), אשר על זה בא הרמז בתורותינו הקודש שאמר אהרון : "חגלדי מחר" (שמות לב), ומצאתי בקונטרס האר"י ז"ל שהדברים כפשוטם, כי יש מחר שהוא לאחר זמן, ויהיה חג לד' מחר, שהוא שבעה עשר בתמוז, כי יהיה לששון ולשמחה.

⁵ אר"י ז"ל

⁶The Gemorrah (Taanis 28B) reports that 5 tragedies befell the Jewish people on the 17th of Tammuz.

1. Moshe Rabbeinu broke the tablets.
2. In Bayis Rishon, the daily offering in the Temple was discontinued.
3. In Bayis Sheni the walls of Jerusalem were breached (In Bayis Rishon this took place on the 9th of Tammuz).
4. Apostomos burned a Torah scroll
5. He placed an idol in the Temple

רמב"ם פ"ה מהל' תענית הל' ב: ... ושבעה עשר בתמוז וחמשה דברים אירעו בו נשתברו הלוחות ובטל התמיד מבית ראשון והובקעה ירושלים בחורבן שני ושרף אפוסטומוס הרשע את התורה והעמיד צלם בהיכל: (ע"פ הגמ' בתענית כח:)

⁷שו"ע אורח חיים סימן תקנא: משנכנס אב ממעטין בשמחה ובר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לישתמיט מיניה דריע מזליה: הגה מילה שהיא מר"ח עד ט' באב נוהגין שהמוהל ובעל ברית ואבי הבן לובשין בגדי שבת (מנהגים) אבל בלאו הכי אסור אפילו בשבת של חזון אין מחליפין ללבוש בגדי שבת כ"א הכתונת לבד (מרדכי הל' תשעה באב והגהות אשירי פ"ב דתענית ואגודה ורוקח) אבל פורשין פרוכת של שבת אם לא שאירע ט' באב בשבת ונדחה שאז אין פורשין פרוכת של שבת ומי שיש לו נשואין בשבת נחמו מותר ללבוש בגדי שבת בשבת של חזון (מהרי"ל):

ספר התודעה פ' לג: משנכנס ח' אב ממעטין עוד יותר בשמחה, והיינו שאין שמחים כלל. ובחדש זה אין מזלם של ישראל טוב, לכן מי שיש לו דין עם גוי ישתמט ממנו בחדש זה, כל החדש. ואם אי אפשר לו להשתמט כל החדש - לפחות עד עבור תשעה באב: ולפי שאסור לשמוח בימים אלה - אסור לעשות שום דבר המביא לידי שמחה, ולכן אין עוסקים בבנין של שמחה כגון בנין בית חתנות, או ציור וכיור וסידור לדירתו. וכן אין נוטעים נטיעה של שמחה כגון אילנות העשויים לצל או לריח. וכן אסור כל בנין שאין צריך לו לדירתו רק שעושים אותו להרחבה בלבד. ... ואפילו בערב שבת (חזון) אסור לו לרחוץ כל גופו, ואפילו בצונן, רק ראשו ופניו וידי ורגליו בצונן. ומי שרגיל לרחוץ כל ערב שבת בחמים, ירחוץ גם בערב שבת זו בחמים (בלי סבון), אבל רק ראשו ופניו וידי ורגליו,

We take further steps in this direction on the week in which Tisha B'Av falls¹ and again on the day before Tisha B'Av². The crescendo of this is Tisha B'Av, followed by a rapid winding down on the 10th of Av³. It is interesting that Yeshivos declare a vacation immediately after this, perhaps in recognition of the intensity of this time, but more obviously because it represents the end of a cycle of time. The new cycle begins with Elul, and is the next logical step after the Tisha B'Av cycle. The crescendo of that cycle is from Rosh Hashana until Simchas Torah. It too is a 3-week cycle. In a sense these two sets of three weeks parallel – the 3-week cycle of mourning is the anti-holiness of the 3-week cycle of holiness beginning Rosh Hashana⁴.

This step-by-step approach to mourning is in the reverse order of regular mourning. Mourning usually starts out with seven days of shiva, which parallels Tisha B'Av day. The Shloshim, a milder form of mourning, follows, which is akin to the 9 days, after which there is a year of mourning which is akin to the first part of the three weeks until the 9 days. This is because *normal mourning reflects an irreparable loss*, the death of a loved one who will never return. The most intense grief is at the beginning. The implications of the death are immediately apparent and we plunge into the deepest mourning, slowly emerging back into normal life.

But the mourning of Tisha B'Av is for something which we hope to get back one day. The mourning is not because of an irreparable loss; *it is rather an attempt to realize the greatness of what we lost in order to rebuild something even greater.* The first two Temples neither brought in the Messianic era nor did they even correct the sin of the First Man and Woman. The Third Temple, however, will achieve both.

In fact, as far as the mourning of the past is concerned, not a day goes by when a Jewish home does not reflect on the enormity of the loss of our two Temples. We remind ourselves on every happy occasion, women never wear all their jewelry at once, and every home has an unpainted square in remembrance of the destruction⁵. People who approach the

ולא כל גופו. הנוהג לטבול כל ערב שבת - מותר לו לטבול גם בערב שבת 'חזון', אבל מי שמבטל לפעמים הטבילה בערב שבת אחר - אסור:

¹תענית כט ע"א: אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה (ע"ב): אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין

²יש שלא לומדים תורה ערב ט' באב אחרי חצות וסעודה מפסקת אינה סעודה רגילה. כתב הרמב"ם פ"ה מהל' תעניות הל' ט': זו היא מדת כל העם שאינן יכולין לטבול יתר מדאי אבל חסידים הראשונים כך היתה מדתן ערב תשעה באב היו מביאין לו לאדם לבדו פת חרבה במלח ושורה במים ויושב בין תנור וכירים ואוכלה ושותה עליה קיתון של מים בדאגה ובשממון ובכיה כמי שמתו מוטל לפניו וכזה ראוי לחכמים לעשות או קרוב מזה ומימינו לא אכלנו ערב תשעה באב תבשיל אפילו תבשיל של עדשים אלא אם כן היה בשבת:

³שו"ע אורח חיים ס' תקנח: (א) בתשעה באב לעת ערב הציתו אש בהיכל ונשרף עד שקיעת החמה ביום עשירי ומפני כך מנהג כשר שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בליל עשירי ויום עשירי: הגה ויש מחמירין עד חצות היום ולא יותר (הגהות מיימוני) אם חל תשעה באב בשבת ונדחה ליום א' מותר לאכול בשר ולשתות יין יום ב' אבל בלילה אסור מפני אבילות של יום (מהרי"ל):

⁴ נתיבות שלום

⁵ספר התודעה פ' לג: משחרב בית המקדש תקנו חכמים שבאותו הדור שבכל זמן ובכל דבר שיש בו שמחה, יעשו בו דבר שיהא זכר לחרבן הבית. וסמכו תקנתם על הכתוב (תהלים קלז): אם אֶשְׁכַּח יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי וגו' אם לא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׁמֹחֲתִי, ולכן כשמסיד אדם ביתו ישאיר מקום אמה על אמה בלא סיד, כנגד הפתח - ויש נוהגים לעשות זכר זה למעלה מן הפתח - כדי שיראהו תמיד ויזכור החרבן ויתאונן עליו:

וכן התקינו שבכל עת כשהאדם עורך שלחן לעשות סעודה לאורחים, מחסר ממנו מעט ומניח מקום פנוי בלי קערה מהקערות הראויים לתת שם. כל זה בסעודה הנעשית בחול, ואפילו היא סעודת מצוה, אבל בסעודת שבת ויום טוב האסורים באבלות, לא יחסר שום דבר:

Temple Mount for the first time in 30 days tear their garments. After the destruction, some Sages stopped eating meat and drinking wine, but they were persuaded that this was too extreme. All of this is intended to help us to say, "We will never get used to a life without a Temple. We will never reconcile ourselves to the current situation¹."

The weeping of many generations for the desolate land would rectify the weeping without reason which was the sin of the first generation.

Although Tisha B'Av also relates to this mourning, it goes much deeper than this. Tisha B'Av gives us a glimpse into what it would be like for the Jewish nation to be subject to the normal rules of Jewish history. It is a day ²מיועד לפורעניות, a day when G-d's Hester Panim partially removes the supernatural protection we normally have and subjects us to the destructive forces of the enemy. Of course, however, we can never be fully destroyed, for G-d's Covenant with us is eternal.

To understand something of the eternal nation of the Jewish people, one needs only go see the Roman Cardo excavated under the Jewish Quarter³. One of the tragedies of Tisha B'Av was the fall of Beitar. After the crushing of the Bar Kochba revolt (132-135 CE), the Romans had had enough of the Jews. They decided to eradicate any memory of their beloved capital Jerusalem. The old Jerusalem was ploughed under and a new Roman garrison town, Aelia Capetelina, was placed in its stead. The town was declared 'Juden-rein', once and for all. The Romans besieged every wretched cave in the Judean desert, sometimes for years, which had a few Jews hiding there. The Jewish problem would be no more.

Yet today, the Cardo is but a ruin and the Roman nation is long gone. Underneath the Cardo are even older ruins, belonging to the 1st and 2nd Temple periods, for we Jews preceded

וכן התקינו שאשה המתקשטת בתכשיטיה, לא תתקשט בכל התכשיטין שיש לה, רק תמיד תשיר אחד לזכר החרבן. וכשחתן נושא אשה לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפילין. וכן נוהגין לשבור כוס תחת החופה. וכל אלה הדברים כדי לזכור תמיד את ירושלים בחרבנה:

שו"ע אורח חיים סימן תקס

(א) משחרב בית המקדש תקנו חכמים שהיו באותו הדור שאין בונים לעולם בנין מסוייד ומכויר (פירוש מצוייר) כבנין המלכים אלא טח ביתו בטיט וסד בסייד ומשייר מקום אמה על אמה כנגד הפתח בלא סיד והלוקח חצר מסויידת ומכוירת (פירוש מצויירת) ה"ז בחזקתה ואין מחייבים אותו לקלוף בכותלים:

(ב) וכן התקינו שהעורך שלחן לעשות סעודה לאורחים מחסר ממנו מעט ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם וכשהאשה עושה תכשיטי הכסף והזהב משיירה מין ממיני התכשיט שנוהגת בהם כדי שלא יהיה תכשיט שלם וכשהחתן נושא אשה לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפילין: הגה ויש מקומות שנהגו לשבור כוס בשעת חופה או לשום מפה שחורה או שאר דברי אבילות בראש החתן (כל בו) וכל אלה הדברים כדי לזכור את ירושלים שנאמר אם אשכחן ירושלים וגו' אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי:

(ג) וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם: הגה וי"א דוקא מי שרגיל בהם כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר או בבית המשתה (טור) ואסור לשומעם מפני החורבן ואפילו שיר בפה על היין אסורה שנאמר בשיר לא ישתו יין וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי הקדוש ברוך הוא על היין: הגה וכן לצורך מצוה כגון בבית חתן וכלה הכל שרי (תוספות וסמ"ג והגהות מיימוני):

(ד) וכן גזרו על עטרות חתנים שלא להניח כלל ושלא יניח החתן בראשו שום כליל שנאמר הסר המצנפת והרם העטרה וכן גזרו על עטרות הכלה אם היא של כסף אבל של גדיל מותר לכלה ודוקא לחתן וכלה אבל בשאר כל אנשים ונשים לא גזרו:

(ה) אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה:

¹נתיבות שלום, במדבר עמ' קצ: הגרוע ביותר הוא כאשר משלימים עם המצב כמות שהוא

²לשון הרמב"ם פ"ה מהל' תענית הל' ג': ... ובו ביום המוכן לפורענות חרש טורנוסרופוס הרשע ממלכי אדום את ההיכל ואת סביביו לקיים (ירמיהו כ"ו) ציון שדה תחרש:

³The part of the Cardo visible today is the Byzantine extension of the original Cardo.

the Romans. Interestingly, above the Cardo are modern Jewish apartments. Thriving Jews look down at the relics of a long gone nation. What is the secret?

We weep because we are aware that as the Chosen People it is unnatural for us to be subject to natural laws. We weep because this is the way of finding our way back to G-d, the source of our eternal existence to begin with. Napoleon, when he saw Jews mourning for the Temple on Tisha B'Av, predicted that a nation whose memory is so long and so vivid would have a great future. Indeed, Tisha B'Av not only reflects our past, it reflects our future as well. It is the vivid pain of the past which fuels our optimism for the future. Tisha B'Av itself reflects this future. We do not say Tachanun on Tisha B'Av because Megillas Eichah refers to it as a Moed¹. This reflects the future, when this day of great sorrow will become a day of great rejoicing, the day on which the Mashiah is most likely to come. In fact, three times a day we express our hope and confidence that Jerusalem will be rebuilt. Better to live the reality without the Temple than to have it and not feel for it². The desire itself represents the first and most important phase in the rebuilding of the Temple³.

It is this which is the secret of our never forgetting. The pain of the past perforce becomes dulled over time. G-d decreed that a person should eventually dim his memory of a beloved one who has died. But of Jerusalem and its Temples we say: "If I will forget thee, oh Jerusalem, let my right hand forget its cunning, etc.," for the inherent holiness of the Temple was never lost and we will one day rebuild the outer structures which will hold and express this holiness. "If I will forget thee, oh Jerusalem – if I will ever relate to you as lost ..."⁴.

Rav Wolbe⁵ points out that if we do not say Tachanun on Tisha B'Av, then it must be that we already have some of that holiness now. Right now, in our days, we must therefore have a taste of a Moed on Tisha B'Av. Indeed, the very mourning of our distance from G-d is a type of closeness. We miss our relationship with HaSh-m and we long for the closeness again. That is a sign of a healthy relationship. Moed, says Rav Hirsch, is a place or a time in which "G-d finds Himself together with His people," and Tisha B'Av is a type of getting together with G-d. But how do we express this in a way that will lead to a resolution of the problem? If we really knew what we were missing, perhaps we could really mourn. But, for many of us, we are, as the Shulchan Aruch describes it, mourning that we do not know how to mourn. We are told that if we get the mourning right, we will also merit to be a part of the rejoicing when the Temple will be rebuilt⁶.

To get to the bottom of this we have to understand what we had, what we lost and why we lost it.

¹שו"ע אורח חיים סימן תקנב: (יב) אין אומרים תחנון ערב ט' באב במנחה משום דאיקרי מועד (ואם הוא שבת א"א צדקתך מהר"ל ומנהגים):

²נתיבות שלום במדבר קצ: הגעגועים לדבר הם יותר גדולים מעצם הדבר

³נתיבות שלום שם עמ' קצא: ובמיוחד בג' השבועות של בין המצרים שבהם מעוררים כלל ישראל ביותר את התשוקה לבנין בית המקדש ... היא ... התחלתה של בנין בית המקדש

⁴נתיבות שלום במדבר קצ: וכבר אמרו ז"ל (מס' סופרים פ' כא) גזרה על המת שישתכח מן הלב שנאמר (תהלים לא) נשכחתי כמת מלב, אבל כאן כתוב אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, כי ירושלים היא דבר חי שאין השכחה שולטת בו לכן אם אשכחך ירושלים שהיינו שאראה אותך כדבר שאבד ואיננו ח"ו תשכח ימיני

⁵Alei Shor, Chelek Aleph

⁶שו"ע אורח חיים סימן תקנד: (כה) כל האוכל ושותה בת"ב אינו רואה בשמחת ירושלים וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה וכל האוכל בשר או שותה יין בסעודה המפסקת עליו הכתוב אומר ותהי עונותם על עצמותם:

The Temples were destroyed because the inner spirituality, which was their purpose, has been emptied out of them. The Babylonians and the Romans simply came to push over an empty shell. However, that was a reflection of a previous time, the sin of the Spies, when the Jews first erected a barrier of insensitivity between themselves and the Divine Presence. When they reported to the people how difficult it would be to conquer the land, the Omnipotence of G-d was reduced in the eyes of the people. They wept bitter tears of helplessness, further consolidating the distance between them and G-d¹, and they left a spiritual legacy that was to express itself again and again.

When we mourn on Tisha B'Av, it is therefore not only for the loss of the Beis HaMikdash, but also in order to correct the underlying defects. We have already talked about the closeness we feel out of realizing that we are far from G-d. Hence the word Moed used for Tisha B'Av.

Let us take another look at the word Moed. The word Moed means a destination, the end of a journey². (Thus the *Ohel Moed* is the *ohel* towards which one travels.) Tisha B'Av is an anti-Moed. The word applied to Tisha B'aAv means that the Tisha B'Av events did not just happen, but rather that there was enormous Hashgacha in the destruction. What looked like HaSh-m's abandonment of the Jewish people to normal historical forces turned out to be a precise Mishpat, a wake up call to get us back on track. The Hashgacha means that if we can tune into and correct the reasons for the initial destruction, we can turn that day of mourning into a day of joy. So, *Tisha B'Av is not just a day of the past, it is a day of the future as well.*

It would seem that *whereas the mourning aspect of Tisha B'Av relates to the past, the Yom Kippur aspect relates to the future.* Yom Kippur is a day when we are like *Malachim*, angels, removed from this world. It is, in a sense, an artificial day, for as Jews, we are meant to engage the world; not to be detached from it. And so, all of our days but one are not Yom Kippur days. Yom Kippur enables us to take ourselves out of the world for the moment in order to have an overview of who we are and where we are headed. It allows us to develop a vision for ourselves for the coming year. We then have to plunge into that year and try and actualize our vision.

We are certainly much more like the generation of the second Temple rather than the first. As such, our strength is also likely to be in our unity. But there are deeper reasons to consider this to be so.

This world is a place for Avodah for the individual. There is no reward in this world for what a person does, and therefore the nature of this world is not to be fair so much as it is to give everyone the challenges that are perfect for their growth. However, although this is true of the individual, it is not necessarily true of the nation as a whole. The second verse of Shema, written in the plural to the whole nation, makes it clear that if we fulfill G-d's will things will go well for us – we will live on the land, have rain at the right time, and reap

¹ Michtav MeEliyahu as adapted by Rav Nisson Wolpin in Seasons of the Soul.

² רב משה שפירא, שליט"א

The Maharal explains that our very first Mitzvah as a people was $\text{וְאַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ}$, which determines the $\text{וְיָצִיאָתָּךְ מִצִּירְיָתְךָ}$ (and which itself is called a וְיָצִיאָתָּךְ). This was to teach us that, with וְיָצִיאָתָּךְ , G-d places us on a path.

abundant crops¹. If we do not fulfill G-d's Will, the rain will stop, there will be no crops and we will ultimately be kicked off the land².

Tisha B'Av is all about a national tragedy. It is clearly a case of the nation, as a whole, not acting with integrity and suffering the consequences. We mentioned that there is a Yom Kippur aspect to Tisha B'Av. It might be said *that whereas Yom Kippur is for individual atonement, Tisha B'Av is the Yom Kippur for the Tzibur as a whole.*

Let us take this a little deeper. In his Daas Tevunos, the Ramchal tells us that the purpose of creation is not just the completion of the individual, תקון הפרט³. Rather, it is the bringing of the whole of creation, the entire history of man, to a state of holistic completion, תקון הכללי⁴. As long as some people are doing evil and only some are doing good, there exists a terrible חלול ד' in this world⁵. But, when everyone will naturally fulfill G-d's will, the הקב"ה's Oneness is revealed, which is the Kiddush Hash-m of גילוי יחודו. If there is one person on earth who does not yet recognize G-d's Oneness as revealed in this world, גילוי יחודו, then His Oneness is still not revealed to anyone of us⁶. We are therefore all dependent on each other to

וְהָיָה אִם שָׁמַע תְּשָׁמְעוּ אֶל מְצֻוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וְלִעְבֹדוֹ בְּכֹל לְבַבְכֶם וּבְכֹל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפֹּת דַּגְנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ וְאֶכְלֹת וְשָׂבַעְתָּ:

וְשָׁמַעְתֶּם אֶת דְּבַרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וְקִשְׁרַתֶּם אֶתְּם לְאוֹת עַל יְדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפוֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמְדַתֶּם אֶתְּם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בְּסֵם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדַרְךָ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ: וְכִתְבֹתֶם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֵיךָ: לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאֲבֹתֵיכֶם לְתַתּוֹ לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ:

³ In (דף ב דף ו) and in (דף לב) Ramchal explains that if the purpose of the world had been exclusively to reward the righteous and punish the wicked, then the cycle of people living and being rewarded and punished could have gone on forever. There would be no need to bring this process to a conclusion by ending the order of the world as we know it and entering into the Messianic era.

דעת תבונות דף לב: "והנה כל זה נגד השכר ועונש ונגד הבחירה. ואם היתה הכונה באמת להעמיד הבחירה והשכר ועונש דהיינו שיהיה העולם תמיד בנוי מבני בחירה, להיות צדיקים או רשעים כרצונם, ותמיד יהיה טוב לצדיקים או רע לרשעים, היה צריך שיהיה זה תמיד, ולא יהיה לו הפסק." ובהארות האיר לט' קסו: כי למה יבטל [הרע]? וכבר איננה רק לרעים, והרי הוא מוגבל בתחומו שלא לעשות כטבעו הרע אלא כמשפט הראוי

But, it is ultimately G-d's will that even the evil person benefit from His goodness. In ultimate terms, G-d does not want the possibility that somebody can disobey His Will, and deprive the world of His maximum bestowal of goodness. Therefore, he also does not want the punishment that goes with that negative choice. Punishment is, in ultimate terms, evil, and needs, at some stage, to come to an end. Everything has to ultimately lead to a situation where G-d can bestow good on everyone, even the *Reshaim*. Although the *Reshaim* will be punished, that is only the means to get them to the end. Punishment then is not an objective good: it is a means to an end. Because it is not objectively good, it does not have permanence. It too, must ultimately be destroyed. All of this requires that at some stage we move into a higher plane of existence where we are all maximally predisposed to receiving G-d's goodness.

⁴ רמח"ל דעת תבונות (דף לב): אין סוף הכונה על השכר ועונש אלא על התיקון הכללי

⁵ ר' פרידלנדר שם: [ב]מצבינו עתה יש חילול ד' עצום ונורא בבריאה

⁶This includes non-Jews as well:

רמב"ם פי"א מהל' מלכים הל' ד: ...אם עשה [כל הדברים האלה]...הרי זה משיח בודאי ויתקן את העולם כולו לעבוד את ד' ביחד שנאמר כי אז אהפוך על עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ד' ולעבדו שכם אחד.

contribute our unique, individual spiritual perfection to a symphony of mankind proclaiming the Oneness of the Creator¹. That symphony is called ימות המשיח², a time when we will engage in pure spirituality² and we will no longer be attracted to evil³. It is then, at a time of tremendous wisdom and insight⁴, that Tisha B'Av will become a day of rejoicing, for the Third Temple will be built.

So, we see that there is no such thing as one individual achieving his true purpose unless the whole community does as well. *G-d's revealed Oneness is an all for one and one for all zero sum game. So, when the Sages tell us that the reason for the destruction of Bayis Sheini was Sinas Chinam, it was not just because the Jews of that time were at such a low level. Rather, it was just this that destroyed the one opportunity to reveal the ultimate purpose of the world.* We are in such pain on Tisha B'Av that we do not greet each other, but the silence is one of communal bonding – we all feel the pain together. And together we look to the future, to the glorious resolution of that pain.

R.S.R. Hirsch: Israel's most cherished ideal is that of the universal brotherhood of mankind. Almost every prayer we utter contains reference to the hastening of this end. (The 19 Letters, 15th letter.)

¹רמח"ל דעת תבונות (דף קפט): אמנם כלל תיקון הבריאה חילק אותו האדון ב"ה בין כל הנשמות אשר עשה לעבדו

²רמב"ם הלכות מלכים יב, ד
לא נתאוו הנביאים והחכמים ימות המשיח לא כדי שישלטו על כל העולם ולא כדי שירדו בגוים ולא כדי שינשאו אותם העמים ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה ולא יהיה להם נוגש ומבטל כדי שיזכו לחיי העולם הבא

³רמח"ל מאמר העיקרים, בגאולה
שירבה הטוב בכל הצדדים ויסור הרע לגמרי בין במה שנוגע לנפש ובין במה שנוגע לגוף דהינו לב האבן יעשה לב בשר, והוא שתגבר בבני האדם הנטייה לטובות ובאפן שלא ימשכו אחרי החמר כלל אלא ינטו תמיד לעבודה ולתורה ויתגברו בה וכו'

⁴רב צדוק הכהן תקנת השבים דף 161 בנוגע להמשיח עצמן

2. Day of Destruction

Many great tragedies happened on Tisha B'Av¹ (see the last essay on Tisha B'Av). Were we to mourn every tragedy that had befallen the Jewish people, we would mourn every day of the year. There would be no room for anything else. Instead, we spend a day of mourning and fasting, sitting on the ground and contemplating that vast Jewish history of pain and destruction. We mourn, first and foremost for the Chillul HaSh-m of G-d's people being dejected and in galus²; the great Chillul HaSh-m of Titus sticking his sword into the Paroches and seeing blood come out, as if the Shechina had been torn away from the Jewish people³.

The greatest of these tragedies around which most of our Kinos center, was the destruction of the two Temples. (see the previous essay for why). We know the destruction of the First from the verses in Jeremiah. The great wheels of history, auspicious things happening on an auspicious day and bad things on a bad day, now determined that the Second Temple too would be destroyed on that same day⁴.

The Sin of the Spies

The roots of Tisha B'Av go back further, however, to the Sin of the Spies. When the Jewish people wept in response to that report, G-d said. God then decreed that they would wander in the desert, and that all adult males of that generation would not merit to enter the Land of Israel. The Holy One, blessed be He, said to them: You have wept without cause, therefore I

¹ תענית פ"ד משנה ו': חמשה דברים ארעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והבקעה העיר, ושרף אפסטמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל. בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר. משנכנס אב, ממעטין בשמחה: בספר התודעה פ' לג: ועוד מצאו את אבותינו רעות רבות וצרות ביום המר והנמהר הזה, ביום תשעה באב, גם בדורות שאחרי החרבן; והגדולה שבכולן - גרוש ספרד שהיה בשנת חמשת אלפים מאתיים חמשים ושתיים. שכך היתה הגזרה של פרדיננד מלך ספרד שעד יום האחרון של חדש יולי מן השנה ההיא לא תמצא עוד רגל ישראל על אדמת ספרד ונתנה להם ארכה שני ימים, עד השני באוגוסט מאותה שנה, ואותו יום, תשעה באב היה ובעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארצות ספרד' והופקרו לשבי ולחרב ולביזה ולגלי ים ולטרף לחיות רעות, הולכי שתיים והולכי ארבע:

² של"ה: ועם ד' האומה הישראלית ניתנו לדבר ולחרב ולרעב ושבי ולביזה, ועד היום הם בין האומות ככבשה בין הזאבים ובחרפה ובבוז, וכל זה הוא חילול ד' (כנאמר "לא לנו כי לשמך תן כבוד וגו' למה יאמרו הגוים איה נא אלוקיהם. " (תהלים קטו)

³ שלי"ה, שם: ראה העלבון מחילול ד', כשגידר טיטוס בפרוכת, ויצא ממנו דסף קסבר וכו' (מס' גיטין נו), ואף שלפי האמת היה

⁴ מסכת תענית כט: ובשניה מנלן דתניא מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב

will set [this day] aside for a weeping throughout the generations to come¹. That decree was handed down on the ninth of Av, 1312 BCE².

At that time, the Jewish people cried³, from the Sanhedrin down⁴, because they were too close to G-d and would continue to be so. They felt that they could not continue in the Land of Israel with the intense Hashgacha that they had experienced in the desert⁵. They would rather go back and suffer under the Egyptians⁶. G-d's response was that they would get what they wanted - distance from Him. But, He assured them, they would cry for generations⁷, and their future cries would be because of that distance. As a result of that distance they would see their Temples destroyed, and they would cry. Because of that distance they would see their land taken over by others, and they would cry in their exile. That crying would already be the right type of crying; it would be the cry of wanting to get closer to G-d, not further away, and it would lead to where the original crying led away from - return to the land and the ushering in of the messianic era⁸.

¹תענית כח: אמר ר' יוחנן אותו יום ערב תשעה באב היה, אמר הקב"ה אתם בכיתם בכיה של חנם, אני אקבע לכם בכיה של דורות

²מסכת תענית דף כט עמ' א, בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ:

³יד א: ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא:

⁴דרש"י יד א ופירש רש"י שבאו כולם ביחד בערבוביא - ילדים דוחפים את הזקנים

⁵ענין מה שכתבנו באריכות בענין הזה בפרשת שלח לך

⁶יד (ג) ולמה ה' מביא אתנו אל הארץ הזאת לנפול בחרב נשינו וטפנו יהיו לבז הלוא טוב לנו שוב מצרימה:
(ד) ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה:

⁷תרגום יונתן יד א: וארימת כל כנישתא ויהבו ית קליהון ובכו עמא בליליא ההוא ואתקביעת להון ההוא ליליא לבכותא לדריהון ע"כ וכן בתענית (כט) הם בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות והרמב"ן (יד א) הקשה: ולא ידעתי מאיזה רמז שבפרשה הוציאו זה ... אולי ידרש זה מפסוק (לא) וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה, יאמר וטפכם כאשר אמרתם לבז יהיה בבא עת פקודתם כי אני פוקד עון אבות על בנים, והבאתי אותם עתה שידעו את הארץ ידיעה בלבד, אבל לא שיירשו אותה לדורות והכתוב ירמוז בכיוצא בזה, ולא ירצה לגזור רעה רק בענין תוכחת על תנאי: וחז"ל דרשו שבכיתם ליל תשעה באב היה. ענין ברבינו בחיי יד אחשבון התאריכים ושם כתב עוד: ועוד דרשו בו בכה תבכה, בכה על ממלכת ישראל תבכה על ממלכת בית יהודה, בכה על ירושלים תבכה על ציון, בכה על עשרת השבטים תבכה על יהודה ובנימן. ומצינו חורבן בית ראשון שהיה בלילה ... חורבן בית שני היה ג"כ בלילה ... וכל המאורעות האלה לישראל היו בלילה בעונש הבכיה שעשו בלילה הזה. ועוד מצינו שבלילה הזה נגזר החורבן והפזור לישראל בגלות וגו' ע"ש שהוכיח ג"כ מהנביאים ומן הכתובים שבכיה זו הוקבעה לדורות שיהיו מפוזרין בין האומות והמשיך: ומאותה שעה נגזרה גזרה על ביהמ"ק שיחרב

⁸ספר התודעה, אליהו כי טוב פ' לג: 'אתם בכיתם בכיה של חנם - ואני אקבע לכם בכיה לדורות' - כלום נוקם ונוטר הוא הקב"ה ובעל חמה? ועוד, אבות אכלו בוסר ושני בנים תקהינה - ואלה הדורות מה חטאו. והלא די להם לדור של הבנים הראשונים שהמתינו בכניסתם לארץ ארבעים שנה עד תום כל דור אבותיהם? ואם בעוונות הבנים גלו מארצם אחרי כן, מה הקשר בין חטאות האבות לפורענות הבנים שנגזרה להיות ביום שחטאו האבות, בתשעה לחדש אב? אלא כך הוא מצע הדברים: בעוון בכיה זו של חנם לא גזר הקדוש ברוך הוא בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתְמוּ אֵלָא עַל הָאֲבוֹת שחטאו, והבנים שלא חטאו באו לארץ וירשוה. תאמר שהבנים מנוקים מעוון זה של כפית טובה מכל וכל, והלא כל כחו של האב בבנו: אכן, לא יומתו הבנים בחטא האבות, אבל שקד הקב"ה על הבנים שיהיו נטהרים משורש החטא הזה הנטוע בבנים מירושת האבות, ותחת אשר מאסו האבות בארץ חמדה בבכי של חנם ואמרו נְתַנָּה לֵאשׁ וְנִשְׁנָבָה מִצְרַיִמָּה - יהיו הבנים מתקנים חטא הראשונים בבכי של דורות רבים. כאשר יבכו בכל ארצות פזוריהם על ארץ חרבה, וגם כי יהא להם מרגוע שם ויחיו

On that fateful day, the 9th of Av, G-d decreed that all those who reached the age of 60 would die¹. Every 9th of Av² for the next 37 years³, 15,000 Jews reached that age, lay down in their graves and perished⁴. In fact, in a frightening scenario, every Jew lay down in his self-dug grave and went to sleep. In the morning, those below 60 woke up, while those who had reached that age passed away in the night⁵.

And indeed, G-d's promise to the Jews was fulfilled in a frightening fashion. Tisha B'Av became the day in which the first two Temples were destroyed.

The First Temple

The destruction of both Temples is given heart-rending descriptions by the Sages.

In the first, the Leviim were in the middle of their song⁶. They were chanting the words: "And He hath brought upon them their own iniquity; and will cut them off in their

ברוחה - לא ישכחו את ארצם ויבכו עליה בכי אמת ויזילו דמעה על ארץ חרבה וישתוקקו לעלות ולחונן עפרה גם בשממותה ויאמרו:

שם: "ינעם לנפשי הלך ערום ויחף עלי חרבות שממה אשר היו דביריך": אמור מעתה, צדקה עשה הקב"ה עם ישראל, שבשעה שגזר עליהם חרבן וגלות בדורות אחרונים, קבע שעת הגזרה באותו יום של החטא הראשון, כדי שיהו הבנים מתקנים בבכיים שבדורות רבים, את אשר קלקלו האבות הראשונים, וכל עמי תבל יאמרו, אך בנים הם לציון, וכל כובשיה ומחריביה זרים הם לה - יצאו מתוכה, ושבנו בנים לגבולם:

¹ספר התודעה, שם: גם אותם שעליהם היתה הגזרה, לא מתו במדבר קודם שמלאו להם ששים שנה. ולפי שצפה הקדוש ברוך הוא שעתידיים בני ישראל לחטוא בחטא מרגלים, ויהיו כלים במדבר בעוון זה.

²ספר התודעה, שם: כל אלה שנמלאו להם ששים שנה והיו עתידיים למות באותה שנה - כולם ביום אחד מתו, בט' באב:

³ספר התודעה, שם: ואף על פי שלשון חכמים שנזכר למעלה: 'וכך עשו ארבעים שנה' לא דברו חכמים אלא בלשון תורה: בַּמִּסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תָּרַתֶּם אֶת הָאָרֶץ, אַרְבָּעִים יוֹם, יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה, תִּשְׁאוּ אֶת עֹנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וְגו'; ברם, שתי השנים שכבר עברו עליהם במדבר עד שעת הגזרה והשילום, גם הן נכנסו בכלל ארבעים שנה אלה; ולא היו להם לישראל במדבר אלא שלשים ושבע ימי תשעה באב של אבל ומספד בלבד: כיצד? תשעה באב של שנה ראשונה, עדין היה קודם חטא המרגלים, תשעה באב של שנה שניה - בו ביום חטאו ובו יצאה הגזרה אבל עדין לא החל השילום, עד לשנה הבאה. גם תשעה באב של השנה האחרונה לא מת בו איש, כי ויתר להם הקב"ה את השילום האחרון, כמו שיאמר להלן בעז"ה:

⁴ספר התודעה, שם: לכך מתחילה, בעודם עדין במצרים, פזר הקב"ה את התולדות שיהיו נולדים כל שנה מספר שנה, כחמשה עשר אלף זכרים בני קימא. וכשנגזרה עליהם הגזרה אחרי כן, לא מתו כולם בבת אחת אלא בכל שנה אותו מספר, חמשה עשר אלף ופרוטרוט. שכן כל מנינם של יוצאי הצבא היה שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים, חלק מנין זה לארבעים שנה - הרי חמשה עשר אלף ופרוטרוט שמתו בכל שנה עד תום כל הדור ההוא:

⁵ספר התודעה, שם: 'כל ערב תשעה באב היה הכרוז יוצא: 'הכל יצאו לחפור חפריים (קבריים) וישנים בהם!' ובשחרית הכרוז יוצא: 'יבדלו החיים מן המתים!' והיו בודקים אותם ונמצאו חמשה עשר אלף ופרוטרוט חסרים בכל שנה, וכך עשו ארבעים שנה 'יום לשנה, יום לשנה' - הרי ארבעים שנה וכו': הכל נכנסו לקבריהם בליל תשעה באב, רק הללו שלא נמלאו להם ששים שנה נבדלו לחיים, ובני הששים נבדלו למות וכיסום בעפר. גם את יתר הקבריים סתמום עפר ולא השאירו פתוחים לשנה הבאה, כי אמרו, אולי ירחם ה' את השארית ויבטל מהם את הגזרה עד השנה הבאה:

⁶תענית כט ע"א: כשחרב בית המקדש בראשונה אותו היום ערב תשעה באב היה מוצאי שבת היה מוצאי שביעית היתה ומשמרתה של יהויריב היתה והלויים היו אומרים שירה ועומדין על דוכנם ומה שירה היו אומרים וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם ולא הספיקו לומר יצמיתם ה' אלהינו עד שבאו נכרים וכבשום

own evil,”¹ when the Baylonians entered.² When the Babylonians came in, the Leviim committed mass suicide. Before they all jumped from the Temple roof, they turned to G-d and said: ‘Master of the Universe, as we did not have the merit to be faithful treasurers of your Temple these keys are handed back into Thy keeping’. They then threw the keys up towards heaven. There emerged the figure of a hand that received the keys from them³. They then grabbed the musical harps and trumpets of the Temple and jumped with them into the flames, followed closely by the maidens who would sew the curtains of the Temple⁴.

The Temple then burned throughout the tenth of Av, and Rav Yochanan wanted to make the 10th the day of mourning. But the Sages decreed that the day on which the tragedy began is more significant⁵.

(Concerning the First Temple, one verse indicates that the destruction occurred on the seventh of Av,⁶ while another cites the 10th of Av⁷. Rabbinic tradition reconciles the conflicting accounts: On the seventh of Av the sanctuary was breached and the heathens performed depraved acts there on that day and on the following day. In the afternoon of the ninth of Av, the enemy set fire to the Temple and it burned throughout the 10th. The ninth of Av was designated by the sages as the day of commemoration, since the start of a catastrophe, namely the lighting of the fire, is more significant than its unfolding.)

So thorough was the destruction of the First Temple that archeologists find no trace of it today (though they find plenty of signs of the Second Temple). The Babylonians literally ensured that the entire structure would be reduced to dust and ashes.

King Tzidkiyahu and his sons fled through a tunnel which extended from his house towards Jericho, but G-d caused a deer to run on the top of the tunnel which allowed them to be captured by Nevuzaradan⁸, the Babylonian general. Both Tzidkiyahu and his sons pleaded

¹תהלים צד: וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם

² מסכת תענית דף כט עמ' א

³תענית כט ע"א: תנו רבנן משחרב הבית בראשונה נתקבצו כיתות כיתות של פרחי כהונה ומפתחות ההיכל בידן ועלו לגג ההיכל ואמרו לפניו רבונו של עולם הואיל ולא זכינו להיות גזברין נאמנים יהיו מפתחות מסורות לך וזרקום כלפי מעלה ויצתה כעין פיסת יד וקיבלתן מהם והם קפצו ונפלו לתוך האור

⁴ ספר התודעה, פ' לג: כשראו הכהנים והלויים שנשרף בית המקדש, נטלו את הכנורים ואת החצוצרות ונפלו באש ונשרפו. כשראו הבתולות שהיו אורגות בפרוכת, שנשרף בית המקדש, נפלו באש ונשרפו.

⁵ מסכת תענית, כט: כתיב ובחדש החמישי בעשור לחדש היא שנת תשע עשרה [שנה] למלך נבוכדנאצר מלך בבל בא נבוזראדן רב טבחים עמד לפני מלך בבל בירושלם וגו' ותניא אי אפשר לומר בשבעה שהרי כבר נאמר בעשור ואי אפשר לומר בעשור שהרי כבר נאמר בשבעה הא כיצד בשבעה נכנסו נכרים להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני ותשיעי סמוך לחשכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל היום כולו שנאמר אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב והיינו דאמר רבי יוחנן אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו של היכל בו נשרף ורבנן אתחלתא דפורענותא עדיפא

⁶ מלכים ב כה ח-ט

⁷ ירמיהו נב יב

⁸ ספר התודעה, פ' לג: ספר התודעה, פ' לג: כשראה צדקיה כן, יצא לברוח במחילה שהיתה הולכת מביתו עד ערבות יריחו, מקום שאמת המים באה. זמן הקדוש ברוך הוא צבי, שהלך על גג המחילה, ורדפו כשדים אחרי הצבי וכשהגיעו לפתח המחילה בערבות יריחו היה צדקיהו ובניו יוצאים, ראום הכשדים ותפשו:

with Nebuchadnezer to be slaughtered first and be spared the pain of witnessing the death of the other. Nebuchadnezer then slaughtered the sons before their father, and then he gouged out his eyes and led him to Babylon¹. Tzidkiyahu cried out and declared that Yirmiyahu's prophecy, that he would be led to Babylon but would not see it, had now come true².

Yirmiyahu, whose prophecies we read as two of the three Hafotaras in the 3 weeks, was totally distraught. He followed a trail of blood as his beloved Jews were being killed on the way ahead of him. He saw the tiny footsteps of little children, bent down and kissed their imprint³. He collected and kissed the dismembered fingers and toes of the Jews and wrapped them in his Talis⁴. When he caught up to them he kept on putting his head in the chains of the people, but Nevuzaradan forced him out⁵. He walked with them to the border of Babylon and then decided to turn back to be with the Jews who remained in Israel⁶. When the exiles raised their eyes and saw Yirmiyahu departing, they broke out into loud weeping and cried out, 'Our father Yirmiyahu, are you forsaking us?' And of this it is said: 'By the rivers of Babylon there we sat, we also wept.'⁷. Yirmiyahu responded and said, 'I summon heaven and

¹ ספר התודעה, פ' לג: שלח אותם נבוזראדן אצל נבוכדנצר. אמר לו: אמור, צדקיהו, מה ראית למרוד עלי? באיזה דין אדונך, אם בדין אלקיך - חיב אתה להרג, שנשבעת בשמו לשקר; אם בדיני מלכות - חיב אתה ליהרג, שכל מי שעובר שבועתו של מלך חיב להרג: ענה צדקיהו: הרגני ראשון, שלא אראה בדם בני; ובניו אומרים ומבקשים ממנו: הרגנו תחילה, שלא נראה דם אבינו שפוך על הארץ. וכן עשה להם: שחטם לפני אביהם ואחר כך חטט את עיניו ונתן בתנור והוליכו בבלה:.

² ספר התודעה, פ' לג: והיה צדקיהו צווח ואומר בואו וראו, כל בני אדם, שהיה ירמיהו מתנבא עלי ואומר לי: לבבל אתה הולך ובבבל תמות ובבל עיניך לא יראו; - ולא הייתי שומע לדבריו; והריני בבבל - ועיני לא רואות אותה:

³ ספר התודעה, פ' לג: הלך לו לדרכו, התחיל צווח ואומר: באיזו דרך הלכו להם החטאים? באיזו דרך הלכו האבודים? אני אלך ואובד עמהם! היה הולך ורואה השביל מלא דם והארץ מרובצת בדם הרוגיה מכאן ומכאן. כבש פניו לארץ וראה פרסות רגלים של יונקים ועוללים שהיו הולכים בשבי. היה גוחן לארץ ומנשק:

⁴ שם: היה ירמיהו הולך ובוכה וכן אמר: חבל עליך, יקרת המדינות! ובחזירתו היה רואה אצבעות ידיים ורגלים מקוטעות ומושלכות בהרים והיה מלקטן ומגפפן ומחבקן ומנשקן ונותן לתוך טליתו ובוכה עליהן ואומר: בני, לא כך הזהרתי ואמרתי לכם: תנו לה' אלקיכם כבוד בטרם יחשיך וטרם יתגפפו רגליכם על הרי נשף (ירמיה יג). על אותה שעה נאמר (שם ט): על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה - על אותם הרים נאים ומשובחים אשא בכי ונהי ועל נאותיו של יעקב שנהפכו לקינה:

⁵ ספר התודעה, פ' לג: כשהגיע לגלות גפפם ונשקם. היה רואה כת של בחורים נתונים בקולרין - ונותן את ראשו עמהם, ונבוזראדן בא ומעבירו מהם, וחוזר ורואה כת של זקנים קשורים בשלשלאות - ונותן את צוארו עליהם, ובא נבוזראדן ומעבירו מהם:

⁶ ספר התודעה, פ' לג: היה בוכה לנגדם והם לנגדו. ענה ואמר להם: אחי ועמי, כל כך ארע לכם על שלא הייתם שומעים לדברי נבואתי. כיון שהגיע לנהר פרת, ענה נבוזראדן ואמר לו: אם טוב בעיניך לבוא איתי בקל (ירמיה מ). חשב ירמיהו בלבו ואמר: אם אני הולך עמהם לבבל, אין מנחם לגלות הנשארת מהם בירושלים. יצא לו מהם

⁷ תהילים קלז: (א) על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון; (ב) על ערבים בתוכה תלינו כנרותינו; (ג) כי שם שאלונו שובינו דברי שיר ותוללינו שמחה שירו לנו משיר ציון; (ד) איך נשיר את שיר יהוה על אדמת נכר; (ה) אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני; (ו) תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי; (ז) זכר יהוה לבני אדם את יום ירושלם האמרים ערו ערו עד היסוד בה; (ח) בת בבל השדודה אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו; (ט) אשרי שיאחז ונפץ את עלליך אל הסלע:

earth to witness that if you had wept once while you were still in Zion you would not have gone into exile.' Yirmiyahu then wailed and wept¹.

After the Babylonians conquered Jerusalem, they left it as a protectorate with its own Jewish king, Zedekiah, uncle of the deposed Jehoiachin, the legitimate king taken into captivity. Zedekiah ruled for nine years and then decided, with the people, to throw off the yoke of the Babylonians, who appeared to have lost interest in Judea.

There seemed to be a chance of getting the Egyptians to help the Jews. Jeremiah warned against playing with this kind of political fire. As Jeremiah pointed out, the Jews would have to submit to Babylon, like it or not, or be crushed. He went about with a wooden yoke around his neck to make this plain to everyone. The people, however, did not like this, and another prophet, Hananiah ben Azur, broke the frame in public and proclaimed that the yoke of Babylon would indeed be broken within two years.

It was Hananiah, however, who was broken, and he died within the year. Jeremiah was imprisoned for spreading alarm and despondency. His colleague Uriah ben Shemaiah, was murdered by the king's guards.

Zedekiah, with the agreement of the people, went ahead to plot with Egypt. The Babylonians returned and crushed the last remnant of semi-autonomous Jewish sovereignty in Israel.

We never recovered from the loss of the First Temple. The Holy Ark was hidden below the Temple Mount. (Once a priest saw a block of pavement that was different from the others. Before he could finish telling a fellow-priest about it, his soul departed. On another occasions, two priests were sorting the woods for the maaracha when the axe of one of them slipped from his hand and fell on that place, whereupon a flame burst forth and consumed him².) Prophecy stopped, the Jews were exiled and as we saw, the remnant that had stayed on the land was eventually exiled to Egypt, their last leader, Gedaliah ben Achikam, assassinated.

More important than this we lost the Shechinah. This loss was not so much a consequence of the destruction as its cause. Mere man could hardly dislodge G-d Himself, and, as long as He chose to be in the Temple, it could not be destroyed. The Jews sinned; G-d left the Temple and only an empty shell was left. The Temple was, in a sense, already destroyed by the time the Babylonians got there. They had but to push down its now hollow walls³.

¹ ילקוט שמעוני, תהלים קלז: על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון. א"ר יהודה אמר רב מלמד שהראה הקב"ה לדוד חרבן בית ראשון וחרבן בית שני, בית ראשון על נהרות בבל, בית שני זכור ה' לבני אדם את יום ירושלים. כיון שהגיע ירמיה לנהר פרת ענה נבזראדן ואמר לו אם טוב בעיניך לבא אתי בבל, חשב ירמיהו בלבו אם אני הולך עמהם לבבל אין מנחם לגלות הנשאר מהם, נטלו הגליות את עיניהם וראו את ירמיה שפרש מהם, געו כלם בבכיה וצווחו רבינו ירמיה הרי אתה מניחננו, שם בכו שנאמר על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו, ענה ירמיה ואמר להם מעיד אני עלי שמים וארץ אלו בכיתם בכיה אחת עד שאתם בציון לא גליתם:

² מסכת יומא דף נד ע"א: תנא וחכמים אומרים ארון בלשכת דיר העצים היה גנוז אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה רצפה משונה מחברותיה ובא והודיע את חבריו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו ביחוד ששם ארון גנוז מאי הוה עביד אמר רבי חלבו מתעסק בקרדומו היה תנא דבי רבי ישמעאל שני כהנים בעלי מומין היו מתליעין בעצים ונשמטה קרדומו של אחד מהם ונפלה שם ויצתה אש ואכלתו וגו' (ועיין שם דף נג ע"ב שיש דעה שהארון לבבל הוטל).

³ ילקוט שמעוני איכה - פתיחתא - רמז תתקצו: אמרו בשעה שבקש הקב"ה להחריב את בית המקדש, אמר כל זמן שאני כתובה אין האויבים נוגעים בה, אלא אכבוש עיני ממנה ואשבע עליה שלא אזקק לה עד שת קץ ויבאו אויבים ויחריבו אותה, מיד השיב הקב"ה ימינו והחזירה לאחוריו שנאמר השיב אחור ימינו מפני אויב

G-d's presence on earth was now greatly hidden¹. It became much harder to connect with spirituality and to see G-d's Hashgocha in everything. Even after the Second Temple was built, the miracles of the Beis Hamikdash never returned. Some even feel that the time of the Second Temple never really ended the galus. It was but a brief respite in our long and bitter sojournings².

The Second Temple and its Aftermath.

During the time of the Persians, Ezra and Nechemiah led a small portion of the people, 42 000 Jews, back to Israel. The Second Temple was built, to be rebuilt on a much grander scale by Herod, which he finished a short while before the Romans destroyed it again.

The build up to the destruction were long and clear. The Talmud reports that for forty years before the destruction of the Temple the lot (to decide which of the two goats would become the Chatos HaPnim) did not come up in the right hand; nor did the crimson-colored strap become white; nor did the westernmost light shine; and the doors of the Heichal would open by themselves (showing that they were wide-open to our enemies³), until R. Jochanan b. Zakkai rebuked them, saying: Heichal, Heichal, why do you bother yourself so? I know about you that thou will be destroyed, for Zechariah ben Ido has already prophesied concerning you: Open your doors, O Lebanon, that the fire may devour your cedars⁴.

Twice a day the priests offered up a sacrifice donated by the emperor, until one day the revolutionaries persuaded the Kohanim to reject his bull as being unsuitable for having a blemish. This was an insult the Romans did not take lightly, and they sent in a punishment squad, which only served to arouse the hotheads to greater rebellion.

Insult followed insult on both sides, and this led to open war with Rome. The moderate party, in this case the landed gentry and the Rabbinic party, sought compromise with the ruling powers. The revolutionaries, however, would have none of this, and provoked the Romans further until war was inevitable. The Temple became an armed fortress and held out to the end, but Roman power was supreme. The rebels were finally defeated and the Temple torched. This was not inevitable, but it only became so when the Zealots and their accomplices, the Sicarii, sabotaged any compromise with the Romans.

צא כבוד ה' מעל מפתן הבית (יחזקאל י) - אמר ר' אחא: למלך שהיה יוצא מפלטין שלו בכעס; משהיה בית המקדש, אמר: כל זמן שאני בתוכו אין אומות העולם נוגעות בו, אלא אכבוש את עיני ממנו ואשבע שלא אזקק לו עד עת קץ, ויבואו האויבים ויחריבו אותו. מיד נשבע הקב"ה בימינו והחזירה לאחוריו, זהו שנאמר (איכה ב): הָשִׁיב אַחֲרֵי יָמֵינוּ מִפְּנֵי אוֹיְבֵינוּ; באותה שעה נכנסו אויבים להיכל ושרפוהו:

¹ וכיון שנשרף, אמר הקב"ה: שוב אין לי מושב בארץ - אסלק שכינתי ממנה ואעלה למכוני הראשון. באותה שעה היה הקב"ה בוכה ואומר: אוי לי, מה עשיתי? השריתי שכינתי למטה בשביל ישראל, ועכשיו שחטאו, חזרתי למקומי הראשון; חס ושלום, שחוק לגויים הייתי ולעג לבריות!

² אברבנל

³ רש"י

⁴ מסכת יומא דף לט ע"ב: תנו רבנן ארבעים שנה קודם חורבן הבית לא היה גורל עולה בימין ולא היה לשון של זהורית מלבין ולא היה נר מערבי דולק והיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן עד שגער בהן רבן יוחנן בן זכאי אמר לו היכל היכל מפני מה אתה מבעית עצמך יודע אני בך שסופך עתיד ליחרב וכבר נתנבא עליך זכריה בן עדוא פתח לבנון דלתיו ותאכל אש בארזין אמר רבי יצחק בן טבלאי למה נקרא שמו לבנון שמלבין עונותיהן של ישראל אמר רב זוטרא בר טוביה למה נקרא שמו יער דכתיב

In the last week before Tisha B'Av, the Jews on the Temple Mount fought bravely, driving back the Romans again and again.

The last battle took place on the ninth day of the month of Av in the morning hours. The adjoining halls had been burned, but the Sanctuary itself and its courts were still intact. The defenders were starved and exhausted from weeks of heavy fighting and severely outnumbered. But their love for the Temple poured a new strength into their weary bodies and tired heart, and again and again they lifted their weapons and beat the Romans back, performing deeds of incredible heroism until the last moment.

Even the most heroic resistance could not prevail when G-d withdraws His Presence from the Temple. One Roman soldier rushed to the northern chambers of the Temple. Hoisted on the shoulders of another, he reached a window and threw a firebrand into the Temple. The fire spread rapidly in all directions and before long the Temple was engulfed in flames. A piercing cry of woe came from the kops of the Jews. They tried desperately to extinguish the flames, even running into them. But it was as if the fire had come down from Heaven; nothing could put it out.

The rest of that day and into then next, the tenth day of Av, the flames rose into the very heavens, accompanied by the cries of the people of Jerusalem who saw in the loss of the Temple the loss of the spiritual content of their lives, Many could not endure the sight and cast themselves into the fire, preferring to dies together with the Hous of G-d than to live without it.

When the Romans finally saw the Temple burning they rushed into it like madmen, plundering whatever they could put their hand s on. The Jews whom they met they slew mercilessly, paring neither young nor old. The number of those slain was enormous, until the very earth of the Temple Mount was covered with their bodies. The shrieks and groans of the wounded and dying, the roar of the hungry flames, the thunder of the lofty walls and turrets as they crashed to the ground, reached the ears of the starved survivors of the Upper City as they watched the spectacle in horror.

Before the fire consumed the interior of the Temple, Titus and his men entered the Holy of Holies¹. To show his contempt for the Jewish people and their G-d he committed the most disgraceful acts of desecration. After they robbed the holy golden vessels they saw to it that the fire would consume whatever was still standing. Only one wall remained – the Western Wall of the Temple Mount, the Kosel Maaravi – and from there the Presence of G-d has never departed².

Again, the end was a cruel one, executed by a cruel foe, but only after the provocative actions of the minority and the Zealots. In the end, it was grave communal strife that hastened the destruction of the Temple. As with the First Temple, G-d's Shechinah had already left allowing the Romans to complete the outer shell of the real destruction that had already taken place. Of Titus, the Sages stated: You have burned a burned building, you have grinded ground flour³.

¹ ר"י מיגאש מובא בריטב"א ביומא נד: בשעה שנכנסו עו"ג להיכל מצאו כרובין מעורין זה בזה. הקשה הרב בן מגאש ז"ל דהא בב"ב אמרינן שלא היו פניהם איש אל אחיו אלא כשהיו עושין רצונו של מקום ויש מתרצים דהתם בכרובין דמשה אבל הכא בכרובים דצורתא שבכותלים תמיד היו מעורין. ותימא דא"כ היכי אמרי' לעיל שהיו מראין להם כרובין דצורתא להראות חיבתן לפני המקום. והנכון כמו שפ' הרא"ם ז"ל דהני נמי בנס היו מעורין עכשיו אלא שנעשה נס לרעה כדי לגלות ערותן:

² History of the Jewish People, adapted from Yekutiel Friedner's Diverei Y'mei HaBayit Hasheini, pg. 193-4

³ סנהדרין צו: היכלא קליא קלית קימחא טחינא טחנת ילקוט שמעוני איכה - פתיחתא - רמז תתקצו: אמרו בשעה שבקש הקב"ה להחריב את בית המקדש, אמר כל זמן שאני כתובה אין האויבים נוגעים בה, אלא אכבוש עיני ממנה ואשבע עליה שלא אזקק לה עד עת קץ ויבאו אויבים ויחריבו אותה, מיד השיב הקב"ה ימינו והחזירה לאחוריו שנאמר השיב אחור ימינו מפני אויב

The destruction of the Second Temple clinched Tisha B'Av as a day of great tragedy. For almost a century afterwards, the Romans continued their vicious persecution of the Jews in Palestine. This, in turn, resulted in a second rebellion against the Romans, led by Shimon Bar-Kochba. The revolt's final defeat at Beitar was also on the ninth of Av. (see below)

The Jews were down but they were not out. Rabbi Yochanan ben Zakkai asked for and received Yavneh as a refuge for the Sages to continue Torah. After a while, Rav Yochanan ben Zakkai was able to reconstitute the Sanhedrin with Raban Gamliel at its head. The Sages of several generations reached Torah greatness, but many also subsequently lost their lives. A special kinah mourns the loss of the 10 great martyrs, Rebbe Akiva and his colleagues. Torah hung on by a thread until Rav Judah HaNasi rose, aided by his close relationship with the Roman emperor-philosopher Antoninus, successor to the hated Hadrian. The Mishneh was written in this brief breathing-space in our blood-filled history.

The land of Israel was never the same. It had lost a lot of its Sages and people (those that had survived) to Babylon, and it continued to barely make it economically. The Jews were heavily taxed. The Sanhedrin only met on rare occasions. Raban Gamliel was in danger of his life and almost permanently on the move. Later generations could meet only in hiding. The Sanhedrin itself had to move from place to place¹. Reflecting the seriousness of the situation, the laws of dying for Kiddush HaSh-m were clarified at this time².

The Greeks were rising at this time, and they seemed to hate the Jews even more than the Romans, and several mini-wars broke out between Jew and Greek. The Greeks ultimately succeeded and things went from bad to worse until the Chanuka story we all know. All of this, constituted one long destruction, starting with the Temple and continuing through history, including the Holocaust, to the anti-Semitism of our day.

Beitar

Over half a century after the destruction of the Second Temple, the great city of Beitar was destroyed and all its inhabitants were slaughtered on the ninth of Av as well. This ended the Bar Kochba revolt against the Romans (132 – 135 CE) which had, until then, been remarkably successful. Bar Kochba had succeeded in carving out an independent Jewish enclave against the might of the Roman army, with Beitar as its capital. When Beitar fell, tens of thousands of Jews were killed, and their messianic hopes were temporarily extinguished³. There were 80 000 trumpets collected from the city. The Talmud tells us that there was so much blood from the massacred men, women and children flowing from Beitar

¹ מסכת ראש השנה לא עמ' ב

² מסכת סנהדרין עד עמ, א

³ רמב"ם פ"ה מהל' תענית הל' ג: ותשעה באב וחמשה דברים אירעו בו ... ונלכדה עיר גדולה וביתר שמה והיו בה אלפים ורבבות מישראל והיה להם מלך גדול ודימו כל ישראל וגדולי החכמים שהוא המלך המשיח ונפל ביד גוים ונהרגו כולם והיתה צרה גדולה כמו חורבן המקדש

that the blood flowed all the way to the Mediterranean Sea¹. For seven years the Gentiles fertilized their vineyards with the blood of Israel without using manure².

In the wake of the Bar Kochba revolt, Hadrian had had enough of the Jews and was determined to wipe them out completely. He realized that he had to start off with Jerusalem. In the fifth blow on the ninth of Av, Hadrian ordered his general Tur(a)nus Rufus to plow over the Temple area and the surrounding city³. Jerusalem then became a Roman garrison town. It was renamed Aelia Capitolina, and access for Jews was prohibited.

Other Tragedies on Tisha B'Av

This ill-omened date reverberated later in our history. In 1095, Pope Urban II proclaimed the beginning of the first Crusade, and in 1290 Jews were expelled from England on this day. The expulsion of the Jews from Spain by Ferdinand and Isabella was originally set for the end of July 1492. A two-day extension meant that the ninth of Av was the last day that a Jew was allowed on Spanish soil. The Nazis cynically began the deportations from the Warsaw ghetto to the Treblinka death camp on the ninth of Av 1942. Most recently, in 1994, terrorists bombed the Jewish community center in Buenos Aires, Argentina, killing 86 people and wounding some 300 others.

On the eve of the ninth of Av 1914, Germany declared war on Russia, thus beginning World War I, a war whose results led to World War II as well. on the Ninth of Av in 1940, Himmler presented his plan for the "Final Solution" to the Jewish 'problem' to the Nazi Party in Germany. Two years later, on Tisha B'Av of 1942, the Nazis began deporting Jews from the Warsaw ghetto to Treblinka where almost all of them were summarily killed.

In 1989, Iraq walked out of talks with Kuwait on Tisha B'Av, leading up to the first Gulf War. The Lebanese war of 2006 began on the 17th of Tammuz. On Tisha B' Av, the missiles reigning down on the Northern cities of Israel reached their zenith, killing a record eight people.

¹ מסכת גיטין דף נז עמ' א: בשעה שלכדוה והרגו בה אנשים ונשים וטף עד שהלך דמן ונפל לים הגדול שמא תאמר קרובה היתה רחוקה היתה מיל תניא רבי אליעזר הגדול אומר שני נחלים יש בבקעת ידים אחד מושך אילך ואחד מושך אילך ושיערו חכמים שני חלקים מים ואחד

² מסכת גיטין דף נז עמ' א: במתניתא תנא שבע שנים בצרו עובדי כוכבים את כרמיהן מדמן של ישראל בלא זבל

³ רמב"ם פ"ה מהל' תענית הל' ג: ובו ביום המוכן לפורענות חרש טורנוסרופוס הרשע ממלכי אדום את ההיכל ואת סביביו לקיים (ירמיהו כ"ו) ציון שדה תחרש:

3. Mourning – Reasons and Form

Every year on the ninth of Av, Jew around the world mourn the destruction of the First and Second Temples, destroyed in the years 586 BCE and 70 CE respectively. It is not enough that we go through life caring only about our personal spiritual well being – we have also to care for the Jewish nation as a whole¹. One Tisha B'Av, Napoleon passed a synagogue on Tisha B'Av and saw people sitting on the floor, mourning and groaning. He stated that a people that can mourn its past for 2,000 years is also a people with a future, one that will see its sovereignty restored and its Temple rebuilt².

In fact, we ought to realize that without the redemption of the Jewish People as a whole, we are all up the creek³. Either we will all get to the Redemption together; or none of us will be redeemed. The Rambam tells us that it is a positive command to cry out, do Teshuva and sound trumpets any time tragedy besets Klal Yisrael, and the Sages added fasting - and someone who simply attributes the suffering to nature or chance is expressing cruelty – total alienation and lack of identification with that situation⁴. It would seem that of all these things, the primary focus is the Teshuva. The fasting is to identify with the pain of the past. But the past was caused by a lack of spirituality. And, if we don't try and correct that lack, it is as if we have contributed to the destruction⁵. What emerges is that our Teshuvah, our pain and our actions, of each and everyone of us, really makes a difference¹.

¹ מסילות ישרים, פ' יט: והנה החסיד כזה מלבד העבודה שהוא עובד במעשה מצותיו על הכונה הזאת, הנה ודאי צריך שיצטער תמיד צער ממש על הגלות ועל החורבן, מצד מה שזה גורם מיעוט כביכול לכבודו ית', ויתאוה לגאולה לפי שבה יהיה עילוי לכבוד השם יתברך, והוא מה שכתב התדב"א שהבאנו למעלה, ומתאוה ומיצר לכבוד ירושלים וכו', ויתפלל תמיד על גאולת בני ישראל והשבת כבוד שמים לעילוי. ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים וכו', המפני תפילתי יכנסו הגליות ותצמח הישועה? תשובתו בצדו, כאותה ששנינו (סנהדרין ל"ח): לפיכך נברא אדם יחידי כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם, וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם והקב"ה שמח בזה:

²Napoleon planned to restore the Jewish people to Palestine at the time of his invasion of Egypt in 1799, but his conquest was thwarted by the British admirals Horatio Nelson and Sidney Smith, and his plan for resettling the Jews never materialized.

³ מסילות ישרים, שם: שהרי אי אפשר לכבוד העליון להתרבות אלא בגאולתן של ישראל וברבוי כב

⁴ רמב"ם, הל' תענית פ"א הל א-ג: (א) מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור שנאמר (במדבר י') על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו: (ב) ודבר זה מדרכי התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב (ירמיהו ה') עונותיכם הטו וגו' וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם: (ג) אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות הוא שכתוב בתורה (ויקרא כ"ו) והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי: (ד) ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שתבוא על הצבור עד שירוחמו מן השמים ובימי התעניות האלו זועקין בתפלות ומתחננים ומריעין בחצוצרות בלבד

⁵ ילקוט שמעוני, תהלים קלז: שאלו את ר' אליעזר דורות האחרונים כשרים מן הראשונים, אמר להם עדיכם בית הבחירה. אבותינו העבירו את התקרה שנאמר ויגל את מסך יהודה אבל אנחנו פעפענו את הכתלים שנאמר האומרים ערו ערו עד היסוד בה, ללמדך שכל דור שאינו נבנה בימיו מעלה עליו הכתוב כאלו החריבו, מאי טעמא לפי שלא עשה תשובה.

The roots of Tisha B'Av go back to the Sin of the Spies (see the essay above). The Jewish people cried² because they felt that the Land of Israel would give them no respite from the intense Hashgacha that they had experienced in the desert³. They would rather go back and suffer under the Egyptians⁴. G-d's response was that they would get what they wanted - distance from Him. But, He assured them, they would cry for generations,⁵ and their future cries would be because of that distance. said to them: You have wept without cause, therefore I will set [this day] aside for a weeping throughout the generations to come⁶. That decree was handed down on the ninth of Av, 1312 BCE⁷.

This was subsequently the date of the destruction of the two Temples. The first Temple was destroyed by the Babylonians. On the seventh of Av, Nebuzaradan, Nebuchadnezzar's general, entered the Temple and ate therein; he set it alight at the end of the ninth day, and it burned throughout the tenth⁸. One Sage, R. Yochanan, wanted to fix the mourning for the tenth because the greater part of the Temple was burnt thereon. However, the Sages decided to declare the fast for the 9th of Av, because it was on the 9th that the process began and the beginning of any misfortune is the greater moment⁹.

¹ מסילת ישרים, פ' יט: ציון היא דורש אין לה, ופי' ז"ל (סוכה מ"א): מכלל דבעיא דרישה. הרי כאן שחייבים אנחנו בזה, ואין לנו ליפטר מפני מיעוט כחנו, כי על כיוצא בזה שנינו (אבות פ"ג): לא עליך המלאכה לגמור ואי אתה בן חורין ליבטל הימנה

² יד א: ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא:

³ עיין מה שכתבנו באריכות בענין הזה בפרשת שלח לך

⁴ יד ג) ולמה ה' מביא אתנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו יהיו לבז הלוא טוב לנו שוב מצרימה:
ד) ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה:

⁵ תרגום יונתן יד א: וארימת כל כנישתא ויהבו ית קליהון ובכו עמא בליליא ההוא ואתקביעת להון ההוא ליליא לבכותא לדריהון ע"כ וכן בתענית (כט) הם בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות והרמב"ן (יד א) הקשה: ולא ידעתי מאיזה רמז שבפרשה הוציאו זה ... אולי ידרש זה מפסוק (לא) וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה, יאמר וטפכם כאשר אמרתם לבז יהיה בבא עת פקודתם כי אני פוקד עון אבות על בנים, והבאתי אותם עתה שידעו את הארץ ידיעה בלבד, אבל לא שיירשו אותה לדורות והכתוב ירמוז בכיוצא בזה, ולא ירצה לגזור רעה רק בענין תוכחת על תנאי: וחז"ל דרשו שבכיותם ליל תשעה באב היה. עיין ברבינו בחיי יד אחשבון התאריכים ושם כתב עוד: ועוד דרשו בו בכה תבכה, בכה על ממלכת ישראל תבכה על ממלכת בית יהודה, בכה על ירושלים תבכה על ציון, בכה על עשרת השבטים תבכה על יהודה ובנימן. ומצינו חורבן בית ראשון שהיה בלילה חורבן בית שני היה ג"כ בלילה ... וכל המאורעות האלה לישראל היו בלילה בעונש הבכיה שעשו בלילה הזה. ועוד מצינו שבלילה הזה נגזר החורבן והפזור לישראל בגלות וגו' ע"ש שהוכיח ג"כ מהנביאים ומן הכתובים שבכיה זו הוקבעה לדורות שיהיו מפוזרין בין האומות והמשיך: ומאותה שעה נגזרה גזרה על ביהמ"ק שיחרב

⁶ תענית כח: אמר ר' יוחנן אותו יום ערב תשעה באב היה, אמר הקב"ה אתם בכיתם בכיה של חנם, אני אקבע לכם בכיה של דורות

⁷ מסכת תענית דף כט עמ' א, בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ:

⁸ תענית כט ע"א: בשבעה נכנסו נכרים להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני ותשיעי סמוך לחשכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל היום כולו שנאמר אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב

⁹ והיינו דאמר רבי יוחנן אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו של היכל בו נשרף ורבנן אתחלתא דפורענותא עדיפא

The Second Temple was also destroyed on the ninth of Av 70 CE, as the Sages explain: "good things are brought to pass on an auspicious day, and bad things on an ominous day". The date for the destruction of the Second Temple is less clear than the first. The Sages presume that on that awesome day that was set for destruction, the Second Temple also met its fate¹.

Reasons for the Destruction

The Sages tell us that the first Temple was destroyed because the Jews transgressed the three cardinal sins, idolatry, forbidden relationships and murder². The Second Temple was destroyed because of causeless hatred³. The Maharal explains that the difference between the first and the second Temples was that the Shechina was much more manifest in the first Temple, but not in the second. The anti-Shechina force is Tumah, and that is just what each one of the big three aveiros produce⁴. The holiness of the Second Temple derived not so much from the holiness of the Shechina, but rather from the holiness of the Jewish people. It was their unity and the unifying force of the Temple, during which no Bamos were allowed, which produced the Kedusha. This was later undermined by causeless hatred⁵.

Still, one could ask how it was possible for the Jewish people to commit all 3 of the cardinal sins. To this the Maharal replies that their very greatness meant that they had an

¹תענית כט ע"ב: ובשניה מנלן דתניא מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב אמרו

²יומא (ט ע"ב) מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני שהיה בו ג' דברים; עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים. עבודה זרה, דכתיב (ישעיה כח, כ) "כי קצר המצע מהשתרע". מאי "כי קצר המצע מהשתרע", אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, כי קצר המצע מהשתרע עליו ב' רעים כאחד וכו'. גלוי עריות, דכתיב (ישעיה ג, טז) "יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון וכו'". שפיכות דמים, דכתיב (מ"ב כא, טז) "וגם דם נקי הרבה שפך מנשה מאוד וכו'". לפיכך הקב"ה הביא עליהם ג' פורעניות נגד ג' עבירות שבידם. שנאמר (ר' מיכה ג, יב) "לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים לעיים תהיה והר הבית לבמות יער".

³שם: אבל מקדש שני, שאנו בקיאים בהם שהיו עוסקים בתורה ובמצוות ובגמילות חסדים, אמאי אחרב, מפני שנאת חנם שהיה ביניהם. ללמדך ששקולה שנאת חנם נגד ג' עבירות; נגד עבודה זרה, גלוי עריות, שפיכות דמים. ובמקדש ראשון לא היה שנאת חנם, והכתיב (יחזקאל כא, יז) "מגורי אל חרב היו בת עמי", ואמר רבי אליעזר אלו בני אדם שאוכלים ושותין זה עם זה, ודוקרין זה את זה בחרבות שבלשונם. ההיא בנשיאי ישראל הוא דהוי.

⁴מהר"ל, נצח ישראל – פ"ד: כי מקדש ראשון היה השכינה ביניהם, וזהו מעלת בית המקדש ראשון שהיה מיוחד במעלה שהיתה השכינה שורה בו. ולפיכך חורבן שלו כאשר לא היה ראוי שתשרה שכינה ביניהם, והיינו כשטמאו את בית המקדש, ואין השם יתברך שורה בתוך טומאתם, אם לא כאשר היה החטא בשוגג, ואז כתיב (ויקרא טז, טז) "וכן יעשה לאוהל מועד השוכן אתם בתוך טומאתם". ואלו ג' חטאים נקראו טומאה, כדאיתא במסכת שבועות בפרק קמא (ז ע"ב) "וכפר על המקדש מטומאת בני ישראל" (ר' ויקרא טז, טז), יש לי להביא בענין זה עבודה זרה, גלוי עריות, שפיכות דמים. עבודה זרה, דכתיב (ויקרא כ, ג) "למען טמא את מקדשי". גלוי עריות, דכתיב (ר' ויקרא יח, כד-כו) "ולא תעשו מכל התעבות ולא תטמאו בכל אלה". שפיכות דמים, [דכתיב] (ר' במדבר לה, לד) "ולא תטמאו את הארץ אשר אני שוכן בה". ולפיכך בשביל אלו ג' טומאות חרב הבית.

⁵מהר"ל, נצח ישראל – פ"ד: אבל מקדש שני, שלא היתה השכינה שורה בו כמו במקדש ראשון, ולכך לא נחרב בשביל אלו ג' עבירות. אבל מעלת מקדש שני היה מחמת ישראל עצמם. ודבר זה ברור, כי ישראל הם מתאחדים על ידי בית המקדש שהיה להם; כהן אחד, מזבח אחד, ונאסרו הבמות, שלא היה פירוד וחלוק בישראל. והדבר הזה מבואר, ועוד יתברר בפרק שאחר זה. לכך בית המקדש על ידו הם אומה אחת שלימה. ומפני כך נחרב הבית בשביל שנאת חנם, שנחלק לבבם, והיו מחולקים, ולא היו ראויים למקדש אשר הוא התאחדות ישראל. ופירוש פשוט הוא:

equal and opposite Yetzer Hara. Permeated with Kedusha, they were also racked with seduction of the intellect (idolatry), the nefesh (the taking of life, the nefesh) and the body (sexual immorality)¹. Each one of these sins caused a particular aspect of the destruction².

The Jews of Bayis Sheni were not nearly as great as the Jews of Baiys Rishon, and they therefore did not have such great Yetzer Horas. Their positive spiritual force lay not in the greatness of the individual but in the collective spirit of the nation. When national unity broke down, it caused the destruction of the Temple as well³.

Why, though, should the weakness of man specifically play itself out in the destruction of the Temple? To that the Maharal answers that the Beis Hamikdash parallels the human being⁴. The former is the soul of the world, just as man's soul sustains his body. Both are the ultimate and parallel vessels to reflect G-d's glory in this world⁵. *When man builds his inner sanctuary of his little world, he is automatically building the outer sanctuary of the larger world of the Temple*. As the Sages put it, if man builds up his Daas, it is as if he built the Temple⁶. The Maharal shows, at great length, how the specifics of human growth reflect the different parts of the Temple⁷, how each one was perfected by one of the Avos¹ and how, in Bayis Rishon, each one of the cardinal sins destroyed a different aspect of the Temple².

¹מהר"ל, שם: אמנם לפי הדברים אשר אמרנו יש לפרש גם כן, כי במקדש ראשון לפי מעלה העליונה שהיה להם במקדש ראשון, היה יצר הרע יותר גדול בהם לבטל את האדם בעצמו. ואלו ג' דברים הם שייכים אל האדם עצמו. וזה כי האדם יש בו ג' כחות; כח השכלי אשר הוא ידוע, כח נפשי הוא גם כן, ויש בו כח הגוף. וכנגד אלו הם ג' חטאים; כי עבודה זרה החטא הוא בכח השכלי, שמאמין בעבודה זרה. וגילוי עריות החטא שמטמא את גופו בזנות ובערוה. ושפיכות דם הוא לנפש, שהוא שופך דם נפש האדם, "כי הדם הוא הנפש" (דברים יב, כג). ולכך אלו החטאים היה במקדש ראשון לבטל האדם עצמו. אבל במקדש שני לא היה היצר הרע כל כך כחו גדול לבטל את האדם עצמו, רק החטא לבטל מהם מה שהם עם ישראל. וגם זה קרוב אל בטול האדם עצמו, רק כי הראשון הוא לבטל עצם האדם בחטא, אם כן הוא בטול האדם לגמרי.

²מהר"ל, נצח ישראל – פ"ד: אבל ג' עבירות אלו מטמאים החלקים, כל אחת ואחת חלק אחד, עד שהוא כולו טמא. ושנאת חנם מטמא הכל בכלל, כי עצם הנפש כולל ומאחד כל כוחות הנפש, וכאשר יש כאן שנאה, הוא פירוד וחלוק, וזהו כנגד עצם הנפש, אשר הוא הקישור אל כל הכוחות:

³מהר"ל, נצח ישראל – פ"ד: אבל בבית המקדש השני לא היה זה בעצם האדם, רק מה שהם עם אחד, וכאשר יש להם חבור ביחד הם עם אחד. אבל כאשר יש ביניהם שנאה, אינם עם אחד, ודבר זה אינו כמו עצם האדם:

⁴מהר"ל, שם: כלל הדבר, כי אלו שני דברים שקולים; המקדש והאדם. כי בהיכל השם יתברך כבוד ה' זרח עליו, וכך בהיכל האדם שוכן כבוד הנשמה, וישיבתה בהיכלה דומה לכבוד ה', כדאיתא בפרק קמא דברכות (י). הני חמשה "ברכי נפשי" כנגד מי אמרם דוד, לא אמר דוד אלא כנגד הקב"ה, וכנגד הנשמה, מה הנשמה וכו'. ולכך כאשר היו כל כוחות הנשמה בקדושה, ולא היו מטמאין אותה, גם כן השם יתברך היה שוכן בהיכל שלו בארץ בקדושתם. וכאשר נטמא האדם, אז נטמא מזה גם כן היכל השם יתברך. ויש בזה ראיות ברורות, ואין להאריך במקום הזה עוד:

⁵מהר"ל, שם: ועוד, כי מה שאמרו כי מקדש ראשון חרב על ידי אלו ג' חטאים, ומקדש שני על ידי שנאת חנם, הוא דבר נפלא. דע, כמו שיש חלופי נבראים הרבה בעולם, ובחר באדם לעבדו בפרט, והוא נבחר מכל אשר על הארץ. כך המקומות מן העולם הם הרבה בעולם, ובחר במקום אחד מיוחד, הוא המקדש. וכמו שנתן הנשמה אל האדם, שהוא ניצוץ כבודו יתברך, כך הזריח השם יתברך במקדש את כבודו ואורו. ולפיכך היכל הקודש, שהוא מקודש אל ה', מתדמה לגמרי אל היכל האדם, אשר שם כבוד הנשמה.

⁶מהר"ל, נצח ישראל – פ"ד: ודבר זה רמזו חכמים ז"ל גם כן במה שאמרו (ברכות לג.). כל אדם שיש בו דעת כאילו נבנה בית המקדש בימיו

⁷מהר"ל, נצח ישראל – פ"ד: וזה נתבאר במקום אחר באריכות. ויש בהיכל האדם ג' מחנות, ובכל אחד קדושה; הכח האחד הוא בכבוד, ונקרא כח טבעי, וממנו כחות ידועות, כח הזן והמגדל והמוליד,

Lacking that sort of greatness in Bayis Sheni and lacking Zechus Avos as well³, it was the synthesis of multiple parts which achieved Temple-holiness⁴ and therefore it was causeless hatred that broke down this whole gestalt and destroyed its source of greatness⁵.

ודבר זה ידוע למי שעייין בדברים אלו. מחנה שניה הוא בלב, כח מיוחד, וממנו כמה דברים, דהיינו נקימה ונטירה ושנאה וכמה דברים. מחנה שלישית היא במוח, וממנה המחשבה והזכרון והדעת. ואל זה נמשך צורת המקדש, שהיו גם כן בבית המקדש ג' מחנות; מחנה ישראל, מחנה לוי, מחנה שכינה. מחנה ישראל היא ירושלים. מחנה לוי - הר הבית, כי שם נקרא מחנה לוי. מחנה שכינה - העזרה וההיכל וקדש וקדשים. ודע, כי במוח יש ג' חדרים מחולקים, ששם ג' כוחות מחולקים, ואין להאריך בהם, שכבר בארנו אותם בחבור גבורות ה' (פרק כט) אצל "וירכיבם משה על החמור" (ר' שמות ד, כ), עייין שם. וכנגד זה מחנה שכינה נחלק לג' חלקים; העזרה, ששם מזבח החיצון. והיכל, ששם היה מזבח הפנימי, מנורה ושלחן. וקודש הקדשים, ששם היה הארון (שמות כה, כב).

¹מהר"ל, נצח ישראל – פ"ד: מקדש ראשון היה להם בזכות ג' אבות הקדושים, אשר מדריגתם בודאי יותר עליונה מן ישראל. וידוע כי אברהם זכותו ומעלתו - פרישותו מן הערוה, שהרי אמרו עליו במסכת בבא בתרא (טז). עפרא לפומיה דאיוב, שאמר (איוב לא, א) "ומה אתבונן על בתולה", בדאחרינא לא מסתכל, אבל בדידיה מסתכל. ואילו באברהם כתיב (בראשית יב, יא) "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את", שלא נסתכל בה כל ימיו. יצחק זכותו ההרחקה מעבודה זרה, שהרי מסר נפשו להקרבה אל השם יתברך. יעקב נגד שפיכות דמים, ודבר זה ידוע גם כן, כי יעקב הוא החיים, שהרי יעקב אבינו לא מת (תענית ה"ב). ועוד, כי הוא הפך עשו, שהיה אדמוני (בראשית כה, כה), והוא סימן אליו שיהיה שופך דמים (רש"י שם), ויעקב הפכו מרוחק מזה. ועוד, כי יעקב לא ראה קרי מימיו (יבמות עו.), ודבר זה נחשב קצת כאילו שופך דם, כי ראוי ואפשר היה שיהיה נברא ממנו אדם, ואף מזה היה יעקב מרחיק.

²מהר"ל, שם: וכאשר תדע זה, תבין מה שאמר כי בשביל שהיה בם ג' עבירות אלו, ... שכבר אמרנו כי צורת בית המקדש ראשון הוא כנגד צורת היכל האדם, שבו ג' כוחות אלו. וידוע כי מן כח טבעי - שהוא בכבד - יבוא כח התאווה אל המשגל והזנות. ובלב, אשר שם כח הרוחני, ממנו הנקימה והנטירה והאיבה, ולכך מתחדש בזה שפיכות דמים. ובמוח, אשר שם המחשבה והדמיון, ומתחדש מזה הטעות אחר עבודה זרה:

ומפני שבזמן שבית המקדש היה קיים היו ישראל במעלה עליונה, והיו דומים לאדם שהוא שלם בנפשו לגמרי. ושלימות הנפש מצד הכוחות שלו, לכך חורבן שלו היה כאשר חטאו באלו ג' דברים, אשר הם מתיחסים ודומים אל בית המקדש. וכאשר קבל האדם טומאה, ונטמאו כוחות הנפש אשר אמרנו, חרב בית המקדש. כי כבר אמרנו כי בית המקדש לישראל בערך האדם וכוחות שלו, וכאשר נטמאו כוחות נפשו, אז גם כן בית המקדש חרב. ובדאי בית המקדש ראשון יותר בשלימות, לכך היה בית המקדש בערך וביחוס האדם אשר הוא שלם מצד כל הכוחות שלו.

³מהר"ל, שם: ובית המקדש שני שלא היה כל כך במעלה, היה נגד כנסת ישראל עצמם. וכבר אמרו חז"ל (שבת נה.) כי בסוף כאשר חרב מקדש ראשון, תמה זכות אבות. ולכך היה מקדש שני נגד ישראל בעצמם. ולפיכך שנאת חנם מבטל כח כנסת ישראל, שנקרא "כנסת ישראל" על שם חבור ואחדות ישראל. וזה אמרם כי מקדש שני חרב על ידי שנאת חנם בלבד. ואלו דברים נראים קלים, אבל הם דברים עמוקים וגדולים, רמזנו לך פה, ועם כי הכל שורש אחד להם. ובחבור דרך החיים (פ"ה מ"ט) נתבאר יותר:

⁴מהר"ל, נצח ישראל – פ"ד: וכנגד זה היו שני מקדשים; מקדש ראשון נגד הנפש במה שיש בה כוחות מחולקות, והם שלש. אבל בית המקדש שני נגד הנפש בכללה, לא מצד שיש בנפש ג' כוחות מחולקות, רק הנפש במה שממנו כל שלש, והוא מקשר ומאחד כל הכוחות.

⁵מהר"ל, שם: אבל מקדש שני, שלא היה כל כך במעלה, לא היה בית המקדש שני דומה לאדם שהוא שלם מצד כל כוחותיו, רק שהוא דומה לאדם שיש בו הנפש, לא במה שיש לו הכוחות המחולקים וכל אחד הוא במעלתו ובשלימותו, רק מצד שיש לו הנפש. ומפני זה, כמו שחרב מקדש ראשון על ידי ג' אלו חטאים המטמאים ג' כוחות שבאדם, כך חרב בית המקדש שני על ידי שנאת חנם. כי הנפש הנפש לו שנאת חנם, כי הנפש היא אחת כמו שאמרנו, והוא מקשר וכולל הכוחות כולם. כי כוחות הנפש הם הרבה מאד, וכח הנפש כוללת כלם, וזהו עצם הנפש שהוא כולל כל חלקי נפש אשר הם מחולקים. ולפיכך שנאת חנם, אשר הוא החילוק והפירוד, הוא הפך עצם הנפש, אשר הוא אחד, והוא כולל הכל. ולפיכך אמרו (יומא ט ע"ב) כי שקול שנאת חנם נגד ג' חטאים. כי שנאת חנם מטמא ומקלקל הנפש בכלל

But why specifically is causeless hatred, as opposed to any other sin, so destructive? Rav Sheinberg explains that hatred emanates from the heart. The heart in turn sustains all the other limbs, including the brain. When the heart dies so does the whole body¹.

The Sages tell us:

ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קצם².

The Maharal explains this as follows: The earlier generation of Bayis Rishon, given their greatness, caused a much bigger impact in the world with their sin, and therefore left a more obvious residue, to the point where it is clearly written. The lower generation of Bayis Sheni left no such residue, and their fate is therefore more hidden³.

When we mourn on Tisha B'Av, it is therefore not only for the loss of the Beis HaMikdash but also in order to correct the underlying defects. In the previous essay, we described how Tisha B'Av is not only a day of mourning for the past, but also a day of the future, of achieving much more for the Jewish people than we have ever achieved before.

Mourning the Destruction

The Sages struck a balance between those early generations who would mourn to the exclusion of everything else and those later generations who would find it hard, on their own, to connect to the idea that we should mourn at all. They therefore decided that the Temples are to be mourned but this mourning should not become all consuming. It was not so clear, at first, that this would be the case. The Talmud records that there were many who began to abstain from every ingesting meat and wine, for both were involved in Temple sacrifices that could no longer be brought⁴. Rebbe Yehoshua challenged them that if this was so then we should also abstain from bread, fruit and water, for all of these were also involved in Temple sacrifices⁵. Rebbe Yehoshua then taught that a balance had to be reached. We were to mourn but in a way that would be sustainable by the whole community⁶. And therefore the Sages

¹ בשיחה, מובא על ידי הרב שלמה פורסט ב-Jewish Observer, תמוז תשסו

² יומא (ט ע"ב): רבי יוחנן ורבי אליעזר אמרי תרווייהו, ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קצם.

³ מהר"ל נצח ישראל - פרק ד: ועוד יש פירוש בזה, לפי שכל ענין הראשונים לפי מעלתם היה בהתרשמות יותר, לכך כל מעשה הראשונים נרשם, ולא נרשם דבר מן האחרונים. וזה שכל דבר שהוא חשוב, כל ענינו נרשם לפי חשיבותו. לכך חטא הראשונים נרשם בעולם, ונרשם גם כן בכתיבה. ומאחר שכל ענין הראשונים בהתרשמות, גם כן קצם נתגלה ונתרשם. אבל ענין האחרונים אינו בהתרשמות בעולם, שאינן חשובים כל כך, ולפיכך אין קצם נרשם, אבל הוא מן העניינים הנעלמים. ודבר זה ענין עמוק מאוד, ואין להאריך בזה עוד. וזה נכון:

⁴ תוספתא מסכת סוטה טו; מסכת בבא בתרא ס: תנו רבנן, משחרב הבית בשניה, רבו פרושים בישראל, שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין. נטפל להם רבי יהושע, אמר להם: בני, מפני מה אי אתם אוכלים בשר ואין אתם שותים יין? אמרו לו: נאכל בשר, שממנו מקריבים על גבי מזבח - ועכשׂו בטל! נשתה יין שמנסכים על גבי מזבח - ועכשׂו בטל!?

⁵ סוטה ובבא בתרא שם: אמר להם: אם כן, לחם לא נאכל - שכבר בטלו מנחות? - אפשר בפרות. - פרות לא נאכל - שכבר בטלו ביכורים? - אפשר בפרות אחרים (שאינם משבעת המינים ואין מביאים מהם ביכורים). - מים לא נשתה - שכבר בטל ניסוך המים? - שתקו:

⁶ סוטה ובבא בתרא שם: אמר להם: בני, בואו ואומר לכם: שלא להתאבל כל עיקר - אי אפשר, שכבר נגזרה גזרה; להתאבל יותר מדאי - אי אפשר, שאין גזרין גזרה על הציבור אלא אם כן רוב ציבור יכולין לעמוד בה וכו'.

decreed that we should live a normal life, to build houses, plaster and paint them – but not to complete to the last centimeter as a king would have his palace¹, for we cannot live like kings without our Temple – rather to leave a little patch opposite the doorway open, and so too with everything: to continue our lives but always to have a small reminder of what we have lost². We eat a meal and leave a little food on our plate³ and some leave a place-setting open⁴ (as many did for the Soviet Jews in their time). A woman never wears all her jewelry at once⁵ and, in Jerusalem, a full band is not used at weddings⁶. A groom stands under the Chupah with ashes on his forehead⁷ and a glass is broken. A person who approaches the Western Wall after a gap of 30 days, tears his garments⁸. Tisha B'Av is an intense day, and there is a whole three week build up towards it, but we would quickly forget. These reminders ensure that we never forget, that there is always a bit of joy lacking⁹, as the verse says:

אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי¹⁰

¹ רמב"ם הלכות תענית ה יב: ... אין בונין לעולם בנין מסוייד ומכוויר בבנין המלכים ... וגו' וכן הלשון בשו"ע או"ח תקס א

² מסכת בבא בתרא שם: אלא כך אמרו חכמים: סד אדם את ביתו בסיד ומשיך בו דבר מועט וכמה אמר רב יוסף אמה על אמה אמר רב חסדא כנגד הפתח.

³ מסכת בבא בתרא ס: עושה אדם כל צרכי סעודה ומשייר דבר מועט מאי היא אמר רב פפא כסא דהרסנא

⁴ רמב"ם הלכות תענית ה יג: וכן התקינו שהעורך שלחן לעשות סעודה לאורחים מחסר ממנו מעט ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם ע"כ וכן בשו"ע או"ח תקס ב

⁵ בבא בתרא ס: עושה אשה כל תכשיטיה ומשיירת דבר מועט מאי היא אמר רב בת צדעא וברמב"ם הלכות תענית ה יג: וכשהאשה עושה תכשיטי הכסף והזהב משיירת מין ממיני התכשיט שנוהגת בהן כדי שלא יהיה תכשיט שלם ע"כ. משמע שהיא צריכה להפחית ממה שהיתה רוצה להתקשט בהם אפילו אם זה רק חלק קטן מכל תכשיטיה

⁶ רמב"ם הלכות תענית ה יד: וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר אסור לשמוח בהן ואסור לשמען מפני החורבן ואפילו שירה בפה על היין אסורה שנאמר (ישעיהו כ"ד) בשיר לא ישתו יין וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תושבחות או שיר של הודאות לאל וכיוצא בהן על היין: ע"כ וכן בשו"ע או"ח תקס ג

⁷ בבא בתרא שם: מאי על ראש שמחתי אמר רב יצחק זה אפר מקלה שבראש חתנים א"ל רב פפא לאביי היכא מנח לה במקום תפילין שנאמר לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר

⁸ רמב"ם הלכות תענית ה טז ... וכשיגיע למקדש קורע קרע אחר ואם פגע במקדש תחלה כשיבא מדרך המדבר קורע על המקדש ומוסיף על ירושלים:

⁹ הריעב"ץ (סידור בית יעקב, דיני ת"ב, חלון ו): אסור למלא פיו שחוק בעולם הזה, אפילו לדבר מצוה, משום שני טעמים: לפי ששחוק וקלות ראש מרגילים את האדם לערוה; ומשום חרבן בית קדשנו ותפארתנו ובשוע או"ח תקס ה: אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה::

¹⁰ תהלים, קלו ה ... אם לא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׁמֹחָתִי
כל האוכל ושותה בתשעה באב, ולא היה צריך לאכול - אינו רואה בשמחת ירושלים.

If I will forget you, oh Jerusalem, may my right hand forget (its strength and movement), may my tongue cleave to its pallet.

But the opposite is also true:

וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה שנאמר שמהו את ירושלים וגו'¹

Whoever mourns over Jerusalem will merit to see it (rebuilt) in its joy.

In fact, the Sages tell us that Tisha B'Av, indeed all the fasts, will one day be a day of great joy and rejoicing².

¹ (ישעיהו סו): שִׁישׁוּ אֶתְּהָ מְשׁוֹשׁ כָּל הַמְּתְאָבְלִים עָלֶיהָ:

² רמב"ם הלכות תענית ה' רמב"ם הלכות תענית ה' (ט) כל הצומות האלו עתידיים ליבטל לימות המשיח ולא עוד אלא שהם עתידיים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה שנאמר (זכריה ח') כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו בריך רחמנא דסיען

Index of Chumash Topics

Note: This index is for all Chamishei Chumshei Torah:

Catagories:

1. Bereishis – Unfolding of World History
2. Family, Women, Chinuch
3. Food, Environment
4. G-d - Providence, Bitachon, Miracles, Choice, Reward
5. Israel: Nation, Land and Beis HaMikdash
6. Israel & the Nations
7. Legal & Political
8. Life – Death; Purity and Impurity
9. Leadership & Authority
10. Monetary, Wealth & Property
11. Self
12. Others
13. Shabbos & Festivals
14. Torah & Mitzvos
15. Good & Evil

1. Bereishis – Unfolding of World History

Avraham Avinu- his growth:	P1 Lech Lecha
Cheit of Adam Harishon:	P1 Bereishis
Creation:	P1 Bereishis
Joseph & His Brothers:	P1 VeYeshev
Noach's Failed Greatness:	P1 Noach
Study of History	P5 Haazinu
The Creation of Man & Woman	P1 Bereishis
The Avos:	P1 Lech Lecha
Yaakov & His Family:	P1 VeYechi

2. Family, Women, Chinuch

Family:	P1 Chayeh Sarah
Homosexuality:	P3 Acharie Mos
Hair Covering:	P4 Naso
Marriage:	P4 Naso
Sarah and Rivka – Mothers and Wives:	P1 Chayeh Sarah
Tznius:	P3 Naso

3. Food, Environment

Engagement vs. Prishus:	P4 Naso
Kashrus:	P3 Shmini
Sanctifying the Material	P3 Shmini (Kashrus)
Science & Nature – as a source of belief:	P1 Lech Lecha

4. G-d - Providence, Bitachon, Miracles, Choice, Reward

Bitachon:	P1 VaYishalch
Brochos & Kelalos, Reward in This World & The Next:	P3 Bechukosai
Happy Endings are not always so happy:	P1 VaYigash
Kidush & Chillul HaSh-m:	P4 Emor
Miracles & the Makos:	P2 VaEreh
Prayer:	P5 Eikev
Providence, Punishment and Rehabilitation	P3 Metzora
Providence vs. Choice:	P4 Balak
Science – as a source of belief:	P1 Lech Lecha
Skepticism:	P5 Devarim
The Golden Calf:	P2 Ki Sisa
The Last 3 Makkos:	P2 Bo
Truth:	P1 VaYetzeh
Understanding G-d:	P2 Ki Sisa
Walking in His Ways:	P5 Eikev

5. Israel: Nation, Land and Beis HaMikdash

Bigdei Kehuna:	P2 Tezaveh
Difference between Jew & non-Jew:	P4 Balak
Eretz Yisroel:	P4 Masay
Fire on the Mizbeach:	P3 Tzav
Individual and Community:	P4 Bamidbar
J People & the Holy Land:	P5 Ki Savo
J People: commitment to G-d and His Torah	P5 Ki Savo
Korbanos:	P3 Vayikra
Korbanos in our Day:	P3 Vayikra
Korbanos of the Sinner:	P3 Tzav
Mishkan and Beis Hamikdash:	P2 Trumah
G-d's Presence in One Place	P2 Trumah
The Beis HaMikdash Today	P2 Trumah
Shemita & Yovel:	P3 Behar
Study of History	P5 Haazinu
The Miracle of The Land:	P5 Eikev
The Spies and the Land:	P4 Shelach
The Tribes and Their Blessings:	P5 Vezos HaBracha
The Unity of the Jewish People:	P2 Pikudei
This is My Bread:	P3 Vayikra
Uniqueness of J People	P5 Ki Savo
What does it mean to be Chosen:	P5 Ki Savo

6. Israel & the Nations

Conquering other lands:	P5 Devarim
Difference between Jew & non-Jew:	P4 Balak

Galus:
Galus Yavan
Geirus:
Intermarriage:
Rome & Jerusalem:
Yaakov & the Sar Shel Eisav
Seven Noachide Mitzvos:
The Chosen People:
Eternal Bris with the Chosen People
War:

P1 VaYigash
P1 Chanuka
P5 Eikev
P4 Pinchus
P1 Toldos
P1 VaYishlach
P1 Noach
P5 Ki Savo
P5 Netzavim
P5 Ki Tetzei

7. Legal & Political

Democracy:
Eved Ivri:
Judging Fairly:
Torah Civil Law – The Limits of Man’s Genius:
Using a Beis Din
Requirement to Listen to Chachamim

P4 Korach
P2 Mishpatim
P5 Devarim
P2 Mishpatim
P2 Mishpatim
P5 Shoftim

8. Life – Death; Purity and Impurity

Leprosy:
Parah Adumah:
The Cheit of Adam HaRishon:
The Golden Calf:
Tumah & Tahara:

P3 Tazria
P4 Chukas
P1 Bereishis
P2 Ki Sisa
P4 Metzora

9. Leadership & Authority

Chachamim:
Cohanim & Leviim:
Communal Responsibility:
Noach’s Failed Greatness:
Prophecy:
Pursuing One’s Dreams:
The Avos:
The Making of Moshe:
The Sins and Death of Moshe:
Yehoshua, the Mysterious Leader:
Kings

P5 Shoftim
P4 Korach
P1 Noach
P1 Noach
P5 Shoftim
P1 MiKetz
P1 Lech Lecha
P2 Shemos
P5 Haazinub/ Vezos Habracha
P5 Vayeshev
P5 Shoftim

10. Monetary & Property

Charity and Giving:
Joy & the Challenge of Wealth
Damages

P5 ReEh
P5 Ki Savo
P2 Mishpatim

Sanctifying the Material

P3 Shmini
(Kashrus)

11. Self

Creativity balanced with Discipline (The Mishkan):
Fulfilling One's Potential:
HaKaras HaTov:
Midos: The Midos and Nisyonos of the Avos:
Nisayon:
Nisayon – On One's Own: Yaakov & the Sar Shel Eisav

P2 Vayakhel
P5 Ki Savo
P1 VaYishlach
P1 Veyerah
P1 VaYishlach
P3 Metzora
P1 MiKetz
P4 Matos
P1 VaYerah
P2 Mishpatim
P3 Acharei Mos
P4 Naso
P5 Eikev
P1 VaYetze
P3 Shmini

Purity and Impurity:
Pursuing One's Dreams:
Spiritual Creativity:
The Akeidah – Man's Potential and its actualization:
The limits of Man's Genius:
Tznius:
Women's Hair Covering:
Arrogance, Humility & Fear
Jacob – Sanctifying the World:
Sanctifying the World:

12. Others

Charity and Giving:
Eved Ivri:
Giving:
Hate:
Hakaras HaTov
Healing and Saving Lives, Physically & Spiritually:
Lifnei Iver:
Love your Neighbor:
Machlokes:
Shalom and Machlokes:
Speech:
Speech – Loshon Hora:
Tochacha:
Tochacha:
To Walk in His Ways:

P5 ReEh
P2 Mishpatim
P1 Vyereh
P3 Kedoshim
P5 Ki Savo
P2 Mishpatim
P3 Kedoshim
P3 Kedoshim
P4 Korach
P4 Pinchus
P4 Matos
P3 Tazria
P3 Kedoshim
P1 VaYigash
P5 Eikev

13. Shabbos & Festivals

Parshas Zachor:
Pesach, Krias Yam Suf:
Pesach, Yezias Mitzraim:
Rosh Chodesh:
Rosh Hashana – Day of Judgement
Rosh Hashana – Teshuva MeAhava

P2 Tetzave
P2 BeShalahc
P2 BeShalach
P2 Bo
P5 Rosh Hashana
P5 Rosh Hashana

Shabbos:
Shabbos HaGadol – Korban Pesach:
Tisha B'Av
Yom Kippur Avodah:
Yom Kippur - The Seir HaMistaleach:
Teshuva & Yom Kippur

P1 Bereishis
P3 Tzav
P5 after Devarim
P4 Acharei Mos
P4 Acharie Moshe
Yom Kippur (after
Haazinu)

14. Torah & Mitzvos

The Purpose of the Mitzvos
Bikurim - Hakaras Hatov
Chukim:
Cruelty to Animals
Krias Yam Suf:
Ma'amad Har Sinai:
Moshe Rabbeinu's Prophecy:
Nadav & Avihu – Holy & Unholy Logic
Preservation of the Torah: Hakhel and Writing a Sefer Torah:
Requirement to Listen to Chachamim:
Ten Commandments :
Teshuva
Teshuva & Yom Kippur
Teshuva MiAhava & Rosh Hashana
The Limits of Man's Genius
The Nation Witnessed the Revelation Themselves:
The Torah – True Forever:
Torah Study:
Torah Study: Yisachar-Zevulun
Tzitzis
Yezias Mitzraim:

P5 Ki Seitzei
P5 Ki Savo
P4 Chukas
P5 Ki Seitzei
P2 BeShalach
P2 Shemos
P4 Behaaloscha
P3 Shmini
P5 Reeh
P5 Shoftim
P2 Shemos
P5 – Netzavim
P5 – Yom Kippur
P5 – Rosh Hashana
P2 Mishpatim
P2 Shemos
P5 VeEschanan
P5 VeEschanan
P5 Vezos Habrachah
P4 Korach
P2 BeShalach

16. Good & Evil

The Corruptor
Yaakov & the Sar Shel Eisav

P5 Reeh
P1 VaYishlach

BIBLIOGRAPHY

Most Frequently Used Sources:

אור גדליהו
אור החיים
בכור שור
גור אריה (מהר"ל)
הגות בפרשיות התורה
כתב וקבלה
העמק דבר (הרב נפתלי צבי יהודה ברלין)
ספר החינוך
כלי יקר
משך חכמה
מדרש רבה
נתיבות שלום
ספורנו
רמב"ן
ר' בחיי
ר' שמשון שפאל הירש
שפת אמת
שם משמאל
תלמוד בבלי

Other, frequently used sources:

אונקלוס
אברבנאל
אבן עזרא
בית הלוי
בעל הטורים
דעת זקנים
זהר, תקוני זהר, זהר החדש
חזקוני
חתם סופר
מדרש תנחומא
מהר"ל: חידושי אגדות
גבורות ד'
תפארת ישראל
נתיבות
דרך חיים על אבות
מי שלוח
מלבי"ם
רב צדוק הכהן: מחשבות חרוץ
צדקת הצדיק
פרי צדיק
שיחת מוסר
תלמוד ירושמי

Less frequently used sources:

אבות דרבי נתן
דובר צדק (רב צדוק הכהן)
ילקוט שמעוני
מאור ושמש
מדרש שוחר טוב

מהרש"א על ש"ס
מכתב מאליהו
נפש החיים
ספר היצירה
ספר העיקרים (ר' יוסף אלבו)
ספר התודעה (רב אליהו כי טוב)
פחד יצחק (ר' יצחק הוטנר)
פרקי אבות
קול אליהו (הגר"א)
רוח חיים
רמח"ל: דרך ד'
דעת תבונות
מסילת ישרים
רשב"ם על התורה
שפתי חכמים
תקנת השבים (רב צדוק הכהן)
תרגום יונתן בן עזיאל

The Stone Chumash

Occasionally used Meforshim:

אדרת אליהו
אלשיך
הרב משה שפירא שליט"א
חכמה ומוסר (ר' שמחה זיסל מקלס)
חתם סופר
לב אליהו
מדרש שוכר טוב
מנחת יהודה (רב יהודה פתיה)
ספר הפרשיות (רב אליהו כי טוב)
עלי שור
רמב"ן, דרשת תורת ד' תמימה
תנא דבי אליהו
תפארת יהונתן, הרב יהונתן אייבשיץ

Also Quoted:

אבן שלימה להגר"א
גשר החיים
דרש משה (רב משה פיינשטיין)
מדרגת האדם (רב יוסף יוזל הורוביץ)
מדרש לק"ט
נתיבות המוסר
ספר לקט הקמח החדש
עולות הראייה של הרי"א קוק
פני יהושע
פסיקתא רבתי
פרקי דרבי אליעזר
קהלות יעקוב
קובץ שעורים
רב דוד צבי הופמן
ר' חיים פרידלנדר, שפתי חיים, פרקי אמונה ובחירה ח"ב
רלב"ג
רמב"ן: שער הגמול
רמח"ל: מאמר הגאולה
ש"ך על השו"ע
תרגום יונתן בן עזיאל

Rav Yaakov Kaminetzky
Rav Moshe Feinstein
Holocaust & Halacha -
Rav Aryeh Kaplan, Waters from Eden
Rabbi Freundel, Journal of Halacha and Contemporary Society
The Secret of Sabbath, From *The Sabbath: A Guide To Its Understanding and Observance*
by Dayan Dr. I. Grunfeld

